This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Belg. 213 E

PUBLICATIONS

DE LA SOCIÉTÉ

HISTORIQUE ET ARCHÉOLOGIQUE

DANS

LE DUCHÉ DE LIMBOURG.

TOME XXXI.

NOUVELLE SÉRIE,

TOME XI.

Vis unita major.

1894.

MAESTRICHT,
LEITER-NYPELS,
1895.

Digitized by Google

Digitized by Google

Errata.

Op bl. 273 onderste regel staat Herdingen, lees: Uerdingen.

Op bl. 291 15e regel van boven staat 1882, lees: 1822.

Op bl. 293 9e regel van boven staat Hoogerkecken, lees: Hoogerkerken

Op bl. 298 7e regel van boven staat Guijten, lees: Quijten.

Op dezelfde bl. 16e regel van boven staat Vergeggen, lees: Verheggen.

Op bl. 313 13e regel van boven rechts staat voorsfeninge, lees: voorsieninge.

Op bl. 335 3e regel van onder staat Msuse, lees: Meuse.

Digitized by Google

Digitized by Google

PUBLICATIONS

DE LA SOCIÉTÉ

HISTORIQUE ET ARCHÉOLOGIQUE

DANS

LE DUCHÉ DE LIMBOURG.

TOME XXXI.

NOUVELLE SÉRIE,

TOME XI.

Vis unita major.

1894.

MAESTRICHT,
LEITER-NYPELS,
1895.

Digitized by Google

Digitized by Google

KORTE GESCHIEDENIS

DER

Kloosters te Maastricht.

DOOR BARON VON GEUSAU.

INLEIDING.

Een enkel woord ter inleiding van mijn werk of liever om het doel te motiveeren dat ik beoog bij de uitgave daarvan, nadat reeds zooveel over de Maastrichtsche Kloosters is verschenen.

Ik meen mij niet aan overdrijving schuldig te maken, wanneer ik vooropstel dat een der interessantste onderdeelen van de geschiedenis onzer stad is: die van de verschillende kloosters welke er zijn gevestigd geweest.

Talrijke kloosters toch hebben reeds in de vroegste tijden hun zetel hier gevestigd en gelukkige en bange dagen met de burgerij medegeleefd; vele daarvan hebben haar veel nut, ja groote diensten bewezen door opvoeding der jeugd, verpleging der zieken enz., en allen zijn verdwenen. Thans bewaren slechts enkele monumenten ons de herinnering van hun bestaan en ondanks al

Digitized by Google

wat reeds over de Maastrichtsche kloosters, zooals boven gezegd is, uitgegeven werd, is hunne geschiedenis niet bekend, ja weten zelfs vele onzer medeburgers de herkomst niet van die prachtige monumenten die de stad versieren.

Toch hebben verschillende verdienstelijke schrijvers zooals van Heylerhoff, Habets, Franquinet, Flament, de Z. E. Heeren van Lommel S. J. en Nieuwenhuyzen O. S. F. en anderen de stof behandeld die mij thans bezig houdt; hunne werken zijn echter of vrij zeldzaam of niet onder het bereik van een ieder. Daarbij komt dat de meeste schrijvers óf zeer beknopt al de kloosters, óf zeer uitvoerig slechts een bepaald klooster behandelden, terwijl van Heylerhoff in de *Annuaire du Limbourg* vele onnauwkeurigheden en onjuistheden begaat en slechts, ja zelfs ten opzichte van eenige kloosters niet eens, tot aan den Franschen tijd zijne mededeelingen heeft voortgezet.

Ik nu heb verschillende boeken en bescheiden, die over de Maastrichtsche kloosters handelen, of waarin iets daarover te vinden is, gecompileerd en tot een geheel samengebracht en de geschiedenis der gebouwen waar andere kloosters of liefdadige instellingen aan de oude stichtingen zijn opgevolgd, alsmede van de geestelijke orden die weder in de stad zijn teruggekeerd, tot heden toe bijgewerkt. Daarbij meen ik, dat eenige mededeelingen betreffende de opheffing, door mij naar authentieke bescheiden op het Rijksarchief bewerkt, niet van belang zijn ontbloot.

Ik vertrouw dat mijn werk eenig licht zal werpen op dit belangrijk punt van onze plaatselijke geschiedenis.

Digitized by Google

EEN WOORD VOORAF

betreffende al de kloosters.

Alvorens tot de geschiedenis der Maastrichtsche kloosters elk in 't bizonder over te gaan, acht ik het van belang om met een enkel woord de wetten te bespreken, die aan hun bestaan een einde hebben gemaakt.

De eerste dier wetten is die van den 15 fructidor an 4 (1 September 1796), waarbij vooropgesteld wordt dat het noodig is om zonder uitstel te voorzien in het lot der leden van de verschillende opgeheven geestelijke orden en congregaties en om door bepalingen „*stables et conformes à la justice et à l'humanité*" te regelen de hulp die zij met recht kunnen verwachten. (De woorden „justice" en „humanité" zijn voorwaar prachtig gekozen, waar het geldt eene wet, die op de onrechtvaardigste en schandelijkste wijze de geestelijke orden van hunne rechtmatige eigendommen berooft).

Volgens artikel 1 van deze wet werden alle geestelijke orden en congregaties, kloosters, abdijen, prioraten, reguliere kanunniken en kanunnikessen verklaard te zijn opgeheven, met uitzondering echter, ingevolge art. 20, van die vrouwelijke geestelijke instellingen, die ten doel hadden het geven van onderwijs en het verplegen van zieken buiten hunne kloosters, dat is buiten het slot, zooals uit de toepassing der wet duidelijk blijkt. Voor het overige hield de wet bepalingen in omtrent hare uitvoering, zoowel ten opzichte der geestelijken als van hunne goederen.

Het is duidelijk dat de uitzondering, zooals boven gezegd, gemaakt voor de vrouwelijke instellingen van onderwijs en ziekenverpleging „*qui à cet effet, tiennent réellement, en dehors, des écoles*

Digitized by Google

ou des salles de malades" uit eigenbelang door het Gouvernement der Republiek in de wet werd opgenomen, omdat de ondervinding had geleerd welke voortreffelijke diensten die instellingen hadden bewezen. Opmerkelijk echter is het dat deze uitzondering niet was gemaakt voor mannenkloosters die hetzelfde doel vervolgden en buiten hun gesticht onderwijs gaven en zieken verpleegden, daar deze toch ook getoond hadden nuttig, men kan zelfs zeggen onmisbaar te zijn.

Naar alle waarschijnlijkheid kan men aannemen dat bij vergissing nagelaten is om deze bepaling algemeen te maken, hetgeen men o. a. zoude moeten afleiden uit de omstandigheid, dat de „Administration du Département de la Meuse Inférieure" zoowel aan de Cellebroeders als aan de Grauwe Zusters verlof had verleend om voorloopig in hun gesticht te blijven en kort daarna dat verlof weder introk, op grond dat de wet van 15 fructidor an 4 ook op hen toepasselijk was.

De kloosters die ingevolge art. 20 der meergenoemde wet te Maastricht mochten blijven bestaan, waren: de Sepulcrienen en de Penitenten.

Hoe willekeurig de wet van 15 fructidor an IV werd toegepast, blijkt daaruit, dat de Nieuwenhof, waar althans nog in de 18e eeuw (getuigen de handschriften van den vice-hoogschout Collette) buiten het slot school werd gehouden, werd opgeheven.

Naar het schijnt vond echter na eenigen tijd de Raad der Vijfhonderd te Parijs dat de wet tot opheffing der geestelijke orden nog niet genoeg „*conforme à la justice et à l'humanité*" was, want den 5 frimaire an 6 (26 November 1797) vaardigde hij eene nieuwe wet uit, waarbij de geestelijke instellingen die bij artikel 20 der wet van 15 fructidor an 4 van de algemeene opheffing waren uitgezonderd, ook opgeheven werden verklaard.

Natuurlijk zag de katholieke bevolking van Maastricht met leede oogen de vervolgingen aan, die de geestelijke orden door de Fransche overheersching hadden te verduren en zeker is de invoering dier wetten niet een der minste redenen geweest, waarom het einde dier overheersching door de ingezetenen met vreugde en dankbaarheid werd begroet.

Digitized by Google

DE WITTE VROUWEN.

De orde der Witte Vrouwen vindt haren oorsprong in de Congregatie van St. Victor gevestigd in de abdij van dien naam, gelegen in de buurt van Parijs. Volgens eene andere bron, vermeld o. a. in de Lenarts opkomst van Maastricht, zou dit klooster gesticht zijn door zekeren Bozo (Bozon) eene priester te Maastricht, ten tijde van Bisschop Notger van Luik in de 10e eeuw en wel met het doel vreemdelingen te herbergen en zieken te verplegen. De leden dezer congregatie, ook genaamd Penitenten der H. Magdalena, verspreidden zich in de vroegste tijden in België; zij volgden eerst den regel van den H. Benedictus, welken zij echter in 1254 met dien van den H. Augustinus verwisselden.

Het klooster dezer orde wordt door de meeste schrijvers beschouwd als te zijn het oudste van Maastricht. Men vindt namelijk vermeld dat het gebouwd was door den Bisschop van Maastricht, Jan, bijgenaamd „Agnus datis" „het Lam", die in 646 overleed, en die het klooster zoude gesticht hebben voor zijne echtgenoote die den kloosterlijken staat aannam. Het klooster was gelegen aan de Noordzijde van het Vrythof en had eene groote uitgestrektheid. De kloosterzusters waren in den aanvang niet aan het strenge slot gebonden, zij waren zelfs verplicht om op bepaalde feestdagen gezamenlijk de godsdienstoefeningen in de parochiekerk bij te wonen. Eveneens vindt men in de oude archieven vermeld, dat de witte vrouwen, die in de 15de eeuw ook genaamd werden „de bekeerde zondaressen" iederen Zondag bij de Hoogmis in de St. Servaaskerk moesten tegenwoordig zijn, waar zij ieder van den Kanunnik, prefekt van het refectorium, een tarwebrood ontvingen.

Bij de processiën die in de 15de eeuw werden gehouden om plagen en ongelukken van de stad te keeren werd de stoet geopend door de Witte Vrouwen en de zusters van den Nieuwenhof

Digitized by Google

Naar men beweert zouden vroeger alleen edelvrouwen in het klooster zijn opgenomen en zoude daarin de reden liggen, dat aan de overste de titel van *Mevrouw* werd gegeven.

De kerk van het klooster, die voor wat betreft hare bouworde van weinig belang was, bevatte, behalve een drietal kostbare schilderijen, het Christusbeeld, hetwelk zich thans in de St. Maartenskerk te Wijk bevindt en dat van de vroegste tijden het doel van menigvuldige bedevaarten is geweest.

Volgens de legende van dit kruis, vervat in een handschrift dat in of kort na het jaar 1524 is opgesteld en toebehoorde aan het klooster der Witte Vrouwen te Maastricht, zou een edelman uit de gemeente Riempst (tusschen Maastricht en Tongeren) in 1300 van eene pelgrimstocht naar het heilige land terugkeerende eene hazelnoot hebben medegebracht, die door zijne jongste dochter geplant werd. Uit deze hazelnoot zoude een boom voortgekomen zijn, die geheel den vorm van een Christusbeeld had en die door de jonge edelvrouw bij hare intrede in het klooster der Witte Vrouwen aan de kerk werd geschonken. Zooals van Heijlerhoff in zijne aanteekening over dit klooster zegt, is die legende naar alle waarschijnlijkheid zóó uit te leggen, dat de natuur aan dien boom den vorm heeft gegeven, die door eene kunstenaarshand is voltooid.

Het klooster der Witte Vrouwen werd ingevolge de wet van 15 fructidor an IV (1 September 1796) opgeheven. De communauteit bestond toen uit de priorin Mevrouw M. D. Nootstock met 15 religieuzen en 5 werkzusters. Den 25 Maart 1797 werden de kloostergebouwen met aanhoorige terreinen voor 25000 franken verkocht aan Jacques van Riempst, ex-cellebroeder te Maastricht.

Uit de akte van toewijzing kan men zien welke groote uitgestrektheid dit klooster had, daar het daarin wordt vermeld als: Een kerk met verschillende gebouwen en tuin grenzende ten oosten aan de Helmstraat ten westen aan de Statenstraat, ten noorden aan de huizen van de Groote Gracht en ten zuiden aan het Vrijthof.

Van het klooster en van de kerk is uitwendig geen spoor meer aanwezig; de gebouwen zijn thans ingericht voor particuliere woningen, terwijl ook de tuinen uitkomende in de Helm- en Statenstraat thans bebouwd zijn.

Digitized by Google

KLOOSTER VAN St. ANTONIUS.

De orde der Antonieten werd in het jaar 1095 gesticht door twee edellieden uit Dauphiné in Frankrijk, Gaston en zijn zoon Guerin, die, ter eere van de genezing van dezen laatsten van de ziekte genaamd het St. Antoniusvuur, een hospitaal oprichtten om met zes andere personen, die zich bij hen hadden aangesloten, arme zieken te verplegen. In de eerste tijden bestond de orde slechts als een liefdadig broederschap, totdat zij door de Pausen Honorius III en Bonifacius VIII tot geestelijke orde werd verheven. De Antonieten, die oorspronkelijk den naam van Eremieten van St. Antonius droegen en gekleed waren in een bruin habijt, waarop een blauw St. Antoniuskruis in den vorm van eene T was vastgehecht, bekwamen in 1297 van Paus Bonifacius VIII den titel van Kanunniken. Tegelijk werd de bruine kleeding der Antonieten veranderd in een zwart kleed met zwarten mantel, waarop de blauwe T was vastgehecht, terwijl zij tevens het recht kregen om een zilveren St. Antoniuskruis aan een band om den hals te dragen, hetwelk als eene ridderorde op hunne borst prijkte.

De orde der Antonieten breidde zich na korten tijd aanmerkelijk uit en werd zeer rijk door de vele giften, die zij met het oog op hare liefdadige bestemming verwierf.

Het klooster dezer orde te Maastrieht was gelegen aan het uiteinde der St. Antoniusstraat, ter plaatse waar zich thans de brug en de sluis van het kanaal bevinden. Het vond zijnen oorsprong in eene kapel, in het jaar 1209 ter eere van den H. Antonius opgericht door zekeren Ridder Arnold Stirbolt, op een terrein toebehoorende aan het kapittel van St. Servaas. Nadat Willem,

Digitized by Google

de zoon van Ridder Arnold Stirbolt, zijne vrij- of allodiaal goederen bij akte van den 25 Augustus 1236 had geschonken aan den Provisor der orde der Antonieten te Vienne in Frankrijk, onder voorwaarde om ze te verbinden aan de door zijn vader opgerichte kapel, kwamen in 1241 eenige kloosterbroeders uit Vienne, om te Maastricht een klooster der orde te stichten. Deze stichting werd den 9 Mei 1241 door Paus Innocentius IV goedgekeurd.

Nadat het klooster van Maastricht eerst onder de kommanderie der orde te Pont-à-Mousson, in Lotharingen, had gestaan, werd het den 12 Juni 1296 door Paus Bonifacius VIII zelfstandig verklaard.

Na hunne komst te Maastricht, begonnen de Antonieten terstond met het bouwen van een klooster; zij bleven zich echter bedienen van de oude kapel tot in het jaar 1380, toen de toenmalige overste Petrus Penre die kapel deed afbreken en een aanvang maken met het bouwen der kerk, die echter eerst na eene eeuw is voleindigd geworden.

De kloosterbroeders te Maastricht leefden van aalmoezen; zij hielden zich bezig met het verplegen van zieken in het algemeen, doch vooral van die door het St. Antoniusvuur waren aangetast. Daarenboven belastte zich de overste van het klooster met het geven van onderwijs aan arme kinderen, vanwaar hem de naam „Praeceptor" werd gegeven.

Evenals de overige kloosters der orde werd ook het klooster te Maastricht met vele gelden en goederen begiftigd, zoodat de Antonieten na korten tijd uitgestrekte bezittingen verkregen; onder deze bezittingen behoorde ook het St. Antonius eiland, dat in het jaar 1415 door Jacoba van Beyeren aan het klooster van St. Antonius was geschonken, onder verplichting van een jaargetijde te vieren voor haren echtgenoot Antonius van Bourgondië, Hertog van Brabant, door de Engelschen gedood in den slag van Azincourt. Bij de akte van schenking was bepaald dat de meier, de schepenen en de leden der schepenbank van den Vroenhof bij dit jaargetijde moesten tegenwoordig zijn en dat hun door den Praeceptor van het klooster een maaltijd moest gegeven worden, waarbij het gebruik was dat ieder genoodigde als presentiegeld ontving de lepel, de vork en het mes, waarvan hij zich bediend had.

Digitized by Google

Tengevolge van de rijkdommen die de Antonieten te Maastricht verwierven begon de geest van nederigheid en opoffering die hun bezielden te verzwakken. Zij hielden op met het verplegen van zieken, terwijl de Praeceptor eerst het onderwijs aan anderen opdroeg en in 1735 geen onderwijs meer liet geven en de school sloot.

Een onvermijdelijk gevolg van deze misbruiken was dat er voortdurend twist heerschte tusschen den Praceptor en de kloosterbroeders en dat de kloostertucht werd verbroken.

Reeds in 1704 liepen de oneenigheden in het klooster zoo hoog, dat men verplicht was de wereldsche overheid tusschen beiden te roepen, die echter weigerde zich met deze twisten in te laten.

De onverdraagzaamheid in het klooster werd hoe langer hoe erger; herhaaldelijk trachten scheidsmannen den vrede te herstellen, doch te vergeefs, tot eindelijk de Staten-Generaal bij resolutie van den 13 December 1782, besloten aan dezen onhoudbaren toestand een einde te maken, daarbij ook de omstandigheid inroepende dat het Moederklooster te Vienne in Dauphiné in 1776 was opgeheven, en mitsdien het klooster te Maastricht te *supprimeeren* en te *incorporeeren* bij het kapittel van O. L. Vrouw. Diensvolgens verzochten zij den Bisschop van Luik de opheffing en incorporatie van het klooster onder het geestelijk opzicht te willen bekrachtigen, aan welk verzoek bij bul van 18 April 1783 werd voldaan. Den 30 April 1785 werd de incorporatie definitief geregeld, zoodat op dien dag de aan het klooster toebehoorende goederen met die van het kapittel van O. L. Vrouw werden vereenigd. De vijf overgebleven Kanunniken van St. Antonius kregen den titel van Kanunniken van het kapittel van O. L. Vrouw en werden onderhouden uit de inkomsten der overgegane kloostergoederen.

Betreffende het klooster van St. Antonius vindt men nog aangeteekend, dat den 15 Januari 1713 's nachts twee soldaten der Paltzische troepen van het regiment van den Generaal Lubeck, genaamd Pieter Tillemans en Hendrik Rappert, door een venster geklommen waren en het tabernakel opengebroken, de ciboriën en remonstrans er uit gestolen, den H. Olie op den grond uitgegoten en de gewijde Hostiën verontreinigd hadden. De verontwaardiging over deze heiligschennis was natuurlijk zeer groot en

Digitized by Google

tengevolge van het dadelijk en onvermoeid onderzoek der burgerlijke en militaire overheden gelukte het den vierden dag na het feit de daders in handen te krijgen. Ingevolge sententie van den krijgsraad van den 13 Maart van hetzelfde jaar, werden beide soldaten op den 9 April daaropvolgende op het Galgeveld *aan de Siecken*, (na genoeg ter plaatse waar thans het huis van den Heer Notaris Boots is gelegen) na vreeselijke pijningen op twee brandstapels verbrand.

De kerk van het klooster was een ruim gebouw in Gothieken stijl en in den vorm van een kruis gebouwd, met aan de westzijde twee zware torens. Zij bevatte eenige zeer schoone schilderstukken vervaardigd door den kloosterbroeder J. Geerdingen, een zeer kunstig uitgewerkt ijzeren hek, hetwelk diende tot afsluiting van het koor en eenige kostbare uitgesneden meubelstukken.

Gedurende de belegeringen die de stad heeft doorstaan, had het klooster veel te lijden. De torens der kerk werden tijdens de belegering van 1748 zeer beschadigd en eerst in 1776 weder hersteld. Bij het beleg van 1794 werd de kerk in brand geschoten, zoodat zij voor een groot gedeelte werd vernield.

Den 20 April 1786 werden het klooster en de kerk publiek verkocht en kwamen in handen van een particulier. Het klooster werd na den verkoop gedeeltelijk ingericht tot woningen en in het jaar 1848 bij den aanleg van het kanaal werden de kerk en het klooster afgebroken. Bij die afbraak zijn verschillende belangrijke oudheden aan het licht gekomen o. a. een gekroond Christushoofd in aardewerk, een groote zerk met ijzeren banden, een pot met verschillende oude zilveren munten, enz.

Digitized by Google

DE MINDERBROEDERS.

De orde der Minderbroeders werd in het jaar 1210 gesticht door den H. Franciscus van Assisië (geboren 1182, gestorven 1226, heilig verklaard 1228).

Als jongeling wijdde zich de H. Franciscus aan den krijgsdienst, doch na het ondergaan van eene bittere krijgsgevangenschap in Perugië en het lijden aan eene zware ziekte trok hij zich van de wereld terug, om in armoede en boetvaardigheid te leven. Na zijn eigen vermogen ten behoeve der armen te hebben verteerd, tengevolge waarvan hij door zijn vader werd verstooten, zamelde hij aalmoezen in om deze tot goede werken te doen strekken.

Door zijn godvruchtig en voorbeeldig leven verkreeg hij zoovele gelden, dat hij in twee jaren verschillende kapellen kon laten bouwen, terwijl zeer spoedig zich talrijke aanhangers bij hem voegden, wier getal zoo toenam, dat de H. Franciscus voor hen eenen regel opstelde die in 1210 door Paus Innocentius III werd goedgekeurd. Deze goedkeuring, die mondeling was gegeven, werd in 1223 door Paus Honorius III met eene schriftelijke goedkeuring bekrachtigd.

De stichting van het klooster der Minderbroeders te Maastricht heeft plaats gehad in het jaar 1234, ingevolge verlof van den Bisschop van Luik, Jan van Eps. Bij hunne komst in de stad vestigden de kloosterbroeders zich in eenige huizen gelegen op de St. Pieterstraat, die hun door particulieren kosteloos waren afgestaan. Na korten tijd verkregen zij ter vergrooting van hunne eigendommen eenige omliggende terreinen, zoodat zij met den

Digitized by Google

bouw van hun klooster een aanvang konden maken. Ongeveer honderd jaren later voegden zij bij het klooster eene prachtige kerk.

Deze kerk die thans geheel gerestaureerd een der schoonste Gothieke monumenten niet alleen van de stad maar van geheel Nederland uitmaakt, is een ruim indrukwekkend gebouw met een schip en twee zijbeuken bijna geheel gebouwd uit Limburgschen mergelsteen.

Volgens den Maastrichtschen geschiedschrijver en schoolmeester Herbenus zijn de buitenschoormuren (contreforten) in het jaar 1485 aangebracht om de kerk, die dreigde in te storten, te steunen.

Ter rechterzijde van het koor lag de kapel van de H. Maagd, die later is bijgebouwd en aan de oostzijde eindigde met een door een koepel gedekte rotonde.

Het inwendige der kerk moet voorheen met prachtige muurschilderingen versierd zijn geweest, waarvan nog eenige weinige overblijfsels aanwezig zijn. Ook schijnt de kerk vele kostbaarheden bezeten te hebben, onder anderen een kunstig in hout gesneden muurbekleeding, waarschijnlijk gediend hebbende als rug van het koorgestoelte, en een zevenarmigen bronzen kandelaar in 1492 door Jan Aart van Maastricht gegoten. Een prachtig altaar, hetwelk in 1624 door den magistraat der stad aan de Minderbroeders was geschonken en de kapel der H. Maagd versierde, werd naderhand in den Nieuwenhof geplaatst, doch later ook dáár weder door een ander vervangen. Van dit altaar zijn nog enkele schoone fragmenten in den Nieuwenhof aanwezig, die, dank zij de goede zorg van den Heer Gilbert, directeur van dat gesticht, zijn bijeenverzameld en zoodoende voor de toekomst gespaard.

In de kapel van de H. Maagd ten zuiden van het koor bevond zich een beeld der H. Maagd Maria genaamd „de Sterre der zee" hetwelk afkomstig uit de oude Kapel van de H. Maria ten Oeveren, thans in de O. L Vrouwe kerk is geplaatst en steeds, doch vooral met Paschen, het doel was en nog is van menigvuldige bedevaarten. Op Paaschmaandag had eene groote processie plaats, waarbij dat beeld werd rondgedragen en die door den Magistraat, de meesters der ambachten en bijna de geheele stad werd bijgewoond. Deze processie gehouden ter herinnering aan eene dergelijke processie die tijdens het heerschen eener besmettelijke ziekte te Rome was

Digitized by Google

gehouden en waarna de ziekte geweken was, begaf zich door eenige straten der stad en is de oorsprong van den bidweg, die thans nog door biddende persoren wordt gedaan en de Lievenvrouwenweg genoemd wordt.

Gedurende de onlusten die Maastricht verontrustten, op het tijdstip waarop de groote omwenteling der Nederlanden uitbrak, hadden de Minderbroeders veel te lijden. In 1578 werden zij uit de stad verdreven, hun klooster verwoest en de kerk door den bevelhebber Willem van Horne, Heer van Hees, in kazerne veranderd. Na de inname der stad door den Hertog van Parma in 1579 keerden de Paters terug en vonden van hun klooster niets meer over dan de puinhoopen. Zij begaven zich echter terstond weder aan het werk om het klooster op nieuw op te bouwen, hetgeen hun na 30 jaren mocht gelukken.

Daar in dit tijdperk de stad herhaaldelijk geteisterd werd door besmettelijke ziekten, was men verplicht om op verschillende plaatsen gasthuizen op te richten om de lijders aan die gevreesde ziekte op te nemen en afzonderlijk te kunnen verzorgen. Een dezer bizondere gasthuizen was gelegen bij de rivier de Jeker in de nabijheid van het Minderbroedersklooster en daarvan slechts gescheiden door den walmuur, nagenoeg ter plaatse waar zich thans het slachthuis bevindt.

Daar tengevolge van de onmiddelijke nabijheid van dit gasthuis de ziekte zich uitbreidde tot het klooster en verschillende paters stierven, wendden zich de Minderbroeders den 13 Juli 1614 tot den Magistraat der stad met het verzoek om het gasthuis te verplaatsen en hun toe te staan om de gebouwen en terreinen bij het klooster te voegen.

Het stedelijk bestuur willigde dit verzoek in, doch alleen onder de voorwaarde dat het gebouw ter beschikking van de stad bleef om in geval van dringende noodzakelijkheid weder als gasthuis te kunnen gebruikt worden of wel dat door de Minderbroeders in ruil zoude worden afgestaan een terrein insgelijks gelegen bij de rivier de Jeker, hetwelk alsdan tot gasthuis, bleekerij en kerkhof zoude ingericht worden. De Minderbroeders stoorden zich niet aan deze voorwaarden, want zij namen, naar men zegt op aandringen van den Spaanschen militair-gouverneur, het gasthuis in bezit en braken den ernaast gelegen walmuur af. Dientenge-

Digitized by Google

volge werd door het stedelijk bestuur dan 15 September 1614 aan de Paters aangezegd dat wegens het niet nakomen der gestelde voorwaarden de voorgestelde overeenkomst was vervallen, zoodat de stad in bezit van het zoogenaamde pesthuis bleef.

In 1638 werd een Pater nml. Servatius Vinck aangeklaagd van verraad en op het schavot onthoofd. De reden daarvan was de volgende: Na de verovering van Maastricht door de Staatschen in 1632 hadden de Spanjaarden zich teruggetrokken in verschillende plaatsen om Maastricht, onder anderen op het fort Elve bij Navagne, vanwaar zij voortdurend de stad trachtten te overmeesteren. Toen dit met de wapens in de hand niet wilde gelukken, vatten zij het plan op om door verraad in de stad te komen. Zij kochten daarom zekeren Jan Landsman, brouwer in de Helstraat om, die zich genegen verklaarde om hun den toegang in de stad te verschaffen. Om hiertoe te geraken deed hij van zijn huis uit onder den walmuur een onderaardschen gang graven en de Spanjaarden waren reeds gereed om hun verraderlijk plan uit te voeren, doch het werd ontdekt en verijdeld. Behalve eenige burgers werden Pater Servatius Vinck der Minderbroeders, Pater Joannes Bodden, rector, Pater Gerard Pasmans en Broeder Philip Nottin, alle drie van de orde der Jesuieten, en de Eerw. Heer Toussaint Silvius, kapellaan van O. L. Vrouw, beticht van medeplichtigheid aan dit verraad, omdat zij, volgens beweeren van Landsman, in de biecht ervan kennis hadden gekregen en het niet hadden geopenbaard. Zij werden voor den krijgsraad gebracht en na de verschrikkelijkste folteringen op de markt onthoofd, terwijl de hoofden van Pater Vinck, Broeder Nottin en de burgers Lacourt, Katers en Landsman op pieken gestoken den 14 Juli op den wal werden ten toon gesteld, ter plaatse thans nog genaamd „de vijf koppen".

De onthoofding dier geestelijken verwekte bij de meeste aanzienlijke personen eene niet geringe verontwaardiging, daar men algemeen aan hunne schuld twijfelde.

Pater Vinck, een goedig maar in wereldsche zaken onkundig man, heeft zeer zeker onwetend brieven overgebracht aan den vijand, doch verdiende niet de folteringen, die men hem heeft laten verduren. Van de schuld der Paters Jesuieten is niet het minste gebleken, alleen is broeder Nottin wel wat onvoorzichtig

Digitized by Google

geweest in gesprekken met een schoolmeester bij het fort Navagné en is hem later op de pijnbank een beschuldiging tegen den Rector ontlokt, indien althans het relaas van het procesverbaal in pijn en banden opgemaakt, waarheid behelst. Ook schijnt men de geestelijken te hebben willen dwingen om het biechtgeheim te schenden, daar zij, zooals boven is gezegd, volgens Landsman in de biecht kennis hadden gekregen van het voorgenomen verraad.

Mannen als van Bijnkershoek keuren de geheele rechtspleging scherp af.

Tengevolge van de ontevredenheid die deze veroordeeling had gesticht, werd deze zaak in 1639 opnieuw door de Staten-Generaal onderworpen aan het oordeel van de Gedeputeerde Staten. Deze beslisten, dat er gevaar bestond om kloosterorden te dulden, waarvan leden wegens verraad waren veroordeeld en gelastten bij besluit van 24 Juli 1639 aan de Minderbroeders en Jesuieten om onmiddelijk de stad te verlaten.

De Minderbroeders gehoorzamende aan dit bevel trokken den 25 Juli twee aan twee processiesgewijze en voorafgegaan van een vaandel uit de stad, ieder met een reisstok in de hand, en begaven zich naar het klooster genaamd „ter Observanten" (door het volk bij verbastering Slavante genoemd) gelegen op den St. Pietersberg op Luiksch grondgebied in de nabijheid van het fort Mons lucis (Lichtenberg). Die zelfde naam Mons lucis was ook de eigenlijke naam van het klooster.

Dit klooster was oorspronkelijk in de 15de eeuw een kluizenaars woning, waar zich langzamerhand meerdere broeders vereenigden, om gezamenlijk den regel van den H. Franciscus te volgen. Deze vereeniging verkreeg bij bulle van 29 Januari 1456, door Paus Calixtus III te Rome uitgevaardigd, vergunning om deel te nemen aan de privilegiën der orde van den H. Franciscus. In 1489 liet de Bisschop van Luik Jan Graaf van Horne (te Slavante den 15 Januari 1505 overleden en aldaar in de kerk in het habijt der Minderbroeders voor het hoogaltaar begraven), een klooster met kerk oprichten onder den naam van klooster der Franciscanen Observanten.

Toen in 1578 de Minderbroeders uit Maastricht waren verdreven, werden ook de Paters van Lichtenberg verjaagd en hun klooster verbrand. Hoewel men hieromtrent niets met zekerheid

Digitized by Google

vermeld vindt kan men aannemen dat deze Paters zich vereenigd hebben met de Minderbroeders van Maastricht en zich met dezen in 1579 in het klooster op de St. Pieterstraat hebben gevestigd.

Toen de Minderbroeders na hunne verdrijving uit Maastricht in 1639 zich in het verwoeste klooster van Slavante hadden gevestigd begonnen zij met het opbouwen der kerk. In deze kerk, waarvan de eerste steen werd gelegd door den Z.E.W. Pater Provinciaal Hermannus Lisens, werden de eerste kerkelijke diensten verricht op den feestdag der Onbevlekte Ontvangenis van de H. Maagd in 1640. Den 10 September 1648 werd de kerk plechtig geconsacreerd.

Den 17 Maart 1643 vingen de Paters aan met den bouw van een nieuw klooster, dat in het volgend jaar werd voltooid en waar zij verbleven tot in 1673.

Na de inname van Maastricht in dat jaar door de Franschen, terwijl Lodewijk XIV zich in de stad bevond, richtten de inwoners der stad aan den Koning het verzoek om de verbannen Minderbroeders en Jesuieten te laten terugkeeren, welk verzoek door den vorst werd ingewilligd.

Hoewel de Minderbroeders nu vrij in hun klooster mochten terugkeeren, konden zij van het hun toegestaan verlof geen gebruik maken, daar, bij Resolutie van Hunne Hoogmogende van den 8 October 1639, het klooster van de St. Pieterstraat gedeeltelijk was ingericht tot verblijf van de gereformeerde weeskinderen, gedeeltelijk in dienst was gesteld als militair ziekenhuis en de kerk gebruikt werd als tuighuis of arsenaal. De Minderbroeders moesten zich dan ook vergenoegen met hun intrek te nemen in een klein huis, terwijl hun de kapel van St. Jacob voor het verrichten hunner kerkelijke diensten werd afgestaan.

In 1675 liet de Magistraat der stad den Provinciaal der Minderbroeders en diens kapittel sommeeren om het beeld van de H. Maagd, dat gedurende de afwezigheid der Paters naar het Minderbroederskloster te Tongeren was overgebracht, in de stad terug te brengen. Het kapittel voldeed aan dezen last en in de maand October van dat jaar werd dit beeld met groote plechtigheid door de Paters van Tongeren naar Slavante, en vervolgens door de Minderbroeders van dit klooster tot halfweg Maastricht gebracht, vanwaar het door de geestelijkheid, den Magistraat der

Digitized by Google

stad en de ambachten werd afgehaald en overgebracht naar de Collegiale Kerk van St. Servaas. Na aldaar gedurende acht dagen te zijn tentoongesteld, werd het beeld overgebracht in de kapel van St. Jacob, naast welke kapel twee huizen werden ingericht tot verblijf van vier Paters belast met den dienst bij het mirakuleus beeld.

Toen door den vrede van Nijmegen in 1678 en krachtens het vredesverdrag van Rijswijk in 1679 de toestand voor de geestelijken weder dezelfde was als die bepaald bij het tractaat van overgaaf van 1632 en het vredesverdrag van Munster in 1648, kregen de Minderbroeders een gedeelte van het klooster op de St. Pieterstraat terug, waarin zich dan ook terstond eenige paters kwamen vestigen, terwijl anderen op Slavante bleven, zoowel om ook dáár de communauteit staande te houden, als om bij eventueele vervolgingen, zooals zij er zooveel hadden moeten ondervinden, steeds van een toevluchtsoord verzekerd te zijn.

Slavante bleef dan ook als Minderbroederskloosterbestaan en was in de vorige eeuw professiehuis en tevens een rustplaats voor oude religieuzen en oud-missionarissen van de orde der Franciscanen uit de Nederlandsche provinciën.

In 1796 werd dit klooster opgeheven en den 3 germinal an V /23 Maart 1797/ verkocht voor 12100 franken aan Jan Winand Dubois gewezen Minderbroeder van Slavante, wonende te Aubel. Na in handen te zijn geweest van de gezusters Sauer en van den bierbrouwer Piter Giles Claessens te St. Pieter, die de kerk en het grootste gedeelte der kloostergebouwen liet afbreken en het overblijvende inrichten tot herberg is Slavante den 12 Mei 1843 voor 12000 gulden het eigendom geworden der Groote Societeit te Maastricht, die er eene buitensocieteit heeft opgericht.

De kerk van het observantenklooster was een klein Gothiek gebouw, waarin behalve de Bisschop Jan van Horne, ook begraven was de Luiksche Wijbisschop Libertus van Broeckhem, terwijl er zich tevens de grafkelder der familie van Hoensbroeck bevond. De grafkelder was gedekt met een prachtige grafsteen, die thans in de kapel van het kasteel Oost bij Eysden is nedergelegd.

De kloostergebouwen waren aan de zuidzijde tegen de kerk aangebouwd en lagen iets hooger dan deze. Een weinig lager dan

Digitized by Google

de kerk lag een terras, gesteund door een muur, waartegen een op een boog gemetseld balkon aanwezig was, terwijl weder lager een tweede en een derde terras volgden.

Van het klooster zijn nog aanwezig een kapelletje, en een bijgebouwtje, welke gebouwen, evenals de nog aanwezige put uit de 17de eeuw dagteekenen, terwijl ook nog gedeelten van den vroegeren omsluitingsmuur met zijne noordelijke en zuidelijke poort bestaan.

Bij de opheffing van het klooster waren op Slavante aanwezig de Gardiaan Jan Baptist Bautmans, 17 paters, 10 broeders en 2 knechten.

Zien wij nu verder wat met het klooster te Maastricht is geschied:

Reeds dadelijk na de terugkomst der Minderbroeders in het klooster op de St. Pieterstraat bleek dat de hun afgestane lokalen te klein waren om tot klooster te dienen. Daar toch de kerk tuighuis en het grootste gedeelte van het klooster militair hospitaal bleef, moesten de Paters zich van één vleugel van het klooster als woning bedienen, terwijl de tot kerk ingerichte vroegere ziekenzaal te klein was voor de ontelbare bezoekers, die het aldaar teruggebrachte O. L. Vrouwenbeeld kwamen vereeren. Daarbij kwam nog dat de Paters wegens hun gering aantal niet in staat waren de goddelijke diensten naar behooren te verrichten en hunne bekrompen huisvesting niet toeliet om de communauteit uit te breiden. De Minderbroeders eischten dientengevolge van de Staten Generaal restitutie van hun geheel klooster, doch daar de Staten in de onmogelijkheid waren om aan dezen eisch te voldoen en van de andere zijde schroomden om de rechten, die aan de Paters uit kracht van de Nijmeegsche en Rijswijksche vrede toekwamen, te schenden, stonden zij hun bij resolutie van den 5 Mei 1699 toe om op eene andere plaats een nieuw klooster met kerk op te richten en om de voor den opbouw benoodigde gelden, door het inzamelen van liefdegiften in alle provinciën des lands, bijeen te brengen.

Na het bekomen dezer toestemming, verkregen de Paters van de stedelijke regeering ingevolge resolutie van 25 Mei 1699 voor 9000 Luiksche gulden den eigendom van een terrein genaamd „de Schuttenhof" gelegen buiten den voormaligen walmuur, die de Tweeberger aan de Linkulenpoort verbond

Digitized by Google

Het klooster op de St. Pieterstraat bleef eerst gedeeltelijk, tot dat de Paters hun nieuw klooster hadden betrokken, en daarna geheel in gebruik als militair hospitaal tot 1797, toen het ziekenhuis werd overgebracht naar het in dat jaar door het R. K. armenhuis verlaten gesticht in de Looijerstraat en het klooster ingericht tot kaserne, tot welk gebruik het thans nog dient.

De kerk bleef tuighuis tot in 1868 in welk jaar zij in dienst werd gesteld als kaserne en gymnastieklokaal voor de militairen; kort daarna werd zij afgestaan aan het Departement van Binnenlandsche zaken om ingericht te worden tot Rijks- en Stedelijk archief en stadsbibliotheek.

Na het verkrijgen van voormeld terrein vingen de Paters aan met de steenen benoodigd voor den bouw van klooster en kerk uit den tuin te laten uitbakken en den 6 October van hetzelfde jaar begonnen de werklieden de grondslagen der kerk uit te graven. Den 13 October op het feest der HH. Martelaren Daniel en gezellen werd door den syndicus van het klooster, Hubertus de la Montaigne, nabij het altaar van den H. Antonius van Padua, de eerste steen gelegd in tegenwoordigheid van den HEw. Pater Cornelius de Vroom, Ex-Provinciaal, die onmiddelijk daarop de H. Mis deed in het tuinhuis. Den 22 October werd de eerste steen gelegd van het altaar van de H. Maagd en van dat van den H. Antonius, door Mejufvrouw Graven. Den 31 October werd door de echtgenoote van den syndicus de la Montaigne de eerste steen gelegd van het Hoogaltaar en van dat van Portiuncula. Nadat op den 27 October het koor voltooid was werd den 8 November op verzoek van den HEw. Pater Reynerius Payez Ex-Commissarius Generalis, definitinor der geheele orde van den H. Franciscus en destijds Provinciaal, de eerste steen gelegd van het klooster.

Den 30 December werd het wonderdadig beeld van O. L. Vrouw door den ZEw. Pater Gardiaan van het klooster, Godefridus van Essen, met twee leekenbroeders in het rijtuig van den syndicus naar de nieuwe kerk overgebracht. Op Nieuwjaarsdag van het jaar 1701 werd door hem voor het eerst in de nieuwe kerk de Hoog mis gezongen. Den 25 Maart van hetzelfde jaar werden de klokken op last van Zijne Hoogwaardigheid Mgr. de Hennisdael vicaris-general van Luik gewijd door den HEw. Heer Henricus Bonhomme,

Digitized by Google

deken van het kapittel van St. Servaas geassisteerd door kanunniken dier kerk in pontificalibus als Diaken en Subdiaken. Deze klokken waren een geschenk van Mejufvrouw Anna Charlemont, haar broeder Joannes Charlemont en Mevrouw Maria Minet, weduwe van den Heer Everardus Camus.

Gedurende de volgende jaren werden de werkzaamheden met zooveel ijver en volharding voortgezet, dat reeds den 21 Februari 1705 op last van den Pater Provinciaal het Pauselijk slot werd ingevoerd. Na den 30 Augustus van dat jaar in het klooster te Turnhout ten derden male tot Provinciaal te zijn verkozen, nam Pater Cornelius de Vroom zelf het toezicht en de leiding over de werkzaamheden der oprichting op zich en deze vorderden met zulk een bewonderenswaardige snelheid, dat in 1707 alle ruwe deelen van het werk voltooid waren.

Nadat Hoog- en bijaltaren in het jaar 1708 geheel in den vereischten vorm gebracht waren en Pater de Vroom den 2 Augustus (het Feest van de H. Maria ter Engelen) op het nog niet gecon sacreerde hoogaltaar de eerste plechtige Hoogmis gezongen had, werden den 5 Augustus daaropvolgende de nieuwe kerk en het Hoogaltaar, toegewijd aan de H. Maria Magdalena en het altaar van Portiuncula, geconsacreerd door Zijne Doorl. Hoogw. Mgr. Angelus Graaf van Oignies, Bisschop van Roermond en Primaat van Gelderland, die, met toestemming van den Doorluchtigen Luikschen kerkvorst Clemens Joseph Hertog van Beieren daartoe door de Paters was aangezocht. Dezelfde Bisschop van Roermond consacreerde den 7 Augustus de overige altaren.

Gedurende den opbouw van het klooster verzochten de Minderbroeders aan het stedelijk bestuur vrijdom van accijns op eetwaren en andere benoodigheden, met het oog op de talrijke leekenbroeders die als ambachtslieden en kunstenaars uit verschillende kloosters naar Maastricht waren gezonden om bij de oprichting behulpzaam te zijn en zoodoende die oprichting te bespoedigen. Deze vrijstelling werd bij resolutie van 16 September 1701 voor den tijd van één jaar verleend ten behoeve van vijftig personen, vervolgens verlengd tot aan de voltooing van het klooster en ten slotte behouden voor vijf en twintig personen.

De kerk was een fraai en ruim gebouw, ondersteund door zware steenen pilaren, in bak- en Naamschen steen gebouwd, met drie beuken, kruis en twee zijkapellen aan het koor.

Digitized by Google

Op den grooten boog tusschen het koor en den middenbeuk stonden de woorden:

CHRISTO ET DEI PARAE SACRUM.

Boven in den voorgevel bevond zich eene nis bestemd om er een O. L. Vrouwebeeld te plaatsen, hetgeen echter niet is geschied, terwijl boven deze nis eene vijfpuntige ijzeren ster was geplaatst, waaronder de eerste woorden van den lofzang *Ave maris stella* prijkten.

Het Hoogaltaar vervaardigd door de broeders schrijnwerkers Petrus de Hollander, Ferdinandus Tours en Michael Vermunt en in 1719 geheel afgewerkt werd geroemd als een prachtstuk van beeldhouwwerk. In het voorfront vertoonde het een kunstig uitgevoerd beeld der H. Drievuldigheid en bevatte een schilderij voorstellende Christus gekruisigd en zijne met Hem lijdende Moeder. Dit schilderij was geschilderd door den kloosterbroeder Jan Pannemaekers, die wegens zijn bizonderen aanleg voor de schilderkunst, door Pater Provinciaal van Dalem naar Antwerpen en Dusseldorf was gezonden om zich in die kunst te bekwamen. De koorgestoelten wekten eveneens ieders bewondering op. Zij waren versierd met de beeltenissen van den Zaligmaker, van Onze Lieve Vrouw en de Heiligen der orde, vervaardigd door de Broeders Marcellus van den Steen en Gerardus Vranx; aan de vier hoeken stonden de vier Evangelisten.

De meubels der kerk waren evenals het oxaal, de orgelkast en de preekstoel smaakvol en kunstig uitgevoerd. Een beeld van den H. Franciscus in liggende houding geplaatst aan den voet van het oxaal en een van den H. Bonaventura onder den preekstoel werden door kunstkenners als ware meesterstukken beoordeeld. Tevens was de kerk versierd met eenige zeer schoone schilderstukken van het penseel van denzelfden Broeder Pannemaekers. Volgens den inventaris den 23 vendémiaire an 5 opgemaakt ter voldoening aan de wet van den 15 fructidor an 4 stelden deze schilderijen voor:

1° De geboorte van den H. Franciscus. 2° De H. Franciscus de Leprozen verplegende. 3° De H. Franciscus zijne wereldsche kleederen aan zijn vader afgevende. 4° De H. Franciscus op den berg

Digitized by Google

van Alverne zijn kloosterregel schrijvende. 5° De H. Franciscus van den Paus de goedkeuring van zijn kloosterregel erlangende. 6° De H. Franciscus in een vurigen wagen ten hemel gevoerd. 7° De H. Franciscus de aflaten van Portiuncula ontvangende. 8° De H. Franciscus de 3de orde instellende. 9° De H. Antonius voor een vorst verschijnende (1). 10° De H. Antonius een wonder doende. 11° De H. Franciscus biddende voor de menschheid. 12° De H. Franciscus tot de dieren sprekende en 13° De H. Franciscus van een engel de vijf wonden ontvangende.

Alle deze onovertreffelijke kerkversieringen en nog vele andere zijn op last van den H.E.W. Pater van Daelem zoowel gedurende, als na zijn ambt van Provinciaal vervaardigd.

Het klooster was een groot gebouw met vier vleugels, over zijn geheele uitgestrektheid overwelfd.

De Minderbroeders dachten nu, na zoovele wederwaardigheden, hun kloosterleven in welverdiende rust in hun nieuw klooster te kunnen slijten, doch ook die rust was weder van korten duur, want toen in 1796 het klooster, ingevolge de wet tot supressie der kloosters en geestelijke orden, werd opgeheven, waren de Paters op nieuw gedwongen zich te verwijderen. De toenmalige gardiaan was Pater Michiel Mares die met 32 paters en 8 broeders de communauteit uitmaakte. Van deze kloosterlingen verlieten eenigen het kloosterleven om als wereldsche geestelijken belast te worden met de zielszorgen in parochiën, terwijl anderen zich aansloten bij hunne ordebroeders in de noordelijke provinciën.

Het klooster en de kerk op de Tongersche straat werden niet verkocht. De kerk werd aanvankelijk gebruikt tot bergplaats der archieven van de opgeheven kloosters. Den 14 Januari 1797 werd de parochie van den H. Joannes de Dooper overgebracht naar de Minderbroederskerk; daar deze kerk echter, tengevolge van hare ligging op een hoek der stad, niet geschikt was voor Parochiekerk werd de parochie van den H. Joannes reeds den 25 Januari van hetzelfde jaar overgeplaatst naar de kerk der Dominicanen. In 1825 is de kerk gedeeltelijk ingericht tot Paleis van Justitie en het koor verbouwd om te dienen tot maréchaussée-

(1) Waarschijnlijk Ezzelino tiran van Padua.

Digitized by Google

kazerne. Het klooster heeft achtereenvolgens gediend tot departementale school en werkhuis van behoeftigen en is eindelijk gevangenis geworden.

Daar de Minderbroeders thans uit de stad waren verwijderd met geheel verlies van hun klooster en kerk, kon er voor hen in den eersten tijd geen sprake zijn om weder hier terug te keeren. Het is echter te begrijpen dat zij zich niet dan met leede oogen verwijderd zagen van de plaats, waar zij gedurende meer dan vijf eeuwen verbleven. Ook de ingezetenen van Maastricht bleven bij het vertrek der Paters de hoop koesteren, dat zij vroeg of laat zouden wederkeeren.

Dit blijkt duidelijk uit de omstandigheid dat bij den verkoop van de meubelen der kerk in 1797 door verschillende familiën alle meubelen en schilderijen werden aangekocht, met het doel om ze bij terugkomst der Paters weder aan het klooster te schenken.

Het is te betreuren dat ten gevolge van de lange afwezigheid der Minderbroeders, die goede bedoelingen niet zijn verwezenlijkt geworden, want toen men na lange jaren aan de terugkomst der Paters begon te twijfelen zijn de meubelen en schilderijen aan andere kerkelijke instellingen overgegaan. Zoo vindt men onder anderen in de parochiekerk van Oirschot het beeld van den H. Franciscus en in verschillende kerken van Maastricht schilderijen afkomstig uit het klooster van de Tongerschestraat.

Na eene afwezigheid van meer dan vijftig jaren besloten de Minderbroeders weder terug te keeren in de stad, waar zij wisten met vreugde ontvangen te worden en te dien einde werden in Januari van het jaar 1853 van wege den Provinciaal der orde aangekocht een huis met grooten tuin op de Abtstraat en in Maart van dat jaar een nabijgelegen tuin van zekeren Willems en een aangrenzend huis met tuin van zekeren de Bode. Den 26 April daaropvolgende kwamen uit het klooster van Weert Broeder Franciscus (timmerman) en Broeder Ludovicus, die in Mei aanvingen met het eerstgenoemde huis tot kloosterlijk gebruik in te richten.

Den 21 Juli kwam Pater L. J. Straman als eerste praeses naar Maastricht, alwaar zich reeds vier broeders (een timmerman, een metselaar, een kok en een tuinman) bevonden en den 10 Augus-

Digitized by Google

tus werd een begin gemaakt met het bouwen van de kapel op de Abtstraat, die den 15 November ten ruwe voltrokken, op den 29 November plechtig voor den dienst van God werd ingewijd door den ZEW. Heer van Baar, Pastoor-Deken van St. Servaas.

Het duurde slechts korten tijd of de kapel der Minderbroeders trok zoovele bezoekers, dat zich de noodzakelijkheid deed gevoelen om de bouw eener kerk te bespoedigen, ten gevolge waarvan reeds den 24 Mei 1855 de eerste steen der kerk werd gelegd door Pater J. A. de Bruin, Provinciaal der Minderbroeders. Inmiddels was het eerst aangekocht huis in gebruik gebleven als residentie der Paters, met den uitgang op de Abtstraat, toen in Mei 1856 de Heer Nicolaas van Hees, Notaris te Maastricht bij testament het door hem bewoonde huis met tuin op de Tongerschestraat aan de communauteit naliet, ten einde daar ter plaatse een beteren uitgang voor het klooster en de kerk tot stand te brengen. Daar het tot samenwoning ingericht huis op den duur niet geschikt was, vooral met het oog op de steeds toenemende uitbreiding der communauteit, werden in September 1856 de eerste fundamenten gelegd van een nieuw klooster en den 1 December van dat jaar werd door een besluit van het provinciaal kapittel de residentie der Minderbroeders te Maastricht tot klooster verheven.

Den 21 September 1859 werd de kerk ingezegend door den Pater Provinciaal J. A. de Bruin. Op denzelfden dag geschiedde de inzegening van het klooster door Pater Wilhelm Albertus van Berkel, eersten gardiaan te Maastricht, na welke inzegening de Paters het oude gebouw verlieten om het nieuwe klooster te betrekken.

Den 8 September 1875, feestdag van O. L. Vrouwe geboorte, werden de kerk en het hoogaltaar geconsacreerd door Mgr A. C. Claessens, Apost. vicarius van Batavia. De plechtige Hoogmis met bisschoppelijke assistentie werd bij die gelegenheid gedaan door Pater Th. Peters, toen Provinciaal der Minderbroeders, terwijl de feestrede werd uitgesproken door Pater W. A. van Berkel.

Na zoovele noodlottige wederwaardigheden in onze stad te hebben ondervonden is het den Minderbroeders eindelijk gegeven, om hun boetvaardig en godvruchtig leven in rust en vrede door te brengen.

Digitized by Google

DE DOMINICANEN.

De orde der Dominicanen of Predikheeren werd in 1215 gesticht door den H. Dominicus (geboren 1171, gestorven 1221, heilig verklaard 1234). De H. Dominicus gesproten uit het oud-adelijk Spaansch geslacht de Guzman, verliet in 1194 de hooge school van Valencia en werd kanunnik en sub-prior in het kapittel van Osma, waar de Bisschop Diego van Azevedo het gemeenschappelijk leven volgens den regel van den H. Augustinus had ingevoerd. Na tot 1215 dien Bisschop bijgestaan te hebben in het bestrijden van de ketterijen der Albigenzen, kwam in dat jaar de gedachte bij hem op eene orde te stichten, oorspronkelijk volgens den regel van den H. Augustinus, doch later met strengere elementen, ten doel hebbende door verkondiging van het woord Gods de van de godsdienst afgedwaalden in den schoot der kerk terug te brengen.

In hetzelfde jaar begaf zich de H. Dominicus naar Rome om de pauselijke goedkeuring voor den door hem voorgestelden kloosterregel te verkrijgen en nadat deze goedkeuring in 1216 door Paus Honorius III was verleent, zond hij eenige van de leerlingen, die zich al spoedig bij hem aangesloten hadden, naar verschillende plaatsen om het doel der door hem gestichte orde te verkondigen.

In den aanvang van haar bestaan was aan de orde der Dominicanen het vragen en leven van aalmoezen niet voorgeschreven. De H. Dominicus echter doordrongen van den weldadigen indruk die de orde der Franciscanen door hare armoede op het volk maakte, riep in 1220 een generaal-kapittel der orde te Bologne zamen en voegde bij zijnen kloosterregel in, dat de Dominicanen

Digitized by Google

hoegenaamd geene onroerende goederen mochten bezitten, of ten geschenke aannemen dan die voor hunne kloosters bepaald noodzakelijk waren, en dat zij slechts van aalmoezen en giften mochten leven.

Deze orde breidde zich zeer spoedig in verschillende landen uit, zoodat in het jaar 1221 reeds acht kloosterhuizen bestonden. Nadat in de volgende jaren de in Duitschland bestaande kloosters eene provincie der orde hadden gevormd, werd door de ingezetenen van Luik aan den Provinciaal der Duitsche provincie het verzoek gericht, om daarheen eenige kloosterbroeders tot stichting van een klooster te zenden. Dit verzoek werd ingewilligd en toen in 1231 eenige Paters Dominicanen door Maastricht kwamen om zich naar Luik te begeven en bij die gelegenheid te Maastricht voor het volk predikten, maakten zij een zoo diepen indruk op hunne toehoorders, dat de ingezetenen der stad eenigen van hen verzochten te blijven, om ook hier een klooster hunner orde te stichten.

De Ridder Adam van Haren, *voogd* der stad en als zoodanig vertegenwoordiger van den Hertog van Brabant bood hun de gastvrijheid aan in het door hem bewoonde huis gelegen in de Spilstraat bij de markt (naast de toenmalige *Alde Hochterpoort*, later *gevangenpoort*). Dit huis, genaamd „de Poort van Haren", hetwelk zeer ruim was en waarbij zich uitgestrekte terreinen en aanhoorigheden bevonden, werd kort daarna door den Ridder van Haren aan de Predikheeren geschonken.

Na gedurcnde eenige jaren dit huis te hebben bewoond en nadat in 1261 in het algemeen kapittel der orde, bij Barcelona gehouden de vestiging van een klooster te Maastricht was toegestaan, werden de Predikheeren door de veelvuldige giften der ingezetenen in de gelegenheid gesteld om ter plaatse waar zich de tuinen en stallen bevonden een nieuw klooster op te richten en een kerkje te bouwen. Deze kloostergebouwen en het huis „de Poort van Haren" werden wegens hunne bouwvalligheid in 1635 afgebroken. Het kerkje werd naderhand ingericht tot eetzaal en bestaat nog ten huidigen dage.

Tengevolge van den grooten toeloop van bezoekers besloten de Predikheeren eene nieuwe kerk te bouwen en hun klooster te vergrooten. Zij verzochten aan het kapittel van St. Servaas om

Digitized by Google

hun tot dat einde af te staan de kapel van St. Joris, gelegen in de straat van dien naam (thans de Groote Staat), doch niettegenstaande de tusschenkomst van den Magistraat der stad en zelfs van Paus Clemens IV weigerde het kapittel dat verzoek in te willigen. De Paters besloten toen de kerk te bouwen ter plaatse waar zij zich thans bevindt, op terreinen hun door verschillende personen geschonken.

In 1263 verkregen zij onder anderen van zekeren Ridder Waleram en groot huis met aanhoorigheden in de Spilstraat nabij het St. Joriskerkhof en van den Ridder Hendrik van Hyseren een ander huis naast het vorige. Daarenboven werden op verschillende tijdstippen nog aanzienlijke onbebouwde terreinen aan de Predikheeren geschonken, zoodat zij in 1267 reeds in staat gesteld waren om met den bouw der kerk een aanvang te maken, terwijl in 1274 een Maastrichtsch patricier Conrad Lomerius een terrein aan het klooster schonk om te dienen tot kerkhof.

De kerk die tegen het jaar 1280 voltooid was en thans nog bestaat is een groot Gothiek gebouw van mergelsteen met een schip en twee zijbeuken. Het Hoog-altaar was toegewijd aan den H. Paulus; ter rechterzijde van het koor bevond zich een altaar ter eere van de H. Maagd.

In 1294 op St. Michiel werd deze kerk plechtig ingewijd door Pater Franciscus van de orde der Predikheeren en Bisschop van Solumbrië, daartoe door Guido Bisschop van Luik gedelegeerd.

In 1309 werd de kapel van de H. Maagd vergroot en in het zelfde jaar liet de familie van Neust ter linkerzijde van het koor eene kapel oprichten ter eere van de H. Catharina. Deze kapel, in lateren tijd genaamd kapel van den H. Marculphus, bevatte behalve de graftomben van leden van de familie van Neust, die van de familie van Holzit of Holzet, waarvan een lid genaamd Marcilius Holzit een altaar vóór de sacristie der kerk liet plaatsen.

In dezelfde kapel lagen de grafsteenen van Egidius van Hoei, grootmeier van de stad Luik, overleden in 1461 en van Jacobus de Lannoy, opperschenker van Karel den Stouten, die sneuvelde bij het beleg van Luik in 1468.

In de 17de eeuw werd in de kapel van de H. Maagd een praalgraf opgericht voor den Generaal Graaf van den Berch 's Heerenberg overleden in 1669 en zijne echtgenoote Gravin van Leeuwen-

Digitized by Google

stein-Rochefort overleden in 1683. Dit prachtig monument is in het jaar 1804 overgebracht in de kerk van St. Servaas.

Tevens was in de kerk, naast het Hoogaltaar, begraven Willem van der Marck, bijgenaamd het wild zwijn der Ardennen, die in 1485 werd onthoofd en wiens overblijfsels bij het doen van uitgravingen in 1674 daar ter plaatse zijn teruggevonden.

Zooals hiervoor is vermeld had de H. Dominicus in 1220 in den regel der orde doen opnemen het volstrekt verbod om andere onroerende goederen te bezitten of aan te nemen dan die voor de kloosters noodzakelijk waren. In den aanvang werd dit voorschrift door de Predikheeren stipt nagekomen, doch na korten tijd bleek dat deze regel een slechten invloed uitoefende, eensdeels omdat het veelvuldig bedelen de eerbied voor de orde verminderde en de Paters te veel van hunne kloosters verwijderden, anderdeels om de uitbreiding der orde zoo toenam, dat zelfs de aanzienlijke geldelijke giften niet voldoende waren om de verschillende kloosters te onderhouden.

Tengevolge van de herhaalde aanzoeken der generaal-kapittelen om hierin verandering te brengen, werd achtereenvolgens door de Pausen Clemens IV, Bonifacius VIII, Clemens VI en Bonifacius IX opheffing van dit voorschrift verleend en aan de Predikheeren vergund, om in het algemeen onroerende goederen als geschenken aan te nemen en deze ingeval van noodzalijkheid te koopen of te verkoopen. Deze goederen werden eerst beheerd door personen buiten het klooster, welk beheer echter later aan een kloosterbroeder werd opgedragen, die als zoodanig den titel van *Syndicus* voerde.

In 1330 werd in het klooster te Maastricht een generaal-kapittel gehouden en wel om de navolgende reden. In 1313, na de dood van Keizer Hendrik van Luxemburg, was Duitschland in twee partijen verdeeld, waarvan de eene Lodewijk van Beieren, de andere Frederik van Oostenrijk als Keizer wenschten gekroond te zien. Paus Jan XXII was de partij van Frederik toegedaan, en de Predikheeren hadden in het generaal-kapittel, gehouden te Toulouse in 1218, besloten zich in eene zoo ernstige zaak te scharen aan de zijde van den Paus. Lodewijk van Beieren hierover verstoord en vernomen hebbende dat het generaal-kapittel der orde zich te Keulen zoude verzamelen, zond zijne troepen

Digitized by Google

daarheen om de Paters te overvallen en af te maken. Dit voornemen werd echter verijdeld tengevolge van de mededeelingen van een wereldsch priester, die verklaarde, dat de H. Servatius hem des nachts was verschenen en het geheime plan van Lodewijk van Beieren had geopenbaard. De Paters hierdoor gewaarschuwd vluchtten naar Maastricht en hielden dáár het generaalkapittel, terwijl uit dankbaarheid voor de wonderdadige tusschenkomst van den H. Servatius werd vastgesteld, dat voortaan de feestdag van dien Heilige in alle kerken der orde plechtig zoude worden gevierd.

Tegen het midden der 15de eeuw hadden het klooster en de kerk der Predikheeren groote en dringende herstellingen noodig. Na te vergeefs de tot dat doel benoodigde gelden aan den Magistraat der stad te hebben gevraagd, werden de Paters door den Provinciaal der orde Pieter Wellen in staat gesteld, om die herstellingen te doen uitvoeren.

In 1525 schonk Keizer Karel V aan de Predikheeren te Maastricht den ouden stadswal, die aan hun klooster grensde. In lateren tijd hebben de Paters de gracht, aan de buitenzijde van dien wal gelegen, gedempt en er huizen op gebouwd, die zij aan particulieren verhuurden. (Deze gracht lag ter plaatse van de straat genaamd de Groote Gracht; tegen de zuidelijke huizen van die straat bevindt zich nog in het vroegere Predikheerenklooster de oude walmuur.)

Tot in de 16e eeuw leefden de Predikheeren in rust en vrede te Maastricht, toen, tengevolge van de godsdienstige verwikkelingen door de hervorming veroorzaakt, die rust op vreeselijke wijze werd verstoord. De eerbied die het volk steeds voor de Dominicanen had getoond was langzamerhand verzwakt en eindelijk overgegaan in haat, wijl de leden der orde in verschillende landen de rol van *Inquisiteurs* (dat is personen die onderzoek deden naar het geloof der van ketterij beklaagden, doch die geen vonnis konden vellen) hadden vervuld en hoewel men met zekerheid kan aannemen, dat geen der Paters uit het klooster van Maastricht al zoodanig is opgetreden, werden ook zij in den algemeenen haat, die men voor hunne orde koesterde, begrepen.

Den 2 November 1566 werd het klooster door de Hervormden, die reeds de kapel van de H. Maria ten Oeveren hadden

Digitized by Google

vernield, aangevallen, doch tengevolge van het krachtig optreden van de burgerwachten, die door de stedelijke regeering ter verdediging van het klooster waren afgezonden, werden de aanvallers uit elkander gedreven en verhinderd hun plan ten uitvoer te brengen. De wraakneming der hervormden was echter slechts verdaagd, want in 1577, toen, ingevolge de pacificatie van Gent, de Spanjaarden de stad hadden overgegeven aan de troepen der Vereenigde Provinciën, werden het klooster en de kerk der Predikheeren verwoest en geplunderd. De altaren werden van alle kostbaarheden beroofd en vernield, het heilig Sacrament werd onder de voeten getreden en het archief en de bibliotheek die een prachtige en zeldzame verzameling boekwerken bevatte, werden verbrand. De kostbare vaten, die in groote hoeveelheid in de kerk aanwezig waren, werden gebruikt om de soldij der soldaten te betalen en zelfs de graven werden niet geëerbiedigd, maar met geweld geopend en de beenderen er uit verwijderd. De Predikheeren werden uit het klooster verdreven en aldaar eene kanongieterij opgericht waardoor een brand ontstond die een vleugel van het klooster geheel vernielde. Eenigen van de Paters verlieten de stad en vestigden zich in omliggende gemeenten, anderen wilden bij ingezetenen der stad hun intrek nemen, van waar zij echter weldra verdreven werden, bij welke gelegenheid twee Paters omkwamen.

Toen in 1579 de stad door de Spanjaarden onder den Hertog van Parma was ingenomen, kwamen slechts eenige Paters terug. Zij vonden hun klooster zoodanig verwoest dat zij met moeite een klein gedeelte konden bewoonbaar maken; daarenboven verkeerden zij in de volslagenste armoede, daar zij in de onmogelijkheid waren om aalmoezen in te zamelen in de omstreken, die door den vijand onveilig gemaakt werden, en ook het bedelen in de stad weinig opleverde, tengevolge van de bedenkelijke geldelijke omstandigheden, waarin de ingezetenen door het beleg waren gebracht.

De Predikheeren sleepten zoo een armoedig en ellendig leven voort, toen in 1605, op kosten der stad, de kerk werd hersteld en het klooster zooveel mogelijk tot bewoning geschikt gemaakt, terwijl de giften der ingezetenen de Paters in staat stelden zich langzamerhand uit hunnen treurigen toestand eenigzins te verheffen.

Digitized by Google

In het jaar 1617 schonk de Proost van St. Servaas Engelbrecht Boonen de kapel van St. Joris aan de Predikheeren, die ze lieten afbreken om het terrein bij het klooster te voegen en in hetzelfde jaar werden de kerk en het klooster geheel hersteld en gerestaureerd door den toenmaligen Prior Dominicus Nullens. Deze kloosterbroeder geboortig uit Maeseyck van zeer rijke ouders, besteedde zijn vermogen om het klooster geheel in zijn vorigen toestand terug te brengen. Hij kocht alle goederen, die voorheen aan de communauteit hadden toebehoord en na de verwoesting van het klooster in vreemde handen waren overgegaan, terug, liet verschillende altaren en een kostbaren predikstoel plaatsen en verrijkte de kerk met een prachtig oxaal ondersteund door vier steenen pilaren en versierd met de levensgroote beelden van de Heiligen der orde. Ook liet hij voor de Paters die tot dien tijd gezamenlijk op één zaal sliepen, afzonderlijke cellen bouwen.

Na de overgave van Maastricht aan de troepen der vereenigde provinciën in 1632 vreesden de Predikheeren weder de vervolgingen, die zij vroeger van de overwinnaars hadden moeten ondervinden, om welke reden zij met bisschoppelijke goedkeuring in Tongeren eene refuge oprichtten, ten einde zich in geval van nood aldaar te kunnen terugtrekken. Deze refuge, die tot in 1650 onder het klooster van Maastricht gesteld was en in dat jaar door het generaal-kapittel te Rome tot prioraat werd verheven, is nimmer door de Paters betrokken, daar hunne vrees gelukkig was gebleken ongegrond te zijn.

In het midden der 17de eeuw werd het door Pater Nullens opgericht oxaal vervangen door een ander in eikenhout, geplaatst boven het koor. Later is dit oxaal weder verplaatst geworden en eindelijk in 1804 met het orgel overgebracht naar de St. Servaas kerk. Zoowel het oxaal als het orgel bestaan niet meer; het eerste is bij den herbouw van de kapel van Karel den Groote vernietigd geworden, het orgel is tenzelfden tijde verkocht en door een ander vervangen.

In 1660 werd de kerk verrijkt met de prachtig in hout gesneden biechtstoelen, die men thans nog in de St. Servaaskerk kan bewonderen, waar zij eveneens in 1804 zijn overgebracht.

In 1674 deed de Prior Jan Kupers een nieuw Hoog-altaar plaatsen, bij welke gelegenheid, zooals hiervoor is vermeld, de

Digitized by Google

overblijfsels van Willem van der Marck aan het licht zijn gekomen.

Een der grootste weldoeners van het klooster is geweest de kloosterbroeder Franciscus Roman, bekend door de herbouwing van den eersten boog der Maasbrug in 1684, wiens prachtig portret in olieverf op het stadhuis alhier aanwezig is en die, na benoemd te zijn tot bouwmeester van den Koning van Frankrijk Lodewijk XIV, op zijne kosten verschillende noodzakelijke gebouwen bij het klooster te Maastricht, waar hij zijn noviciaat had doorgebracht, liet bijbouwen en vele verfraaiingen in de kerk liet aanbrengen, onder anderen een prachtig hoog-altaar en een nieuw koorgestoelte. Ook schonk hij aan het klooster het houtwerk van de bibliotheek, hetwelk thans dient in het gebouw van het Rijksarchief voor de boekwerken van de stedelijke bibliotheek.

In 1695 werden het klooster en de kerk op nieuw gerestaureerd, waarvoor besteed werd eene som van 16000 gulden, die door zekeren Pater Guinandus Wijnands, bij zijnen dood den 7 Maart van dat jaar, aan het klooster was nagelaten.

Gedurende de belegeringen der stad in 1793 en 1794 hadden klooster en kerk veel te lijden. Een bom, die bij het laatste beleg in het klooster uit elkander sprong, doodde één kloosterbroeder.

De herstellingen van hetgeen de gebouwen tijdens die beide belegeringen hadden geleden, waren nog niet voleindigd, toen in 1796 de kloosters werden opgeheven en de communauteit der Predikheeren te Maastricht na een bestaan van 565 jaren in het zelfde klooster ontbonden. Het klooster was bij de opheffing bewoond door den Prior Vincentius Huntjens (overleden den 13 September 1807) met 22 Paters en 9 leekenbroeders. Na de Minderbroederskerk op de Tongersche straat, werd de kerk der Dominicanen den 25 Januari 1797 ingericht tot Parochiekerk van den H. Joannes den Dooper, welke bestemming zij heeft blijven behouden tot in 1804, toen de zetel dier parochie is overgebracht naar de kerk van St. Servaas. Daarna zijn het klooster en de kerk door het Fransche gouvernement overgedragen aan de stad, die het klooster achtereenvolgens heeft gebruikt als centrale school, secondaire school met kostschool, athenaeum en eindelijk als hoogere burgermet Latijnsche school. De kerk dient, sedert zij in het bezit der stad is gekomen, tot stadsmagazijn. Zij vertoont nog de overblijfselen van eene zeer fraaie muurschildering voorstellende verschillende martelaren en daarboven de kroning der H. Maagd.

Digitized by Google

DE AUGUSTIJNEN.

Hoewel het vaststaat dat de geestelijke beginselen, neergelegd in den kloosterregel die door de Augustijnen wordt gevolgd, afkomstig zijn uit een leefregel door den H. Augustinus voor geestelijken opgesteld, kan men dit niet zeggen van de orde zelve, daar de H. Augustinus, zooals blijkt uit zijne geschiedenis, nimmer eene kloosterorde heeft gesticht.

Aurelius Augustinus werd den 13 November 354 te Tagaste bij Hippone in de Afrikaansche provincie Numidië geboren als zoon van Patricius, een voornaam heiden, en diens echtgenoote Monica, eene ijvrige Christin. Na door zijne moeder in de leer van Christus te zijn opgevoed, liet hij zich in 387 te Rome door den H. Ambrosius doopen, uit innige overtuiging voor den weldadigen en zaligen invloed van het Christendom.

Op het einde van 388 trok zich de H. Augustinus terug op een hem toebehoorend klein landgoed in de nabijheid van Tagaste, om aldaar met eenige vrienden, in godsdienstoefeningen en het schrijven van godsdienstige geschriften, in het belang der menschheid werkzaam te zijn. In het jaar 391 werd hij, reeds door zijne werken beroemd, tegen zijn wil tot priester gewijd door den Bisschop Valerius van Hippone, die hem tevens tot zijn coadjutor benoemde en na den dood van dien Bisschop werd hij zelf tot de bisschoppelijke waardigheid verheven. Ook als zoodanig leefde hij omringd van zijne vrienden, met wie hij den vroeger door hem vastgestelden leefregel bleef volgen, doch hoewel zij gezamenlijk en volgens een bepaalden regel leefden, kan men hunne communauteit niet als een kloosterorde beschouwen,

Digitized by Google

daar zij door geene enkele gelofte gebonden waren en slechts uit vrijen wil handelden.

De H. Augustinus en zijne volgelingen hielden zich bezig met het doen van godvruchtige werken en met theologische studiën en men kan zonder overdrijving zeggen dat hunne werkzaamheden van een onberekenbaar nut voor de kerkelijke wetenschappen geweest zijn.

De H. Augustinus stierf te Hippone den 28 Augustus 430 en hoewel men moet aannemen dat sedert dien tijd personen zich vereenigd hebben om den door hem voorgeschreven regel te volgen, vindt men tot in de 12de eeuw daaromtrent niets vermeld. In de 12de en 13de eeuw daarentegen vindt men congregaties van eremieten, waarvan eenigen geenen bepaalden regel volgden, terwijl aan anderen door de Pausen Gregorius IX (1227—41) en Innocentius IV (1243—54) den regel van den H. Augustinus, echter door verschillende veranderingen en bijvoegingen gewijzigd, was voorgeschreven; ook namen vele kloosterorden dien regel aan. In 1256 werden de voornoemde congregaties van eremieten door Paus Alexander IV (1254—1261) tot eene kloosterorde vereenigd en onder den regel van den H. Augustinus gebracht, met den titel van orde der Eremieten van den H. Augustinus. Onder de hen opgelegde verplichtingen behoorden het inzamelen en leven van aalmoezen en het geven van onderwijs.

Het eerste klooster der Augustijnen te Maastricht dagteekent uit het jaar 1254 en bestond dus reeds vóór de algemeene vereeniging der eremieten door Paus Alexander IV. Het was gelegen op de Vischmarkt in de nabijheid van de kapel van St. Everard, doch bleek na korten tijd te klein te zijn, zoodat de Augustijnen hun verblijf verplaatsten naar de Bokstraat (deze straat is verdwenen bij den aanleg van het kanaal), waar hun eenige huizen gelegen aan den voet der Maasbrug, door liefdadige ingezetenen waren geschonken.

Deze huizen werden tot klooster ingericht en eene kerk er bijgebouwd, waarvan het koor, dat over de Maas uitstak, in of kort na 1291 was gebouwd ter herinnering aan het instorten van de Maasbrug in 1275, waarbij een groot aantal menschen het leven verloren hebben.

In 1428 werd in de kerk eene kapel gesticht ter eere van het

Digitized by Google

H. Bloed van den Zaligmaker, waarin, dank zij de giften der schippers, een altaar, gewijd aan den H. Petrus, werd opgericht.

Ook dit klooster voldeed op den duur niet aan zijne bestemming, want behalve dat, zooals hiervoor gezegd, het koor over de Maas uitstak, waren de kloostergebouwen door eene straat in tweëen gescheiden en daarenboven hadden alle cellen het uitzicht op de Maas, hetgeen voortdurend redenen van stoornis in de studiën der religieuzen opleverde. Hierbij kwam nog dat de gebouwen zoo bouwvallig waren, dat zij op verschillende plaatsen onbewoonbaar waren.

Op alle deze gronden wendden zich de oversten in 1586 herhaalde malen tot het stedelijk bestuur om een terrein tot het bouwen van een nieuw klooster te verkrijgen, en toen hieraan geen gevolg werd gegeven, verklaarden zij uitdrukkelijk, dat, in geval aan hun verzoek niet werd voldaan, zij zich verplicht zagen de stad te verlaten. De stedelijke regeering bood hun toen het St. Gillesgasthuis te Wyk aan, ten einde daarheen hun klooster te verplaatsen. De Augustijnen hebben echter van die aanbieding geen gebruik gemaakt, naar het schijnt omdat het kapittel van O. L. Vrouw, hetwelk rechten op dat gesticht uitoefende, zich daartegen heeft verzet. De paters waren dus verplicht om in hun oud bouwvallig klooster te blijven, toen in het begin der 16de eeuw de toestand der kerk zoo slecht was, dat zij dreigde in te storten en de Regeering der stad verplicht was ze te sluiten. Aan de Augustijnen werd tot het houden hunner godsdienstoefeningen voorloopig aangewezen de kapel van de H. Maagd ten Oeveren gelegen in de nabijheid van het klooster. Deze kapel werd naderhand met het daaraan grenzend kerkhof en een naburig, door eene kluizenaarster bewoond huis, door het kapittel van O. L. Vrouw aan de communauteit geschonken, welke schenking door het stedelijk bestuur werd goedgekeurd.

Nadat in 1609 de Augustijnen van den Bisschop van Luik en den Hertog van Brabant verlof hadden bekomen om, ter plaatse waar die kapel was gelegen, een nieuw klooster op te richten, verzochten zij aan de regeering der stad om hun in de kosten van den opbouw te willen te gemoet komen. De regeering, dit verzoek inwilligende, schonk aan de paters honderdduizend gebakken steenen en kocht van hen voor 8000 Brabandsche guldens de

Digitized by Google

oude klooster gebouwen. In 1610 kwam de regeering echter op de gesloten koopovereenkomst terug, onder voorwendsel dat de paters de verkochte gebouwen niet op den bepaalden tijd geleverd hadden, zoodat deze verplicht waren die gebouwen aan particulieren te verkoopen. Op den dag van dezen verkoop werd de eerste steen van het nieuwe klooster gelegd in tegenwoordigheid van den Kommandeur der Duitsche orde, den Deken van St. Servaas, de Schouten en Burgemeesters en verschillende voorname officieren van het Spaansche garnizoen. De bouw van het klooster vorderde zeer langzaam, en toen dit op het einde van de eerste helft der 17e eeuw voltooid was, werd de kapel van de H. Maagd te Oeveren afgebroken, ten einde aldaar de kerk te bouwen. Reeds in 1618 had de stad eene bijdrage van 1500 gulden en 300 mergelblokken aan de Augustijnen geschonken voor den bouw dezer kerk, die in 1660, voornamelijk door de milde giften van den Kommandeur der Duitsche orde, Hendrik van Amstenraede kon voltooid worden. Den 27 Mei 1661 werd deze kerk ingewijd door den H.E.W. Pater J. A. Blavier, Provinciaal der Minderbroeders-conventueelen, Wijbisschop van Luik, ter eere van de H. Maagd en de H.H. Augustinus en Hubertus.

Deze kerk, die thans nog als een der schoonste overblijfsels der vroegere bouwkunde onze stad versiert, was een ruim gebouw met één beuk, gebouwd in brikken en mergelsteen. In de kerk waren drie altaren met torsenkolommen geplaatst, die het zangkoor van den beuk afscheidden en waarop drie schilderijen van den beroemden schilder L. Quellyn prijkten. Deze schilderstukken zijn bij het opmaken van den inventaris der goederen van het klooster den 1 Brumaire an V (22 October 1796) door de Fransche commissarissen medegevoerd.

Het inwendige der kerk vertoont nog een bas-relief voorstellende de Hemelvaart van Maria, waarvoor vroeger het Hoogaltaar was geplaatst, en het stadswapen, dit laatste boven het middenvenster der voorzijde. In het voorfront der kerk ziet men een medaillon met een borstbeeld der H. Maagd en daaronder een vlammend hart, zijnde het symbool der orde, omgeven door een groep engelen. Het wapen der grafelijke familie van Amstenraede dat zich eveneens in den voorgevel bevond is door den

Digitized by Google

tijd bijna geheel verdwenen. Boven de hoofddeur leest men het opschrift:

D. O. M.
BEATAE MARIAE
SS. PONTIFICIBUS
AUGUSTINO ET HUBERTO
SACRUM 1659.

Zooals hiervoor is vermeld was aan de Augustijnen volgens de statuten hunner orde voorgeschreven het geven van onderwijs, doch hoewel herhaalde pogingen door hun aangewend zijn om eene Latijnsche school te openen, is hun dit door de geestelijkheid van St. Servaas en naderhand door de Jesuieten belet geworden.

Het klooster bezat slechts geringe inkomsten, zoodat de paters verplicht waren, om door het inzamelen van aalmoezen in de stad en de omstreken, in hun onderhoud te voorzien.

Uit het klooster van Maastricht zijn verschillende beroemde mannen voortgekomen, waaronder vooral vermelding verdient Nicolaas Creusen, die, na prior der kloosters te Brussel, Antwerpen en Maastricht te zijn geweest, werd benoemd tot raadsheer en geschiedschrijver van Keizer Ferdinand II en bekend is wegens zijn beroemd werk „Monasticon Augustinianum."

Bij de wet van den 15 fructidor an IV (1 September 1796) werd het klooster der Augustijnen opgeheven. Er bevonden zich op dat oogenblik in het klooster: de Prior Leopold Clerx, 12 priesters, 7 broeders en 2 novicen.

Het verdient hier vermelding dat de paters Augustijnen de eenige kloosterlingen zijn, waarvan men vermeld vindt, dat zij geweigerd hebben eenige gelden van het Gouvernement der Republiek aan te nemen, op grond dat hun dit door hunne gelofte was verboden.

Na het vertrek der paters werden de kloostergebouwen en de kerk in militaire fouragemagazijnen herschapen. In 1825 werd de kerk door een vloer in tweëen gescheiden en tot school ingericht. De kloostergebouwen werden toen gedeeltelijk gebruikt als teekenschool, gedeeltelijk als zittingzaal van den militieraad en garnizoenskleedingmagazijn.

De kerk is in 1830 weder in gebruik genomen door de mili-

Digitized by Google

tairen en, na van af December 1834 voor korten tijd nog gediend te hebben tot schouwburglokaal voor het garnisoen, heeft zij sedert het begin van 1835 hare bestemming van stadsarmenschool weder teruggekregen.

In 1876 werd een gedeelte van het klooster gelegen in de Mariastraat afgebroken. Van af 1863 tot 1875 zijn in dat gedeelte het provinciaal Museum en de lokalen van het oudheidkundig genootschap gevestigd geweest.

De gebouwen van de voormalige Augustijnen zijn thans geheel in gebruik als stadsschool voor arme kinderen.

Digitized by Google

DE BEGAARDEN.

Toen de H. Franciscus van Assisië zag dat het aantal zijner aanhangers niet alleen onder de geestelijken maar ook onder de leeken van dag tot dag toenam, stichtte hij in 1221 een bizonderen regel, namelijk dien der derde orde, voor die personen, zoowel mannen als vrouwen, die zonder zich van de wereld terug te trekken zijne instellingen wilden volgen. De Begaarden, die in het begin der 13e eeuw een broederschap van lakenbereiders vormden, die gezamenlijk leefden en voor gezamenlijke rekening arbeidden, waren reeds in 1268 medeleden van de derde orde van den H. Franciscus en bezaten in de Witmakerstraat eene kapel ter eere van den H. Bartholomeus, die hun door het kapittel van O. L. Vrouw was afgestaan en waarbij zij in hetzelfde jaar een klooster stichtten.

Deze kapel was oorspronkelijk alleen bestemd voor de kloosterlingen om er hunne gebeden te doen, doch eenige jaren na de stichting van het klooster lieten zich sommigen hunner tot priester wijden en de Begaarden verzochten tóén aan het kapittel van O. L. Vrouw, om eene kapel met kerkhof te mogen oprichten en kerkdiensten te mogen houden. Den 22 Februari 1308 werd hiertoe de toestemming verleend, die den 4 Maart daaropvolgende door Diederik van Bar, bisschop van Luik, werd goedgekeurd en bevestigd. Deze nieuwe kapel was gewijd aan de H.H. Michael en Bartholomeus.

Later sloot de communauteit der Begaarden te Maastricht zich aan bij de congregatie van Zepperen. Het klooster der Begaarden van Zepperen werd door Jan Gove gesticht, welke stichting in

Digitized by Google

1425 door den bisschop van Luik Jan van Heinsberg werd goedgekeurd en in 1447 verheven tot hoofdzetel van de orde der Begaarden.

Hoewel de Begaarden, sedert hun toetreden tot de 3de orde van den H. Franciscus, eene communauteit van kloosterlingen vormden, bleven zij toch hun bedrijf van wevers voortzetten en lieten zich in 1453 in het lakengilde opnemen.

Nadat zij in 1484 bij hun klooster verschillende gebouwen tot uitbreiding hunner weverijen hadden bijgebouwd, werd door de hier ter stede gevestigden lakenbereiders bij de stedelijke regeering geklaagd, over de concurrentie hun door de Begaarden aangedaan, tengevolge van het aanzienlijk aantal weefgetouwen in het klooster in werking. Deze klacht had tot gevolg dat het bestuur der stad bepaalde dat de Begaarden voortaan met niet meer dan acht weefgetouwen mochten werken.

De Begaarden hielden zich ook, sedert hunne aansluiting aan de congregatie van Zepperen, bezig met het geven van onderwijs. De ijver, dien zij in den aanvang daarbij aan den dag legden, begon echter langzamerhand te verslappen. zoodat ongeveer 30 jaren vóór de opheffing van het klooster, de school reeds gesloten was.

De inkomsten van het klooster waren vrij aanzienlijk, en ruim voldoende om de kloosterlingen, gewoonlijk 16 in getal, te onderhouden. De kapel of kerk was klein en nietig en bevatte niets merkwaardigs dan een prachtig in ivoor gesneden Christusbeeld, hetwelk bij de opheffing van het klooster is verdwenen, zonder dat men weet waar het gebleven is.

Het klooster der Begaarden werd ingevolge de wet van 15 fructidor an IV (1 September 1896) opgeheven en was tóén bewoond door den Provinciaal H. J. Compeers, den Prior J. P. Dohmen met 9 religieusen en 4 broeders.

De kloostergebouwen werden den 2 Mei 1798 voor 21150 franken verkocht aan G. P. Nyst, F. J. Reycks en G. F. van Panhuys en zijn later in particuliere woningen herschapen.

Zooals hiervoor is gezegd lag het klooster der Begaarden in de Witmakerstraat en niet, zooals men gewoonlijk meent, in de Bogaardestraat. De oorsprong van den naam „Bogaardestraat" is onzeker; volgens eenigen zoude die naam afkomstig zijn van eene secte van personen, die zich ook Begaarden noemden en die, onder

Digitized by Google

den schijn van tot eene kloosterorde te behooren, allerlei godsdienstdwalingen en ketterijen in het leven trachtten te roepen, totdat zij onder Paus Clemens V door het concilie van Vienne in Dauphiné werden veroordeeld.

Anderen daarentegen beweren (1), met niet meer waarschijnlijkheid, dat die naam is samengesteld uit de woorden „boog" en „gaard" (tuin) en dat die straat hare benaming ontleent aan eenen destijds ter plaatse gelegen tuin der boogschutters. Waarschijnlijk hebben wij te denken aan boomgaardenstraat (boomgaard = boogaard).

Wat er echter ook van zijn moge, zeker is het dat het klooster der Bogaarden nimmer in die straat heeft gelegen.

---

(1) Zie van Heylerhoff in den Annuaire du Limbourg van 1830.

Digitized by Google

KLOOSTER VAN St. ANDRIES OF MAAGDENDRIES.

Dit klooster heeft zijnen oorsprong gevonden in eene congregatie van vrome maagden die, zonder een bepaalden kloosterregel te volgen of eene bizondere kleeding te dragen, zich in het jaar 1200 vereenigden om te zamen godvruchtig te leven.

Zij lieten zich tot dat doel buiten de toenmalige wallen der stad eene woning met eene kapel bouwen op een onbebouwd terrein, in de volkstaal genaamd „driesch", vanwaar aan het klooster de naam van „Maagdendriesch" werd gegeven. In de 14de eeuw nam deze congregatie den regel der derde orde van den H. Franciscus aan, tengevolge waarvan hunne residentie tot klooster werd verheven. Tegelijk werd de kapel, die voorheen slechts tot gebruik der kloosterzusters bestemd was, als kerk tot openbaren dienst ingericht en in 1471 door Erard van der Marck, bisschop van Luik, toegewijd aan den H. Andreas, Apostel. Sedert dien tijd verkreeg het klooster den naam van „Convent van St. Andries."

In de 15de eeuw was het aantal religieuzen van St. Andries zeer aanzienlijk; zoo telde men er veertig in 1415. Door de verschillende belegeringen die de stad heeft doorstaan verviel het klooster echter in armoede, zoodat het getal kloosterzusters langzamerhand verminderde en de communauteit, bij hare ontbinding in 1797, slechts bestond uit de overste Anna Lunckens met zeven religieusen en eene werkzuster.

Na het vertrek der zusters werd een gedeelte van het klooster en de kerk ingericht tot magazijn van de militaire genie. Het

Digitized by Google

grootste gedeelte van het klooster werd in 1820 afgebroken. Tegenover het koor der kerk bevonden zich sedert het begin der vorige eeuw militaire barakken, welke later zijn vervangen door de zoogenaamde St Andries-kaserne, die in 1894 door het Rijk aan de stad is overgedragen.

Thans is een gedeelte der tuinen het eigendom van de Heeren Regout, terwijl het overige gedeelte rijkseigendom is gebleven en gedeeltelijk aan een particulier is verpacht als houtmagazijn, gedeeltelijk (daaronder begrepen de kerk) nog in gebruik is bij de genie.

Digitized by Google

DE NIEUWENHOF.

De Begijnen, die in 1484 in deze stad kwamen en het klooster „de Nieuwenhof" stichtten, waren voorheen gevestigd onder de gemeente St. Pieter. Hunne eerste samenwoning dagteekent uit het begin der 13de eeuw, toen eene vrome jonge dochter een haar toebehoorend huis te St. Pieter met eenige gezellinnen betrok, om er gezamenlijk te leven. Deze stichting, waarbij weldra eene kapel gebouwd werd, kreeg den naam van Begijnhof van Ste Catharina. Nadat dit Begijnhof eenige jaren had bestaan, bleek dat die plaats niet ruim genoeg en daarenboven voortdurend aan de overstroomingen der Maas blootgesteld was. Dientengevolge gaf de pastoor of *investitus* van St. Pieter Godefridus, met toestemming van Gerardus van Nassau proost van O. L. Vrouwekerk, den 9 Maart 1263 verlof aan de Begijnen om eene nieuwe woning en eene kerk te bouwen op eene andere nabijgelegen plaats, welke verplaatsing nog hetzelfde jaar door Hendrik van Gelder, bisschop van Luik werd goedgekeurd (1). Dit nieuw convent werd opgericht tusschen de beide Jekerarmen kort bij den wal, die op het einde der 13de eeuw achter de zuidelijke huizen der groote Looierstraat werd geplaatst en werd genoemd „Nieuw Begijnhof" of „Nieuwenhof", terwijl de plaats waar het vroeger Begijnhof van Ste Catharina gelegen was den naam „oud Begijnhof" of „Aldenhof" kreeg (2). Ook werd bij dit nieuw Begijnhof een gasthuis gebouwd, waaromtrent echter alle bizonderheden ontbreken.

Hoewel de Nieuwenhof onder de gemeente St. Pieter lag, werden de begijnen gerekend als burgeressen bij Maastricht te behooren, naar het schijnt omdat de meeste hunner van Maastrichtsche familiën waren, en terwijl de Aldenhof onder de leiding van den pastoor van

(1) Eerst bevond zich het Begijnhof links als men de St. Pieters poort ingaat, daarna (in 1263) op de rechterzijde.

(2) Het was aan dit laatste Begijnhof dat de *Aldenhofspoort* later St. Pieterspoort haren naam ontleende.

Digitized by Google

St Pieter had gestaan, verkreeg de Nieuwenhof in 1269 vergunning van den bisschop van Luik om een vasten priester te houden.

Dit nieuw Begijnhof is blijven bestaan tot in het jaar 1466, toen, tijdens de onlusten die het Luikerland onder de regeering van den bisschop Lodewijk van Bourbon teisterden, de heerlijkheid St. Pieter geheel werd verwoest en de Nieuwenhof verbrand. Bij diezelfde gelegenheid werd nog een ander begijnhof, namelijk dat van St. Andries verwoest. Dit Begijnhof, dat ook reeds in 1263 bestond en eveneens gelegen was onder de gemeente St. Pieter, is geheel onafhankelijk van dat van St. Catharina blijven voortbestaan en het is waarschijnlijk, dat na de vernieling van hun Begijnhof, de Begijnen van St. Andries zich met die van den Nieuwenhof hebben vereenigd.

Van 1466 tot 1483 vindt men nergens eenige melding gemaakt van de Begijnen van den Nieuwenhof en men kan dan ook niet nagaan of zij gedurende die jaren te zamen zijn blijven wonen, dan wel of zij zich verspreid hebben; alleen vindt men vermeld dat in 1482 de overblijfsels van het klooster en de kerk werden afgebroken.

Den 12 September 1483 richtten de Begijnen aan de stedelijke regeering het verzoek om in de stad een nieuw klooster met eene kerk te mogen bouwen en verzochten daarbij aanwijzing van eene daartoe geschikte plaats. De regeering der stad willigde dit verzoek in en gaf in 1483 aan de Begijnen een open terrein genaamd St. Catharina-bongart, gelegen binnen de stadswallen, in de onmiddelijke nabijheid van het verbrandde klooster de Nieuwenhof.

De Begijnen vingen in 1484 aan met het bouwen van het klooster en de kerk, waarvoor hun zoowel van stadswege als door particulieren aanzienlijke geldsommen werden geschonken. Dit klooster kreeg evenals het vorige den naam „Nieuwenhof". De kerk werd in 1494 voltooid en op het einde van dat jaar ter eere van de H.H. Catharina en Gertrudis gewijd. Kort daarop namen de Begijnen den regel van de derde orde van den H. Franciscus aan en in het jaar 1502 onderwierpen zij zich, ingevolge de uitdrukkelijke bepaling van Jan van Horne, bisschop van Luik, aan het bestuur der Paters Franciscanen.

Toen later gedurende de vele oorlogen de Minderbroeders zich weinig met het bestuur van het klooster konden inlaten, ging dit bestuur langzamerhand over op de geestelijken van den Bisschop van Luik.

Digitized by Google

In 1624 namen de Begijnen de clausuur aan en onderwierpen zich weder uit eigen beweging aan de orde der Minderbroeders.

Gedurende de verschillende belegeringen van de stad schijnen de Begijnen wel geleden te hebben van inkwartieringen en bezettingen, doch de gebouwen hebben, in tegenstelling van de meeste andere kloosters, weinig schade ondervonden.

De Nieuwenhof was bij den aanvang van zijn bestaan in voordeelige geldelijke omstandigheden, die echter naderhand, tengevolge van misbruiken in het bestuur, in volslagen armoede veranderden, zoodat men vermeld vindt dat in 1788 de Begijnen verplicht waren om gebruik te maken van de bank van leening, ten einde dagelijksche en noodige uitgaven te betalen. Deze armoedige toestand werd echter verbeterd door het wijs beheer en de spaarzaamheid der laatste Priorin die het zoover wist te brengen, dat alle schulden betaald werden en dat er weder een zekere welstand in het klooster heerschte.

De Begijnen van den Nieuwenhof hielden zich tot in het midden der 18de eeuw bezig met het geven van onderwijs aan jonge meisjes, na dien tijd hielden zij kostdames.

De kerk, die op verschillende tijdstippen vergroot en versierd is geworden, maakt zoowel in- als uitwendig een aangenamen indruk; zij is een van de weinige kloosterkerken, die even als de Beyert en het Annunciaten-klooster te Wijk was voorzien van een bovenkoor. Dit koor diende voor de Begijnen, teneinde afgescheiden van het publiek, dat beneden in de kerk bleef, de kerkelijke diensten te kunnen bijwonen. In deze kerk bevinden zich eenige zeer merkwaardige grafsteenen.

Bij de opheffing van het klooster in 1797 waren aldaar aanwezig de Priorin Thérèse Post met 22 Begijnen en 6 werkzusters.

Na de uitdrijving der nonnen droeg het Centraal Bestuur van het Departement der Nedermaas de kloostergebouwen in ruil over aan de burgerlijke gasthuizen der stad tegen het militair hospitaal in de Looijerstraat (hetwelk, met uitzondering van de jaren 1801 tot 1813, toen het was ingericht tot werkplaats voor militairen veroordeeld tot tuchthuisstraf met den kogel, steeds als zoodanig heeft gediend) en werd het R. K. Armenhuis, dat in dit laatste gesticht gevestigd was, overgebracht naar den Nieuwenhof.

Digitized by Google

DE BEGIJNEN VAN Ste KATHARINADAL later FALIEZUSTERS.

Het klooster van Ste Katharinadal werd gesticht door Elisabeth de Molendino, dochter van den schepen Henricus de Molendino, die bij haar testament van den 29 September 1350 bepaalde dat het haar toebehoorend en door haar bewoond huis, gelegen naast de Sulsmolen in de Sulsruwe (thans Begijnenstraat), na haar dood zou worden ingericht tot samenwoning van 15 of 16 vrome maagden uit den goeden stand, die geene voldoende middelen van bestaan hadden, ten einde dáár, onder het bestuur eener overste en onder het toezicht van den Prior en den Lector van het klooster der Dominicanen, godvruchtig te leven.

De stichteres vermaakte tevens aan het klooster aanzienlijke goederen, waarvan de inkomsten moesten strekken tot onderhoud der communauteit. De Begijnen moesten echter uit hetgeen zij door hunnen arbeid verdienden, in hunne kleeding voorzien.

Over dit klooster, dat in 1357 reeds niet meer bestond, ontbreken verdere geschiedkundige inlichtingen. Volgens den Dominicaan Pater de Heer, in zijn handschrift „Chronicon conventus ordinis Predicatorum in Traiecto", hebben zich de Begijnen van Ste Katharinadal opgelost in de communauteit der Faliezusters, die bij diploom van Graaf Jan van Horne, Prins-Bisschop van Luik, van den 22 April 1470, verlof kregen om een klooster in de Sulsruwe te stichten.

Deze zusters, die den 3^den^ Regel van van den H. Franciscus volgden, vestigden zich in een huis genaamd „de Poort van Pietersheim", gelegen achter den ouden wal die langs het klooster

Digitized by Google

der Minderbroeders liep en in de nabijheid van het eerste klooster van Ste Katharinadal, welk huis voorheen diende als refugie-huis der familie de Merode en door deze aan den magistraat der stad was afgestaan tot verblijf dezer nieuwe communauteit.

De Faliezusters, die hun naam ontleenden aan de op hun rustende verplichting, om buiten het klooster steeds het gelaat bedekt te hebben door een zwarte sluier of falie, werden in de stad toegelaten onder de uitdrukkelijke voorwaarden, hun door den Bisschop Jan van Horne opgelegd, dat zij steeds aan de bevelen van den Magistraat der stad zouden gehoorzamen, dat zij nimmer eenen bepaalden kloosterregel zouden aannemen en dat zij in tijd van pest of andere besmettelijke ziekten de zieken zouden verzorgen. Tot in 1674 hielden zich de Faliezusters, die onder het toezicht der Begaarden stonden, aan de hun gestelde voorwaarden, totdat zij in dat jaar den regel van de derde orde van den H. Franciscus, in den strengeren vorm, zooals de Penitenten dien volgden, aannamen en zich onttrokken aan de verpleging van zieken. Het is waarschijnlijk dat deze wijzigingen met goedvinden van het stedelijk bestuur in de bij de akte van toelating aan de zusters gestelde voorwaarden zijn gebracht, althans vindt men nergens eenige melding, dat de Magistraat daartegen is opgekomen.

Het aannemen van den geestelijken regel door de Faliezusters geschiedde, nadat zij den 5 Januari 1674 hun klooster met ap- en dependentiën hadden aangeboden aan de Penitenten, ten einde zich met deze te vereenigen en gezamenlijk ééne communauteit te vormen. Van deze aanbieding, die niet werd aangenomen, bevindt zich in het Rijksarchief alhier de navolgende oorkonde:

„Op huyden den 5^en^ dagh des jaers 1674 comparerende voor „my onders. nots. openbaer ende Apostolycq, binnen Maestricht „residerende in de presentie der gelooffweerdige getuygen hier „onder genoemt, de Eerw. moeder, ondermoeder ende conventua„len van den derden regel St Francisci genaemt Feylzusters binnen „Maestricht gefundeert ende geadmitteert hier onder oock ge„noemt, verlicht synde door het ingeven van den H. Geest met „de gratie Godts, om te mogen aennemen tot onse meerdere „zielen saligheydt een strengen ende geestelycken regel onder den „selven H. Vader Francisco, hebben vrymoedigh ende met hunnen „eigenen vryen wille verclaert, gelyck sy mits desen verclaeren

Digitized by Google

„hunnen euwige en standtvastige wille, ende begeerte te wesen, „te aenveerden, ende aen te nemen den regel der susters pœni- „tenten off recollectinen (nu laetstleden alhier binnen Maestricht „ingecomen onder de directie der paters Recollecten der Neder- „landsche brabantsche provincie, gelyck de paters Recollecten „hier ten Lichtenborch by Maestricht observeren) ende in den- „selvige regel der pœnitenten off recollectinen te verhopen met de „gratie Godts te leven ende alles te observeren ende heylighlyck „te onderhouden hetwelck de voorsc. Recollectinen off penitenten „onderhouden ende observeeren, tot welk goedt voornemen de „voorgemelde Moeder, onder-moeder, ende conventualen der Feyl- „susters condescenderen, cederen ende toustaen gelyck sy mits „desen condescenderen, cederen ende toustaen aan de voorseyde „poenitenten ofte Recollectinen, hunne woonplaetse, clooster, „kercke met alles van dyen directelyck off indirectelyck depen- „derende goederen, meubels, immeubels, immuniteyten, privile- „giën ende andersints hun toebehorende en concernerende het „voorscr. convent tott behoeff en incorporatie van een gemein „clooster der Poenitenten off recollectinen, mits voorgaende dat „sy Feylsusters in den selven regel der poenitenten voorseyt ge- „admitteert ende publycke professie derselven regel sullen hebben „gedaen, tot welcke meerdere corroboratie ende vastigheyt, sy „Feylsusters herroepen ende revoceren alle obligatiën, contracten „ende acte hiertegens repugnerende van hun onderteekent ende „signeert, hoedanigh sy souden mogen wesen, als synde daertoe „door valsche en importune sollicitatiën der P.P. Bogaerden ge- „dwongen ende geinduceert off andersints, ende verclaeren desen „hunnen vryen en liberen wille ende intentie te wesen; tot be- „vestinge van alle de voorgemelde intentie, hebben sy voors. „Feylsusters neffens my notario ende getuygen deze met hunne „eigene signature onderteeckent ende daermede inviolabiliter ofte „onbrekelyck te persisteren.

„Aldus geschiet ende gestipuleert op dato voorscr. binnen het „clooster der voorscr. Feylsusteren ter presentie van de Eerw. „heeren Henricus de Grati, canoniek der collegiale kerk van „Onse L. Vrouwen, ende den Eerw. Heer Joan Bruyn capellaen „derselver kercke als getuigen hier toe versocht.

„(Onderstont): Sr Catharine de la Croix, moeder, Sr Helena

Digitized by Google

„Hardy, onder-moeder, Sr Marie Liboyt, Sr Laure de Swinne, „Sr Marta Tans, de merck van Suster Maria Ploumen, de merck „van Suster Anna van Geleen."

Het klooster van Ste Katharinadal bezat voorheen groote bezittingen, zoodat de inkomsten voldoende waren om een groot aantal zusters te onderhouden. Tengevolge echter van nalatigheid in het beheer en van een brand, die het klooster met zijne kostbaarheden en archieven vernielde, verviel de communauteit in groote armoede, zoodat, hoewel de zusters er weder toekwamen om een klein klooster en een nietig kerkje te laten bouwen, hun toestand voor het vervolg zeer gebrekkig bleef. In de kerk van het klooster van Ste Katharinadal werd sedert het jaar 1732 de H. Johannes Nepomucenus in het bizonder vereerd. Nadat in 1750 twaalf wereldsche priesters zich vereenigd hadden met het doel deze vereering onder de ingezetenen te verspreiden, werden in 1756 twee verzoekschriften aan den Prins Bisschop van Luik, Johanes Theodorus van Beieren, gericht, het eene uitgaande van de nonnen van Ste Katharinadal, het andere van de voornoemde geestelijken, ten einde de verheffing der vereeniging tot kerkelijke broederschap te verkrijgen, hetgeen geschiedde bij mandement van den 3 April 1756.

Deze broederschap opgericht in de kerk der Faliezusters ging in 1796 over naar de kerk van St Nicolaas en werd, bij het verdwijnen dier kerk in 1837, overgebracht naar de O. L. Vrouwenkerk, waar zij nog bestaat.

Bij de opheffing van het klooster in 1796 bevond zich aldaar de Priorin Thérèse Stevens met 5 zusters en eene novice, en daar de inkomsten van het klooster niet toereikend waren om in hun onderhoud te voorzien, waren deze zusters verplicht van hunnen handenarbeid te leven.

De kerk van Ste Katharinadal is, naar mij werd verzekerd, een dertigtal jaren geleden verdwenen en de overblijvende kloostergebouwen behooren thans aan de stad. Zij hebben korten tijd gediend tot stadsmagazijn en zijn thans in woningen veranderd.

Nog een grafsteen met het opschrift: „D. O. M. Hier ligt be„graven Maria Francxen Moeder deses convents starf den 4 Jana „Ano 1714. Requiescat in pace", ligt in de nabijheid van het voormalig klooster en bewaart de gedachtenis van een der oversten.

Digitized by Google

DE DUITSCHE ORDE.

Deze orde, die even als de orde der Tempelheeren oorspronkelijk tegelijk van geestelijken en militairen aard was, nam haren aanvang ten tijde van den eersten kruistocht, terwijl hare eigenlijke stichting plaats vond na de verovering van Jerusalem in 1099. In dien tijd kwamen vele Duitsche pelgrims naar Palestina, die, daar zij met de taal van dat land niet bekend waren, dikwijls in nood en verlegenheid geraakten. Een voornaam en vermogend duitsch ridder, die te Jerusalem woonde, had daarom zijn huis voor de pelgrims opengesteld, zoodat langzamerhand dit huis een toevluchtsoord en hospitaal werd voor arme en zieke Duitschers. De ridder en zijne vrouw verpleegden er de zieken en lieten bij het hospitaal eene kerk bouwen, gewijd aan de H. Maagd. Na korten tijd verkreeg dit hospitaal eene groote uitbreiding, ten gevolge van de vele giften door liefdadige personen geschonken, en daarenboven sloten zich vele personen bij den ridder aan om dezen bij het verplegen der zieken behulpzaam te zijn. Weldra vormde zich tusschen deze personen eene communauteit, met het doel om onder bescherming der H. Maagd Maria de pelgrims tegen de ongeloovigen te verdedigen en hen in geval van ziekte te verzorgen. Zij gaven zich den naam van duitsche hospitaalbroeders van O. L. Vrouw van Jerusalem of Duitsche orde, en namen, behoudens eenige wijzigingen, den regel van den H. Augustinus aan. De Patriarch van Jerusalem keurde deze instelling goed en gaf aan de leden der orde als onderscheidingsteeken een witten mantel, versierd met een zwart kruis.

Bij de herovering van Jerusalem in 1187 ging deze heilzame

Digitized by Google

instelling te niet, doch werd in 1189 bij het beleg van Ptolomaïs of St Jean d'Acre weder in het leven geroepen door eenige burgers uit Bremen en Lubeck, die met Graaf Adolf van Holstein daarheen gekomen, terstond eene tent opsloegen om de gewonde soldaten op te nemen en te verzorgen. Deze nieuwe orde bewees zoovele uitstekende diensten aan de kruisvaarders, dat twee hunner legeraanvoerders, Hertog Frederik van Swaben en Hertog Hendrik van Brabant, aan Keizer Hendrik VI het verzoek richtten om zijne tusschenkomst te willen verleenen, ten einde van den Paus de bevestiging en goedkeuring der Duitsche orde te erlangen. Hendrik VI voldeed aan dit verzoek en den 22 Februari 1192 verleende Paus Celestinus III de gevraagde goedkeuring en schreef aan de orde den regel van den H. Augustinus voor.

De zetel der orde was oorspronkelijk gevestigd te St Jean d'Acre, toen in 1226 een troep ridders naar Europa kwam, om op te trekken tegen de heidensche inwoners van Pruisen, die zich van de heerschappij van den Koning van Polen hadden los gemaakt en groote verwoestingen op diens grondgebied aanrichtten. Deze ridders vestigden zich in Europa, doch de hoofdzetel der orde bleef te St Jean d'Acre, totdat op het einde der 13de eeuw, deze plaats door de Sarracenen werd ingenomen. De orde verliet toen voor goed het Heilige Land en vestigde haren hoofdzetel achtereenvolgens te Venetië, te Marburg en eindelijk in 1309 te Mariënburg in Pruisen. In het begin der 15de eeuw was de Duitsche orde op het toppunt van haren bloei, doch weldra kwam zij tot verval, vooral toen de Grootmeester Albert van Brandenburg in 1525 tot den Lutherschen godsdienst overging. Na den afval van dien Grootmeester verplaatsten de katholiek gebleven leden der orde in 1527 den nieuwen zetel van hunnen Grootmeester naar Mergentheim in Frankenland.

Keizer Napoleon schafte in 1809 de Duitsche orde in Duitschland af.

De Duitsche orde bestond vroeger uit drie klassen, nl.: Ridders, Priesters en Wapenknechten. Deze laatste klasse werd reeds in de 14de eeuw opgeheven. De orde was ingedeeld in twaalf landkommanderiën of baliën, die wederom in kommanderiën waren ingedeeld. De Landkommandeurs werden gekozen door de kapittelen der Kommandeurs, die wederkeerig door de Land-

Digitized by Google

kommandeurs werden benoemd. De Kommanderien der orde in Brabant, de landen van Overmaas, het prins-bisdom Luik en Rijnland waren gesteld onder den Land-kommandeur der „Ouden Biesen", wiens zetel was gevestigd in de landkommanderie van dien naam, gelegen onder de gemeente Bilsen en waarvan de gebouwen nog bestaan.

Zooals men bij oude schrijvers vermeld vindt, bevonden zich reeds in 1226 ridders der Duitsche orde te Maastricht, die echter toen nog niet samenwoonden en eerst in 1280 eene communauteit gevormd hebben. In dat jaar bouwden zij een huis, waarvan de ligging niet met zekerheid is bekend, doch dat waarschijnlijk gelegen heeft ter plaatse waar later de kommanderie is opgericht.

In 1362 aanvaardde de Landkommandeur der orde Renier Hoen van Hoensbroek den eigendom van een terrein, hetwelk reeds in 1358 door Jan van Riempst, pastoor van St Mathias en het kapittel van St Servaas aan de Duitsche orde was afgestaan, onder voorwaarde dat er eene kapel op zoude gebouwd worden. De akte van overdracht werd den 8 Februari 1386 door de Hertogin Johanna van Brabant en den bisschop van Luik, Arnold van Horne, goedgekeurd en op dit terrein richtte Renier Hoen de kommanderie „de Nieuwe Biesen" op. Deze kommanderie werd „de Nieuwe Biesen" genoemd in tegenstelling van de landkommanderie „de Oude Biesen", die haar naam ontleende aan de moerassige en dicht met biesen begroeide plaats, waar zij was gebouwd. In het begin was de kommanderie „de Nieuwe Biesen" eigenlijk slechts een toevluchtsoord of refuge van de landkommanderie „de Oude Biesen", waar, zooals boven gezegd, de zetel was van den Landkommandeur, die in tijd van oorlog naar Maastricht uitweek. Na verloop van tijd vestigden zich de Landkommandeurs echter meestal te Maastricht (1).

---

(1) Volgens de notice over de Kommanderie »de Oude Biesen" opgenomen in het Jaarboek voor het Hertogdom Limburg (1850) is geen enkele naam bekend van een Kommandeur van de Nieuwe Biesen, zoodat de schrijver daaruit afleidt dat die Kommanderie nimmer een Kommandeur gehad heeft, maar beheerd werd door een Luitenant of Stadhouder.

Daarentegen vindt men vermeld in den Almanak van Maastricht, gedrukt bij H. Landtmeter in 1776, dat in dat jaar Caspar Anton Baron von Belderbusch, eerste Staatsminister van den Keurvorst van Keulen, Landkommandeur van de

Digitized by Google

Gedurende het beleg van 1579 werd de kommanderie geheel vernield en eerst in 1586 weder opgebouwd. In de kosten dezer opbouwing is door de stad niet bijgedragen, hoewel de Landkommandeur Hendrik van Ruysschenberg beweerde, dat niet de vijand maar de Maastrichtenaren de gebouwen hadden vernield; wel werd op verzoek van dien Kommandeur, bij resolutie van den 14 Juli 1586, vrijdom van alle belastingen en stadslasten, alsmede van buitengewone oorlogs-contributiën aan de kommanderie verleend.

De kerk der kommanderie was een groot gothiek gebouw met één beuk, in den vorm van een kruis gebouwd, met vier zijkapellen, waarvan eene de standbeelden van verschillende Kommandeurs bevatten.

Het hoog-altaar was zeer kunstig in hout gesneden en versierd met het wapen der familie van Wassenaer, ter herinnering aan een lid dier familie, die dat altaar in de kerk had doen oprichten. Boven de altaarstafel bevond zich een soort van tempel gevormd door tien overdekte zuilen, waarin de Hemelvaart der H. Maagd in levensgroote beelden was voorgesteld. Boven de zijdeuren van het altaar stonden twee beelden voorstellende de H.H. Anna en Joachim. Het geheel was gedekt met eene groote kroon voorzien van het ordekruis. Op feestdagen was het altaar versierd met prachtig antiek zilverwerk. Het orgel, dat zoowel wegens zijne kunstige bewerking als zijne harmonieuse toonen geroemd werd, was afkomstig uit het Minderbroedersklooster van de St. Pieterstraat. Onder de vele schoone grafsteenen die zich in de kerk bevonden, verdienen vooral vermelding die van den Landkommandeur Maximiliaan von Eynatten (overl. 8 October 1512) versierd met de wapens van: Eynatten, Neubourg, van Mulken en a Mosa [van der Maesen] en die van Hendrik von Hochkirchen, Ridder der Duitsche Orde, (overl. 10 November 1561) versierd

---

Nieuwe Biesen was. Deze laatste vermelding is echter foutief, voor zoover het woord *Land*kommandeur betreft en schijnt zijn oorzaak te vinden in het feit dat von Belderbusch, Landkommandeur van de geheele Balie Biesen, toen ter tijd in de kommanderie »de Nieuwe Biesen" te Maastricht resideerde en zóó het kommandeurschap van die kommanderie vereenigde met de waardigheid van *Land*kommandeur.

Digitized by Google

met de wapens van: Hochkirchen, Gulpen, Eynatten en Brandenburg (1).

De kerk werd bediend door vijf of zes priesters der orde, die in de kommanderie woonden. Zij droegen het ordekruis op de borst en waren bij groote plechtigheden gekleed met den witten mantel.

De gebouwen der kommanderie hadden eene groote uitgestrektheid. Zij bevatten, behalve de woning der priesters en die van den raadsman en den rentmeester van den Kommandeur, speciale vertrekken voor de Prins-Bisschoppen van Luik, die bij hun verblijf in de stad steeds hunnen intrek in de kommanderie namen.

Een groote boomgaard, genaamd de Biesenboomgaard, die bij de kommanderie behoorde, was daarvan door de Biesenstraat gescheiden.

In de kerk van de Nieuwe Biesen hadden gewoonlijk de groote plechtigheden der orde plaats zooals de vergaderingen van het kapittel der Kommandeurs tot bespreking der belangen van de kommanderie of tot benoeming van eenen Landkommandeur en de toelating van nieuwe Ridders. Deze toelating, die gepaard ging met vele indrukwekkende plechtigheden, geschiedde vroeger in het openbaar en trok tal van toeschouwers naar de kerk. Sedert het jaar 1750 werd echter niemand meer bij die ridder-admissie toegelaten.

In 1780 werd, bij gelegenheid van het doen van uitgravingen in den wal die zich langs den tuin der kommanderie uitstrekte, een onderaardsch vertrek gevonden, waarin een marmeren schoorsteenmantel stond, versierd met verschillende adellijke wapens. In dat vertrek bevond zich een zwaar met ijzeren banden beslagen koffer, hetwelk door de orde als haar eigendom werd opgevorderd, zoodat men nimmer is te weten gekomen wat het bevatte.

In dienzelfden tijd werd bij het doen van herstellingen aan den walmuur een windvaan gevonden, die tot 1579 op een der torens van de kommanderie had gestaan en die men voorgesteld ziet op afbeeldingen der kommanderie vóór dat jaar gemaakt.

Gedurende het beleg van 1794 werden de kommanderie en de kerk in brand geschoten en geheel vernield; de meubelen, die

(1) Een Maastrichtsche schepenfamilie.

Digitized by Google

door den brand waren gespaard gebleven, werden na de overgave der stad door de Franschen vernield en het zilverwerk, de schilderijen en de rijkdommen verbeurd verklaard en medegevoerd (1).

Zooals aan de meeste kloosters, waren ook aan de kommanderie de Nieuwe Biesen vele legenden verbonden. Zoo beweerde men onder anderen dat in de onderaardsche gangen een ijzeren vrouwenbeeld zich bevond, hetwelk zich opende en van binnen van scherpe pennen was voorzien, en waarin de veroordeelden werden geplaatst, die dan, doordat het beeld zich sloot, den marteldood stierven. Hoewel echter de terreinen en gangen der kommanderie geheel zijn doorgraven en doorzocht, heeft men geen spoor van dat beeld gevonden.

Den 17 Brumaire an 4 (8 November 1795) werd de wet van 30 Juli 1791 tot afschaffing der ridderorden in deze gewesten (2) toegepast en de kommanderie „de Nieuwe Biesen opgeheven."

In 1825 werden de overblijfselen der gebouwen en de fundamenten verwijderd en de biesenboomgaard uitgegraven, ten einde dáár het kanaal en de kom der Zuid-Willemsvaart aan te leggen. Bij die gelegenheid zijn verschillende kelders en onderaardsche gangen aan het licht gekomen, die echter niets bevatten dan scherven van oud glaswerk en potten.

De kerk lag ter plaatse waar zich nu het verbindingskanaal tusschen de Maas en het bassin bevindt; op de plaats waar zich de gebouwen en tuinen der kommanderie uitstrekten, staat thans de Koninklijk Nederlandsche Papierfabriek.

---

(1) Onder deze schilderijen bevond zich onder anderen eene van bizondere waarde voor de geschiedenis der Duitsche orde. Zij bevatte namelijk de afbeeldingen van alle Landkommandeurs der kommanderie »de Oude Biesen" sedert haren oorsprong tot het jaar 1776.

(2) De negen voormalige Belgische Departementen, vereenigd met de Fransche Republiek bij de wet van 9 vendémiaire an IV (1 October 1795).

Digitized by Google

DE KRUISHEEREN.

De orde der Kruisheeren was oorspronkelijk, evenals de Duitsche orde en die der Tempelheeren, tegelijk eene geestelijke- en militaire orde. Zij ontstond gedurende de eerste kruistocht, onder den invloed der Duitsche orde, doch kreeg geen groot gewicht dan na den val van Jerusalem.

De eigenlijke stichter der orde in Duitschland en de Nederlanden is geweest Theodorus de Celles, domheer van Luik, afkomstig uit Celles, een leengoed in het Bisdom Luik, die in 1188 met eenige makkers naar het Heilige Land trok om het graf van den Zaligmaker tegen de ongeloovigen te beschermen. Na zijne terugkomst in het begin der 13de eeuw vestigde hij zich eerst in zijne geboorteplaats en ging vervolgens naar Frankrijk, om als missionnaris de dwaalbegrippen der Albigenzen te bestrijden. In 1211 keerde hij uit Frankrijk naar België terug en vond aldaar vier zijner vroegere makkers, die nog steeds den door hem voorgeschreven leefregel volgden en met wie hij het eerste klooster der orde te Hoei bij Luik stichtte. Dit klooster is daarom de residentie van den Generaal der orde geworden.

Nadat Paus Innocentius III de bevestiging der orde had toegezegd, werd deze in 1215 door zijn opvolger Paus Honorius III verleend.

De Kruisheeren, die den kloosterregel van den H. Augustinus volgen, verrichten koorgetijden en houden zich ook in verschillende kloosters bezig met het geven van onderwijs.

Het klooster der Kruisheeren te Maastricht is gesticht in 1434 door Egidius van Vleytingen, ook genaamd van Elderen, burger

Digitized by Google

te Maastricht, natuurlijken zoon van den Heer van s'Heeren Elderen, die met zijn vader een pelgrimstocht naar Jerusalem had gemaakt. (1)

Deze vrome en goedhartige man zag ongaarne dat de Kruisheeren, die door Maastricht moesten komen om het generaalkapittel der orde te Hoei te bezoeken, geen ander onderkomen in Maastricht konden vinden dan in herbergen en stelde daarom ter hunner beschikking vijf huizen, gelegen op de Comment of Kommel, welke huizen hij na korten tijd met een bunder tuin aan de orde der Kruisheeren schonk om er een klooster op te richten. Tevens voegde hij bij die schenking een som geld, om te dienen voor den opbouw van het klooster. Deze schenking werd door Hendrik van Nijmegen, Generaal der orde der Kruisheeren en Prior van het klooster te Hoei aangenomen en den 8 October 1437 verleenden Joannes van den Dale (de Valle) pastoor van St Jan en Johannes van Nieuwenstein, deken van het kapittel van St Servaas, toestemming tot het bouwen van een klooster en tot het hebben van een vrij kerkhof. Den 4 Januari 1438 werd deze toestemming door Johannes van Heinsberg, Bisschop van Luik, bekrachtigd.

In hetzelfde jaar kwamen eenige leden der orde uit het klooster van Venlo zich te Maastricht vestigen en ondernamen terstond den bouw van het klooster en van de kerk. In afwachting dat die kerk, waarvan de bouw zeer langzaam vooruitging, was voltooid, richtten de Kruisheeren eene noodkerk op, waarvan, op den dag van St Petrus ad vincula van het jaar 1438, het hoogaltaar geconsacreerd werd door den Eerw. Pater Frater Dyonisius, Episcopus Rossensis, van de orde der Carmelieten ter eere van het H. Kruis, der H. Maagd Maria, St. Jan Evangelist, Koningin Helena „Matrix Nostra", Sint Adrianus, martelaar en de Maagd Cecilia en alle Heiligen.

---

(1) In een stipaal der Kruisheeren op het Rijksarchief te Maastricht wordt hij op fol. 115 aldus genoemd, doch op fol. 119 natuurlijke zoon van Dirk *van Eynenberch*, heer van s'Heeren Elderen. Het geslacht Eynenberch heeft nooit over s'Heeren Elderen geregeerd. Zie de notice van Ch. Thijs in de bulletins de la société scientifique van Tongeren dl. XII, waar men in de 15e eeuw ook geen *Theodoricus* (Dirk) vermeld vindt. Toen regeerde daar het geslacht de Hamal de s'Heeren Elderen. Het is of in voornoemd stipaal een copiist aan het werk is geweest, die een of meer regels van het oorspronkelijke heeft overgeslagen.

Digitized by Google

In 1440 werd de eerste steen van het koor der nieuwe kerk gelegd door Pater Michael van Testelt, Rector en later Prior van het klooster, onder wiens bestuur veel voor den bloei van het klooster is gedaan geworden. (1) In 1471 waren de Kruisheeren met den bouw der kerk gereed en in hetzelfde jaar werd het koor plechtig ingewijd door den Eerw. Pater Frater Libertus van het Minderbroederskloster te St Truyden. Het hoog-altaar, dat de noodkerk versierde, was niet groot genoeg voor de kerk en werd daarom door een ander vervangen. Deze kerk was een ruim gebouw met drie beuken, samengesteld uit mergelsteen. Zij bevatte drie altaren, waarvan het hoog-altaar was gewijd ter eere van het H. Kruis en de H.H. Michael en Sebastianus Martelaar, patronen van het klooster, het tweede ter eere van de H.H. Dyonisius, Cornelius, Laurentius en alle H. Martelaren en het derde ter eere van de H. Maagd Maria, de H.H. Ursula en hare gezellinnen Cecilia en Barbara en alle H. Martelaressen. Deze beide laatstgenoemde altaren, gelegen in den zuidelijken zijdbeuk, zijn thans nog in de kerk aanwezig, evenals een groot aantal grafsteenen, waaronder enkele versierd met bizonder schoon gebeeldhouwde wapens en waarvan de opschriften hier volgen, voor zoover zij niet door den tand des tijds onleesbaar zijn geworden. (2)

Het klooster, dat in den loop der 18de eeuw bijna geheel werd herbouwd, maakte een zeer aangenamen indruk en geleek op eene kleine abdij.

Nadat het klooster bij de wet van 15 fructidor an IV (1 September 1796) was opgeheven, werden de Paters in 1797 verjaagd. De communauteit bestond op dat oogenblik uit den Prior Joseph Leurs met 7 paters en 2 broeders. Hoewel bij een arrêté van het Directoire van den 23 fructidor an V de kloostergebouwen der Kruisheeren ten verkoop werden bestemd, zijn zij niet verkocht geworden, maar in gebruik gesteld, eerst, in den Franschen tijd,

---

(1) Deze steenlegging had plaats ten tijde van de Heiligdomsvaarten te Maastricht en te Aken.

(2) In het koor der kerk is in 1571 begraven Henricus Dionysius de eerste pater der Societeit van Jesus te Maastricht. Daar, tengevolge eener verzakking die voor eenige jaren in het koor heeft plaats gehad, alle de daar liggende grafsteen zijn verdwenen, is waarschijnlijk ook de steen die zijn graf dekte vernietigd geworden.

Digitized by Google

tot militair munitiemagazijn, daarna tot kazerne, terwijl thans de kloostergebouwen en een gedeelte der kerk dienen tot garnizoensbakkerij en het overige gedeelte der kerk tot garnizoenskleedingmagazijn en magazijn van nachtleger en kazerneering.

GRAFSTEENEN.

Een steen lang M. 2.65, breed M. 1.40, bevattende in het midden een wapen met helm en dekkleeden, zijnde: Een schild, gedeeld: 1. beladen met een geschakeerden dwarsbalk (van der Marck). 2. (onleesbaar); als helmteeken twee vleugels ieder beladen met een geschakeerden dwarsblok.

Het randschrift luidt: Hier ligt begrave Joncker Gerart va der Marck, die sterft int joir MCCCCLXXXII—XXV dach Octobris ende syn huysvrou Joffer Kathryn va der Borch die sterf An° MCCCCXCVIII—XXX dach January.

Boven het wapen staat: Hyr ligt oeck begrave die eersame Arnt Proene, peimeester deser goder stadt sterff A° XV^c XVIII den XXVIII Novembris en Joffrou Mari Paris sy huisfrou sterf A° XV^c en XXXVI de XXI dach Decembris.

(De steen is in het midden doorgebroken).

Een steen lang M. 2.40, breed M. 1.25, waarvan het wapen, eene symbolieke versiering en de in het midden staande opschriften onleesbaar zijn.

Het randschrift luidt: Hir is begrave der ersame Msr. Peter Boimans..... meier der Keizerlicker stadt van Aken sterf A° XV^c..... de XXVII te dach bramant Got het di. zel...

Een steen lang M. 2, breed M. 1.10, bevattende in het midden in een cirkel een voorstelling van het Lam Gods omgeven door een latijnsche spreuk.

Het randschrift luidt: Sepultura honeste matrone Elisabeth Nuellens prolings..... qui obiit A° Dni XV^c decimo mensis January die undecima..... Requescat in pace. A.

Boven het Lam Gods staat: Hyr licht begraven Vaes Nuellens die sterff int jaer ons Heren MV^c ende XLIIII.

Digitized by Google

Een steen lang M. 2.50, breed M. 1.85, bevattende in het midden in een cirkel een voorstelling van het Lam Gods omgeven door een latijnsche spreuk.

Het randschrift luidt: Hier lich begraven Mary van Vucht die sterf A° XV^cXV den XXIII dach in Noveber.

Een steen lang M. 2.30, breed M. 1.05, bevattende in het midden in een cirkel een voorstelling van het Lam Gods omgeven door een Nederlandsche spreuk.

Het randschrift luidt: Hier ligt begrave Joris (1)..... starf An° XV^cXXI—III Septeb. ende Mary syn huysf. sterf An° XV^c.... ende Herdvig von Vucht sterf An° XV^cXXX de XXIX dach Aprilis.

Een steen lang M. 1.85, breed M. 1.10, dragende het opschrift: Hier ligt begraven Emerentiana Nollens dochter van Burgemr. Mathis Nollens ende Maria van..... burch op de Holtmerct ende is gestorven in het jaer ons Heeren 1580 den 22 dach December.

Een steen lang M. 2.55, breed M. 1.25, prachtig gebeeldhouwd met kolommen, engelenkopjes en guirlanden, bevattende een Engel die met de rechterhand het wapen van Sdrogen met helm en dekkleeden naast zich, en met de linkerhand het wapen van Weertz voor zich houdt, dit laatste ruitvormig. Het wapen van Sdrogen is: Gevierendeeld 1. gedeeld, a. drie hanen. b. een molenijzer, 2. gedeeld, a. een klimmende leeuw. b. drie klaverbladen, 3. twee molenijzers, 4. gedeeld, a. drie klaverbladen, b. een klimmende leeuw.

Het wapen van Weertz is: Gevierendeeld 1 en 4 beladen met drie geknotte palen waaronder eene lelie 2 en 3 beladen met een leliekruis. Helmteeken van het eerste wapen. Een borstbeeld, het hoofd omwonden met een wrong.

Onder de wapens staat: Hier licht begraven der eersame vrome en discrete H. Johan Sdrogen Borgemr. en schepen deser stadt sterf A° 1604 den 28^en Deceb. ende Jof. Verona Weertz syn Huysv. sterf A° 16.. de..

---

(1) Waarschijnlijk Alartz.

Digitized by Google

Een steen lang M. 2, breed M. 1.25, bevattende het opschrift: Hier ligt begraven den Eersaemen Jan Nelissen sterft A° 1615 den 15 Aprilis ende Elysabeth Gerarts van Hees syn Huysvrouwe sterft A° 1635 den 13 Meert.

Bidt voor de sielen
ende Claes van Hees. . . . . .
den 6 Meert 1654.

Onder dit opschrift bevindt zich in een cirkel een schild beladen met een St. Andrieskruis met omgebogen armen, waarboven een St. Antoniuskruis staat.

Een steen lang M. 2.10, breed M. 1.25, bevattende het navolgende wapen met helm en dekkleeden: Gedeeld. 1. Een hond naar linksch gekeerd, waaronder een vierbladerige bloem. 2. Een klimmende leeuw en een vrijkwartier beladen met een St. Andrieskruis.

Ciemir: de hond van het schild.

Onder het wapen staat: Hier ligt begraven den eersamen Thomas Ulrich, Coenestabeel deeser stad Maestricht in sienen tidt ghewest starf A° 1624 den 7 October ende sien beminde huisvrouwe Anna Sgronx ock in hedt A° 1624 den 8 October.

Bidt Godt voer de sielen.

Een steen lang M. 2.05, breed M. 1.10, bevattende eene met engelenkopjes en guirlanden gebeeldhouwde cartouche, waarin twee wapens zich bevinden: het eene een schild beladen met eene hoofdletter M waarvan de twee eerste beenen door een vertikale streep zijn verbonden, waardoor een A wordt gevormd; het tweede een ruitvormig schild beladen met drie klimmende leeuwen geplaatst 2 en 1.

Onder deze wapens staat: Hier ligt begraven den eersaemen Ardt Meesters sterf den 15 Meert A° 1633 ende Jan Selen A° 1637 den 7 October ende Marcellus Salen soene van Jan Selen jamerlijck vermoort jonckman synde A° 1663 den 23 October ende Elisabeth van Offenbeeck hunner beyder huisvrouwe sterf (1)

---

(1) Van Ardt Meesters en Jan Selen achtereenvolgens.

Digitized by Google

A° 1681 den 5 Januarij ende Jan Meesters sterf anno 1664 den 1 Meert ende Anna Selen sterf den 19 December 1691.
Bidt Godt voor die Sielen.

Een steen lang M. 2.25, breed M. 1.20, bevattende het opschrift: Hic jacet sepultus V. P. F. Gerardus Mormans Hujus Conventus supprior cum parentibus suis qui obijt A° 1633—29 Augusti.

Een steen lang M. 0.7, breed M. 0.85, bevattende het opschrift: Hier ligt begraven den eersaeme Ruten Nagels sterf A° 1637 de 12 Decembe^r ende Servaes Nagels sterf A° 5653—11 September.

Een steen lang M. 1.70, breed M. 0.85, bevattende een cirkel waarin een wapen heeft gestaan, hetwelk geheel is verdwenen.
Daaronder het opschrift: Hier ligt begraven Lysbyet Connegracht die Weduwve Herman Jeckermans sterf A° 1639 den 19 Meert.
Bidt voer de Zielen.

Een beneden en in het midden zeer beschadigde steen lang M. 1.40, breed M. 1.10, bevattende het opschrift: Hic jacet sepultus Rndus V. F. Martinus Pauli a Wezio Hujus conventus Prior qui obijt A° Dni 1645 Aprilis 23. Obijt R. P. Arnoldus Brugard Prior A° 1665-9 Xbris. . . . . Godding Prior A° 1684. . . Juny Quod mortale habuit hic deposuit 27 Martij anno 1711 R. A. P. Laurentius van der Haegen. Hujus domus per 29 annos Prior et capituli generalis definitor. . . . . R. P. Leonardus Godding Prior jubilarius A° 1721 1ma Aprilis. . . . P. Guilielmus Marres A° 1722-10 Martij.

Een steen lang M. 1.50, breed M. 1.20, aan de bovenzijde beschadigd, bevattende het wapen met helm en dekkleeden der familie van Stockhem zijnde: Een schild doorsneden 1. beladen met een bloem (héliotrope) 2. beladen met een geplante boomstam; Helmteeken de bloem van het schild.
Onder het wapen het opschrift: . . . Jof. Catharine van Stockhem Weduwve Sr Johannis Mans zaliger die starf den 3 May 165.

Digitized by Google

ende Heer Andries van Stockhem in synen leven Borchemeester deser stadt Maestricht die starf den 25 October 166.
Bidt Godt voor die Sielen.

Een gebroken steen waarvan het opschrift geheel is verdwenen, bevattende het navolgende wapen: Een ruitvormig schild met een kruis en een hartschild, beladen met een St. Andrieskruis, waarop een merlette. Uit de overblijfsels van het beeldhouwwerk kan men opmaken dat dit wapen werd vastgehouden door een Engel.

Eenige kleine vierkante steenen, bevattende de navolgende opschriften:

Hic Jaceo F. Jacobus Vallee Jubilarius A. 14 annis Orate pro me RR. PP. obijt 21 Octobris 1714.

—

Obijt 5ta 7bris 1752 R. D. Cornelius Michiels sac. hujus canoniae aets. 50 sacer. 25 prof. 27.
R. I. P.

—

Obijt 24 Jan. 1755 R. D. Gysbertus van Gulpen sac. conf ac proc. hujus canoniae aetis. 62 prof. 41. sac. 38.
R. I. P.

—

Obijt 21 Mar 1752 R. D. Claudius Gadet sacer . . . . . sacris. A. hujus canoniae aets . . . prof 33. sacer. . . 31.
R. I. P.

—

Obijt 8 July 1754 R. A. D. Petrus Horsmans sac: ac subprior hujus canoniae aets . . . prof. 45 sac. 4.
R. I. P.

—

Obijt 5ta Xbris 1756. R. D. D. Henricus Silvester Janssens canous Regularis sac. aet. 28 prof. 7 sacerdoty 4to.
R. I. P.

—

Digitized by Google

Obijt 15 Juni 1762 R. D. Johannes Antonius Loyens canonicus Regularis hujus canoniae. aet. 53 prof... sacerdotij 25.
R. I. P.

—

Obijt. . . Xbris 1734 R. D. Joes Mathias . . . sen. sacerdos ac sacrista hujus canoniae. aets. 45 prof. 22 sacerd. 19.
R. I. P.

—

Obijt 3 Sepb. 1762 R. D. D. Mathias Gelen. Can. Reg. hujus canoniae senior ac jubilarius. Aet. 73 prof. 50 sacerd...
R. I. P.

—

Obijt 20 8bris 1774 F. R. Joes Meussen Hortulanus hujus domus aetatis 61 prof. 30.
R. I. P.

—

Obijt . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
Crets . . . . . .
canoniae aetatis 49 prof. 29. sacerd. 25.
R. I. P.

Digitized by Google

PRIORS VAN HET KLOOSTER

1e Prior Fr. Michael van Testelt.
2e „ Fr. Johannes Clocker.
3e „ Fr. Wilhelmus van Horst.
4e „ Fr. Hendrik van Keulen.
5e „ Fr. Waltherus van Herentals.
6e „ Fr. Mathias Mynnekom van Wyck.
7e „ Fr. Ludolphus de Lewis.
8e „ Fr. Johannes Proenen (1).
9e „ Fr. Petrus Plas.
10e „ Fr. Arnoldus van Hasselt.
11e „ Fr. Servatius Heynsberch.
12e „ Fr. Joannes Lewis.
13e „ Fr. Hubertus van Stavelot.
14e „ Fr. Johannes van Erp.
15e „ Fr. Franciscus Borset.
16e „ Fr. Joannes Adriani.
17e „ Fr. Martinus Pauli.
18e „ Fr. Arnoldus Brugard (2)
19e „ Fr. Theodorus Godding.
20e „ Fr. Joannes Baptista Meijers.
21e „ Fr. Laurentius van der Haegen.
22e „ Fr. Leonard Godding.
23e „ Fr. Guilielmus Marres.

---

(1) Zoon van Arndt Proenen, die in de kerk van het klooster is begraven.

(2) Fr. Arnoldus Brugard werd den 27 April 1645 tot Prior gekozen, welke verkiezing door den Generaal der orde werd goedgekeurd. Na 7 jaren kwamen zij die hem gekozen hadden tegen die verkiezing op, bewerende dat hij onwettig gekozen was. Fr. Bugard verklaarde dat dit gebeurde omdat hij hen dwong om beter de tucht te houden dan zulks vroeger geschiedde. Na onderzoek verklaarde de Generaal de verkiezing legitima et valida.

Digitized by Google

DE CELLEBROEDERS.

De Cellebroeders, Lollarden of Alexianen hebben hunnen oorsprong te danken aan eene vereeniging van leekenbroeders, die in het begin van de 14de eeuw zich bij elkander voegden om te zamen te leven en zich te wijden aan het verzorgen van zieken en krankzinnigen en het begraven van aan besmettelijke ziekten overleden personen. De naam van Cellebroeders komt af van de gebrekkige hutten „*cellae*", die zij vroeger bewoonden en den naam „Lollarden" van het oudduitsche „*Lollen*", hetgeen beteekent zingen (namelijk bij de teraardebestellingen).

Deze instelling werd door de Pausen Bonifacius IX en Eugenius IV goedgekeurd en hoewel slechts leeken onder de Cellebroeders werden opgenomen, werd hunne broederschap, op verzoek van den Graaf van Charlois (later Karel de Stoute) wegens hare groote verdiensten, door Paus Pius II in 1462 tot geestelijke orde verheven en gebracht onder den regel van den H. Augustinus. De patroon hunner orde was de H. Alexius, vanwaar hun ook de naam „Alexianen" werd gegeven.

De stichting van het klooster der Cellebroeders te Maastricht heeft plaats gehad in 1438 op een terrein gelegen op de Brusselschestraat, hetwelk hun door de stad was geschonken om er hun klooster en kerk te bouwen. De Cellebroeders, die bij hunne vestiging de verplichting op zich genomen hadden om zieken te verzorgen, kwamen deze verplichting stiptelijk na tot in het jaar 1469, toen den 17 Maart van dat Bisschop Lodewijk van Bourbon hun broederhuis verhief tot een conventueel huis van den regel

Digitized by Google

van den H. Augustinus. Na die verheffing namen bijna alle broeders dien regel aan en weigerden verder den dienst bij de zieken te verrichten. De Magistraat der stad en de Cellebroeders namen den 30 September d. o. v., om het daardoor gerezen geschil te beslechten, als scheidsman voornoemden Bisschop Lodewijk van Bourbon, die den 4 December van hetzelfde jaar bepaalde dat alle Cellebroeders, die de heilige orders hadden aangenomen, het broederhuis te Maastricht moesten verlaten en dat voortaan geen geordineerde personen meer in dat huis mochten aangenomen worden. Deze beslissing werd nog bevestigd door den Bisschop Jan van Horne, die den 22 April 1487 bepaalde dat de Cellebroeders te Maastricht stiptelijk aan de bevelen van het stedelijk bestuur moesten gehoorzamen, dat zij tot geene kloosterorde mochten toetreden en dat hunne huizen alleen opgericht waren om de ingezetenen in hunne ziekten bij te staan en op te passen, voor zoolang de Magistraat der stad het noodig achtte.

In 1506 trachtten de Cellebroeders ontheven te worden van de verplichting om zich te onthouden van het aannemen eener geestelijke orde, hetgeen echter door de Magistraat werd geweigerd.

De Cellebroeders verpleegden de zieken, zoowel aan huis als in de hospitalen, hielden in hun gesticht krankzinnigen en personen, die wegens hun losbandig en ordeloos leven onder toezicht moesten staan en begroeven de dooden. Voor het begraven was hun van stadswege eene jaarlijksche belooning van 60 Luiksche guldens toegezet. Daarenboven hadden de Cellebroeders het privilegie om een lepel graan uit iedere ter markt gebrachte zak en een schep meel uit ieder gebrouw der brouwers te nemen. Tegenover dit laatste privilegie rustte op hun de verplichting om iederen zieken brouwer te verplegen en iederen dooden brouwer te begraven en tevens eenmaal 's jaars aan alle brouwers een maaltijd aan te bieden.

De Cellebroeders waren verplicht bij de diensten in de St. Servaaskerk tegenwoordig te zijn, waarvoor hun vaste plaatsen in de kapel onder den grooten toren waren aangewezen; de ruimte door die plaatsen ingenomen werd genoemd „het nieuwe werk." Naderhand toen de kerk der Cellebroeders voor het publiek was opengesteld, hield die verplichting voor de Cellebroeders op. Daar, zooals hiervoor is vermeld, geene priesters onder hen waren,

Digitized by Google

werden de diensten in hunne kerk verricht door een Pater van het Kruisheerenklooster.

Het klooster bezat eenige vaste goederen waarvan de inkomsten met het loon der broeders voor het onderhoud der communauteit dienden. In de jaren 1509, 1543, 1579, 1611, 1623, 1633, 1635, 1652 en 1669 heerschte te Maastricht eene vreeselijke besmettelijke ziekte tóén genaamd *„de haastige, smettende en pestilentieele ziekte"*, bij welke gelegenheid de Cellebroeders de uitstekendste diensten als ziekenverplegers bewezen. Een speciaal daartoe aangewezen geneesheer, van stadswege aangesteld en bezoldigd, moest de personen, die vermoed werden door de ziekte te zijn aangetast, onderzoeken en indien dit bleek het geval te zijn werden de zieken overgebracht naar het zoogenaamde pesthuis, gelegen achter het Minderbroederskloster op de St. Pieterstraat (ter plaatse waar thans het slachtshuis ligt). Bij het toenemen der ziekte werden in de buitenwerken der stad strooien hutten en houten barakken opgeslagen, waarheen dan de zieken eveneens werden gebracht, terwijl de dooden in de nabijheid werden begraven. Aan de stadsgeneesheeren was het verboden om de pestlijders te behandelen en men liet daarom vreemde geneeskundigen, meestal militaire doctoren komen, om die zieken te bezoeken. De Cellebroeders waren met andere geestelijken met de ziekenverpleging in de verschillende pesthuizen en hospitalen dag en nacht bezig. Zij ontvingen als belooning: om te onderzoeken of een persoon door de ziekte was aangetast, 24 stuivers, om een zieke gedurende 24 uren te verplegen, eveneens 24 stuivers, en om een zieke van de eene plaats naar eene andere over te brengen, 40 stuivers. Het loon voor de verpleging der armen werd hun van stadswege betaald, naar gelang van den ijver dien zij aan den dag legden.

Bij het uitbreken der ziekte in 1652 werden, op last van den magistraat, de zieken uit Wyk overgebracht naar barakken, die achter de kommanderie der Duitsche orde waren opgeslagen. Twee Cellebroeders werden aangewezen voor de ziekenverpleging in die barakken en daar men vreesde, dat evenals dit in 1623 met de Capucijnen het geval was geweest, het klooster zoude besmet worden, indien deze broeders daarin bleven vertoeven, werd hun tot verblijfplaats aangewezen een militair wachthuis genaamd *„de Vloeienwacht"* gelegen op den wal achter het Celle-

Digitized by Google

broedersklooster. Daar echter dit gebouw onbewoonbaar bleek te zijn, werd hun na eenigen tijd een ander lokaal, gelegen in de Schroey-straat (thans Capucijnenstraat) ter bewoning afgestaan. Zij waren verplicht aldaar op stadskosten twee paarden te houden, om de dooden tusschen 10 uur 's avonds en 4 uur 's morgens naar het kerkhof te vervoeren.

In 1663 kocht het stedelijk bestuur van 4000 gulden van zekeren Baron de Weyer eene schuur met bijbehoorend terrein in de Batterijstraat, ten einde daar een pesthuis op te richten.

In 1669 vertoonden zich de voorteekenen der gevreesde ziekte, die in de vorige jaren steeds op het einde van October uitbrak, reeds in het begin van het jaar, zoodat het te voorzien was dat zij een bizonder grooten omvang zoude krijgen. De stedelijke regeering nam dan ook terstond, evenals in vorige jaren, de noodige maatregelen en richtte een door haar gehuurd gebouw, gelegen bij de St Pieterspoort en van alle zijden omringd door de rivier de Jeker, in tot pesthuis. De ziekte nam echter weldra zoo hevig toe, dat dit gebouw niet voldoende was om er de ontelbare zieken in op te nemen en diensvolgens wendde zich het bestuur der stad tot den Præceptor van het klooster van St Antonius, en verkreeg van dezen het eiland „de Griend" in de Maas, alwaar een groot aantal tenten en houten barakken werden opgeslagen. Een oude dichtgemetselde poort, genaamd de St Antoniuspoort, gelegen in den wal tegenover de Grachtstraat, werd heropend en door eene schipbrug in verbinding gesteld met de Griend, zoodat daarlangs het vervoer der zieken plaats had. De strengste voorzorgsmaatregelen werden door den magistraat genomen om de verdere uitbreiding der ziekte zooveel mogelijk tegen te gaan. Zoo moesten onder anderen de Cellebroeders, de Capucijnen, de geneesheeren en in het algemeen alle personen, die met de pestlijders in aanraking kwamen, een witten stok dragen, ten einde de ingezetenen hen konden terugkennen en ontwijken. De rechtbanken, scholen en werkplaatsen werden gesloten en iedere bijeenkomst in herbergen of waar ook werd ten strengste verboden. Gedurende de groote warmte van den zomer was de sterfte zoo groot, dat er geen mogelijkheid bestond om de lijken in kisten naar het kerkhof te brengen, zoodat men verplicht was de dooden met hoopen in groote kuilen te

Digitized by Google

werpen en ze met kalk te bedekken. Een bizonder verschijnsel bij deze ziekte was, dat de daardoor aangetaste personen in de eerste dagen nog hun werk konden verrichten, zonder te weten dat zij lijdende waren, doch dat men dan reeds op hun gelaat sporen der besmetting kon waarnemen. De stedelijke raad vaardigde daarom eene resolutie uit, waarbij aan de vrouwen werd verboden om sluiers te dragen, opdat men beter zoude kunnen opmerken, wanneer zich ziekteverschijnselen bij hun vertoonden.

Zooals hiervoor is vermeld had de magistraat vreemde doctoren ontboden om de pestlijders te behandelen; daar echter gebleken was dat een der Cellebroeders, genaamd Pieter Laeken eene uitgebreide kennis op geneeskundig gebied had, werd hem toegestaan om als geneesheer op te treden, in welke hoedanigheid hij zich bizonder verdienstelijk heeft gemaakt.

Naar het schijnt was de ijver der Cellebroeders in den laatsten tijd zeer verminderd en gaven zij zich over aan allerlei buitensporigheden, die de regeering noodzaakte hen met verwijdering uit de stad en ontneming van alle aan het klooster toegestane privilegiën te dreigen, indien zij zich niet beterden en de op hen rustende verplichtingen stiptelijk nakwamen.

Deze bedreiging had het gewenschte gevolg, zoodat de orde in het klooster werd hersteld en de communauteit is blijven bestaan totdat het klooster werd opgeheven. Deze opheffing had plaats bij besluit van de Centrale Administratie te Maastricht van den 5 frimaire an 5 (25 November 1796) waarbij de wet van 15 Fructidor an IV van kracht werd verklaard, nadat bij besluit van 21 brumaire (11 November) van hetzelfde jaar door voornoemde Administratie aan de Cellebroeders toestemming was verleend om voorloopig in hun klooster te blijven. Bij de opheffing waren in het klooster aanwezig de overste Arnold Neven met twaalf broeders. De kloostergebouwen werden niet verkocht maar achtereenvolgens ingericht tot gevangenis, bedelaarsgesticht en gasthuis voor gebrekkigen.

Sedert 1822 is de bank van leening, die toen gevestigd was in de Platielstraat achter het St Servaas gasthuis, naar het Celle-

Digitized by Google

broedersklooster overgebracht. (1) Het kerkje vertoont nog de overblijfsels van een keurige gothieke architectuur. Het is overdekt met een prachtig gewelf, waarvan de bogen rusten op halve zuilen, die van kunstig gebeeldhouwde kapiteelen zijn voorzien. Ook de vensterversieringen, die bij ieder der thans dichtgemetselde vier vensters verschillend zijn, zijn merkwaardig wegens de smaakvolle wijze waarop zij zijn uitgevoerd.

---

(1) De bank van leening of oude Lombaard was eerst gevestigd in een huis op de Visschermaas en is in 1794 van daar naar de Platielstraat verplaatst.

Digitized by Google

HET KLOOSTER VAN Ste ANNADAL.

Het klooster van Ste Annadal, gelegen in de St Jacob- en Kapoenstraat, is gesticht door eenige vrome ongehuwde vrouwen, die zich vereenigden om teruggetrokken van de wereld te zamen te leven. Den 22 April 1441 stond de Bisschop van Luik, Jan van Heinsberg hun toe om den regel en het kleed van de derde orde van den H. Franciscus aan te nemen en schonk hun tegelijk verschillende privilegiën, die in 1464 door den Bisschop Lodewijk van Bourbon werden bekrachtigd. Ook de Aartsbisschop van Keulen en de Hertog van Gelder, die tegenwoordig waren bij de in 1448 te Maastricht gevoerde vredesonderhandelingen, schonken aanzienlijke giften aan dit klooster.

Gedurende de onlusten die in 1531 in deze stad plaats vonden, ter zake van hare afscheiding van het Duitsche Rijk en hare toevoeging bij het Hertogdom Brabant, werd het klooster geheel vernield en hoewel de zusters het weder op kleinere schaal opbouwden, geraakte de communauteit, die voorheen in bloeiende omstandigheden verkeerde, zoowel ten gevolge van de verwoesting van het klooster als van het verlies van verschillende eigendommen, zoodanig in verval, dat zij in 1670 nog slechts uit zeven nonnen bestond Daar de inkomsten van het klooster zelfs niet meer voldoende waren om in het onderhoud van dat kleine getal zusters te voorzien, droegen de Begijnen onder de overste Anna Mets den 1 Februari 1670 het klooster met de kapel en alle overige bijbehoorende gebouwen en tuinen over aan de regenten van het R. K. Weeshuis, onder beding dat hun werd toegestaan om zich te vestigen in het klooster van Calvariënberg, dat door

Digitized by Google

de zusters, die zich naar Hoesselt hadden begeven, was verlaten. Bij die toestemming werd aan de zusters van St. Annadal de verplichting opgelegd om, evenals de zusters van Calvariënberg, arme zieken te verplegen en tevens om de zusters van Hoesselt bij hun verblijf in de stad vrij te herbergen.

Na korten tijd kwamen de zusters van Calvariënberg van Hoesselt in de stad terug, zoodat sedert dien tijd de beide kloosters tot ééne communiteit vereenigd hebben blijven bestaan.

De R. K. weeskinderen bleven tot in 1698 het klooster van St. Annadal bewonen; daar echter dit klooster op den duur voor deze instelling ongeschikt bleek te zijn, kochten de regenten van het weeshuis in dat jaar eenige huizen in de Linkulestraat en richtten daar een nieuw gesticht met eene kapel op.

Het klooster van St. Annadal werd, nadat de weeskinderen dat nieuwe gesticht hadden betrokken, ten hunnen behoeve verkocht en door particuliere woningen vervangen.

Digitized by Google

HET KLOOSTER VAN HET DAL VAN JOSAPHAT OF DE BEYERT.

Den 7 December 1476 kocht de Priester Gerard de Bruyn, genaamd Litte, een huis met grooten tuin in de Tweebergenstraat (thans Brusselschestraat), alwaar hij, na daartoe den 15 December 1481 van den Bisschop van Luik, Lodewijk van Bourbon, verlof te hebben bekomen, eene congregatie van zeven zusters van den derden regel van den H. Franciscus, afkomstig uit het klooster van Peer, vestigde. Dit huis behoorde toe aan de familie van Bunde en had gediend tot herberg, van waar het de naam Beyard of Beyert had gekregen, hetgeen in de volkstaal beteekende vereeniging of bijeenkomst. De Proost van St. Servaas, die landheer van Tweebergen was, keurde deze nieuwe instelling goed en nam in 1494 het patronaat er van aan. Reeds kort na de komst der zusters te Maastricht had Gerard de Bruyn hun door aanzienlijke giften in staat gesteld om een klooster en kerk te bouwen. Deze kerk werd in 1510 door den Bisschop Erard de la Marck gewijd ter eere van den H. Johannes den Dooper. In hetzelfde jaar stierf de Priester de Bruyn en liet zijn geheele vermogen na aan het klooster.

In de Beyert leefden vroeger vele religieuzen van aanzienlijke en adellijke familiën, waaronder zich ook bevond eene nicht van Keizer Karel V, waarom het Spaansche Hof talrijke privilegiën aan het klooster verleende.

De klooster-zusters waren niet aan het strenge slot gebonden; zij mochten met verlof van den Proost van St. Servaas zich in hunne familiën begeven.

Digitized by Google

Gedurende de belegeringen van Maastricht in de jaren 1579, 1632 en 1673 hadden de gebouwen veel te lijden en bij het beleg door de Franschen in 1794 werd het klooster, waarvan een gedeelte was ingericht tot magazijn voor mondbehoeften van het garnizoen in brand geschoten en zoowel de kerk als het klooster werden een prooi der vlammen, zoodat slechts de buitenmuren bleven bestaan.

Het klooster was een groot en ruim gebouw uit twee vleugels samengesteld en even als de kerk geheel gebouwd uit mergelsteen. Te oordeelen naar de overblijfsels van de inwendige versiering en de indeeling der vertrekken moet men aannemen dat het klooster op een grootschen voet was ingericht.

Onder de geheele uitgestrektheid der kloostergebouwen bevonden zich groote gewelfde kelders, ondersteund door gothische zuilen.

De ruïnen van de kerk, die evensals die van het klooster in 1894 zijn afgebroken, vertoonden de overblijfsels van een keurig gothisch monument met prachtige overwelvingen en vensterbogen en fraaie kolommen met kunstig gebeeldhouwde kapiteelen.

Tengevolge van de geheele vernieling van het klooster, waren de zusters verplicht zich daaruit te verwijderen. Zij waren tóén 19 in getal, namelijk de Priorin Francisca Neven met 14 koor- en 4 werkzusters.

Nadat het klooster ingevolge de wet van 15 Fructidor an IV was opgeheven, werden de ruïnen der kloostergebouwen en van de kerk met tuinen en weiden, ter grootte van ongeveer drie bunders den 3 Floréal an 5 (22 April 1797) voor 28000 franken verkocht aan Pierre François Ceulener te Maastricht, die volgens de akte van adjudicatie kocht voor Anna Cathérine Bertrand ex-Franciscanes te Peer, doch zelf eigenaar is gebleven. Na vervolgens in handen te zijn geweest van den Heer Charles van Melsen en van het Burgerlijk Armbestuur van Maastricht zijn de gebouwen en terreinen met andere aangrenzende tuinen door het armbestuur bij akte van den 30sten Juni 1893 voor 99127.50 gulden verkocht aan de Congregatie der Broeders van de Onbevlekte Ontvangenis van Maria te Maastricht.

Deze congregatie werd den 21 November 1840 ingesteld door den HEW. Heer Monseigneur Ludovicus Hubertus Rutten en Jacobus Adrianus Hoecken (Broeder Bernardus) en had ten doel

Digitized by Google

het doen van liefdewerken, vooral de opvoeding en het onderwijs der jeugd. Den 24 Januari 1848 hechtte Z. H. Paus Pius IX voorloopig zijne hooge goedkeuring aan de regelen der congregatie.

Reeds van den aanvang van haar bestaan kwam dit instituut tot zeer grooten bloei, daar de Broeders zich met onvermoeiden ijver en volharding, zoowel te Maastricht als in andere plaatsen van Nederland en België aan de opleiding en het onderwijs van een groot aantal kinderen wijdden.

De weldadige invloed die deze instelling uitoefende werd door de Bisschoppen van Nederlands Episcopaat zoo hoog gewaardeerd, dat door hunne tusschenkomst aan de Congregatie de verhevene en zeldzame onderscheiding mocht te beurt vallen dat Z. H. Paus Pius IX den 24 April 1870 na een zeer nauwlettend onderzoek het Instituut en de Constitutiën der Broeders goedkeurde en hunne regelen opnieuw bekrachtigde.

Het Moederhuis der Congregatie en de zetel van het Hoofdbestuur zijn gevestigd te Maastricht, alwaar zich ook het noviciaat en de normaalschool bevinden, welke laatste op het oogenblik meer dan 120 kweekelingen telt. De Congregatie heeft tot heden 14 onderhoorige huizen, te weten: een te Maastricht (het gesticht van den H. Vincentius a Paulo), een te Roermond, een te Helmond, een te Vechel, een te St. Michielsgestel (gesticht voor Doofstommen), een te Nijmegen, een te Schiedam, een te 's Gravenhage, twee te Amsterdam (waarvan een het R. K. Weeshuis), een te Hasselt, een te Lize-Seraing en een te Venlo. Deze laatste bizondere school is in October van 1894 geopend.

In de meeste dier inrichtingen zijn drie scholen nml. voor vermogende, min- en onvermogende kinderen.

Het aantal leerlingen van de scholen der Broeders bedraagt thans meer dan 12000. De school te Maastricht wordt door meer dan 2000 leerlingen bezocht.

Tengevolge van den steeds toenemenden bloei der scholen en de vermeerdering der communauteit was eene groote uitbreiding van het moederhuis noodzakelijk, om welke reden de aankoop van de voor een klooster zoo gunstig gelegen terreinen van den Beyert plaats had.

Na in het bezit te zijn gekomen van den Beyert hebben de broeders, zooals boven is gezegd, de kloostergebouwen en de kerk

Digitized by Google

doen afbreken, ten einde weldra aldaar hun nieuw klooster te doen verrijzen. Bij de afbraak der kerk is vóór het vroegere koor een grafkelder aan het licht gekomen, die in de 18de eeuw tot begraafplaats der zusters heeft gediend. Deze grafkelder bevatte eenige gemetselde graven allen aan de voorzijde met een steen met opschrift dichtgemaakt. Sommige der opschriften van die steenen zijn door verloop van den tijd onleesbaar geworden, de anderen luiden als volgt:

Rde MERE M. S. DE ROSEN DÉSÉDÉ LE 28 JEUN 1740.	SUSTER JOAN A MARIA DVCKERS OBI 12 APRIL 1754.	Sr JOANNA ISABELLA CHARDONNET OVERL. DEN 5. 8BER 1760.	S. R. ANNA MARIA SCHRACK OVER LEDEN. DEN 14 FEBRUARI 1761 R. I. P.
S. R. ANNA MARGHARITA COMANS OVER. DEN 26 MEERT 1765 R. I. P.	S. R. MARIA HGNES DE LOUVREX OVERLEDEN. 6 APRIL 1766 R. I. P.	S. R. CATNA VICN DE RUITTE OVER. DEN 25 MEY 1766 R. I. P.	S. R. MARIA FOSSEROUL OVERL. DEN 31 AUG. 1766 R. I. P.
S. R. M. DEPREZ OVERL. DEN XXV JANUA. ANNO 1771 R. I. P.	S. R. AGATHA WILLEMS OVERL. DEN 26 FEB. 1772 R. I. P.	S. R. CATHA: DE LOYENS OVERL: 4 APRIL 1772 R. I. P.	S. R. M. VINC. HABRICX OVERL. DEN XVI APRIL 1774 R. I. P.

Sr M. H. WILLEMS STERF D 17. JAN. 1777. R. I. P.	S. R. MARIA JOSEPH BERNARD REVER: MERE OVERLEDE. DEN 21. 9BRE. 1777. R. I. P.	Sr M GDIS DEMANY. EX. RM. STERF. D. 12 JAN. 1780 R. I. P.

Digitized by Google

DE JESUIETEN.

De orde der Jesuieten is gesticht door den H. Ignatius van Loyola (geboren in Biscaye 1491, gestorven 1556, heilig verklaard door Paus Gregorius XV, 1622). Na eerst page te zijn geweest aan het hof van Spanje, trad hij in militairen dienst en werd in 1521 als luitenant verwond bij het beleg van Pampeluna. Gedurende zijne verpleging in het hospitaal hield hij zich bezig met het lezen van godsdienstige werken, waardoor hij zoo werd getroffen, dat hij besloot zich van de wereld terug te trekken om zich geheel te wijden aan den dienst van God. Na gedurende een jaar in het klooster van Manresa, in de Spaansche provincie Barcelona, te hebben vertoefd, deed hij een pelgrimstocht naar Jerusalem met het doel om als missionaris onder de ongeloovigen op te treden. Overtuigd dat om zulk een doel te volbrengen zijn geest niet genoeg ontwikkeld was, keerde hij naar Spanje terug en ging van daar naar Parijs om te studeeren. Na eenigen tijd aldaar vertoefd te hebben, verbond hij zich met eenige studiemakkers Franciscus Xaverius, Jacob Lainez, Nicolas Bobadilla, Alphons Salmeron, Rodriguez en anderen en besloot met dezen eene kloosterorde te stichten, ter bestrijding der ketterijen en ter voortplanting van het katholiek geloof. De statuten dezer orde genaamd *„het gezelschap van Jesus"* werden in 1539 aan Paus Paul III voorgelegd en bij bul van den 27 September 1540 goedgekeurd.

De orde der Jesuieten bekwam na korten tijd eene groote uitbreiding, zoowel wegens hare uitstekende inrichting, als door de heilzame gevolgen die haar optreden en hare werkzaamheden

Digitized by Google

deden ontstaan. Zij beoogde als hoofddoel het geven van onderwijs, het beoefenen van kunsten en wetenschappen en het bestrijden der zich hoe langer hoe meer uitbreidende reformatie.

Na den 21 Juli 1773 door Paus Clemens XIV te zijn opgeheven, werd de orde den 7 Augustus 1814 door Paus Pius VII weder hersteld.

De eigenlijke vestiging van het collegie der Jesuieten te Maastricht heeft plaats gehad in 1575. Reeds in 1570 bevond zich te Maastricht Pater Hendrik Dionysius, genaamd „de Apostel van Maastricht," die door den Prins-Bisschop van Luik, Kardinaal Gerard van Groesbeek, hierheen was gezonden om tegen de theoriën der reformatie te prediken. Nadat hem eenige leden der orde waren toegevoegd, nam het getal toehoorders der Jesuieten in zoodanige mate toe en maakte hun optreden zulk een diepen indruk, dat de magistraat, op verzoek van eenige vrome ingezetenen, den 30 Maart 1573 aan Paus Gregorius XIII het verzoek richtte om in Maastricht een collegie der orde te vestigen, terwijl den 13den April van dat jaar het kapittel van St. Servaas aan de Jesuieten toestand om in de kerken van St. Jan en St. Mathias te prediken. Ingevolge deze toestemming kwam in het begin van 1574 Pater Jacob van Asten, door den Provincialen Overste van Neder-Duitschland, Balduinus ab Angelo, gezonden naar Maastricht en nam zijn intrek in een huis in de lange Linculenstraat, dat door zekere weduwe Hensberch aan de Jesuieten was geschonken. In Mei van hetzelfde jaar werd, na onderhandelingen tusschen den Pater Provinciaal ab Angelo en den Raad der stad, eene overeenkomst gesloten, om onder bepaalde voorwaarden een collegie op te richten. Deze overkomst werd den 28 Maart 1575, op last van den generaal der orde, door den Provinciaal ab Angelo goedgekeurd, welke goedkeuring den 17 Mei daaropvolgende door den Prins Bisschop van Luik, Gerard van Groesbeek, werd bekrachtigd. De oorkonde, houdende de voormelde goedkeuring van den Pater Provinciaal ab Angelo, bevindt zich in het Rijksarchief alhier en luidt als volgt:

Wyr Balduinus ab Angelo, nu terteyt Provinciael der Societeyt Jesu in dezen Nederlanden, doen condt ende gestaen midtz dezen dat alzoe dye eersaemen wyzen ende voersienige heeren dye Regenten der stadt Maestriecht vuyt sonderlinghe lyeffden ende

Digitized by Google

effectiën (1) dye zy tot onser societeyt zyn draegende, hebben versoecht ende begeert een Collegium off societeyt alldaer op te richten ende dyen aengaende met ons communicatie gehouden oeck slot genoemen hebben onder ende mitz zekere conditiën naedere gespecificeerd staende in den openen brieven daerop bij hon gedepesscheerd van den 28 meert anno XV^c LXXV, Ende daer aff der teneur hyer naevolcht ende luydt aldus: Allen denghenen wyen deze onse letteren zullen worden bethoent off hoeren lesen, wyr borgemeesteren, geswoeren ende raedt der stad Maestricht, saluyt, doen te weten ende attesteeren mitz desen voer dye waerheyt dat alsoe wyr in ervaeringhe zyn gecoemen ende wye men oeck daechelicx spuert dat vuyt ter relligiën ende professiën der heeren der societeyt Jesu, ter plaetse daer dye geexerceert wuerdt meirkelicke groete vruchten spruyten ende ontstaen dyenende tot conservatie der catholycque relligiën, ghemeynen vreden ende christelicke seedt waerheyt insonderheyt midt der institutie van der jongher tuecht, daeraen zy alle gebuerlycke vlyt vortz keren ende aenwende soe eest dat wyr ter caussen ende vuyt redenen van dyen oeck voer goet hebben aengezyen, die zelve heeren (om nae honner professiën ende relligiën alhyr te leven) binnen dezer stadt t'onfangen ende admitteeren, ende hebben dyenaengaende in maio anno LXXIIII by consent der drye gelederen deser stadt oeverdraegen opt aenbringen van onsen gedeputeerden die dezen aengaende hadde communicatie gehouden met den Eerwerdigen heer Balduinus ab Angelo idtsondt (2) provinciael der voerscr. Societeyt bennen dezen Nederlanden zullicxs dat onderlingen geraempt ende geconvenieert dat dye voorscreven heer provinciael tuten (sic) name der voerscr. Societeyt geconsenteert heeft alhyer een perpetueel collegium gesticht ende opgericht te werden, daerinne zy zullen profiteren ende leren ten ewighen daeghen dye fundamenten van der Latynsche, ende Gryckssscher spraeken midt oeck oratoriam et poësim dy men noemt humaniores litteras, ende dit allet nae gelegentheyt der fundatiën ende bequaemheyt der jonghen ende discipulen dy tot honnen schaelen (sic) versonden zullen worden, inde zy erckennen zullen hon nuth ende dyenlyck te

(1) Vergissing voor affectiën.
(2) Thans.

Digitized by Google

wesen ende dat voortz aengaende d' uytlegginge des cathecismus ende anderen goedtfruchtyghen ende tot goeden sedenen bewegende lerynghen, men hon zal laeten geworden nae d' obligatie der Charitaat off banth der lyeffden midtz wellicken sy heeren ter eeren ende dyenst Goedtz gehouden ende verbonden zyn, hon in zoedanighe wercken te exerceeren ende persevereeren, maer want sy heeren der voerscreven Societeyt voer dusdanighe wercken ende officiën egheynen loon en verwachten of van nyemant den eynich stipendium en zyn ontfangende ende nochtans in tytelicke noetdrufft moeten worden gesusteneert ende onderhouden, waertoe dat zy voer 't getael der persoenen dye in der voerscr. collegiën moeten arbeyden alnoch (zoe wyr verstoen ende onderricht zyn nyet genoechsaem gedoteert noch versyen en zyn). Ende ten eynde dat dusdanich heerlick der gantscher gemeynten zoe nutsamich ende godtzalige werk nyet achterwegen en zoude blyven hebben daeromme den voerscr. heeren off tot eensdeels sustentatie ende onderhoudt derzelver off collegiën toegesacht ende zeggen toe midtz dezen van der stadt weghen jaerlicx te geven de somme van drye hondert g. brab. en thyen karrhen koelen met vyff karrhen holtt onder deze expresse conditie ende voerbehalte, dat zoe wanneer 't voerscr. collegium gedoteert ende berent sal zyne metter sommen off renten van acht hondert gulden brab. jaerlyck incoemen der rentten, tzy erfflick off loesbaer, zal dye statt van den last ende contributie der voerscr. drye hondert gld. brab. gedeporteert ontlaegen en vry syn ende blyven. Ten eynde van den wellicken zy heeren geobligeert ende gehouden zullen zyn ten verseuck van den magistraet te oepenen ende verclaeren wes honne tzy by legatiën, donatiën ende anderszyns geaccesseert ende bygecoemen is om nae advenant van dyen den voerscr. last ende contributie van der stadt, der voerscr. drye hondert gulden brab. jaerlicx te minderen ende aff te leggen ende waer by dat oeck de ghemeynde dezer stadt ende borgers in honnen tytelicken zaeken des te meer mochten prouffyteren ende by voersk collegium gebetert zyn en zullen dye voern. heeren binnen honne collegium egheyn commensalen moeghen houden maer den borgheren dye prouffyten laeten genyeten off immers ende ingevalle zy deselve halden wilden zoe en zullen dye zelven commensalen der vryeheyt van accynsen, zoe andere geystelickheyt nyet moegen gauderen

Digitized by Google

offte genyeten. Ende in orconde der zaeken ende dingen voerg. hebben wyr Borgemeesteren, geswoeren ende raedtz bovengenoemd dese onsse letteren met deser stadt aenhangende siegel besiegelt. Gegeven int jaer ons heeren duysent vyff hondert vyff ende seventig 28 daeghen in martio stylo communi. Soe eest dat wyr vuyt crafft van commissiën ons dezen beroerende gegeven by den hochwerdigen heeren Everardo Mercuriano onsen generael tot Romen resideerende in dato den XVI Junii a° XV^cLXXIIII hebben geapprobeert ende geconfirmeert approbeeren ende confirmeren midtz dezen voerseyde erectie in fuegen ende manyeren zoe dye van der stadt des met ons zyn overcoemen. Inde des torconden hebben wyr der voerscr. societeyt off provinciaels zyegel dezen aengehangen op den 28 martii anno 1575 stilo communi.

Origineel op perkament met zegel van den Provinciaal in rooden was.

Daar het huis op de lange Linculenstraat niet geschikt was om er het collegie te vestigen, verkregen de Paters Jesuieten een huis gelegen in de Breedestraat en uitkomende in de Wolfstraat met name „de Guldenboom" waarbij zij den 5^den^ Juli 1575 een aangrenzend huis genaamd „de stalen poort" voegden. Deze gebouwen, waarbij ook eene kapel was gebouwd, werden ingericht tot schoollokalen en in 1575, den dag voor den Feestdag der H.H. Petrus en Paulus werden de drie eerste Latijnsche scholen geopend, die reeds in hetzelfde jaar 300 leerlingen telden. Deze scholen bloeiden voort tot in 1578, toen de Jesuieten door Willem van Horne, Heer van Hees, die na het vertrek der Spanjaarden in 1577 aan het hoofd van het garnizoen was komen te staan, werden verplicht de stad te verlaten en de school ingericht werd tot kazerne.

De uitgedreven Jesuieten begaven zich naar Luik, van waar eenigen van hun naar Trier vertrokken.

Na de inname van Maastricht 29 Juni 1579 door den Hertog van Parma, kregen de Paters verlof om in de stad terug te keeren. Zij vestigden zich weder in de door hun verlaten gebouwen, die den 9 Januari 1580 geheel hersteld waren, en den 2^den^ Februari van dat jaar werd met toestemming van den Bisschop van Luik de kapel ingewijd en voor het publiek geopend.

Reeds korten tijd nadat de Jesuieten, na hunne terugkomst, hunne scholen heropend hadden, bleek dat de in gebruik zijnde

Digitized by Google

lokalen te klein waren, en men voegde daarom in 1583 bij het collegie een aangrenzend huis in de Breedestraat en een in de Wolfstraat waar de twee klassen der Grammatica werden gevestigd. Den 5 Juni 1584 werd reeds de derde en den 12 October 1587 de vierde klasse geopend, terwijl door bijvoeging van eene klasse der Rhetorica en der Dialectica in 1592 de leercursus werd volledigd.

Nadat de Paters in 1593 in het bezit waren gekomen van een groot huis in de Breedestraat, genaamd „de Poort van Rymborch," (1) werden na eenige verbouwingen, in 1595 de scholen daarheen overgebracht.

Inmiddels hadden de Paters Jesuieten besloten om eene kerk bij het collegie te bouwen, tot welk einde zij in 1587 eenige huizen in de Wolfstraat aankochten. Het plan om dáár de kerk te plaatsen werd echter na aankoop van het huis „de Poort van Rymborch verlaten en men besloot ze in de Breedestraat op te richten, waartoe in 1605 nog twee huizen in die straat werden bijgekocht.

Den 30 Juni 1606 werd de eerste steen dezer kerk met groote plechtigheid gelegd door den Markies de Spinola. Hoewel de stedelijke regeering aanzienlijke sommen aan den bouw der kerk bijdroeg, vorderde deze zeer langzaam, daar het collegie in groot geldgebrek verkeerde. Eerst in 1614 was de kerk voltooid en den 27 Juli van dat jaar werd zij door den Suffragaan-Bisschop van Luik, Andreas Stregnart, Bisschop van Tagaste, plechtig ingewijd.

De Jesuieten gingen voort met het geven van onderwijs en met prediken tot in het jaar 1638, toen eenigen hunner werden beschuldigd van medeplichtigheid aan het verraad, waarvoor de Pater Minderbroeder Servatius Vinck en anderen werden onthoofd, en zij wederom gedwongen werden de stad te verlaten. Den 24 Mei 1639 vertrokken de Jesuieten eerst naar 's Gravenvoeren en vervolgens naar Tongeren, en in 1640 werd hunne kerk door de Calvanisten der Waalsche gemeente in bezit genomen en de schoollokalen door de regeering aangeslagen, onder voorwendsel dat deze op stadskosten waren gebouwd. Een gedeelte der gebouwen

(1) Waarschijnlijk refugie der heeren van de vrije Rijksheerlijkheid Rimburg.

Digitized by Google

werd ingericht tot woning van den rector der protestantsche Latijnsche scholen.

Na de inname van Maastricht door Lodewijk XIV op den 29 Juni 1673 keerden de Jesuieten in de stad terug en kwamen weder in het bezit van alle hunne rechten en goederen. Zij vingen terstond aan met het in orde brengen der lokalen, die gedurende hunne afwezigheid veel geleden hadden, en reeds den 10 October van hetzelfde jaar openden zij weder hunne scholen met 500 leerlingen. Den 4 Mei 1674 werd de kerk opnieuw gewijd door den Kardinaal Hertog van Bouillon.

Na de Nijmeegsche vrede van 1678 dachten de Jesuieten ongestoord in de stad te kunnen blijven, hetgeen aanvankelijk ook het geval was, doch reeds den 20 November van dat jaar ontvingen zij van wege den Prins van Oranje en de Staten het bevel om de kerk en de schoollokalen weder voor de Calvinisten in te ruimen. De Paters voldeden aan dezen last en hielden hunne scholen in een gebouw gelegen in den tuin van hun klooster tot in 1679, toen zij hunne goederen weder terug ontvingen. Sedert dien tijd hebben de Jesuieten zich zonder belemmering aan het onderwijs kunnen wijden, en hoewel het getal leerlingen in de 18de eeuw aanmerkelijk verminderde, bleef het collegie toch steeds in bloeiende omstandigheden verkeeren.

Zooals hiervoor is gezegd werd bij bul van den 21 Juli 1773 de orde der Jesuieten door Paus Clemens IV opgeheven. Den 23 October daaropvolgende werd de opheffingsbul te Maastricht afgekondigd en denzelfden dag de scholen gesloten, hetgeen den volgenden dag het geval was met de kerk. Den 25 October legden de paters de geestelijke kleeding af en vestigden zich in de stad, waar zij gezamenlijk bleven wonen tot den 15 September 1774, toen hunne communauteit werd ontbonden.

De kerk was een ruim gebouw met één beuk, waarvan de in en uitwendige versieringen tot de Jonische orde behoorden. De oostzijde was verdeeld in drie nissen, waarvan de middenste het sanctuarium vormde, en de beide anderen kapellen waren, waarboven zich galerijen bevonden. De kerk was versierd met acht biechtstoelen, een communiebank, een predikstoel en drie altaren, allen kunstig in hout uitgewerkt en aan den achterkant waren twee oxalen boven elkander aangebracht, waarvan het

Digitized by Google

onderste het orgel bevatte. In den voorgevel prijkten drie steenen beelden, van de H. Maagd, den H. Ignatius en den H. Franciscus Xaverius, die bij de inbezitneming door de Waalsche gemeente zijn weggenomen en niet meer teruggeplaatst. Boven in den gevel las men de letters I. H. S. (1) omringd door een groep engelen.

De groote vierkante toren, die aan de noord-westzijde tegen de kerk was aangebouwd en een gemetselde wenteltrap bevatte, is naderhand afgebroken.

In tegenstelling met de andere kloosterkerken, waarin talrijke personen zijn begraven, is in de Jesuietenkerk slechts één lijk nedergelegd, nl. dat van den Rhijngraaf von Salm, Gouverneur van Maastricht, den 25 Januari 1673 aldaar overleden en den 28 dier maand begraven, wat geschiedde voor de terugkomst der Jesuiten.

In 1786 werd de kerk der Jesuiten met een gedeelte van het collegie door de Staten-Generaal overgedragen aan de stad, die ze vervolgens met dat gedeelte van het collegie voor 10.000 gulden verkocht aan eene vereeniging van personen, die zich ten doel gesteld hadden een lokaal in te richten tot het geven van tooneelvoorstellingen en die terstond de kerk voor hare nieuwe bestemming lieten verbouwen.

De overige gebouwen van het collegie werden kort daarna ook aan de stad overgedragen en afgebroken voor het maken van de Heerenstraat (sedert 1858 Minckeleersstraat) en de straat genaamd „achter de komedie." De brouwerij werd eveneens afgebroken en dáár ter plaatse een nieuw gebouw opgericht om te dienen tot Latijnsche school.

Gedurende het beleg der stad in 1814 door de verbondene mogendheden, werd de kerk door de Franschen ingericht tot „hôpital des convalescens," tot welk gebruik zij gediend heeft tot aan de overgave der stad den 4 Mei van dat jaar. Na dien tijd is zij weder ingericht geworden tot komediegebouw en is thans nog als zoodanig in gebruik.

Na eene langjarige afwezigheid uit de stad, wier bewoners steeds op den terugkeer der Paters bleven hopen, werd de communau-

(1) Deze letters zijn als symbool der orde door de Jesuieten aangenomen. Men vindt ze op alle oude zegels der Societeit Jesus wedergegeven.

Digitized by Google

teit der Jesuieten op den 9 September 1852 met goedkeuring der geestelijke overheid weder geconstitueerd door de benoeming van den Ew. Pater Simon Vermeulen tot rector. De vestiging van het collegie had plaats in een huis op de Tongerschestraat, in het begin van dat jaar door Monseigneur Ludovicus Hubertus Rutten van de burggraafelijke familie Vilain XIV aangekocht voor eene godsdienstige bestemming, en door zijn HEW. aan de orde der Jesuieten overgedragen. Reeds den 21 Juli 1852 waren Pater Anton van der Leeuw met Broeder Albertus Slootmaekers hierheen gekomen om dat huis tot kloosterlijk gebruik in te richten. De communauteit bestond bij hare vestiging uit 44 leden, waarvan nu nog de Z. EW. Pater Pierik en Broeder van der Pluym in het klooster te Maastricht aanwezig zijn.

Den 3 November 1870 werd de kerk ter eere van het H. Hart van Jesus en onder het patronaat van den H. Aloysius van Gonzaga plechtig ingewijd door Z. D. H. Monseigneur Steins, Bisschop, Aartsbisschop van Bosra i. p. i. en apostolisch vicaris van Bengalen. Bij die gelegenheid werden gedurende drie dagen prachtige kerkelijke feesten in de kerk gegeven, waarbij onder anderen een pontificaal lof werd gedaan door Monseigneur Vrancken Bisschop van Colophon i. p. i. en die werden besloten met eene preek van den Z. Ew. Pater van Gestel. De Paters te Maastricht oefenen geestelijke bedieningen uit en houden een studiehuis voor de leden der orde.

Digitized by Google

DE CAPUCIJNEN.

Na den dood van den H. Franciscus ontstonden er oneenigheden tusschen de leden der orde der Minderbroeders over de uitlegging van hunnen kloosterregel. Eenigen beweerden dat die regel zóó moest uitgelegd worden, dat zij verplicht waren alles aan de armen te geven wat niet voor hun dagelijksch gebruik noodzakelijk was, anderen daarentegen dat die regel toeliet, dat zij door het inzamelen van giften het onderhoud van de kloosters ook voor de toekomst verzekerden. Nadat die oneenigheden na verloop van tijd eenigermate waren bijgelegd, herleefden zij weldra des te heviger, tengevolge waarvan in 1525 een Minderbroeder uit het klooster te Monte-Falco, genaamd Mathias Bassi dat klooster verliet en zich in de eenzaamheid terugtrok, om er in volslagen armoede te leven en den regel van den H. Franciscus in den strengsten zin na te volgen. Zijn voorbeeld werd gevolgd door twee monnikken, die zich bij hem voegden en aan wie hij onder meer voorschreef het dragen van den baard en van een groote spitse kap of capuce, vanwaar de naam van Capucijnen voortkomt.

Deze monnikken bekwamen van den Hertog van Florence een kluis ter bewoning en Paus Clemens VII keurde hunne orde goed, welke goedkeuring in 1528 nog door Paus Paul III werd bevestigd.

Het eerste klooster der Capucijnen werd in 1528 gesticht te Lamarino in Italië en na korten tijd breidde zich de orde in Italië en vervolgens in alle landen uit.

Het klooster te Maastricht is gesticht in 1609 door de Capucijnen van Antwerpen. Hoewel de stedelijke regeering reeds sedert lang bezwaar maakte tegen de vestiging van nieuwe kloosters en

Digitized by Google

bij resolutie van 12 Juli 1497 aan de bestaande kloosterorden had verboden om vaste goederen ter uitbreiding hunner kloosters aan te koopen, bevorderde zij desniettegenstaande de komst der Capucijnen om reden deze monnikken zich overal met zooveel ijver en toewijding met het verplegen van zieken bezig hielden.

In 1610 en 1611 stond de regeering der stad voor de oprichting van het klooster en de kerk eenige door haar in de Bogaardestraat aangekochte terreinen kosteloos aan de Capucijnen af en droeg daarenboven een groot deel in de kosten van opbouw bij. Deze door de stad betaalde gelden werden haar later terugbetaald door zekeren Baron de Lens, die daarvoor, op zijn dringend verzoek, het patronaat van het klooster bekwam.

In 1615 wendden zich de Capucijnen op nieuw tot het stedelijk bestuur, ten einde eene geldelijke bijdragen te verkrijgen voor het bouwen van een driehonderd meter langen muur. De stad willigde dit verzoek in en stelde eene som van 600 gulden ter beschikking der Paters, die echter weigerden dit bedrag aan te nemen, daar zij het te gering vonden, tengevolge waarvan het bestuur, over deze weigering ten zeerste verstoord, aan de Capucijnen gelastte om hunnen tuin op bepaalde dagen voor het publiek toegankelijk te stellen.

Tijdens het heerschen van de pest in 1623 maakten zich de Capucijnen bizonder verdienstelijk met het verplegen van de zieken. Voortdurend waren zij op de been om de ongelukkigen bij te staan en hun lijden te verzachten en zij vielen allen tot den laatsten man als slachtoffers hunner zelfopoffering, zoodat het klooster geheel was uitgestorven. Deze gebeurtenis is wedergegeven op eene schilderij in het bezit der St. Servaaskerk: aan de eene zijde ziet men, voor een achtergrond, gevormd door eene afbeelding van het klooster en de kerk der capucijnen, eenige Paters bezig met het verzorgen van zieken en het bijstaan van stervenden. Aan de andere zijde ligt een stervende Pater, aan wien in een vizioen de H. Maagd Maria verschijnt, die hem den Zaligmaker toont, die zijn kruis voortslepende eenige Paters ten hemel voert. Hoewel dit schilderij geene bizondere kunstwaarde bezit en grof is uitgevoerd, is het toch een schoone en blijvende herinnering aan de treurige doch tegelijk verheven episode uit het leven der Capucijnen te Maastricht.

Digitized by Google

Ten einde het klooster op nieuw te bevolken kwamen monnikken uit andere kloosters van de orde-provincie naar Maastricht, en om dezen, bij een eventueel uitbrekende besmettelijke ziekte, te vrijwaren tegen het ongelukkige lot dat hunne voorgangers had getroffen, werd aan het einde van den tuin een gebouw opgericht, waar eenige Paters zich, zoo noodig, konden afzonderen. Van dien tuin, die diende tot begraafplaats der kloosterbroeders, was een klein gedeelte door eene heg afgescheiden. In dat gedeelte, genaamd „Le jardin des pestiférés", waren de Paters, die in 1623 aan de pest waren gestorvan, begraven. Op elk met bloemen versierd graf stond een kruis en een schild met den naam van den daar begraven Pater; aan den ingang verhief zich een groot Christusbeeld, onder hetwelk een Latijnsch vers aan den zelfopofferenden dood der Paters herinnerde. Dit vers, waarvan de inhoud ongelukkigerwijze niet bekend is, ving aan met de regels:

Quisquis ad hunc sacrum transis de floribus hortum
Siste parum gressus, nam tibi pauca volo (1).

Het kloosterkerkhof der capucijnen is later in gebruik gesteld als stadskerkhof en heeft als zoodanig gediend tot in het begin dezer eeuw. Thans zijn de terreinen waar dat kerkhof was gelegen, ingenomen door de stadsgasfabriek.

In 1713 werden de klokken van het stadhuis door den Pater Capucijn Gérard geheel hersteld en verbeterd. Uit dankbaarheid voor dit belangrijke werk, waarmede die Pater zich gedurende acht maanden had onledig gehouden, werd hem op voordracht van den burgemeester eene som gelds als belooning toegewezen, doch daar hij volgens de statuten der orde geene gelden mocht aannemen, schonk de stad honderd *patacons* aan het klooster, als bijdrage voor de herstelling van het dak.

De ingang van de Capucijnenkerk was gelegen tegenover de Schroey-straat (thans Capucijnenstraat).

De kerk, die in 1681 geheel was afgebrand en kort daarna weder is afgebouwd, is een eenvoudig, armoedig gebouw, dat niets merkwaardigs aanbiedt. In den voorgevel bevindt zich in steen gebeeldhouwd het navolgend wapen met helmkleeken en gedekt door drie helmen: Gevierendeeld 1 en 4 drie dwarsbalken 2 en 3 een

(1) Ms. van M. J. van Heylerhoff in het Stadsarchief.

Digitized by Google

lelie. Een hartschild met drie kappen, geplaatst 2 en 1 (de Lens). Onder het schild staat het jaartal 1615.

In 1796 werd het klooster, dat tóén bewoond was door den Gardiaan Herman Joseph Grouwels met 19 paters en 5 broeders, opgeheven.

De kloostergebouwen zijn na het vertrek der Paters ingericht tot kaserne en de kerk tot militair magazijn. In 1839 is een gedeelte van den tuin aan de zijde der Bogaardestraat door den Koning aan de Israëlieten geschonken om er hunne synagoge te bouwen, die den 21 Augustus 1840 in gebruik is genomen (1). Het klooster dient thans als school voor de Eerw. Broeders der Onbevlekte Ontvangenis en de kerk tot gymnastie-lokaal.

---

(1) Voor dien tijd was de synagoge gelegen op de Kleine Gracht.

Digitized by Google

DE ANNUNCIATEN OF ZUSTERS VAN O. L. V. BOODSCHAP.

De orde der Annunciaten is gesticht door Joanna van Valois, zuster van Karel VIII, die in geur van heiligheid stierf den 4 Februari 1505 en in 1743 door Paus Benedictus XIV werd heilig verklaard. Na in 1476 in het huwelijk te zijn getreden met Lodewijk XII, die zich den 22 December 1498 op grond van verwantschap van haar liet scheiden, stichtte zij in het jaar 1500 te Bourges in Frankrijk een kloosterorde ter eere van de H. Maagd, waarin zij zelf den sluier aannam. De regel dezer orde was gegrond op de navolging van de tien deugden der Moeder Gods: de voorzichtigheid, de zuiverheid, de ootmoedigheid, het geloof, de dankbaarheid, de gehoorzaamheid, de armoede, het geduld, de goeder tierenheid en de inwendige droefheid.

In 1501 werden de statuten der orde door Paus Alexander VI goedgekeurd.

De Annunciaten droegen eene kleeding waarvan ieder onderdeel een zinnebeeld voorstelde, namelijk: een grijs kleed (de boetvaardigheid), een rood schapulier (het lijden van Christus), een zwarten sluier (de nederigheid), een witten mantel (de zuiverheid), een zilveren medaille gedragen aan een hemelsblauwen band (de hemel), een gordel met tien knoopen (de tien deugden van de H. Maagd) en drie kwasten (de geeselingen van Christus), en ten slotte een ring (trouwheid aan den hemelschen Bruidegom).

Deze orde was aan het strenge slot gebonden en stond onder toezicht van de orde der Franciscanen.

De naam *Mater Ancilla* werd aan de oversten der kloosters gegeven.

Nadat de orde zich over verschillende landen had uitgebreid

Digitized by Google

en reeds in meerdere steden van Belgie bloeide (1), richtte de Provinciaal der Minderbroeders, namens de overste van het klooster der Annunciaten te Leuven, op den 13 Januarí 1614 aan de stedelijke regeering het verzoek, om ook hier een klooster der orde te mogen oprichten, daarbij te kennen gevende dat verschillende vermogende familiën, wier dochters in het nieuw op te richten klooster wilden treden, op zich hadden genomen om alle noodzakelijke kosten te dragen. De Regeering besliste nog denzelfden dag op dat verzoek en verklaarde toe te stemmen in de oprichting van het klooster, doch alleen onder de uitdrukkelijke voorwaarden, dat de nieuwe communauteit nimmer ten laste der stad of der ingezetenen zoude komen, en dat de plaats waar het klooster zoude worden gevestigd in overleg met den Raad moest worden vastgesteld. Nadat de toestemming van het stedelijk bestuur door de beide Souvereinen der stad was bevestigd, werd een huis met open terreinen, ter grootte van drie bunders, gelegen te Wijk, tusschen de Grachtstraat en de wallen, aangekocht van de Jesuiten, alwaar zich den 27 April 1615 zeven religieuzen met ééne leekezuster uit het klooster van Leuven kwamen vestigen, die terstond den bouw van het klooster ondernamen. Reeds was men met dien bouw een groot deel gevorderd, toen de Proost van het kapittel van St. Servaas, Engelbert Boonen, eene som gelds beschikbaar stelde om de kloostergebouwen en de kerk te voltooien. Deze gelden waren oorspronkelijk door dien geestelijke bestemd om het koor der St. Servaaskerk af te breken en het te vergrooten en in moderne stijl te herbouwen. Alle plannen voor deze verandering waren in gereedheid, doch toen het daartoe strekkend voorstel aan het kapittel werd gedaan, weigerde dit het plan aan te nemen, naar het schijnt met het oog op de moeielijkheden die het afbreken van den onder het koor gelegen krocht aanbood, alsmede dewijl de Proost Engelbert Boonen als voorwaarde had gesteld, dat zijn familiewapen op verschillende plaatsen in den nieuwen gevel zoude worden aangebracht, waartoe het kapittel geene toestemming wilde geven.

Tengevolge van het niet aannemen van zijn voorstel besteedde

(1) Er waren toen reeds kloosters der orde te Brugge, Nivelles, Bethune, Antwerpen en Leuven.

Digitized by Google

de Heer Boonen de daartoe door hem bestemde gelden tot het opbouwen van het klooster en de kerk der Annunciaten.

Het klooster bezat zeer weinig inkomsten, zoodat de zusters met het vervaardigen van handwerken in hun onderhoud moesten voorzien. Deze handwerken en het gebed waren de eenige bezigheden der kloosterzusters, wier aantal gewoonlijk niet meer dan twintig bedroeg.

De kerk der Annunciaten die den 25 Juli 1624 werd geconsacreerd, schijnt de schoonste van alle kerken der hier aanwezige vrouwenkloosters te zijn geweest. Zij was een der weinige godshuizen voorzien van een bovenkoor en bevatte onder andere merkwaardigheden een prachtig schilderij, voorstellende de stichteres der orde Joanna van Valois. In deze kerk was de weldoener van het klooster, Engelbert Boonen begraven.

Het klooster der Annunciaten was een zeer groot en ruim gebouw met vier vleugels, op verschillende plaatsen was in de buitenmuren het wapen van den Proost Boonen aangebracht.

Na ingevolge de wet van den 15 Fructidor an 4 (1 September 1796) te zijn opgeheven, op welk oogenblik de communauteit bestond uit de Mater Ancilla Joanna Frambach met 23 religieuzen en 9 conversen, werd het klooster den 25 Augustus 1798 met de daarbij behoorende tuinen en weiden en een aanliggend huis voor 26000 francs verkocht aan zekeren Jean Abraham Mamin van Maastricht. De kloostergebouwen en de kerk zijn in het begin dezer eeuw voor het grootste gedeelte afgebroken. Ter plaatse waar het klooster gelegen was bevindt zich thans de nieuwe Stationstraat, waar men nog de overblijfselen van den ouden kloostermuur met zeven dichtgemetselde ramen kan zien. Een gedeelte van het terrein waar de kloostergebouwen gelegen waren en van den tuin zijn herschapen in particuliere woningen; het overige gedeelte van den tuin bestaat nog.

Sedert den 13 November 1883 heeft zich eene nieuwe communauteit van Annunciaten te Maastricht gevestigd in het huis op de Linkulenstraat voorheen bewoond door Dr. Batta, waar de zusters een kapel tot kloosterlijk gebruik hebben ingericht, gewijd ter eere van de H. Familie. Deze kloosterzusters, die geheel denzelfden kloosterregel volgen als de vroegere Annunciaten van Wijk, zijn afkomstig uit het klooster van Geel, en staan onder de overste van dat klooster.

Digitized by Google

DE KANUNNIKESSEN VAN HET H. GRAF, Sepulcrienen, ook genaamd Bonefanten.

Toen Godfried van Bouillon den 15 Juli 1099 de stad Jerusalem had overweldigd, plaatste hij kanunniken in de kerk van het H. Graf om er de H.H. Diensten te verrichten. Deze kanunniken werden door Bauduin, broeder van Godfried van Bouillon tot den ridderstand verheven, onder bepaling dat zij zouden af hangen van den Patriarch van Jerusalem. Een dezer Patriarchen, genaamd Arnold, schreef aan de kanunniken het gemeenschappelijk leven voor en bepaalde dat zij persoonlijk geene eigendommen mochten bezitten. De Pausen Calixtus II en Honorius II keurden de instelling der kanunniken goed. Nadat de Saracenen in 1187 Jerusalem hadden heroverd, kwamen de kanunniken naar Italië en verspreidden van daar de orde in verschillende landen.

Op het einde der 15de eeuw vormde zich in Italië eene vrouwencongregatie, wier instelling steunde op die van de voormelde kanunniken en die, onder den naam van kanunnikessen van het H. Graf of Sepulcrienen, den kloosterregel van den H. Augustinus aannamen.

Reeds spoedig vestigden zich kloosters dezer kanunnikessen in Italië en Duitschland. In 1496 weken de Sepulcrienen uit het klooster te Nieuwstadt bij Sittard naar Luik en namen aldaar hunnen intrek in het klooster van St. Elisabeth, hetwelk door de dáár gevestigde Alexianen of Cellebroeders was verlaten, die, omdat zij zich onledig hielden met het geven van onderwijs „*les bons enfants*" genoemd werden. Deze benaming verbonden aan het klooster van St. Elisabeth ging over op de Sepulcrienen, die

Digitized by Google

eveneens onderwijs gaven, zoodat deze zusters langzamerhand algemeen „*Bonefanten*" genoemd werden.

Nadat Ferdinand van Beieren, Prins-Bisschop van Luik, den 1 Juli 1626 toestemming had verleend aan de Sepulcrienen om zich te Maastricht te vestigen, richtte Isabella Clara Eugenia Infante van Spanje en Gouvernante der Zuidelijke Nederlanden aan de stedelijke regeering het verzoek om een klooster der orde te mogen oprichten. waartoe zij het grootste deel der kosten zoude bijdragen. Dit verzoek werd ingewilligd en weldra de eerste steen van het klooster gelegd op een terrein op *laag Linculen*, tusschen de Tongersche straat en de rivier de Jeker, door de Gouvernante Isabella aan de Sepulcrienen geschonken. (1) Dit terrein is later aanmerkelijk vergroot door den aankoop van aangrenzende tuinen. De oprichting der kloostergebouwen werd met zooveel ijver voortgezet, dat reeds den 27 Juli 1627 de Gouvernante met zuster Helena van Enckefort als overste en vijf andere zusters (nml. de koorzusters Marie de Liverlo, Anna Succa en Lutgarde Bolmans en de werkzusters Martha Spineux en Maria Wathelet) uit het klooster van Visé hierheen kwam, om deze in het voltooide gedeelte van het klooster plechtig te installeeren. De verdere voltooiing van het klooster en van de kerk vorderde zeer spoedig, dank aan de voortdurende vrijgevigheid der Gouvernante Isabella.

Den 3 December 1629 keurde Philips III Koning van Spanje de oprichting van het klooster en de daaraan gedane giften goed.

Na de inname van Maastricht door de Staatsche troepen in 1632 hadden de Sepulcrienen veel te lijden, zoodat de overste Helena d'Enckefort met zeven zusters de wijk nam naar Luik in het hospitaal van St. Agatha. Na aldaar, met toestemming van den Bisschop Ferdinand van Beieren in 1634 in de nabijheid van dat hospitaal het Sepulcrienenklooster van St. Agatha te hebben gesticht, keerde zuster van Enckefort terug naar Maastricht.

Eenige jaren later, in 1638, stichtte zuster van Enckefort eveneens een klooster der Sepulcrienen te Hasselt en bleef tegelijk overste der drie door haar gestichte kloosters.

De Sepulcrienen hielden zich bezig met het geven van onder-

(1) Op dit terrein stond vroeger het Hof van Linculen, hetwelk diende tot gerechtshof van den Vroenhof. Dit gerechtshof is later verplaatst naar het Statenhuis aan het Vrythof.

Digitized by Google

wijs aan meisjes en namen tevens dames als kostgangers in hun klooster op.

In de maand Januari van het jaar 1672 ontstond achtereenvolgens den 4, 20 en 29 brand in het klooster waardoor de oude kapel, het grootste gedeelte van de kloostergebouwen, alsmede bijna al het zilverwerk, de kleederen en meubelen werden vernield. Volgens eene oude kroniek zouden de beide eerste branden zijn aangestoken door eene der zusters, die vervolgens de wijk zou genomen hebben naar Holland, terwijl de derde brand werd veroorzaakt door de kwaadwilligheid van eenige verraders, die verschillende huizen in de stad hadden in brand gestoken, om zoodoende hun plan uit te voeren om de geheele stad te verbranden.

Den 19 Juni 1686 werd door den Landkommandeur der Balie Biesen dèn eersten steen gelegd der nieuwe kerk, die den 5 Juli 1740 plechtig werd ingewijd door Z. D. H. den Heer Jacquet Bisschop van Hippone en Suffragaan van Luik, ter eere van den stervenden Christus en van den H. Joseph. Deze kerk in gebakken en Naamschen steen gebouwd was zeer smaakvol ingericht. Zij bevatte onder den steen van het Hoog-Altaar de relikwieën van den H. Bonifacius, Martelaar, terwijl zij onder anderen na 1773 versierd was met drie zeer schoone Lieve Vrouwebeelden, afkomstig uit het toen opgeheven klooster der Jesuieten, waarvan een, geheel van massief zilver, aan de Sepulcrienen was geschonken door Gravin van Bentheim, kanunnikes van de abdij Thorn, die jaarlijks eenige maanden in het klooster kwam doorbrengen en er den 13 November 1777 overleed. Eveneens bevonden zich in de kerk drie prachtige altaren en een kunstig bewerkte predikstoel, door verschillende vrome personen aan het klooster vereerd (1).

(1) De voorname weldoeners van het klooster zijn geweest.

De Infante Isabella.

Maria Pleughmaekers, die op hare kosten de kapel van het Heilig Graf liet bouwen.

Zuster van Brienen, religieuse in het klooster, die den preekstoel schonk.

Jacobus van Neven en Maria Anna Pleughmaekers, schenkers van het orgel.

De Ew. Heer Servatius van den Bergh, Abt te Gladbach, schenker van het Hoogaltaar.

De Ew. Heer Gillis, kanunnik van St. Petrus te Luik, die een nieuw altaarstuk in het Hoogaltaar schonk.

Zuster Marie Alexandrine Cohen, die op het koor een altaar liet oprichten ter eere van den Zaligmaker en zijne Onbevlekte Moeder.

Digitized by Google

De kerkelijke diensten voor de zusters werden verricht door een Pater uit het klooster der Kruisheeren.

Boven de thans dichtgemetselde deur der kerk ziet men nog een in steen gebeeldhouwd bas relief voorstellende het H. Graf, waaruit de Zaligmaker ten hemel rijst en daaronder het tijdschrift:

ERIT SEPULCRO DOMINI GLORIA.

Ten tijde van het beleg van 1748 zijn gedurende drie weken keizerlijke soldaten in de kerk en de sacristie ingekwartierd geworden, tengevolge waarvan de zusters genoodzaakt waren het koor te houden op eene kamer boven de spreekhuizen.

Den 22 Meij van dat jaar, na het vertrek der troepen, werd de kerk weder gereconcilieerd door den Z.Ew. Heer Pelsers, Kanunnik van St. Servaas en Pastoor van St. Jacob, daartoe door den H.Ew. Heer Jacquet, Suffragaan van Luik, geconstitueerd, en den 20 Juni d.a.v. bepaalde Zijn Hoogw. de Heer de Stroupy, Groot-Vicaris te Luik dat, in geval de kerk nogmaals door militairen zoude worden bezet, de Mis mocht gelezen worden op een gewijden steen in het klooster of „op eene suyvere plaatsen daertoe bequaem."

Toen in 1773 de orde der Jesuieten was opgeheven en het klooster gesloten, zijn de H. Hostiën die zich in hunne kerk bevonden overgebracht naar de kerk der Sepulcrienen.

Bij de algemeene opheffing der kloosters in 1796 bleef dit klooster, ingevolge een „arrêté de l'Administration Centrale du Département de la Meuse Inférieure van den 25 Vendémiaire an 5 voorloopig bestaan, als zijnde eene communauteit bestemd tot het geven van onderwijs, totdat de wet van den 5 Frimaire an 6 (25 November 1897) ook die kloosters ophief. De laatste overste was zuster Maria Gertrude Coken, die bij de suppressie met 16 koorzusters, 3 „soeurs données" en 6 werkzusters het klooster bewoonde.

Sedert het vertrek der Sepulcrienen dienen het klooster en de kerk tot kazerne.

Digitized by Google

HET KLOOSTER van CALVARIENBERG.

Dit klooster gelegen op de Abtstraat werd in 1628 gesticht door de vrome Elisabeth Strouven, geboren te Maastricht den 24 Januari 1600. Na op haar zevende jaar hare moeder te hebben verloren, bracht zij verschillende jaren door als pensionnaire in een klooster en keerde vervolgens terug in het huis haars vaders, die inmiddels hertrouwd was. Tengevolge van de slechte behandeling die zij van hare stiefmoeder had te ondervinden, verliet zij weldra de ouderlijke woning en trad in een dienst als kindermeid. Eenige jaren later richtte zij eene naaischool op en onderhield er voortdurend de meisjes over het heil en de verdiensten van het geestelijke leven. Bemerkende dat hare woorden een diepen indruk maakten op de meisjes die met haar omgingen, en dat eenigen van hun, evenals zij zelve, zich geroepen gevoelden om een teruggetrokken leven te lijden, besloot zij een gesticht op te richten met het doel om met hare zuster en vier vriendinnen, zonder zich aan eenen bizonderen kloosterregel aan te sluiten, doch alleen uit vrijwillige liefdadigheid, de lijdende menschheid bij te staan.

Door den toenmaligen burgemeester Gerard Dries, die met het voornemen van Elisabeth Strouven zeer was ingenomen en wiens dochter de wensch had te kennen gegeven om zich bij haar aan te sluiten, werd haar voor haar liefdadig doel een hem toebehoorend huis kosteloos afgestaan, waarin zij op goeden Vrijdag van het jaar 1628 haren intrek nam met hare zuster Maria Strouven, Elisabeth Dries (dochter van den burgemeester), Elisa-

Digitized by Google

beth Gielen, Catharina Tona en Elisabeth Prunen. Ter eere van den hoogen heiligendag waarop hunne samenwoning was begonnen, gaven zij aan het nieuwe gesticht den naam „Calvariënberg". De burgemeester Dries liet dadelijk op zijne kosten het door hem geschonken huis veranderen en voor zijne bestemming inrichten en voorzag het van alle noodige meubelen. Na zijn dood stond zijne dochter haar geheel vaderlijk erfdeel aan de communauteit af, met welke gelden, alsmede met giften van verschillende personen, eenige terreinen werden aangekocht en het gesticht geheel door een muur omgeven. Een stal gelegen op een dier terreinen werd ingericht tot kapel, waarin Wynand van Gelder, deken van St. Servaas, in 1629 de eerste H. Mis opdroeg.

Toen het gesticht Calvariënberg alzoo eenigsinds in een toestand van bloei begon te verkeeren, werden er eenige behoeftige zieken ter verpleging opgenomen, terwijl de zusters eveneens de armen in de stad en de door besmettelijke ziekten aangetaste militairen in de tijdelijke hospitalen buiten de stad verzorgden.

De zusters van Calvariënberg hadden gedurende de besmettelijke ziekten, die in de jaren 1629 en 1630 de stad teisterden, zich zoo verdienstelijk gemaakt met het verplegen der zieken, dat toen in 1633 op nieuw de pest uitbrak, de magistraat zich wendde tot de overste Elisabeth Strouven, die destijds te Hoesselt verbleef, en haar verzocht om terug te keeren, teneinde wederom de ziekenverpleging op zich te nemen, tegen betaling van een nader overeen te komen maandelijksch loon.

De overste voldeed onmiddelijk aan dit verzoek, doch weigerde eenige belooning hoegenaamd aan te nemen. Zij deed het klooster tot ziekenhuis inrichten en liet er alle geestelijken opnemen, die bij het bedienen der zieken door de pest waren aangetast, (behalve de Capucijnen, die zich in hun eigen klooster lieten verzorgen), alsook een groot aantal andere personen. Daar het klooster weldra te klein was om de ontelbare zieken op te nemen, werd een tegenover het klooster gelegen schuur als ziekenzaal ingebruik gesteld, waar de zusters de zieken eveneens met de meeste zorg verpleegden (1).

---

(1) De ziekte woedde in dat jaar zoo hevig. dat in het gesticht Calvariënberg 400 zieken overleden, waaronder negen Paters uit het klooster der Minderbroeders.

Digitized by Google

Na den bloedigen strijd die in 1635 tussehen de Hollanders en de Spanjaarden in de nabijheid der stad werd geleverd, werden 700 Spaansche krijgsgevangenen, waaronder 200 gewonden, binnen de stad gebracht en in een schuur tegenover Calvariënberg opgesloten, zonder dat men zich verder iets van hun lot aantrok.

Hoewel de overste Elisabeth Strouven wist welk gevaar er voor haar was verbonden aan het verleenen van hulp aan vijandelijke soldaten, liet zij zich door niets terughouden van hare plicht om die ongelukkigen bij te staan. Zij zorgde terstond dat de gewonden werden overgebracht naar Calvariënberg, alwaar zij door een geneesheer werden verbonden en liet aan de overigen voedsel verstrekken en hun van kleederen en linnengoed voorzien.

Gedurende de drie en dertig eerste jaren van het bestaan van het gesticht, volgden de zusters, zonder door een bepaalden kloosterband gebonden te zijn, den regel van de derde orde van den H. Franciscus, tot dat hun bij bisschoppelijk mandement van den 10 Juni 1661 door den Prins Bisschop van Luik een vasten kloosterregel werd gegeven.

Den 23 October van hetzelfde jaar stierf de eerbiedwaardige Elisabeth Strouven en werd als overste opgevolgd door de zuster Elisabeth Capouns.

Nadat de zusters van Calvariënberg gedurende eenigen tijd dat gesticht hadden verlaten om hun verblijf te Hoesselt te vestigen, en de nonnen van het klooster van Ste. Annadal (1) Calvariënberg hadden betrokken, keerden de zusters van Hoesselt terug en kwam de vereeniging van beide communauteiten tot stand. Na deze vereeniging trokken zich de zusters in het strenge kloosterleven terug, tengevolge waarvan zij zich niet meer bezig hielden met het vetplegen van zieken.

Als klooster bleef Calvariënberg voortbloeien tot aan de algemeene opheffing der kloosters in 1796, op welk tijdstip de communauteit was zamengesteld uit de overste Genoveva Voncken, 16 koorzusters en 7 conversen.

Den 23 Germinal an 5 (12 April 1797) werd het klooster met de daarbij behoorende terreinen en aanhoorigheden ter grootte

(1) Zie pag. 75.

Digitized by Google

van ongeveer twee bunders en geheel omringd door muren voor 17100 franken verkocht aan Louis Rigano te Maastricht, die in een gedeelte van het klooster zijne woning vestigde en het overige gedeelte en de kerk inrichtte tot katoenfabriek (1).

Alvorens echter hiertoe over te gaan liet genoemde Heer Rigano, die van de protestantsche godsdienst was, aan de zusters weten, dat hij hun verlof gaf om alle kerksieraden, meubelen en alles wat zij wenschten te behouden tot zich te nemen. De zusters maakten van dit verlof gebruikt voor wat betreft de overblijfsels van de Ew. moeder Elisabeth Strouven, van de zuster Dries en van twee geestelijken, die allen in de kloosterkerk waren begraven en lieten deze opgraven en overbrengen naar de parochiekerk van St. Nicolaas, waar zij onder denzelfden steen die hun gemeenschappelijk graf in de kerk van Calvariënberg dekte, werden nedergelegd (2). Tevens brachten de zusters eenige sieraden van het altaar over naar die kerk.

Bij de afbraak der St. Nicolaaskerk in 1837 zijn de overblijfselen van de stichteressen van het klooster en van de voornoemde twee geestelijken, in vier looden kistjes berustend, overgebracht naar de oostelijke krocht der O. L. Vrouwenkerk.

Nadat den 17 September 1819 de koninklijke toestemming aan de Regenten van het algemeen Armbestuur was verleend om het

---

(1) Louis Rigano was lid der Municipaliteit van Maastricht en als zoodanig op zijn beurt haar president van 20 Germinal tot 26 Thermidor an 6 (9 April—13 Augustus 1798), toen hij zijn ontslag nam.

(2) Deze steen droeg het opschrift:

In hoc monte Christo commortuorum et convivere sperantium quiescunt reliquiæ, quarum olim præcipuas alio transferendas de consensu superiorum e caemeterio communi levatas, deinde per multos annos sedulo religiosa pietate conservatas sub hoc marmore recondi curavit Henricus Franciscus Bounam, Decanus Sancti Servatii et monasterii hujus supremus Director Anno 1722 die 28 martii.

Venerabilis Matris Elisabethae Strouven, instituti sororum monti Calvariae fundatricis obiit anno 1661.

Reverendi Domini Martini Ghillis, sacerdotis, juge docentis et morientis Christi adoratione instituti zelatoris obiit anno 1633.

Elisabethae Dries, primae sororis et instituti primariae opibus et exemplo adjutricis. Obiit anno 1637.

Reverendi Patris Farcyn, minoritae instituentium in Spiritu et veritate Directoris. Obiit anno 1633.

Digitized by Google

klooster van Calvariënberg van de Weduwe Rigano aan te koopen, werd die koop in 1820 gesloten en den 5 Juli van dat jaar door de Gedeputeerde Staten goedgekeurd. Het klooster werd ingericht tot gesticht voor gebrekkigen en in 1821 werd in de tuinen een ziekenhuis voor armen zieken opgericht.

Den 26 April 1823 bezocht Z. M. Koning Willem I het gesticht en begiftigde het met eene aanzienlijk bedrag in geld, terwijl eveneens verschillende ingezetenen geldelijke giften aan het ziekenhuis schonken, waardoor de regenten in staat werden gesteld het geheele gesticht van meubelen en verdere benoodigheden te voorzien.

Nadat de ziekenverpleging tot in het jaar 1843 was toevertrouwd geweest aan bezoldigde ziekenoppassers, werd den 24 Juli van dat jaar tusschen de regenten van het algemeen Armbestuur en de Ew. Zusters van den H. Vincentius a Paulo, later genoemd zusters van den H. Carolus Boromeus, eene overeenkomst getroffen, waarbij de zusters onder zekere voorwaarden de oppassing der zieken in het gesticht op zich namen. Hiermede werd den 1 Augustus daarop volgende door vijf zusters een aanvang gemaakt. In 1846 werd een gedeelte der gebouwen ingericht tot krankzinnigengesticht en den 1 Mei 1847 werden de krankzinnigen uit het voormalig klooster der Grauwe Zusters naar Calvariënberg overgebraeht.

In 1891 is het nieuwe ziekenhuis in gebruik gesteld; de oude gebouwen zijn blijven dienen tot huis voor gebrekkigen en krankzinnigengesticht.

Den 22 Mei 1895 viel aan het gesticht Calvariënberg de hooge eer te beurt, het bezoek te mogen ontvangen van H. M. de Koningin-Regentes der Nederlanden. De Koningin bezocht de verschillende ziekenzalen en vertrekken en nam met de meeste belangstelling kennis van de aan Hoogstdezelve verstrekte inlichtingen. H. M. drukte herhaaldelijk Hare bewondering uit over de uitstekende inrichting van het gesticht en schonk bij Haar vertrek eene ruime gift voor de armen. Bij die gelegenheid is bij den ingang van het nieuwe ziekenhuis een steen met het navolgend opschrift geplaatst:

Dit gebouw
aan de lijdende menschheid gewijd
is opgericht
1887—1890

Digitized by Google

onder het bestuur van de H. H.

W. H. Pyls, voorzitter.	1857.
Mr. H. F. K. E. Seydlitz.	1855—1895.
Mr. G. L. D. Franquinet.	1872.
L. J. H. van Halen.	1875—1887.
Mr. E. de Ras.	1875.
A. A. Bekaar.	1882—1889.
Mr. C. M. A. J. Bergers.	1883.
E. J. L. Meuter.	1889—1871.
M. S. F. W. Marckx, Secr.	1857—1888.
J. E. Römer, Secr.	1888.

Dr. L. T. van Kleef, Geneesheer, Directeur.

Deze steen is ter herinnering geplaatst bij het bezoek van Hare Majesteit de Koningin-Regentes der Nederlanden aan het Gesticht Calvariënberg op 22 Mei 1895.

Bestuursleden de H.H. W. H. Pyls, voorzitter, Mr. H. F. K. E. Seijdlitz. Mr. G. L. D. Franquinet. Mr. E. de Ras, Mr. C. M. A. J. Bergers, Mr. J. G. F. Timmermans.

Sedert hun optreden in het gesticht Calvariënbeag hebben de eerwaarde liefdezusters voortdurend met onovertreffelijke zelfopoffering en toewijding hun liefdadig levensdoel om het lijden van zieken en krankzinnigen te verzachten in eenvoud en godsvrucht volbracht. Vooral ten tijde van cholera en diphtheritus (in 1892 en 1893) bewezen zij onschatbare diensten.

De oprichting en uitbreiding der congregatie van de zusters van den H. Vincentius a Paulo of zusters van liefde is te danken aan wijlen den H.Ew. Heer Paulus Antonius van Baer, pastoor-deken van St. Servaas, overleden den 28 Januari 1855. Door zijne bemoeiingen vestigden zich den 12 Februari 1837 in een huis in de Linkulenstraat twee vrome maagden met name Maria Elisabeth Gruyters en Maria Elisabeth Paulissen, met het doel om onderwijs te geven aan arme kinderen en zieken te verplegen. Na een paar jaren had deze stichting reeds zulk een omvang gekregen, dat de zusters in 1840 hun verblijf verplaatsten naar het huis gelegen

Digitized by Google

langs het Vrijthof nabij de St. Janskerk, thans bewoond door Dr. Nyst. Ook dit huis bleek na korten tijd niet geschikt te zijn voor zijne bestemming, vooral met het oog op eene noodzakelijke uitbreiding der instelling, zoodat in 1845 het klooster werd overgebracht naar de voormalige proostdij van St. Servaas, waar het moederhuis is gevestigd gebleven. Bij dit klooster liet de H.Ew. Heer van Baer eene kapel bouwen, die den 10 November 1846 plechtig werd geconsacreerd.

Zooals hiervoor is vermeld werden den 1 Augustus 1843 vijf zusters belast met de ziekenverpleging in het gesticht Calvariënberg, terwijl den 1 April 1847 aan eenige zusters de opvoeding der weeskinderen in het R. K. Weeshuis werd opgedragen. Sedert 1853 houden de zusters in het moederhuis eene bloeiende school met bewaarschool voor de bemiddelde klasse, die ook door den H.Ew. Heer van Baer is opgericht. Tevens is aan het moederhuis verbonden eene leer- en bewaarschool voor armen kinderen, waarvan de eerste is opgericht in 1852, de laatstgenoemde in 1871.

De kloosterregel van de congregatie der zusters van liefde, onder den titel van „zusters onder de bescherming van den H. Carolus Boromeus", werd den 23 October 1862 door wijlen ZDH. Mgr. Paredis, Bisschop van Roermond goedgekeurd, waarop kort daarna de Pauselijke goedkeuring is gevolgd. Een der stichteressen van de orde, namelijk de Ew. moeder Maria Elisabeth Paulissen is den 15 April 1882 in den ouderdom van bijna 80 jaren overleden, na gedurende 35 jaren aan het hoofd te hebben gestaan van de geestelijke verpleging in het krankzinnigengesticht. De andere stichteres Maria Elisabeth Gruyters was reeds te voren in den ouderdom van 75 jaren, in het moederhuis overleden, den 26 Juni 1864.

Digitized by Google

DE GRAUWE ZUSTERS.

De Grauwe Zusters, die den regel van de derde orde van den H. Franciscus volgden, noemden zich ook zusters van de H. Elisabeth. Deze naam is ontleend aan de H. Elisabeth van Thuringen (geboren in 1207, overleden in 1231, heilig verklaard in 1225) die, voor zoover bekend is, de eerste is geweest, die zich als bepaalde kloostergelofte had voorgenomen om haar leven te besteden aan het verzorgen van zieken en ongelukkigen en die door alle kloosters, die datzelfde doel vervolgden, als hunne patrones was aangenomen.

Toen in het jaar 1670 de zusters van Calvariënberg, na hunne vereeniging met die van het klooster van Ste. Annadal, het strenge slot hadden aangenomen en zich niet meer bezig hielden met het verplegen van zieken, was het stedelijk bestuur er op bedacht om in deze stad de vestiging van een ander klooster van ziekenzusters te verkrijgen, ten einde bij de zoo dikwerf voorkomende besmettelijke ziekten verzekerd te zijn, dat de zieken behoorlijk werden verzorgd. Reeds bij het heerschen van de pest in 1664, toen de zusters van Calvariënberg naar Hoesselt waren vertrok ken, had zich het gemis hunner goede zorgen van den aanvang der ziekte in zoodanige mate doen gevoelen, dat de magistraat der stad verplicht was geweest om eenige Grauwe Zusters uit het klooster van St. Elisabeth te Hasselt te ontbieden. Daar deze zusters echter na het eindigen dezer ziekte weder naar hun klooster waren teruggekeerd en de ingezetenen bevreesd waren voor de toekomst, richtte de magistraat aan de Staten-Generaal het verzoek om verlof te willen verleenen tot de oprichting van een

Digitized by Google

klooster van Grauwe Zusters te Maastricht. Dit verzoek werd afgewezen, doch nadat in het jaar 1672 de pest weder een groot aantal slachtoffers in de stad had gemaakt, voornamelijk tengevolge van het gemis aan verpleging, herhaalde de magistraat in 1673 het verzoek aan Lodewijk XIV, die inmiddels de stad had ingenomen, en die terstond de gevraagde toestemming verleende.

Na het bekomen dezer toestemming werd den 9 November 1673 door het stedelijk bestuur van zekeren Hieronymus Stas voor 7400 gulden een huis, gelegen naast de rivier de Jeker, aangekocht, om tot klooster voor de Grauwe Zusters te worden ingericht en in het begin van het volgend jaar werd tusschen dat bestuur en de zusters van Hasselt de navolgende overeenkomst getroffen:

„Die Hooghschoutetten, borgemeesters, schepenen ende geswoo„ren Raeden deser stadt Maestricht aen degeene, die deese opene „brieven sullen sien ofte hooren leesen, saluyt; Doen te weten dat „de droevige experientie der voorgaende jaeren ons geleert heb„bende, hoe noodzakelyck dat het is, ten tyde van overkomende „sieckten, daer deze stadt mede besocht word ende principalyck „van pestilentiale en besmettelycke, den dienst ende bystand van „eerlycke ende des verstands hebbende persoonen, wy onse ge„dachten hebben laeten gaen tot de Grouwsusters resideerende in „de stadt van Hasselt, die wy oversulx herwaerts hebben beroepen „ende met dewelcke wy tot troost, dienst ende commoditeyt der „goede gemeynte dezer stadt, veraccordeert zyn onder de condi„tiën navolgende:

„Eerst, dat de voorsc. susters in 't getal van sesthien, oft „sooveel meer als van tydt tot tydt tot dienst van deze ge„meynte naer haer vermogentheyd sal kunnen bygebracht wor„den, sullen worden in deze stadt geadmitteert, om aldaer te „planten eene vaste wooninge, ende te doen hunne functie omtrent „de siecken zonder distinctie van contagieuse oft andere sieckte, „soo ende gelyck sy in de stadt van Hasselt ende andere plaatsen „syn doende.

„2. Tot welcken eynde hun vergunt word een bequaem huis „op den 9 November 1673 ingekocht van den Licentiaet Hieroni„mus Stas gelegen tegensover die Wyermolens metten hoft ende „dependentiën van dijen om hetselve te bezitten ende te gebruycken.

„3. Dat het voors. huys sal vry wesen van logeringe van sol-

Digitized by Google

„daten, al was het oock soo, dat andere geestelyckheid wierde „gelogeert, ende dat het daerenboven sal genieten den getaxcerden „vrydom van des stadts accynsen gelyck andere vrouwenkloosters „deser stadt.

„4. Opdat het voors. huys mettertijdt niet besmet en worde „van de contagie soo sal haer den nood sulx vereyschende besorgt „worden een Pesthuys met meubels, kost, dranck ende brandt, „om die arme vrouwspersonen met de pest besmet zynde aldaer „by te staen, als wanneer haar oock gedesigneert sal worden eenen „Apotheeker by denwelcken sy de noodige medicamenten sullen „haelen op des stadts kosten, om de voorscr. arme kranke vrouws-„persoonen te assisteeren.

5. Dat sy voorders buyten huys hun tot dienst van allerhande „siecken sullen laeten gebruycken, behalven deghene die bevangen „syn met melaetsheyd oft Spaense pocken.

„6. Dat sy van de persoonen die sy alsoo buytens huys bewae-„ren ende helpen cureeren, sullen overdagh ende naght genieten „vyf stuv. Maestr. cours boven den kost ende dranck, sonder „meer, tot tyt en wylen dat sy by aenwasch van incompsten „sullen wesen gefondeert, als wanneer sy met met dry stuv. „s'daeghs sullen voldaen worden, by naerder bespraeck alsdan te „besluyten met den achtbaren Raedt, hetwelck verstaen word van „degeene die de macht hebben te betaelen, maer van maetige „liedens sullen ontfangen gelyck sy in conscientie sullen oordee-„len te konnen geschieden en den armen dienen, bewaeren en „meesteren om Godtswille.

„7. Dat sy van de doode lichaemen der vrouwspersoonen te „bereyden oft te lycken sullen hebben eenen gulden met hetgeene „sy aenhebben oft hetgeene daer sy mede gekleedt syn, uitgeno-„men silver oft goud.

„8. Dat sy in de contagieuse siekte sullen dobbel genieten van „de siecken te dienen, ende de dooden te lycken, ende voor 't „visiteeren twee guldens ende dat daerenboven een ieder sal ge-„houden syn de medicamenten ende het meesteren te betalen.

„9. Dat voor hun incompst oft beginsel van etablissement sal van „stadtswegen gegeven worden de somme van vierhondert guldens, „om daermede sig te versien van meubelen, utensiliën ende andere „onvermydelycke behoeftens.

Digitized by Google

„10. Dat daerenboven hun sullen toegestaen worden voor hun-„nen brandt vier karren koolen oft viertig guldens s'jaers ende „twee hondert mutsaerden oft sesthien guldens en een cruyck „smouts voor hun licht oft de valeur daervan in gelde.

„11. Den achtbaeren Raed zal in toekomende tyden de voorsc. „susters beneficieeren met eenen weeckelycken pattacon, die den „Peymeester sal betaelen by provisie ende totdat naerders by „den achtbaren Raedt hier in anders sal wesen versien.

„12. Eyndelyck indien hun by de siecken wesende, eenige oneer „onbetamelyckheyd oft scandael wierde aengedaen oft voorgeleyd „in woorden oft wercken soo sullen sy met advys van den Eerw. „Heer hunnen Pastoor ende de Heeren van den Magistraat uyt „den huyse mogen gaen ende de siecken verlaeten sonder te mis-„doen.

„13. Alle dese conditiën sullen in cracht blyven soo lange de „voors susters hier in dese stadt formeel convent sullen houden; „Aldus gedaen ter vergaederinge van den Achtbaeren Raedt op „25 Januarii des jaers Duysent ses hondert seventigh vier.

/ Onderstont / Henr. Thisius, ende daeronder was gedrukt des stadssegel in eenen ouwel met een papierruyte overdekt. / Ter zijde stont / Den Eed. Achtbaeren Raedt dit contract doorleesen en geexamineert hebbende is goedtgevonden 't selve in alle syne Poincten en Clausulen te approbeeren ende van weerde te houden, haer vertrouwende op de goede diligentie ende naarstigheyd van de Grauwe Susteren alhier gementionneert omtrent de siecken en krancken aan te wenden. Passatum in Concilio den 8 X^bris 1678 / onderstont / Ter ordonnantie gem. selve

/ was geteekend / Wille De Quade (1).

Deze overeenkomst werd den 6 Juli 1674 door Koning Lodewijk XIV en den 6 October van hetzelfde jaar door Maximiliaan Hendrik Prins-Bisschop van Luik goedgekeurd.

Het klooster werd naderhand uitgebreid door bijvoeging van

---

(1) Extract uit het Leggerboek van 1767 van het klooster Sint Elisabethsdal of Grauwzusters te Maastricht, inhoudendende: «desselfs oorsprong en opregtinge, alsmede haare Privilegien en Exemptien, landerijen enz.» beruste op het Rijksarchief te Maastricht.

Digitized by Google

twee aangrenzende huizen, die tot dat doel door het stedelijk bestuur waren aangekocht.

Behalve met de verpleging van zieken hielden zich de Grauwe Zusters ook bezig met het verzorgen van krankzinnigen, die zij ter verpleging in hun klooster opnamen.

Na de vrede van Nijmegen in 1678 keurden de Staten generaal de oprichting van het klooster en al wat ten voordeele daarvan was gedaan goed, zoodat de zusters bleven voortgaan met op voorbeeldige wijze hunne liefdadige levenstaak te volvoeren. Zij waren gewoonlijk zestien in getal en voorzagen in hun onderhoud met de gelden die zij verdienden met het verplegen van zieken en krankzinnigen.

In 1705 werd de kapel van het klooster voltooid gedeeltelijk uit penningen van de communauteit, gedeeltelijk uit giften van particulieren.

Bij de opheffing der kloosters in 1796 hoopte men algemeen deze verdienstelijke, ja zelfs noodzakelijke orde te mogen behouden, doch niettegenstaande in alle andere steden van België de Grauwe Zusters mochten blijven en hoewel bij een „arrêté de l'Administration centrale du Département de la Meuse Inférieure" van den 3 Frimaire an 5" was bepaald dat het klooster voorloopig mocht blijven bestaan, werd deze instelling bij eenzelfde arrêté van den 13 Frimaire an 5 verklaard te zijn begrepen in de wet van den 15 Fructidor an 4, op grond dat de zusters geene zieken buiten hun gesticht verpleegden, en deze derhalve verplicht hunne communauteit te ontbinden. Zij waren tóén tien in getal; de overste was genaamd Anna Gertrude Spierts.

Na het vertrek der Grauwe Zusters werd het krankzinnigengesticht, dat tot dusver was gevestigd in een huis in de St. Antoniusstraat, hetwelk echter niet aan zijne bestemming beantwoordde, naar hun voormalig klooster verplaatst.

In 1821 werd het klooster door de stad in ruil overgedragen aan het Algemeen Armbestuur tegen een gedeelte van het St. Servaas gasthuis, dat in hetzelfde jaar ter vergrooting van het Vrythof is afgebroken.

Den 1 Mei 1847 werden de krankzinnigen overgebracht naar het gesticht Calvariënberg, terwijl het Grauwe Zusterklooster nog in gebruik is geweest van 1854 tot 1859 als gesticht voor gebrek

Digitized by Google

kige vrouwen en van den 2 Juli 1859 tot den 2 Februari 1881 tot verblijf der verlaten en hulpbehoevende jongens van het gesticht van den H. Vincentius a Paulo. Dit gesticht werd den 2 Juli 1859 onder goedkeuring van Z.D.Hw. den Bisschop van Roermond opgericht met medewerking van het Burgerlijk Armbestuur en van de Ew Broeders der Onbevlekte Ontvangenis, aan welke congregatie de huishouding, verpleging en opvoeding der kinderen is opgedragen. Den 2 Februari 1881 werd de zetel van het gesticht overgebracht naar een daartoe aangekocht huis op de St. Pieterstraat, hetwelk thans door verbouwing en bijvoeging van een ernaast gelegen huis aanmerkelijk is vergroot.

Het Grauwe Zusterklooster is nu ingericht tot woningen van beambten in dienst der gemeente, terwijl de kapel dient tot atelier van onzen verdienstelijken kunstschilder Henri Goovaerts.

Digitized by Google

DE PENITENTEN OF RECOLLECTINEN.

Deze congregatie van den derden Regel van den H. Franciscus is in 1623 gesticht door den Z.Ew. Pater Petrus Marchand van de orde der Minderbroeders, toen custos der Provincie van Vlaanderen, die een strengere constitutie van dien Regel had opgesteld, welke den 15 Juli 1734 door Paus Urbanus VIII werd goedgekeurd.

Het eerste klooster, waar deze strengere instelling werd gevolgd, werd door de Ew. moeder Zuster Joanna van Jesus, religieuse in het Grauwe Zusterskloosterr St. Jacques te Gent, in 1623 opgericht in de stad Limburg, voormalige hoofdstad van het oude Hertogdom Limburg (1).

Na de inname van Maastricht door de Franschen in 1673 werd de militaire gouverneur der stad, maarschalk Graaf d'Estrades, door de overste van het Penitentenklooster uit Namen, Zuster Maria Joseph de Doerne, met wie hij bevriend was, aangezocht om aan den magistraat de toestemming te vragen om een klooster der orde te Maastricht te mogen stichten. De Graaf d'Estrades voldeed aan dit verzoek, doch de regeering der stad weigerde de toestemming te verleenen, op grond dat het getal kloosters te Maastricht reeds zoo talrijk was, dat er bezwaar bestond om nog nieuwe geestelijke orden in de stad toe te laten. Korte dagen daarna kwam het stedelijk bestuur echter op deze weigering terug en verklaarde bij resolutie van den 20 September 1673, in de oprichting van het klooster toe te stemmen, mits de communauteit nimmer ten laste der stad zoude komen.

Den 7 December 1673 kwam de voornoemde zuster Maria Joseph met vier zusters uit het Penitentenklooster van Namen naar Maas-

(1) Thans in de provincie Luik.

Digitized by Google

tricht om de nieuwe communauteit te vestigen, tot welk einde haar door eenige ingezetenen werd afgestaan een terrein, aangekocht van den Burgemeester de Grati. Dit terrein, gelegen op de Boschstraat, maakte vroeger deel uit van de goederen der Duitsche orde te dezer stede en werd genoemd „*Busschuttenhof*", omdat het in gebruik was geweest als exercitieveld der Boogschutters.

De Penitenten gingen terstond aan het werk met het bouwen van hun klooster en van de kerk, doch de gebouwen waren nog niet geheel voltooid, toen bij het beleg van 1676 het grootste gedeelte ervan werd vernield. In 1678 na de terugkomst der Hollanders bevestigden de Staten-Generaal de toelating der Penitenten in deze stad, waarna deze de geteisterde gebouwen deden herstellen en zelfs vergrooten.

De Penitenten, die zeer arm waren, moesten hun bestaan vinden in het geven van onderwijs aan meisjes en het houden eener kostschool. Daar de stichteressen van het klooster de Nederlandsche taal niet machtig waren en het onderwijs voornamelijk in die taal moest gegeven worden, werd door den H.Ew. Pater Guilielmus van Sichen, Provinciaal der Minderbroeders, de kloosterzuster Anna Elisabeth van den H. Joseph (Anna Elisabeth Otten) uit het klooster van Stockhem als onderwijzeres hierheen gezonden en is in het klooster gebleven toi in het jaar 1682, toen zij tot overste van het Penitentenklooster te Stockhem werd werd gekozen.

Toen in 1696 de Tertiaressen te Leuven (genaamd de Grauwe Zusters) hadden verzocht om hervormd te worden volgens de regels der Zusters Penitenten van de Limburgsche Congregatie, werden den 15 October van dat jaar vier zusters uit het klooster van Maastricht met name: Maria Magdalena van den H. Joseph, in de wereld Graven geheeten, Theresia van de H. Barbara, in de wereld van Dalem, Maria Josephina van de onbevlekte Ontvangenis, in de wereld Vaas en Maria van het Allerheiligste Sacrament, in de wereld van der Schrieck), tot dat doel naar Leuven gezonden. Nadat de hervorming der Grauwe Zusters was tot stand gekomen, werd de eerste van de vier voornoemde zusters aangesteld tot Moeder, de tweede tot plaatsbekleedster en novicemeesteres, de twee anderen tot leermeesteressen der school.

Het klooster te Maastricht zou in behoeftige geldelijke omstandigheden verkeerd hebben hadde het niet in den toenmaligen

Digitized by Google

gouverneur der stad Graaf de Tilly een weldadige beschermer gevonden. Niet alleen dat hij steeds bereid werd gevonden het klooster geldelijk bij te staan, maar hij liet zelfs op zijne kosten een vleugel der kerk en een ziekenzaal bij het klooster bouwen.

Gedurende het beleg van 1748 werd het klooster gedeeltelijk in brand geschoten en bij de belegeringen van 1773 en 1794 werd het zoodanig door de bommen van de Franschen geteisterd, dat een gedeelte der zusters, hoewel zij aan het streng slot gebonden waren, de wijk namen bij ingezetenen der stad. Enkelen hunner weigerden het klooster te verlaten en zochten een toevlucht in de kelders, waar zij tot aan de overgave der stad verbleven.

Als instelling van onderwijs werd dit klooster eerst bij de wet van 5 Frimaire an 6 (25 November 1797) opgeheven. De communauteit was toen samengesteld uit de overste Elisabeth Lassence met 22 koorzusters en 5 werkzusters.

Het klooster en de kerk werden in den Franschen tijd ingericht tot garnizoenskleedingsmagazijn en later tot kaserne. In 1864 werden de gebouwen en terreinen aangekocht door wijlen den Heer Petrus Regout en in 1866 vernielde een brand de laatste overblijfselen van klooster en kerk.

Tengevolge van dien brand werden door den Heer Regout verschillende prachtige grafsteenen uit de kerk opgenomen en aan verwante familiën der daar begravenen geschonken. De fraaiste dier grafsteenen, thans in het bezit der grafelijke familie de Renesse, dekte het graf van Clementina Walburga van Brederode, dochter van Frederick Lodewijck, en van Theodora Anna van Renesse van der Wulp, geboren in 1676 en in het Penitentenklooster, waar zij hare opvoeding ontving, den 11 Juli 1689 overleden.

Deze steen bevatte een ruitvormig schild met het wapen van Brederode (met de lambel *boven* den leeuw), waarboven eene kroon van 3 fleurons en 6 paarlen, omgeven door de navolgende kwartieren:

Bredero	Renesse van Wulp
Reede	Zallandt
Arkel	Renesse van Elderen
Oostrum	Lynden (1)

(1) Jhr. Mr. V. de Stuers, aan wien deze inlichtingen zijn ontleend, (zie Dietsche Warande 1869, bldz. 383) merkt te recht op hoe men de vrijheid neemt, om, als

Digitized by Google

Op de terreinen bevinden zich thans aan de achterzijde fabrieksgebouwen en aan de straatzijde een groot gebouw genaamd „het Hooghuis", eigendommen van de Firma Petrus Regout en Cie.

---

de moederlijke afstamming niet zeer aanzienlijk is, een grootmoederlijk kwartier aan vaderszijde te ontleenen. In plaats van Renesse van Elderen had het geslacht van Hattum moeten staan, terwijl eveneens het geslacht Arkel werd genomen in plaats van Asperen, omdat dit laatste wees op jonger zoon.

De stamrij had dus moeten luiden:

Brederode	Renesse
Reede	Sallandt
Asperen	Hattum
Oesterum	Lynden

Digitized by Google

Namen der Religieusen van de Kloosters te Maastricht, opgeheven ingevolge de wetten van 15 Fructidor an 4 (1 September 1796) en 5 Frimaire an 6 (25 November 1797) (1).

Klooster der Witte Vrouwen.

M. D. Nootstock,	Priorin.	
M. C. Haen,	Kloosterzuster.	
M. H. Nypels.	id.	
M. A. Bongs,	id.	
M. C. van Gulpen,	id.	
M. C. Pitton,	id,	
M. J. Rietraet,	id.	
M. A. Royen,	id.	
*M. V. Bemelmans,	id.	(2)
M. F. Linot,	id.	
*M. E. A. Kerens,	id.	(3)

---

(1) De met * gemerkte personen waren in het jaar 1827 nog in leven, zooals blijkt uit eene « *naamlijst der geestelijke gestichten, welke voor de suppressie binnen de stad Maastricht zich bevonden, benevens de alsnog in leven zijnde leden, die van gemelde gestichten hebben deel gemaakt, opgemaakt door Burgemeester en schepenen der stad Maastricht den 14 Augustus 1827* » berustende ter griffie van het Provinciaal Gouvernement te Maastricht.

Het getal der kloosterlingen aanwezig bij de opheffing der kloosters is opgegeven volgens de processenverbaal van suppressie. De namen zijn genomen uit de lijst der kloosterlingen opgemaakt den 27 Fructidor an 10 met het oog op de pensioenen, daar alleen van sommige kloosters, in de processenverbaal van suppressie, de namen der leden nog zijn bewaard. Het niet overeenstemmen van sommige voornamen in de lijst van 27 Fructidor an 10 en in de naamlijst van 1827 vindt zijn oorsprong daarin, dat bij eenige kloosterlingen de kloosternamen bij andere de doopnamen zijn opgegeven.

(2) In de *naamlijst* genaamd Jeanne Cecile Mechtilde Bemelmans.

(3) In de *naamlijst* genaamd Maria Elisabeth Joanna Judith Kerens.

Digitized by Google

M. A. Tialans,	Kloosterzuster
M. A. Spierts,	id.
*A. M. Nypels,	id.
M. C. Lindekens,	id.
M. A. G. Lindekens,	id.
M. Reekhems,	Werkzuster.
A. Pieters,	id.
M. J. Creemers,	id.
M. J. Fey,	id.
A. C. Castermans,	id.

Klooster der Minderbroeders te Maastricht.

Michiel Mares,	Gardiaan.
Joseph Vermeeren,	Pater.
Michiel Nickey,	id.
Pieter Nedoncelle,	id.
Marcel Cielen.	id.
Pieter Esselen,	id.
Franciscus Thyssen,	id.
Jan Gielis,	id.
*Dionisius van West,	id.
*Antoon Caluwaerts,	id.
Pieter Fresar,	id.
Cornelius Vos,	id.
Mathias Cobben,	id.
Conrardus Krüger,	id.
Gilles Mulders,	id.
Pieter Sterk,	id.
Hendrik Kuipers,	id.
Hendrik Noël,	id.
Trudo Matteys,	id.
Hendrik Windels,	id.
Jan Vlaming,	id.
Wouter Matteys,	id.
Jan Jeuckens,	id.
*Laurent Willems,	id.
*Pascal Dehasque,	id.

Digitized by Google

Paul Claes,	Pater.
Pieter Beckers,	id.
Christiaan Op 't Eyndt,	id.
Thomas Voncken,	id.
Nicolaas Détail,	id.
Pieter Jacobs,	id.
Jan Hirtznach,	id.
Wouter Vandooren,	id.
Godefridus Gerardts,	id.
*Willem van Muysen,	Broeder.
Jan Heuts,	id.
Jan Severeyns,	id.
Gerard Loris,	id.
Cornelius van Hamel,	id.
Wynandus Pieters,	id.
Gerardus Schutjens,	Geaffilieerde.
Jan van der Leur,	id. (1)

Klooster der Minderbroeders te Slavante (2).

Jan Baptist Bautmans,	Gardiaan.
Jacobus van Amsterdam,	Vicarius.
Willem Lavalois,	Pater.
Bernard van der Poel,	id.
Adam Braders,	id.
Jan Dubois,	id.
Jan Lambert Duchâteau,	id.
Jacob Bovi,	id.
Mathieu Schepers,	id.
Jan Hochtenbach,	id.
Jan Melotte,	id.

(1) Daarenboven is in de *naamlijst* vermeld Hendrik Lodewijk Diederen, die in de lijst, opgemaakt den 27 Fructidor an 10 ter gelegenheid der pensioneering der kloosterlingen, niet is opgenomen.

(2) Niet in de *naamlijst* opgenomen.

Digitized by Google

Jan van den Berg,	Pater.
Mathieu van Itzen,	id.
Pieter Diederen,	id.
Gilles Ploum,	id.
Laurentius Aussems,	id.
Renier Groenendaels,	id.
Andreas Paque,	id.
Jan Hamelaers,	Broeder.
Christiaan Spangenberg,	id.
Antonius Engelbert,	id.
Jan Bex,	id.
Dionisius Nedoncelle,	id.
Eustachius van de Biessen,	id.
Mathieu Melis,	id.
Gerard Lijnen,	id.
Lambert Nartus,	id.
Gillis Pitters,	id.
Franciscus Hermans,	knecht.
Jan Jeuckens,	id.

Klooster der Predikheeren.

Vincentius Huntjens,	Prior.
Alanus Gadet,	Pater.
*Mathijs van Gulpen,	id.
Dominicus Crets,	id.
Jordanus Silveryser,	id.
Servaas Visschers,	id.
Pieter Haes,	id.
Raymundus Kibers,	id.
Stanislaus Walpot,	id.
Marcolinus Cartenstat,	id.
Dominicus Schutjens,	id.
*Jan Reggers,	id.
*Franciscus Schrammen,	id. (1).

(1) In de *naamlijst* genaamd Egbert Hendrik Schrammen.

Digitized by Google

Benoit Huntjens,	Pater.
Jacobus Meyers,	id.
Alvarus Meyers,	id.
Pius Otten,	id.
Antoon Milesen,	id.
Sebastiaan Malchair,	id.
Lodewijk Mertens,	id.
Hyacinthus Wynands,	id.
Antoon Huntjens,	id.
Augustinus van Weerts,	id.
Augustinus Vaessen,	Broeder.
Hendrik Meskens,	id.
Antoon Pluymakers,	id.
Joseph Neefs,	id.
Jan Mertens,	id.
Michiel Dassen,	id.
Pius Brouns,	id.
Dominicus Evraerts,	id.
Thomas van Proumeren,	id. (1)

Klooster der Augustijnen.

Leopold Clercx,	Overste.
Jan Gerard Janssen,	Onder-overste.
Hendrik Ramaeckers,	Procurator.
Jacob Hendrik Thomas,	Pater.
Michel Nihon,	id.
Jan Baptist Michel Vroomen,	id.
Jacobus Vlecken,	id.
Hendrik Kleyn,	id.
Franciscus Feron,	id.
Willem Gilissen,	id.
Renier Feron,	id.
*Pieter Nelissen,	id.
Jan Winand Habets,	id.

Daarenboven is in de *naamlijst* vermeld Jan Piter Huntjens.

Digitized by Google

Antoon Partouns,	Broeder.
Leonard Sacré,	id,
Jan Cox,	id.
Gabriel Jessé,	id.
*Pieter Feyt,	id.
Arnold Nelissen,	Novice.
Pieter Voncken,	id.

Klooster der Begaarden.

Hendrik Joseph Compeers,	Provinciaal.
*Jan Pieter Dohmen,	Prior.
*Thomas Hermans,	Pater.
Lambert Lamberti,	id.
Jan Schils,	id.
Hendrik Smeets,	id.
*Jan Nicolaas Lexis,	id.
Jan Pieter Tuinbreeker,	id.
*Gerard Cleren,	id.
*Jan Andries Roborg,	id.
Christiaan Hustinx,	id.
Joseph Servaas Faconnier,	Broeder.
Mathias Hoho,	id.
Antoon Hoho,	id.
Franciscus Pieters,	id.

Klooster van St. Andries.

Anna Lunckens,	Overste.
Joanna Gertruida Lousberg,	Kloosterzuster.
Joanna Maria Schoenmaeckers,	id.
Lucia Swinnen,	id.
Barbe Pieters,	id.
Maria Helena Boshouwers,	id.
Maria Genen,	id.
Catharina Jorissen,	werkzuster.

Digitized by Google

Klooster de Nieuwenhof.

Theresia Post,	Priorin.
*Anna Vromen,	Kloosterzuster. (1).
Ange Nypels,	id.
Bernardina Neven,	id.
*Helena Jorissen,	id.
Florance Vrenken,	id.
Francisca Myes,	id.
Aldegonda Auders,	id.
Catharina Mares,	id.
*Elisabeth Nelissen,	Id.
Antoinetta Penris,	Id.
Cornelia Leppers,	Id.
*Joanna Vromen,	Id. (2).
Ida Lenders,	Id.
*Clara Beaujean,	Id. (3).
Rosa Ceulen,	Id.
*Barbe Janssen,	Id. (4).
*Isabella Geurts,	Id. (5).
Seraphina Lysens,	Id.
Odilia Robyns,	Id.
Chresentia Meers,	Id.
Josephina Aelbers,	Id.
Constance Coninx,	Id.
Marie Mares,	Werkzuster
Margaretha Dirix,	Id.
Agnes Duchateau,	Id
Philippine Smeets,	Id.
Coletta Meers,	Id.
Dorothea Nassen,	Id.

(1) In de *naamlijst* genaamd Anna Vroenen.
(2) In de *naamlijst* genaamd Cornelia Vroenen.
(3) In de *naamlijst* genaamd A. Catharina Beaujean.
(4) In de *naamlijst* genaamd M. Agnes Janssen.
(5) In de *naamlijst* genaamd Elisabeth Geurts.

Digitized by Google

Klooster van Ste. Katharinadal.

Theresia Stevens,	Priorin.
Isabella Philippens,	Kloosterzuster.
*Francisca Maas,	id. (1)
Clara Klinkenberg,	id.
*Seraphina Piot,	id. (2)
Catharina Erkens,	id.
*Constance Meijers,	Novice. (3)

Klooster der Kruisheeren.

Joseph Leurs,	Prior.
Pieter Gaspard Vriendts,	Pater.
Jan Haenen,	id.
Antoon Mulckens,	id.
Franciscus van Brabant,	id.
Pieter Dungeloeff,	id.
*Godefridus Willems.	id.
Pieter Jan Peters,	id.
*Jan Eymael.	Broeder.
Leonard Hoho,	id.

Klooster der Cellebroeders.

Arnold Neven,	Overste.
Evrardus Kerckhofs,	Broeder.
Bartholomeus Portugaels,	id.
Jacobus Reemps,	id.
*Christiaan Geurts,	id.
Christiaan Neven,	id.
Gisbertus Neven,	id.
Jan Kerckhofs,	id.

(1) In de *naamlijst* genaamd Anna Elisabeth Maas.
(2) In de *naamlijst* genaamd M. Cornelia Piot.
(3) In de *uaamlijst* genaamd Anna Elisabeth Meijers.

Digitized by Google

Alexis Janss,	Broeder.
Augustinus Cosemans,	id.
Marcel Paulissen,	id.
Paul Vryens,	id.
Jacobus Coopmans,	Donnaat.

Klooster de Beyert.

Francisca Neven,	Priorin.
Isabella Rietraet,	Kloosterzuster.
Gertruida van Gulpen,	id.
Johanna Hartoghs,	id.
Adelaide Krammertz,	id.
Catharina Frijns,	id.
*Catharina Minckelers,	id.
*Antonia Lux,	id.
Elisabeth Sarolea,	id.
*Cecilia Thoelen,	id.
M. Oda Cox,	id.
Petronella Defooi,	id.
Ida Jacobs,	id.
*Margaretha Didden,	id.
Anna Nutten,	id.
Anna Houben,	Werkzuster.
*Anna Eissens,	id.
*Joanna Schoonbrood.	id.
*Barbara Jeurissen,	id.

Klooster der Capucijnen.

Herman Joseph Grouwels,	Gardiaan.
Jan Baptist Smarrius,	Definitor.
Jan Franciscus Kersselaers,	id.
Karel Swennen,	Vicarius.
Jan Lambert Dumoulin,	Pater.
Antoon Janssen,	Portier.
Willem Herbauts,	Pater.

Digitized by Google

Jan Herman Plestria,	Predicator.*
Jan Caspar op den Camp,	Stationnaris. (1)
Gilles Nyssen,	Predicator.
Leonard Antoon Vossen,	Stationnaris.
Paul Antoon van der Maesen,	Pater.
Jan Weyns,	id.
*Nicolaas Vrancken,	Lector.
Jan Haex,	Stationnaris.
Jan Sengers,	Pater.
Gillis Schouterden,	id.
Pieter Heeren,	id.
Jacobus In de bito,	id.
Leonard van de Wiel,	id.
Jan Weerens,	Broeder.
Jan Nicolaas Emons,	id.
Benedic Plevoets,	id.
*Arnold Lenoir,	id.
Tossanus Ackermans,	id.

Klooster der Annunciaten.

Joanna Frambagt,	Mater Ancilla.
Odilia Brackx,	Kloosterzuster.
*Anna Watrin,	id.
Isabella Corbeau,	id.
Maria Agnes Essers,	id.
Joanna Catharina Habets.	id.
Maria Royen,	id.
Maria Ida Simons,	id.
Maria Sibilla Dullens,	id.
Maria Agnes Jansen,	id.
Maria Anna Piron,	id.
Maria Catharina Lenaerts,	id.
Maria Elisabeth Habets,	id.
*Maria Antoinette Fias,	id.
Maria Catharina Meers,	id.

(1) Die de parochien op bepaalde tijden bezocht om te preeken enz.

Digitized by Google

Anna Christina Quaedvliegh,	Kloosterzuster. (1)
*Maria Dolmans,	id.
Maria Esselen,	id.
Ludovica Martus,	id.
*Maria Helena Mombeek,	id.
*Maria Francisca Vroemen,	id. (2)
*Maria Clara Muysenbeeck,	id. (3)
Maria Theresia Walpot,	id.
Maria Stevens,	id.
Aldegonda Holtbackers,	werkzuster.
Maria Dirickx,	id.
Anna Catharina Huynen,	id.
Maria Agnes Franssen,	id.
*Marie Joseph Frissen,	id.
Maria Anna Kampo,	id.
Maria Christina Greven,	id.
*Maria Gertruida Withoffs,	id.

Klooster der Sepulcrienen.

Maria Gertruida Coken,	Priorin.
Magdalena Ravensteyn,	Onder-Priorin.
Joanna Thyssen,	Kloosterzuster.
Catharina van den Biesen,	id.
Dorothea Vrencken,	id.
Catharina Germain,	id.
Maria Catharina Holderbach,	id.
Joanna Maria Schoenmakers,	id.
Maria Catharina Louvrier,	id.
Gertruida Jessen,	id.
Anna Claessens,	id.
Francisca Isabella Bastin,	id.
*Catharina Bauduin,	id.

(1) Wellicht dezelfde als Anna Maria Christina Quaedts in de *naamlijst* vermeld.

(2) In de *naamlijst* genaamd Maria Catharina Vroemen.

(3) In de *naamlijst* genaamd Maria Ida Muisenbeek.

Digitized by Google

Anna Elisabeth Hennus,	Kloosterzuster.
*Margaretha Hollman,	id.
*Joanna Smidtmans,	id.
*Elisabeth van Noorbeek,	id.
Anna Elisabeth Meyers,	Donnate.
Maria Gertruida Niesten,	id.
Theresia Spierts,	id.
Maria Schiepers,	werkzuster.
Christina Peumans,	id.
Barbe Ottermans,	id.
*Maria Helena Vromen,	id. (1)
Anna Wouters,	id.
Sibilla Piters,	id.

Kloostcr van Calvarieberg.

Genoveva Voncken,	Overste.
Maria Joseph van der Horst,	Vicaresse.
Anna Clara Peyls,	Koorzuster.
Aldegonda Nullens,	id.
Dorothea Montfort,	id.
Lutgardis Beaumont,	id.
Bernardina Collecte,	id.
Francisca Suylen,	id.
*Angeline Henrotay,	id. (2)
Anna Rosa Thans,	id.
*Augustine Nelissen,	id.
Scholastica Thans,	id.
*Seraphine Houben,	id. (3)
*Cecilia van Dooren,	id. (4)
*Delphina Mulleneers,	id. (5)

---

(2) In de *naamlijst* genaamd Maria Mechtilde Vroemen.
(2) In de *naamlijst* genaamd Agnes Ludovica Joseph Henrotay.
(3) In de *naamlijst* genaamd Helena Margaretha Houben.
(4) In de *naamlijst* genaamd M. Agnes van Dooren.
(5) In de *naamlijst* genaamd M. Anna Mulleners.

Digitized by Google

Antoinetta Hertogen,	Koorzuster.
Odilia Nelissen,	id.
Veronica Palmans,	werkzuster.
Anna Gertruida Raets,	id.
Elisabeth Hutschemaeckers,	id.
Martha Kastermans,	id.
*Cornelia Nelissen,	id.
Agatha Bringmans,	id.
Elisabeth Lenaerts,	id. (1)

Kloosters der Grauwe Zusters.

*Anna Gertruida Spierts,	Priorin, (2)
Maria Agnes Stell,	Zuster.
Maria Catharina Beckers,	id.
*Maria Anna Narens,	id.
Maria Angelina Schoenmaeckers,	id.
Anna Elisabeth Geelen,	id.
Cornelia Weghels,	id.
Maria Anna van der Linden,	id.
Maria Catharina Servaas,	id.
*Maria Ida Nicolaas,	id.

Klooster der Penitenten.

Elisabeth Lassence,	Overste.
Catharina van der Houven,	Onder-Overste.
Barbe Haen,	Kloosterzuster.
Catharina Agnes Croels,	id.
Elisabeth Horkens,	id.
Cornelia van Hijtert,	id.
Francisca Clara Camul,	id.
Maria Helena Barchen,	id.
Maria Margaretha Croels,	id.

(1) Daarenboven is in de *naamlijst* vermeld M. Barbara Nelissen.
(2) In de *naamlijst* genaamd Catharina Spiertz.

Digitized by Google

Maria Oda Philippens,	Kloosterzuster.
Maria Helena Mours,	id.
*Maria Agnes Lausmans,	id.
*Catharina Jacqmar,	id.
*Maria Gertruida Heynen,	id.
*Maria Catharina Claessens,	id.
Maria Joseph Boon,	id.
Maria Oda Bernards,	id.
Cornelia Deelen,	id.
Joanna Bernards,	id.
Christina Voss,	id.
Catharina Elisabeth Broekers,	id.
*Maria Ida Nypels,	id.
Joanna Clerfayt,	id.
Maria Mechtildis Penders,	Werkzuster.
Anna Maria Penders,	id.
Mechtildis Vroemen,	id.
Mechtildis Gailinks,	id.
*Joanna Rutten,	id.

Digitized by Google

Digitized by Google

AANHANGSEL.

De plannen der Kloosters, waarvan de afbeeldingen hier volgen, zijn gemaakt naar teekeningen, welke aan het Ministerie van Oorlog te 's-Gravenhage berusten. Daarvan werden nl. door de welwillende tusschenkomst van Jonkheer Mr. Victor de Stuers, Referendaris bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken te 's-Gravenhage, getrouwe en nauwkeurige copiën gemaakt, die wederom tot voorbeeld strekten van de navolgende plannen.

De tijd waarop zij vervaardigd zijn is wel niet geheel juist bekend, doch moet zeker tusschen de jaren 1737 en 1787 gesteld worden en wèl omdat het tegenwoordig gebouw der Hoofdwacht in 1737 gemaakt, zich op een der plannen bevindt nl. dat, waarop de kerk van St. Servaas is afgebeeld en omdat op het plan van het collegie der Jesuieten de Heerenstraat, in 1787 aangelegd, nog niet voor komt.

Het doel, waarvoor deze plannen werden geteekend is mij niet bekend, maar ik zou durven gissen, dat zij gemaakt zijn om te weten welk gebruik in tijd van beleg of oorlog van die gebouwen zou kunnen gemaakt worden, tot het caserneeren van militairen en het bergen van levensvoorraad.

Voor beter verstand der plannen diene:

dat de gebouwen met kruisjes erin kerken beteekenen,

de grijs gekleurde gedeelten overdekte corridors zijn:

de plaatsen met boompjes, boomgaarden,

de plaatsen in groen gestreept moes- en bloementuinen,

Wij laten de plannen voorafgaan door eene beschrijving der gebouwen, die wij in het Fransch archiefdepôt, berustende in het Rijksarchief, hebben kunnen vinden.

Digitized by Google

Daar de meeste gebouwen niet lang na de komst der Franschen in 1794 zijn bestemd voor 's lands dienst als kazernen, militaire kleedingmagazijnen, of ook wat de kerken betreft voor parochiekerken zijn toegestaan, zooals achtereenvolgens de kerken der Franciscanen en Dominicanen, is daar geene beschrijving van gemaakt.

Aan de procès-verbaux d'adjudication ontleenen wij de beschrijving van het klooster der Witte Vrouwen; aan de procès-verbaux d'estimation de kloosters van de Begaarden, de Beyert en Calvariënberg — aan de procès-verbaux de suppression de beschrijving van het klooster der Sepulcrienen.

An 5, 3 Germinal — 1797 23 Maart.

Reg des Domaines Nationaux n°. 1 (procès-verbaux d'estimation) en n° 15 (procès-verbaux d'adjudication) Affiche IV art. 15.

Witte vrouwen.

Het klooster aldus beschreven in het procès-verbal d'adjudication (de beschrijving in de procès-verbaux d'estimation ontbreekt). „Une maison conventuelle provenante des ci-devant Dames Blanches de Maestricht, église, plusieurs bâtiments et jardin y attenants, du levant à la maison. vendue à la citoyenne Bolthausen et à la petite Rue de Heaume (1), du couchant une maison provenante des dittes Dames-Blanches, occupée par le citoyen Van Schouten et la Petite Rue des Etats, du midi à la Place d'Armes et au couchant les maisons du Grand Fossé; porté à un revenu annuel de six cent livres et en capital à douze mille livres.

Aan Siméon, „commissaire près le tribunal correctionnel" te Maastricht, voor Jacques van Riemps, ex-cellebroeder te Maastricht. Voor 25.000 livres.

Reg. des domaines nationaux N° 5 (d'estimation), Affiche 49, art. 3.

De Begaarden.

L'an sixième de la république française une et indivisible le

(1) Thans vertaald Rue du Casque.

Digitized by Google

24 germinal en vertu de la commission à moi délivrée par l'administration centrale du Dépt de la Meuse Inférieure en date du 14 Brumaire.

Je François Alexandre Cavenne expert en bâtiments Nationaux demeurant à Maestricht, me suis transporté accompagné du Cen Monachon, Commissaire du directoire exécutif près le canton de Maestricht sur un bien national situé dans la dite commune et provenant des cy-devants begards, après avoir examiné l'Etat des bâtiments les matières de leur construction leur dimension, clôture et allés (?) j'ai reconnu que le dit bien national consistoit en une maison conventuelle située rue des Blanchisseurs provenant des cy-devants Begards. La susditte maison est bâtie sur un carré dont chaqu'un des côtés est entouré intérieurement d'un corridor estant deux mètres de largeur, 20 de longeur. Ils renferment dans leurs pourtour un jardin d'environ 20 petites verges. L'aile de bâtiment qui donne sur la rue des Blanchisseurs contient au rez-de-chaussée trois places situées à son extrémité tout le reste en occupe par la galerie située sur le côté dont la largeur est de 4 mètres.

Le 1er étage de cette aile contient 8 petites cellules placées au dessus des trois places precité — au dessus du corridor un grenier.

La 2me aile de bâtiment contient au rez-de-chaussée quatre places dont la largeur est de trois mètres, à leur extrémité est une place servant autrefois de brasserie et aboutissant sur le Jar. Le 1er étage de cette partie comprend 12 petites cellules qui aboutissent sur un corridor placé au milieu de cette aille de bâtiment au dessus sous des greniers.

La 3me aile qui donne sur le Jar et en partie sur le Jardin contient une belle cuisine suivie d'une vaste salle servant autrefois de réfectoire à la suite est une église ayant 16 mètres de longueur sur six de largeur. Le 1er étage au dessus de la cuisine et du réfectoire conten. 13 petites cellules distribuées comme à l'article précédent.

La 4me aile ne contient qu'une galerie sans bâtiments, elle est surmontée d'un toit en ardoise et aboutit d'un côté sur une cour d'environ 18 petites verges dont la porte principale donne sur la rue des Blanchisseurs. Derrière l'aile du bâtiment où est située l'église est un jardin d'environ sept grandes verges, il est entouré

Digitized by Google

de murailles de briques et de forme à peu près carré au sud du dit jardin sont deux bâtiments construit en briques couverts en ardoises; ils servaient autrefois d'infirmerie au couvent; ils contiennent deux places au rez-de-chaussée, au dessus est un grenier; le jardin est loué pour un an par les Domaines au C^en^ Vaes à raison de 46 francs; toute la maison conventuelle susditte est couverte en ardoise, sous les différentes ailes de bâtiments sont des caves assez spacieux, mais les bâtiments sont généralement en très mauvais état, outre leur délabrement ils sont sans solidité, leur construction est en pierre de sable, et très ancienne, il est très difficile d'en tirer parti dans leur état actuel. La rivière du Jar qui coule à l'Ouest des dits bâtiments et jardins présente cependant des ressources au propriétaire.

La susditte maison conventuelle et jardins qui en dépendent sont estimées par moi valant un capital la somme de dix mille francs cy (?). 10 000

Aboutissants sont au Nord d'Est la rue des Blanchisseurs à l'Ouest le C^en^ Chappuis et la rivière du Jar, à l'Est le C^en^ Nist et la rue Hiestraat (1) au Sud le C^en^.... et de tout ce que dessus j'ai redigé le présent procès-verbal que j'affirme sincère et véritable en mon âme et conscience après avoir opéré pendant un jour et demi. Le C^en^ Monachon commissaire présent à mon expertise a signé avec moi après lecture faite.

(get.) Cavenne.

An 5, 3 *Floréal*—1797, 22 *April.*

Reg. des Domaines Nationaux N° 2 (procès-verbaux d'estimation) en N° 15 (procès-verbaux d'adjudication). Affiche VII, Art. 12.

De Beijert.

(Zusters van de 3e orde v. d. H. Franciscus).

De ruinen van het klooster aldus beschreven in het procès-verbal d'estimation: „Un bien national, appellé le Bayaert, tout en ruines par incendies, provenant des ci-devant religieuses du

(1) Heiestraat.

Digitized by Google

Bayart, consistant en ruines, caves, jardins et prairies; contenant environs trois bonniers, aboutissants au midi la rue de Bruxelles au couchant une maison des ci-devant Alexiens, au nord la rue Hoogvrankrijk, au levant l'hôtel de Tilli. Geschat op 15000 livres de France.

An 5, 23 *Germinal*—1797, 12 *April.*

Reg. des Domaines Nationaux N° 2 (procès-verbaux d'estimation) en N° 15 (procès-verbaux d-adjudication). Affiche VI, Art. 17.

Calvarienberg.

(Zusters der 3e orde van St. Franciscus).

Het klooster aldus beschreven in het procès-verbal d'estimation: „Un bien national, lequel provient des ci-devant relligieuses du Mont Calvaire, situé au canton et chef-lieu surnommé, consistant 1°. En entrant de la rue par une grande porte, et un petit vestibule, dont à droite deux chambres pour la portière, à gauche le grand parloir, à côté d'icelui, un corridor, avec le petit parloir, ensuite la sacristie et un escalier, qui conduit au chœur, et une entrée à l'église, puis un petit jardin de la portière, dans lequel une porte de communication, la quelle donne dans une avant-cour, où se trouve à gauche l'église avec l'entrée principale à icelle, et à droite, un quartier d'un étage, composé d'un petit vestibule, à droite deux petites chambres, en face une plus grande chambre, avec un petit cabinet à côté, à gauche l'escalier qui mène au plancher, sous quel escalier se trouve la descente dans la cave, ensuite un beau petit jardin; ce quartier étant loué sans bail, au citoyen Pollin, annuellement pour la somme de 125 livres.

2° A côté de la sacristie surnommée, l'entrée au couvent dont à gauche une place, où les religieuses recevoient leur communion, par un traillie du choeur, après cette place, l'infirmerie et deux cuisines, garde-manger, puit à l'eau, et une décharge sur une basse-cour. Ensuite le laboratoire, escalier et un corridor, pour entrer au réfectoire, bâtis depuis peu d'années puis un grand

Digitized by Google

jardin et prairie y contenant, tous deux bien garnis d'arbres fruitiers.

3° Une basse-cour, avec une grande porte de décharge dans la rue nommée l'Abstraat à droite de quelle porte la brasserie, et boulangerie, place à faire la lescive, et étables, puis une double pompe à l'eau, et en face de cette grande porte, un petit cimetière.

Premier étage, au-dessus du quartier de la portière, un corridor, avec deux chambres, au-dessus des parloirs, quatre chambres. Second corridor, deux cellules, et deux petites chambres sans jour. 3me corridor tant à droite, qu'à gauche, vingt cellules, et au bout du quel se trouve un laboratoire d'hyver. 4me Corridor au-dessus de la brasserie, quatre dito et un cachot. 5me dito.

L'entrée au jubé, ou choeur de religieuses, avec six cellules, au-dessus réfectoire, encore un corridor, auquel six places, où les membres s'assemblèrent en été, par-dessus quelles un très bon plancher, ou grenier, solide charpente et toit couverte en ardoises, le reste des planchers et toits, exigeants beaucoup de réparations.

Le tout contenant environ deux bonniers, entouré de toute part d'une muraille, et formant qu'une seule pièce, par moi estimé en principale, à la somme de dix-huit mille livres. Les aboutissants sont, au levant la rue nommée l'Abstraat, au midy un jardin appartenant au citoyen Nihon, et un jardin aiant appartenu aux Etats d'Hollande, au couchant le jardin du citoyen Roberts, et au nord la rue dite Le Commel.

De Sepulcrienen.

Etat descriptif du Bâtiment et Eglise de la Communauté réligieuse du Saint Sépulchre.

En entrant à gauche il y a trois petits parloirs chaque divisé en deux places dont les grilles et pierres sont enlevés, plus un grand parloir, aussi divisé en deux, dont les grilles et pierres sont également enlevées. Dans l'enclos il y a une quantité des bois de lits appartenant à l'hôpital militaire. Tout le pavé de l'église est enlevé. Dans la sacristie selon l'empreinte que l'on y voit, il doit y avoir existé une armoire. Dans deux petites places derrière la sacristie toutes les armoires et boiseries encla-

Digitized by Google

vées dans les murailles, le cadre d'une fenêtre et les portes ont été enlevées; dans une des dittes places il y a une cheminée dont on a oté la cadre, ainsi que le pavé. A côté de la sacristie il y a une grande place à trois croisées et une cheminée laquelle n'a souffert aucun dommage.

Une petite allée qui conduit au jardin.

Une autre place à trois fenêtres dont la moitié ainsi que le plancher est enlevé; item deux petites armoires fixées dans la muraille et une cheminée dont l'intérieur est entièrement oté. Derrière cette chambre une petite place dont l'intérieur de la cheminée est oté, ainsi que la moitié de la fenêtre, le plancher du réfectoire ainsi que la moitié de cinq fenêtres est enlevé.

Dans la cuisine il existe une pompe avec son bac, la moitié des deux fenêtres est enlevé de même que l'intérieur de la cheminée; le pavé en pierre y est encore.

Derrière la cuisine deux petites places, une petite place, où l'on mettait les braises, sans pavé, une grande place servant de remise.

La boulangerie, la brassine sans ustensiles; une place pour mettre les houilles et l'étable des vaches, une petite place ou loge le gardien; en montant un vieux escalier on parvient au grenier, divisé en cinq places en bon état, trente deux cellules toutes à une fenêtre, dont le plancher a été enlevé a dix et la moitié des fenêtres a dix huit des dites cellules.

Ensuite au quartier des seculières compris également dans l'enceinte des cellules. il y a trois chambres chacune a deux fenêtres, dont la moitié est enlevée; à chaque chambre il y a une cheminée dont les lambris, ainsi que l'intérieur est aussi enlevé. Parmi les cellules il y en a une sans fenêtres.

Au dessous des deux petites places derrière la sacristie il y en a pareillement deux en haut dont l'une est tapissée et a une cheminée de laquelle les lambris et l'intérieur ainsi que la moitié des fenêtres est enlevée. La balustrade du coeur est enlevée. Une cave qui passe sous la cuisine dévisée en trois parties, une autre cave saus escalier. Au milieu du couvent une petits place verte en quarré; un grand jardin, le quartier des pensionnaires situé a côté du dit jardin contient quatre places en bas dont deux a feu et dont l'intérieur est enlevé, item une cave, trois places en haut dont une cheminée, le tout surmonté d'un mauvais grenier.

Digitized by Google

Digitized by Google

LES FIEFS

DU

HAUT QUARTIER DE LA GUELDRE.

MCCCXXVI—MDLXXXXVIII

PAR

HENRI DE L'ESCAILLE,

Membre de la Société Historique et Archéologique du Duché du Limbourg, de l'Institut Archéologique liégeois, de la Société des Archivistes de France.

AVANT-PROPOS.

La Couronne d'Espagne dont les finances étaient fort délabrées par suite des longues guerres des Paijs-Bas sollicita, dans le deuxième quart du XVIIe siècle, de deux financiers anversois, le Chevalier Louis Roger de Clarisse, Seigneur de Cobbeghem, et Jean de Bierens, un capital de 600000 couronnes à titre de prêt.

Pour en garantir les intérêts et le remboursement elle leur offrit un gage dans le Haut Quartier de la Gueldre. A cet effet elle leur transmit une Copie authentique de l'inventaire des fiefs de cette juridiction. L'affaire fut conclue en 1641 et Messieurs de Bierens (1) et de Clarisse entrèrent en possession de l'Ammanie de Montfort, engagée précédemment au célèbre Comte Henri de Berg.

Telle est l'origine du Manuscrit dont nous entreprenons la publication. Faut-il ajouter que dans le Traité de Munster les droits des

(1) Le baron Ferdinand del Marmol, allié à la famille de Bierens, prépare une généalogie complète de cette puissante lignée.

Digitized by Google

prêteurs furent oubliés? En fin de compte ils ne conservèrent de leur créance (accrue de ses intérêts elle s'élèverait auiourd'hui à un chiffre fantastique) rien — sauf le Répertoire dont un de leurs héritiers a fait l'objet du présent travail.

Quelle a été la raison d'être de ce répertoire? Il est présumable que les Etats du duché de Gueldre l'ont fait exécuter pour rendre plus facile la tâche de leur Leengriffier. Cet Index feudorum fut commencé en Mars 1593 par Everard van Reia (dont Kok: Vaderlandsch Woordenboeck, deel XXV p. 228, parle en ces termes: Everard van Reijd geboren te Arnhem, vermaard Regtsgeleerde en Historiekundige, bekleedde eerst den post van Raad bij Jan van Nassau, Stadhouder van het Vorstendom Gelder en het Graafschap Zutphen. Vervolgens was hij in dezelfde hoedanigheid, in dienst van Graave Willem Lodewijck, Stadhouder van Friesland. In 't laatst van sijn leeve bekleedde hij de Burgemeesterlijcke Waardigheid in sijne geboortestad, en wierdt van wegen dezelve afgevaardigd ter vergadering van de Algemeene Staaten. Hij overleedt in den jaare 1602) et fut terminé le 16 Avril 1598 par son frère Judocus. Il comporte tout le Duché de Gueldre, y compris l'Ammanie de Montfort (qui cependant possédait une Cour féodale particulière) et le comté de Zutphen.

Il se trouve sans doute encore aux Archives d'Arnhem. C'est là, de ce fonds si riche, que le Baron W. A. van Spaen La Leck, président du Conseil Suprême de la Noblesse, a tiré ses magnifiques généalogies des familles gueldroises. Cette œuvre magistrale, qui date du commencement du règne du roi Guillaume I, et, qui est encore inédite, repose dans les archives du Ministère de la Justice à la Haye.

Le Gouvernement des P. B. catholiques fit transcrire l'œuvre des frères van Reijd pour les Archives de la Nouvelle Cour féodale établie à Ruremonde; puis il en tira ce qui concernait les territoires qu'il avait conservés, et, en fit un nouvel inventaire. On y trouve des reliefs postérieurs au travail des scribes d'Arnhem.

Notre expédition ne nous semble pas absolument complète. Pour certains ressorts elle est très développée; pour d'autres d'un laconisme singulier. Des fiefs importants tels que Blitterswick et Blerick font totalement défaut; ils n'étaient cependant pas de nature allodiale.

Un assez grand nombre de nos fiefs, démembrés de la mère patrie,

Digitized by Google

font actuellement partie de l'Empire d'Allemagne. Il nous a paru convenable de ne pas les supprimer pour cette raison.

Notre Mss. forme un In Folio de 274 pages numérotées au recto seulement, avec marges de la moitié du feuillet. L'écriture en caractères allemands est facile à lire, à part quelques rares surcharges.

Le volume est intitulé:

Register van alle die Leene gelegen in den Over-Quartier van Gelderlandt ende in den Lande van Gulick begonst sedert den jaer 1326 (1).

En tête de la première page on lit:

Extracten geextraheert vuijt seecker boeck geintituleert Index Feudorum in Superiori Geldria et Comitatu Sutphaniensi, inceptus a Reidano Grapheo et absolutus a fratre Jodoco 18 aprilis 1598.

En vue de la publication présente, et, pour en rendre l'intelligence plus facile nous avons inséré dans le Tome XXI de nos Annales une Etude succinte mais complète dans ses lignes générales du régime féodal en Gueldre.

M. Meulleneers, notre savant confrère, en a développé quelques points particuliers, et, M. Habets dans le même tome p.p. 156 et ss., rappelant les travaux de M. Slangen, a traité le sujet in extenso avec l'autorité de son inépuisable érudition. Il serait donc oiseux d'y revenir.

L'orthographe du Mss. a été scrupuleusement conservée malgré des Lapsi évidents.

Rien n'a été changé au Texte, à part l'ablation de quelques redites trop fastidieuses. Certaines énumérations de parcelles, qui n'offrent aucun intérêt, ont subi le même sort. Chaque fois que le cas s'est produit nous l'avons signalé.

Il aurait été difficile de changer le classement des frères van Reijd, qui cependant n'est pas tout à fait régulier. Et puis il nous a semblé que ce tableau si complet et si instructif des Us et Coutumes féodaux, pris pour ainsi dire sur le vif, méritait de rester intact.

Suivant l'exemple de publications similaires, nous avons jugé bon d'introduire certaines abréviations, par exemple:

---

(1) Cette année Renaud II de Nassau, dernier comte et premier duc de Gueldre, monta sur le trône.

Digitized by Google

Vernieuwt eedt = V. E.
Crijght vuijtstel = C. U.
Ten Land Rechten = L. R.
Tot een Kuijckx Leen = K. L.
Tot Gelderschen Rechten = G. R.
Tot Montfortsche Rechten = M. R.
Tot Zutphenschen Rechten = Z. R.
Tot een pondig ou bundige Leen = P. L.
Tot een man Leen = M. L.
Et ainsi de suite.

Digitized by Google

I

Het Landt van Kessel.

Geijsteren. (1)

Die dorpen van Vroonenbroeck ende Geisteren op der Maesen maeckt te Leen:

Johan van Stralen ridder 1304.

Johan van Geisteren helt 't goedt to Vroonenbroicke, ende 't goedt to Geijsteren, ende sijn moeder heeft haer lijfftucht aen den goede te Geijsteren, 1326.

Willem van Broeckhuijsen, Raedt ende Erffhoffmeester ontfenght to C. ende G. L. R. die 2 heerlicheijden van Geijsteren ende Oestrum, met allen heuren rechten, gerichten hooge ende leege 1415.

Idem ontf. dat Huijs ende heerlicheijt van Geijsteren tot C. R. 1424.

Agnes vrouw to Broeckhuijsen ende tot Weerdenborch, erve haeres soons Willems ontf. met haeren hulder Gijsbert van Tuijl, dat Huijs ende heerlicheijt van Geijsteren met sijn toebehoor tot een C. L. R. 1429, ende dracht het op Johan van Broeckhuijsen heer toe Loe.

(1) Cfr: J. Wolters, Recherches sur l'ancien Comté de Kessel. Gand. 1834. Il parait avoir vu l'original du Mss que nous éditons.

Digitized by Google

Johan van Broeckhuijsen erfft op:

Adriaen van Broeckhuijsen 1457.

Idem ontf. die helft des Huijses, ende heerlicheijt van Geijsteren met allen sijnen rechten ende toebehoor tot C. R. 1465.

Wijnand van Obbendorp gen. Schellaert beleent met de helfte van Geijsteren tot C. R., maer niet formaliteir te boeck gestelt bij gebreck van betaelingen 1504 (1).

Johan van Obbendorp erft dat Overste Huijs te Geijsteren, ende die halve heerlicheijt van Geijsteren met allen heuren R. ende toebeh. tot G. R. op sijnen soen Frederick van Obbendorp gen. Schelaert, heer to Schin ende Gurtzenich 13 dec. 1533.

Idem v. e. 2 April 1539.

Idem 15 maij 1544.

Idem Cr. U. van al sijn leenen 18 junij 1556.

Daem Schelaert heer to Geijsteren cr. u. 7 sept. 1557.

Idem als erve sijnes vaders Fredricx beleent 16 oct. 1557.

Johan Schelaert van Obbendorp heer tot Dorenweert erve sijnes vaders Daems beleent 10 oct. 1603 deur Johan van Golsteijn sijnen volmachtigen (2).

Oestrum, Spralandt.

Dat hooge gericht tot Broeckhuijsen, ende die heerlicheijden van Spralandt, ende van Oestrum, met allen heuren toebehooren ontf:

In margine: Gerrit van Oen maeck te leen het Dorp van Oesterhom ende die Borch Spralandt met heur toebeh, anno 1257 met water, weijde, bosch, acker.

Willem van Broeckhuijsen, ridder, 1402.

Idem ontf: dat Eijgendomb Oesterham, ende die Borch geh. Spralandt tot Z. R. 1424

Agnes vrouw to Broeckhuijsen, erve haeres soens Willems ontf.

---

(1) Cfr. Généalogie Schellart. Annuaire de la Noblesse Belge 1885.

(2) Seigneur de Gurtzenich, Lontzen, Meijell, Wenssum etc. × 1591. Marguerite de Middachten; 2° 1593 Catherine de Goltstein héritière de Meijell; 3° 1602, Ursule Scheiffart de Mérode. Le seigneurie de Geijsteren appartient actuellement au baron de Weichs de Wenne.

Digitized by Google

Oesterhom ende Spralandt, soo als die gelegen sijn, in broicke, in weijde, water, vischerijen, velden, artlandt, vrbar en onvrbar, boschen ende gericht met allen heuren toeb tot Z. R. 1429.

Johan van Broeckhuysen erfft op: Adriaen van Broeckhuysen 1457.

Idem ontf. die heerlicheijden Oosterham ende Spralandt tot Z. R. 1465.

Wijnant van Obbendorp gen. Schelaert beleent met den helfft van Oesterom ende Spralandt maer nijet formaliter te boeck gesteld bij gebreck van betalinge 1504.

Die heer van Schin deur sijnen volmachtigen Mathijs Schul begeert beleninge met der heerlicheijt van Oostrum ende Spraland die hem om redenen gewijgert is 16 Julij 1554.

Daem van Obbendorp gen. Schelart, erve sijnes vaders Fredericx ontf. die halve hooge heerlicheijt van Spralandt, Oostrum ende van de buirschap Lullen in den Lande van Kessel, in den kerspel van Venrade gelegen tot Z. R. 16 Oct. 1557.

Johan Schelart van Obbendorp, heer ten Doerweert, erve sijnes vaders Daems beleent 10 Oct. 1603.

Die helft van Oisterhom ende Spralandt, in broick, in weijden, water, visscherijen, velden, artlandt orbaer ende onorbaer, boschen ende gericht met allen heuren toebeh. tot Z. L. R. geerft van

Gadert van Harve op sijnen soen oock genoempt Gadert van Harve 1470 beheltelijck dat hij binnen eenen maendschijn leveren sal, dat sijn olste broeder Daem met deser beleeninge te vreden is ende soo hij nog in geenen gebruijck is, sal hij sijn recht alleen voor den leenheer vervolgen.

Thijs van Eijl wint dit leen in voorschult van Gadert voorn. ende wordt daermede beleent 1465.

Johan van Eijl erve sijnes vaders Thijs 1468.

Idem e. v. 22 Oct. 1473.

Idem 1493. Hier staet bij dat hij sij vuijtgestalt bis hij mit den hovemr, gescheijden were.

Johan van Eijl, erve sijnes vaders Johans ontf. die Buirschap van Oestrum ende die hoffstadt (1) geh. Spralandt, met allen

(1) Stockleenen waren gronden warop sich eene hofstede of versterkte huysing bevond.

Digitized by Google

heuren R., renten, ende goederen daertoe behoorende, niet daervan vuijtgescheijden soo wije deselve in den Lande van Kessel, in den Kerspel van Venrade van alts gelegen sijn tot Z. R. ende transporteert sulcx voort op:

Jacob van Domborch, Ridder, heer to Sint Agaten, ende to Sint Johans Kercken, Stadtholder . . . . welcke hoffstadt ende buijrschap met allen heuren R. ende toeb. voorss. ende met der hooger heerlicheijt van Spralandt, Oesterum ende van der buijrschap geh. Lulle, aen beijden sijden der wege, mit ons huijsfre. allet inder kerspel van Venrad gelegen 27 Sept. 1532.

Arnt van Gruijthuijs, Raedt, beleent voor sijne trouwe diensten met desen leen t' welck geconfisqueert was wegen Jacob van Domborchs quade administratie ende dat hij bij sijn reeckeninge, over de IV. M. (4000) ggl. schuldich bleeff ende ontliep, naemlick mit der buijrschap van Oestrum ende met den hoff ende erve geh. Spralandt met allen heuren renten, goederen ende R. daertoe geh., als hij van Eijl ende Domborch nae gehadt hebben 20 Julij 1535.

Idem e. v. 23 Aug. 1538.

Jacob van Eijl erve sijnes vaders Johans ontf. die hoffstadt Spralandt met allen heuren R. ende toeb. ende die halve hooge heerlicheijt van Spralandt Oesterum, ende van die buijrschap Lulle, bij Heer Jacob van Domborch eertijds in tucht beseten en de nae luijt seecker verdrach tot behoeff Johans van Eijl ontfangen tot Z. R. 20 Junij 1556, alle versuijm verlaten.

Idem tuchticht sijn vrouw Elisabeth van Groesbeeck aen de halve heerlicheijt van Oestrum, sampt allen heuren rechten ende toeb. 14 Maij 1557.

Cornelia van Geijsteren erve haeres neven Jacobs voorn. beleend 12 Junij 1607. Haer hulder is Gerhard Prouninck die men noempt van Deventer, Ambachtsheer van Crimp ende op d' Isele.

Venrade.

Den hoff to Veltheijm met sijnen toebehoor gelegen te Roijde, in den Lande van Kessel ontfangen bij:

Vrouw Aleijt van Kondinchaven, heeren Sanders wijff anno 1405.

Digitized by Google

Aleijt van Kivit van Kondinchaven ontf. den hoff tot Velthem mit sijnen toeb. gelegen in den Kerspel van Rade tot Z. R. 1424.

Wilhem Kellener van Ruremundt bij transport Johans voorn. ontf. den hoff tot Velthem met allen sijnen R. ende toeb. 1444.

Dit leen wordt van der Leenschap gevrijdt ende eene lijffgewins goedt daer affgemaeckt te winnen ende te werven, den mergen met eenen halven alden boddragen, als lijffgewins recht is, in den Lande van Kessel in den Kerspel van Rade.

XXVIII malder korens s'jaers gelegen in de Buert van Wanraij ontfangen bij:

Henrick Gast beheltelijck Yden van der Bolst haer tucht 1420.

Alert van Berckel ontf. VII molder roggen vuyt 2 haven gelegen tot Rade tot Z. R. 1424.

Johan van Berckel beleent 1429.

Albert van Berckel, erve sijnes vaders Johans, ontf. een leen gelegen tot Marislo, dat erff rog, ende thijns is tot Z. R. 1461.

Swolgen.

Een camp landts die II mergen helt, daer een huijs opstaet, II mergen geh. die Pailacker I mergen binnen den wegen I mergen geh. die Streck, III mergen geh. die Boeveler, VI mergen geh. dat Rietstuck V m. geh. dat lange Stuckaen dat Riet, II m. geh. op den daele, I$^1/_2$ m geh. binnen dat Rijet. V m. geh. aen den Loetken, IV m. geh. op den Kamaker, I m. geh. op den Vergart, I$^1/_2$ m. aen den Vijer erffalderen, I m. Horsmans m., IV m. geh. Peer boomstuck, I m. aen den Raetsche bosche, IV m. geh. in der Kelen, II$^1/_2$ m. geh. die Kuilacker, I m. geh. die Seelacker, I$^1/_2$ m. geh. die Middelpasch, III m. geh. dat Kampstuck, II m. geh. op den Cruijsforck, I m. geh. die Polle, II m geh. die Cleijne Hegge, X m. geh. aen den Leegraven daer oock een huijsinge op staet met allen ende iegelijcke heuren toebehooren, t' samen in den Lande van Kessel in den Kerspel van Swolgen gelegen van de Diensbaerheijt gewrijt ende vuijtgegeven dienstschap ende dienstvrij tot eenen Z. Man. L. R. met een ponde goets gelts te verheer gewaden.

Gerrit van Scheelberch die jonge 1409.

Digitized by Google

Gerrit van Scheelberch beleent 1518 mit conditien als hij dit goedt in geworven, dat hij voor dese beleeninge recompeuse, ende kennis doen sal.

Id. V. e. 12 Oct. 1538; 25 maij 1540.

Johan van Scheelberg, erve sijnes broeders Gerrits, 25 aug. 1544.

Id. v. e. 10 junij 1556.

Sevenhem.

II Molen te Sevenhem in den Lande van Kessel hier aengetuchticht.

Claes van der Dunck (1) zijn vrouw Mechtelt 1404.

Johan van der Donck ontf. den Windt tot Sevenem.

Item den hoff tot Gen Krucken. Item den hoff tot Heessen. Item den hoff tot Greveraede met allen heuren toebeh. tot Z. R.

Idem v. e. 9 oct. 1473.

Claes van der Donck, erve sijnes vaders Johans ontf. tot eenen G. L. den wint tot Sevenem, met een hoff in den selven Kerspel gelegen geh. den hoff te Krenckhem ende noch een hoff gelegen in den Kerspel van Herongen geh. den hoff tot Hersel met allen heuren toebehooren ende rechten, tot sulcke R. als sijn vader dit gegolden 13 maij 1489.

Idem ontf. den hoff tot Sevenhem, hoff tot Krucken ende hoff tot Hersel met heuren toebeh. tot Z. R. 1501.

Henrick van der Donck beleent 13 julij 1521.

Johanna van der Donck, huijsvr. Reijners van Vlatten Erffschenk des Furstendombs Gulick, erve haeres vaders Henricx 24 feb. 1545.

Hier staet noch bij Thienden.

Eadem v. e. 4 aprilis 1564.

Johan van Vlatten, cr. mede in hijlick ende ontf. te L, den Windt tot Sevenhem, den hoff tot Krucken. Item den hoff to Hersel met heuren toeb. met den thienden ende alle ander gerechticheijt tot Z. R. 6 maij 1574.

Den hoff to Tongerloo gelegen in den Kerspel van Sevenhem

(1) Cfr: Geschiedenis van Obbicht: Meullencers. Publication, Tomes XX et XXIV.

Digitized by Google

ende den hoff der Vooirt in den Kerspel to Baerle gelegen met den laetschappen tot Vorst met allen heuren toeb. te Leen gemaeckt in verbeternisse des Huijses Blitterswijck tot eenen C. L. R. bij:

Arnt van Blitterswijck 1447. Ende sijn soen:
Johan is daermede tot behoeff des vaders beleent.
Johan van Blitterswijck 1465.
Arnt van Blitterswijck erve sijnes broeders Johans 1469.
Catrin van Blitterswijck, Arnts suster, huijsvr.
Willems van Eijl, ontf. t' selve Leen eodem tempore.
Sijbert van Eijl, bij transport sijner moeder Catrin ontf. dat voorsch. Huijs (1) ende heerlicheijt, met den goederen, renten enz.
Derck van Blitterswijck beleent sijnde, tuchticht sijn vrouw Jutte van Appeltern aen C. (100) Rhinsgl. 's jaers 1502.
Walburch van Blitterswijck, huijsv. Wolters van Zuijlen van Natewisch, transporteert dit leen op haeren soen Jasper van Leijnden heer tot Hijmmen 1516.
Idem tuchticht sijn vrouw Anna van Bronckhorst 7 Sept. 1534.
Dirck van Lijenden erve sijns vaders Jaspers ontf. den hoff tot Tongerloo ende den hoff der Voirt met de laetschappen te Voirst, met allen rechten ende toeb. tot C. R. 23 Martij 1542.
Id. v. e. 11 Junij 1544; 9 Maij 1556.
Id. belast dit leen met XC. daler s' jaers te lossen met MD. in 6 jaeren aen Johan van Wittenhorst heer ter Horst 18 Feb. 1560.
Idem erhelt 6 jaeren u. ter afflose der voors. rente 8 maij 1566. Ende in margine staet: deese rente is affgelost ende sijn den heer van Hijmmen sijn revers brieven wedergegeven 30 junij 1571.

Blitterswijk en Wansum (2).

De Heerlijkheid alsmede de kerkgifte van Blitterswijck en van Wanssum werd verheven ten C. R.

---

(1) Blitterswyck?
(2) Copie de Slangen. Publication Tome XVI p. 80. Zij roerden te L. van het grafschap Cuijck (?).

Digitized by Google

1423 door Arnst van Blitterswijck; 1429 door Johan van Bl.
1452 door diens vrouw Walrava Pieck als vruchtgebruikster.
1469 door Arnt broeder van Johan voor een helft ende wederhelft voor zijne zuster Catharina echtgenoote van Sybert van Eyll.
1502 door Dirck van Blitterswijck en diens huijsvrouwe Jutta van Appeltern voor den lijftocht.
1509 door Walburga van Blitterswijck echtgenoote van Walter van Zuijlen van Natewisch.
1516 door Johan van Lijnden heer tot Hemmen.
1534 door diens huijsvrouwe Anna van Bronckhorst als vruchtgebruikster.
1542 door Arnt van Lijnden na dood zijner vaders Jaspar.
1569 door Gertrude van Diepenbroeck weduwe van Lijnden als vruchtgebruikster.

Blerick.

Nihil.
Cfr. Peeters Publications. Tome VIII p. 232—322.

Oen.

Den hoff Aengen Sande met der Heerlicheijt daertoe gehoorende ende allen anderen sijnen R. ende toebeh. in den Lande van Kessel tusschen Broeckhuijsenvoirst ende Blitterswick van alst gelegen tot G. R. geerft van:

Marten van Broeckhuijsen van Oey op sijnen soen: Marten van Broeckhuijsen 19 Aug. 1533.
Idem e. v. vanden hoff aengen sande met den $^1/_2$ vanden heerlicheijt van Oen tot G. R. 21 Sept. 1538.
Id. v. e. van den hoff aengen Sande met der heerlicheijt daertoe gehoorende ende met alle anderen sijnen R. ende toeb. 7 Julij 1544.

Oerlo.

Die Thiende tot Oerlo ende den Roden Thiende aldaer helt:

Heer Roderick van Voirst 1326.
Herman van den Holde erfft een thiende gelegen ten Grooten Oerlo tot G. L. R. op sijnen soen Dedrichen van Holt 1417.

Digitized by Google

Idem 1424 tot een Horster L. R. Johan van Holt, erve sijnes vaders Dirckx ontf. die thiende tot Oerlo tot C. R. 1454.

Henrick van den Holt, erve sijnes broeders Johans 1455.

Gaert van Beeck bij transport Henricx voorn. ontf. die thiende tot Oerloe met allen heuren toeb. tot C. L. R. 1460.

Sijbe Jordens van Rurmund bij transport Gaert voorn.

Idem e. v. van de thienden tot Oerloo met allen heuren toeb. in den Kerspel van Oerloo gelegen tot C. L. R. 5 Oct. 1473.

Broeder Michiel van Dillicraede, Procurator der Regulieren to Rurmund in S. Jeronimus Huijs, met sijnen hulder Henrick van der Gruijt, burger to Ruermund beleent tot behoeff der Voors Regulieren met een thiende in den Lande van Kessel te Oerlo gelegen geh. Holterthiende tot C. R. 5 Martij 1532.

Heerick van den Grijnt hulder voorn, v. e. 24 Sept. 1533.

Idem v. e. 23 Junij 1544.

Horst. (1)

Het Huijs ter Horst ende V mannen die daertoe behooren en XIX vercken ganck in Lothemer bosch helt:

Florkin van der Horst 1326.

Johan van Wijndeggen ontfangen hebbende L marck penningen elcke pen. van 3 heller bewijst daer voor ende draeght te leen V marck s' jaers aen den hove ter Horst met sijnen toebehooren, in den Kerspel van Boesve gelegen 1335.

Johan van Broeckhuijsen bij transport sijns soens Willems ontf. alle alsulcke erfftale ende R. als hij hadde aen den hove geh. Ter Baire met allen sijnen toebehooren in den Kerspel van Horst gelegen tot eenen G. L. 1406.

Elmert de Wolff ginck vuijt sijns goedt ter Culen met sijnen toebehooren in behoeff Heeren Willem van Broeckhuijsen 1403.

Willem van Broeckhuijsen Raedt ende Erffhofmeister ontf. den hoff ter Culen in den Lande van Kessel in den Kerspel van Vijrle gelegen met allen sijnen toebehooren tot eenen G. P. L. R. 1416.

---

(1) Cfr: Adolf Steffens. Geschiedenis des aloude Heerlijkheid Horst. Roermond 1888.

Digitized by Google

Henneken van der Horst, weduwe Dircx ontf. den hoff te Breuck met allen sijnen toeb., gelijck als Hendrick van Duijenborch in versterff Daem van der Horst eede ende hulde gedaen tot behoeff Dercx kinder voors. tot heuren mundigen dagen 1420.

Jan van Welije ontf. XVIII mergen lants met heuren toebeh. in eenen Camp geh. die Camp der Binnen tot Z. L. 1381.

Johan van Broeckhuijsen ontf. den hoff ter Binnen met mannen ende toeb. in den Kerspel ter Horst gelegen ende den hoff te Valderen tot G. L. R. 1402.

Jonge Willem van Broeckhuijsen ontf. den hoff ter Binnen 1421.

Idem. Johans soen, 1424.

Johan van Broeckhuijsen, erve sijnes vaders Willem ontf. ut supra 1445.

Idem 1465, tuchticht sijn vrouw Andries soo lange sij onverander saet blijfft.

Idem v. e. ut supra, daer een camp landts in behoort geh. Scheijsen camp, noch een stuck landt, geh. Ludenslo, noch een stuck landt, geh. dat Velt met eenen hoffstadt, etc. etc., 't samen omtrent LXX cleene mergen roglandts, ende in den voorn. hoff gehooren VIII ofte X leenmannen 30 aug. 1473.

Joffrouw Andries van IJseren weduwe Johans voorn. thoont een besegelden brief van haeren oltsten soen Willem van Broeckhuijsen ende ontf. dit leen tot behoeff haerer kinder in der werelt blijvende 21 aug. 1484.

Johan van Broeckhuijsen erve sijnes vaders Johans 26 aug. 1484.

Idem e. v. 1493.

Willem van Broeckhuijsen onmundich erve sijnes vaders Johans beleent, Aleijt van Kessel is sijn menboir.

Idem 1514.

Helwich weduwe Johans van Broeckhuijsen beleent met haer tucht, ende tot behoeff haerer dochter van Johans geschapen nae doode Willems voorn. 1515.

Thijs van Broeckhuijsen ontf. den hoff ter Binnen bij der Horst tot G. R., met bescheijt oft sich bevonde dat het aen der heerlicheijt van der Horst leenroerich were dat dan dese beleeninge den heeren van der Horst niet hinderlich sal sijn 17 Martij 1545.

Johanna van Broeckhuijsen Clooster Joffer tot Daelem Cr: 3 maanden U. 15 Martij 1555.

Digitized by Google

Bernt van Broeckhuijsen beleent 6 Maij 1555.
Id. vern. e. 4 Feb. 1556.
Id. tuchticht sijn toecomende vrouw Bernt van Audelien in dijen het hijlick voort geet 15 Feb. 1559.
Henrick van Eck bij transport Bernts voorn. 15 Julij 1564.
Joffrouw Bernt van Andelijen verslijt op haer tucht 15 Julij 1564.

In margine: Zij onderzoekt hoe dit ende volgende leenen komen getrocken te worden onder de heerlicheijt Horst.

II. Hoeve tot Coninxberge, gelegen ter Horst ende $^1/_4$ van den smaelen thienden ter Horst ontf.

Johan van Dript 1417.
Idem ontf. 2 hoeve gen. Coninxberge met heuren toebeh. tot Z. R. 1424.
Johan van Dript erve sijnes vaders Johans 1459 tot G. R.
Idem 1465 tot G. R.

Den Hoff te Berckel met beemden ende met broecke alsoo die gelegen is helt:
Seger van Baerle 1326.
Henrick van Baerle heeft $^2/_3$ van Segers goede van Baerle, van den hoff te Berck die Peter Pleijs in sijnen behoeff helt 1326.
Alart van Berckel ontf. den hoff van Berckel met sijnen toeb. gelegen ter Horst in den Lande van Kessel tot een V marcx L. 1413.
Idem ontf. dat goedt tot G. L. 1426.
Johan van Berckel beleent 1429.
Aelbert van Berckel, erve sijnes vaders Johans 1461.

Den Loopenrijt met sijnen toebeh. gelegen binnen Horst tot Geld. R. ontf.

Cruweel van Beersse 1424.
Alert van Beersse 1438. Hier staet: Lopenric.

Den hoff Ingen Rijsselt gelegen ter Horst met sijnen toebeh. den men oock ontf. van Vlecken p^{a} te verheergewaden met XV gl. die malck halff heeft bij:

Digitized by Google

Derck Clerck ontf. 1433.

Den hoff geh. den Woshoff, met allen sijnen toeb. gelegen in den Kerspel van der Horst, in den Lande van Kessel tot G. L. R. ontfangen bij

Alert van Lijenen 1408.

Johan van Daerte, bij transport Alerts voorn. ende sijne huijsvr. Sophie ontf. den hoff te Vanderen gelegen te Oesterich, bij der Horst met allen sijnen toeb. tot eenen P. L. R. 1413.

Johan van Mirler ontf. den hoff tot Oesterick 1424, tot G. R.

Johan Darth 1424.

Wilhelm van Mijerler ontf. den Cleijnen hoff tot Osterick tot G. R. gelijck hem die van vader ende moeder aengecomen is 1442.

Helwich, ende Johanna van Daert gesusteren ontf. den hoff ter Horst tot een P. L. 1450. Heur broeder Loeff van Daert is haer hulder.

Eaedem v. e. ut supra, daer naest gelandt is Floris van Mijerlaer aen d'een ende Johans hoff van Mijerler aen d'ander zijde tot G. R. 8 Nov. 1473. Hier staet dochteren Johans van Daert.

Johan van Eijl beleent 1504. Hier staet bij: niet formaliter te boeck gestelt quia nihil dedit.

Willem van Eijl erve sijns vaders Johans, bij broederlijcke deijlinge mit quijtscheldinge alles versuijms 31 Julij 1535.

Elisabeth van Eijll huijsvr. Doctor Gadert Pannecoecx, c. u., om dat Johan van Wijttenhorst sustineert dit aen hem leenroerich te wesen 6 Junij 1556.

Eadem erve haeres vaders Willems 14 Julij 1557.

Stijne Pannecoecx onmundich c. u. 7 Novemb. 1559.

Eadem erve haerer moeder Elisabeth 1 Junij 1569. Doctor Gadert Pannecoecx, Raedt, hulder.

Eadem huijsv. Cornelis van Gent V. E. 28 Martij 1580.

Den hoff tot Hengelsem met sijnen toebehoor gelegen ter Horst tot G. R. bij:

Johan Ludick ontfangen 1524.

Alert Ludinck ontf. den hoff Dellen, met sijnen toeb., met mannen. ende laeten daer in geh. gelegen in den Kerspel van der Horst, in der buijrschap van Hengelsem te verheergewaden met XV rh.

Digitized by Google

gulden die hij mijn Gen. Heeren met halff verheergewedet heeft ende segt dat men die ander helft versueckt aenden Huijse ende Heerlickheijt Ter Horst, doch met sulcken voorwaerden, oft sich ervond dat dit goedt, aender heerlickheijt van der Horst nijet en ruerde dat hij dan sijn hele hergewaedt betaelen sal, beheltelijck hier aen sijner moeder haer gerechticheijt 1465,

XXI Molder roggen ende VI boeden des jaers, vuijt den goede ter Haegen gelegen in den Kerspel van der Horst tot eenen P. L. tot Horstschen L. R, te verheergewaeden met XV rh. gulden ontf. bij

Jacob Peter Copkens soen van der Horst, 1429.
Peter van Hengelsem bij transport Jacobs voorn.
Die Haege met heuren toebeh., dat nije erve met den Stencorts pas, 1438.

III. Mannen in den Lande van Kessel ontf.

Reijner van Crieckenbek van wijen sij voort heuren goede halden, 1439.
Henrick van Crieckenbek ontf. die Leenmanne over die Mase omtrent ter Horst, ende tot Dulcken te verheergewaeden met XIII vlems 1448.
Idem 1465.
Idem v. e. van seeckere mannen van L. woonende in den lande van Kessel, in den Kerspel van Horst ende daer omtrent, ende voort in den lande van Moerse in den Kerspel van Dulcken soo hem dat van sijn vader Reijner aengestorven, 1479.

$^1/_3$ van den goede tot Ven ende tot Groenœuwen met heuren toebeh. in den Lande van Kessel gelegen tot C. L. R. ontf. bij

Vaight van Bel 1438.
Eduwart Vaight tot Bel ontf. den $^1/_3$ van den goeden tot Uden ende Gronouwen tot C. R. 1465.
Evert van Wildenrade transporteert, ende den hoff tot Gronouwen gelegen in den Kerspel van Horst met der kerckgiften van Oerlo daer in gehoorende, voort met allen sijnen toebeh. tot C. R. op:
Evert van Redinchaven 1465.

Digitized by Google

Stijne van Bel, weduwe Henricx van Meer ridters, erve haeres vaders Eduwarts ontf. den gantzen alingen hoff gent. tot Gronouwen in den Kerspel van der Horst gelegen tot C. L. R. 1492. Gerrit van Hijster is haer hulder.

Peter van Bocholt, bij transport Christinen voorn. 1494.

Dirck van Wilderade erve sijnes Ooms Everts van Redinchoven 1520.

Voorst.

Dat Huijs Gribben gelegen op der Masen, in den Kerspel van Vorst, met voorgeborchten, graften, visscherijen, molen, bongert, ende anderen sijnen toebehooren tot een Open Huys (1) ende L. gemaeckt bij

Willem van Milne, Ridder 1311.

Willem van Milne helt dat Huijs to Grebben, ende t' goedt dat daer toe behoort. Item dat Overste Huijs te Borne, ende dat Overste Huijs to Wickenrode. Item sijne mannen te Bracht. Item dat dagelix gericht te Haren ende dat $^1/_3$ de anden hoogen gericht aldaer 1326.

Fredrick van Wevelkoven ontf. dat Huijs tot Gribbe met den Gericht ende den Thol tot Venlo, ende den hoff op gen Valkart. Item dat Huijs tot Borne met sijn voorburch. Item Katselberch, ende to Mescheeden, die II Dorpen. Item kent dat dorp bij Berchem tot sulcken R. alst leght 1402.

Willem van Wevelkoven om bede zijnes vaders Fredrix beleent met der heerlicheijt van Grebben met den Huijse, ende allen toebehoor, vuijtgesondert den Thol te Venloo, daer Fredrick man aff blijfft 1407.

Iidem beswaeren dat Huijs ter Gribben met der halve heerlicheijt van Velden ende met der $^1/_2$ heerlicheijt van Vurste voor eene somme niet hooger als MMM geld. guldens, soo hij die nijet aflost mach sulcx die Leenheer doen 1407.

Idem ontf. die halve heerlicheijt tot Grubbenvoorst ende tot Velden met allen heuren toebeh.

Idem zij deel Tols tot Venlo tot G. R. 1425.

---

(1) C.-a-d. un château où le souverain pouvait placer garnison à son gré.

Digitized by Google

Hier staet Willem heer tot Wevelkoven tot Alperen ende tot Grebben, Erffmarschalk des Gestichts Coln.

Henrick heer tot Gemern, van wegen zijner huijsv. bel. 1 Oet. 1473. Catrin dochter to Gemern ende to Wevelkoven gravin van Bentem beleent met dat Huijs ende heerlicheijt to Gribbenvoierst, ende to Velden, met allen heuren toebehooren, ende een deel van den Thol tot Venlo tot G. R. 1499. Herman van Velen is hulder.

Aleijt Schenck van Nijdeggen Vrouve tot Aerssen, weduwe Reiners van Gelre bastart, ontf. die hoffstadt, ende Huijs te Grebben, mit der halver heerlicheijt van Gribbenvoirst ende Velden met der Meulen, Visscherije ende Bongart ende een deel van den Thol tot Venlo met allen anderen heuren toebehooren, t' zamen in den Lande van Kessel over de Mase to Velden van alts gelegen tot G. R. het een deel van dijen, bij leven gemelter bijder eheluijden van Grave Johan van Schouwenborch aen sich geworven, ende het ander deel der selver halve heerlicheijt bij Aleijt voorn. nae doode haeres mans Reijners van greve Arnt van Steijnvorden gegolden 1 april 1528.

Johan Vijerssen is haer gecosen momber.

Eadem huijsv. Dircx van der Lip gen. Hoen e. v. 17 martij 1530, 19 oct. 1540: 11 junij 1544, 1 junij 1556.

Jasper Hoen, erve sijner moeder Aleijt 29 nov. 1560.

Valenus van Ghelre erve sijner moeder Aleijt 30 oct. 1560.

Jasper Hoen, tuchticht sijn vrouw Cornelia van Herven 1 dee. 1560.

Idem beswaert den Thol tot Venlo als een deel deses L. met een rent van XXXXVIII gulden aen Johan Vogelsanck te lossen in VI jaeren met DCCC guld. 12 jan. 1566.

Idem tuchticht sijn vrouw Gertrud van den Bijlandt, Roelmans dochter 9 april 1566.

Roelman van der Lip gen. Hoen heer tot Blijenbeeck, Jaspers soen C. 6 weecken U. 20 jan 1608 (1).

Eene Gemeente op den Bosch ter Voorst helt.

Godeschalck van Mackensteijn 1326.

---

(1) Cfr: Publications 1885: Een Drietal Grafzerken te Afferden door Janssens p. 398–410.

Digitized by Google

Die Halve heerlicheijt van Voorst ende dat goedt te Baersdonck, als dat hooge, ende leege, in natten ende droogen gelegen is, met allen sijnen toeb. aen bijden seijden der Masen, oock dat goedt to Wamel als te halden plach Gerrit van Baersdonck ontfangen bij:

Aleijt van Baersdonck huijsvr. Willem Brants van Brede dijen sij daeraen tuchticht 1401.

Eadem 1402.

Eadem huijsvr. Johans van Brempt dijen sij tuchticht 1426, tot G.R.

Herman van Delft ontf. dat Huijs, hoffstede ende Heerlicheijt van Baersdonck met allen sijnen R. ende toeb., woe dat gelegen mach sijn, in hooge ende in leege, gelijck Johan van Brempt nu ende sijne voorvaderen ende andere voor dat gehalden hebben, ende nu van Johan van Brempt voors. verstorven is, hercomende van heure moije van Baersdonck tot G. R. 1460.

Gadert van Wijlack erve Aleijts voorn. 1460 de halve heerl. van Voorst ende dat goedt tot Baersdonck, aen beijden seijden der Masen oock dat goedt tot Wamel tot G. R.

Ude van Delft erve sijnes vaders Hermans ontf. die heerl. van Baersdonck tot G. R. 1462.

Cornelis van Meerwick ontf. dat goedt tot Baersdonck met der halver heerl. van Voorst gelijck Alijt van Baersdonck in den goede ende heerl. voors. bestorven ende Johan van Brempt in tuehten beseten heeft tot G. R. 1464.

Idem 1464. Hier staet oock dat goedt tot Wamel.

Gadert van Wilick ontf. die halve heerl. van Voorst ende dat goedt to Baersdonck, oock dat goed to Wamel, tot G. R. 1465.

Idem e. v. 29 Sept. 1473.

Ude van Delft e. v. 19 Oct. 1473.

Willem van Merwijck erve zijnes vaders Cornelis 11 Dec. 1474.

Id. v. e. van der heerl. van Baersdonck gelegen aen der heerl. van Gribbenvorst tot G. R. 1492.

Egbert van Meerwijck erve sijnes broeders Willems 1513.

Jasper van Meerwijck erve sijnes vaders Willems 1513.

Christopher van Wylack erft de halve heerl. van Voorst, ende dat goedt to Baersdonck tot G. R. op sijn soen:

Otto van Wylack drost to Gennep die gehalden wordt voor versuymnis aff te dragen soo hij raedt bij brenght voor Paschen naestcomende datter geen versuijm geschiedt sij 14 Jan. 1524.

Digitized by Google

Idem bij transport Jaspers van Meerwijck nae geslichter schelinge, ontf. sijn R. aen desen leen, ende verkrijght dat het voortaen weder een leen sal sijn wat een tijt lanck gesplit ende gedeelt is, ontfangen 27 Maij 1527.

Idem v. e. 12 Sept. 1540, 8 Junij 1545.

Idem c. u. 9 Junij 1556.

Christopher van Wylack erve sijnes vaders Otten ontf. die halve hooge heerl. van Voorst, dat goedt tot Baersdonck, ende dat goedt te Wamel tot G. R. 30 Junij 1557.

XII ponden gelts.

Helt van den Greve heer Willem van Goor die sal hem bewijsen 1326.

Caldenbroeck. Dat Huijs geh. Caldenbroeck met greven, ende voorgeborchte. Item eenen Eerenhoff voor den huijse gelegen met eener hoeven landts, ende heuren toebehooren. Item III hollandsche mergen broicks aengaende op den gescheede van den Dorpe van Voorst, aen den Dyck ende langhs streckende aen Jans goedt van Caldenbroeck, tot Lottenweert tot Z. R. geerft van:

Alert van Caldenbroeck op sijn dochter Gertrud beheltelijck haerer moeder Lijsbeth die tucht 1414.

Johan IJleck van Caldenbroeck momboir ende hulder.

Daniel van Goor ontf. dat Huijs to Caldenbroeck met sijnen hove voor den huijse gelegen ende daertoe behooren, in den Lande van Kessel tot C. L. R. 1439.

Alert van Goor erve sijner moeder ontf. dat Huijs met sijnen teebeh. tot Z. R. 1442.

Idem ontf. dat Huijs, met den graven, ende voorgeborchten etc. tot G. R. 1465.

Idem v. e. 1473, 18 Oct.; Gerrit v. e. 1493.

Alert van Goor erve sijnes vaders Gerrits 1502.

Overmits sijn onmunticheijt is Alert van Kessel sijn momboir maer soo die selve van een ander leengoedt hulde gedaen heeft sal hij in 2 jaeren eenen anderen schiltburtigen man van desen goede setten. Ende Herman van Dript doet hulde 1504.

Idem doet selver eedt 18 nov. 1523.

Id. v. e. 20 oct. 1538, 11 jun. 1544.

Digitized by Google

Ejusdem weduwe c. u. 22 maij 1554, 13 dec. 1554.

Adolph van Goor erve sijnes vaders Alerts 13 julij 1555; cr. u eedt te V. 20 julij 1556; 11 oct. 1557.

Die heer van Goor c. u. 10 nov. 1557.

Adolph van Goor v. e. 2 dec. 1557 (1).

Ursula van Wijenhorst weduwe to Caldenbroeck c. 3 maenden u. tot behoeff haerer sonen te verheffen 4 leenen bij haeren seligen soen Adolph achtergelaeten 23 sept. 1581.

Eadem noch 3 maenden U. 1 Maij 1582.

Elisabeth van Wijlack weduwe van Goor c. 3 maenden U. voor haren soen Adelhart van Goor 3 Aug. 1582; 1 Dec. 1582; 7 Martij 1583.

Die erven Adolphs van Goor noch 3 maenden u. 5 Junij 1543; 17 Aug. 1583, 3 Dec. 1383, 12 Junij 1584.

Brede. (2)

Een Huijs ende hoffstede met XXXV mergen artlandts gelegen tot Breden, Aldenhove to Gulickschen L. R. ontfangen bij:

Godart Rommel 1419.

Brant de Rover ontf. dat Huijs to Brede met den Dijck, ende broeck daeromme gelegen voort met den Brugcamp, Duijffhuijs, hoeven, thienden, ende met den goede t' Gen. Echterdijck, voort met allen anderen sijnen toebehooren als dat van alts gelegen is tot R. C. 1431.

Willem de Rover erve sijnes vaders Brandts 1463.

Idem 1470.

Idem v. e. 25 Sept. 1473. Hier staet noch bij met een deel L. mannen tot den vers. huijse gehoorende.

Johanna Rovers, huijsvr. Henricx van der Donck (3) beleent 13 Julij 1521.

Maria van der Donck, huijsfr. Rabot van Plettenburch erve harer moeder Joanne ontf. dat huijs te Breij, ut supra, in den

---

(1) Cfr: Fahne, Geschichte der Kölnischen..... Geslechter, p. 144.

(2) De Burcht van Brede roerde te L. aan het Graafschap Cuijck.

(3) Het Huijs Donck is gelegen te Sevenum.

Digitized by Google

Kerspel van Brempt (?) in den Lande van Kessel gelegen tot C. R. 23 Feb. 1545.

Millen.

XVI ponden des jaers ende XV sch. gelegen in Hollanderbroeck in den Kerspel van Millen tot eenen C. R. ontfinck.

Egbert van der Beten 1403.

Harot van der Beten, erve sijnes vaders Egberts, ontf een hove landts gelegen in den broeck van Tongeler, die voormaels was Arnt Heijms van den Pol, ende IX.... ende XV schellinge den grooten tornois van des Conincx munte van Vranckrijk voor XVI penningen gerekent te beuren jaerlicx aen de erffenis naebeschreven, te weten aen XVIII mergen landts die voormaels waeren Johans van Aelst, II... op S. Lamberts dach te betalen aen VI mergen in 't voors. broeck gelegen neven den hove die voormaels was des Dekens van den Grave op Kersmis te betalen, ende op X mergen die voormaels waeren Hollen Rutgers gelegen nevens erve Hermans van Vurlar ende Dirck Koekels, V ℔ ende XV sch. alle jaer op Paesschen te betalen tot C. R. 1430.

Dirck Cokeler Hermans soen erve sijnes Ooms Dirck Cokeler ontf. XVII pondt weijnich min ofte meer tot Mille gelegen in Hollandersbroeck tot C. L. 144.

Johan van den Ham bij transport Dirck voorn. 1461.

Idem ontf. XVII ℔ in Hollandersbroeck. Item een hoeve landts gelegen in 't Tongerlosche broeck hier aff verbijstert die hij weet waer men se vinden sal 1465.

Jan Coenen ontf. XVII pond 's jaers die Dirck Cokelers te wesen plach 1498.

Johan van Ham v. e. ende transporteert dit leen op Johan Coenen, 29 Sep. 1474.

Baerle.

Dat goedt te Baerle gelegen in den Lande van Kessel tot eenen Z. L. ontfangen bij: (1).

---

(1) Slangen. Publications 1879 p. 95 dit: Den hoff te Bar(le) eijn borgleen tot Kessel, eijnen Weert, ende die visscherije tot Ohe ende den hoff te Rode bij Kessel heldt Goijart van Kessel. 1326.

Digitized by Google

Hendrick Dijckber van Mijrler de jonge 1407.

Egbert van Montfort ontf. dat Huijs to Baerlo met allen sijnen toebeh. tot eenen Kesselschen L. R. 1410.

Idem ontf. die Borch ende huijs geh. Baerle, met heuren vesten ende graven, met allen den Heerlicheijden, bosschen, visschen, weijden ende toebeh., als Jacob van Montfort sijn vader, ende hij bes her beseten tot eenen Z. L. 1424.

Sijbert van Montfort erve sijnes vaders Egberts 1456.

Jacoba, Egberts dochter, van Montfort, huijsv. Wijnants Speden, ontf. haer aendeel van den goede tot Baerle gelegen met sijnen toeb. tot G. R. haer van haeren vader aenverstorven 1456.

8ijbert van Montfort v.. e. 8 oct. 1473..

Idem 1493.

Reinse van Merwijck, Johans dochter, erve haeres olde vaders Sijberts voorn. beleent 1499.

Haer hulder is Henrick van Beerse.

Egbert van Montfort erve sijnəs vaders Siberts 1399.

Reinse van Merwijck, huijsf. Henricx van Doenre gen. Dobbel steijn c. nu haeren man tot een momber in plaetse van Gerrit van Merwick haeren oom voor desen leen haer met bewilligung haeren muije, van haeren olden vader Sybert aengeerfft tot Z. R. 1501.

Dirck Diekklaer, Lamberts soen, bij transport Egberts van Montfort 1501.

Johan van Eijl bij transport Dircx Diclaer 1505.

Idem tuchticht sijn vrouw Elisabeth van Goor (2).

Rense van Meerwick huijsfr. Gaerts van Kessel beleent bij overgifte der erffmomberschap haeres ooms Gerrit van Meerwick, met den Huijse to Baerle, met allen sijnen R., Heerlicheijden, pachten, thinsen, ende tienden — nijet vuijtgescheijden — als Iacob, Egbert,

---

Dans une liste des seigneur de Baarlo qui se trouve aux archives castrales on cite comme premier seigneur: Willem van Baerle, puis le duc de Gueldre Willem de Juliers qui règne 1372—1402. ensuite Jacob de Montfort en 1388.

(1) Slichtenhorst p. 329 col. I rapporte qu'en 1511 le château de Baarlo fut pris par famine — par les Brabancons, ce qui occasionna une réjouissance solemnelle de l'armée assiégeante. Les châteaux de Grubbenvorst, Aerssen et Kessenich durent également subir la loi du vainqueur.

Digitized by Google

ende Sybert van Montfort, haere voor alderen, dat beseten voor een Z. L. 1515.

Willem van Eijl erve sijnes vaders Johans ontf. die Borch ende Huijs te Baerle, met heuren Vesten ende graven, ende met allen heerlicheijden Kerckgiften, Leenmannen, Gewinne, Beemden, Weijden, Visscherijen, ende met allen anderen sijnen toebeh. in den Kerspel van Baerle van alts gelegen tet Z. R., bij broederscheydinge 1526 16 Julij.

Elisabeth van Goor sijn moeder behelt haer tucht. Sybert van Eijl bij transport Gaerts van Kessel ende Willems van Eyll en bij magegescheijdt ontf. dit leen nae verdragnen schelen tusschen Johan, Sijbert ende Willem van Eijl gebroederen ten eenre — ende Gaert van Kessel met sijne 2 soenen Johan ende Henrick ter ander zijde 20 Jan. 1530.

Idem e. v. 6 nov. 1538.

Idem e. v. 11 Junij 1544.

Johan van Eijl, erve sijnes vaders Sijbert 1553 11 Decemb.

Ejusdem weduwe C. 3 maenden U. 10 Oct. 1554.

Idem v. e. 30 Maij 1556.

Idem tuchticht sijn vrouw Maria van Broeckhuijsen 19 Martij 1557.

Sybert van Eijl, erve sijnes vaders Johans onmundich beleent 13 Oct. 1571. Willem van Broeckhuijsen is sijn momber, deur Alert van Goor. Heer to Caldenbroeck.

Idem v. e. 21 Jan. 1577.

Idem Cr. U. 21 Sept. 1581.

Idem noch 3 maenden u. 30 Aprilis 1583 (1).

---

(1) Seigneurs subséquents de Baarloo.

1632 Henri van Eyll, frère de Sijbert.

1637 Henri van Laer, époux d'Anna Bertrama van Evll, gendre d'Henri van Eyll, ou de Sybert époux d'Ermgard de Bijlandt.

1637 Jean van Laer.

1653 Frédéric Bertram van Laer.

1678 Gérard van Laer époux de Marie d'Olimart.

1683 Hans Hattard van de Velde.

1690 J. B. de Bierens, doyen d'Aix-la-Chapelle.

1690 J. B. J. Comte de Bierens son neveu fils de Jacques et de Marguerite d'Erp, époux d'Adrienne de Varick et de Jeanne de Berlo † 1726.

Digitized by Google

$^1/_3$ van de thiendt to Baerle, item 6 marck gelts te Borchleen helt heer

Willem van Swalmen 1328 (1).

Dat Vorster Ampt van Kelwalt, den hoff Ter Poorten ton ander plese Genekens Haeff Peters hoff, 't goedt tot Eser plese dat lijen was, Item $^1/_2$ merck gelts, die Rickwijns in den Sterte was, 't goedt te Bocholt, dat Commers was, 't goedt te Keveler dat Loefs van Honseler was, die Vischije beneden Stravel helt:

Heer Jan van der Straten, 1326.
Idem ontf. den hoff te Keveler metten mannen ende sijnen toebehooren tot G. R. 1405.

1726 Philippe fils du précédent né à Ruremonde 1694 époux de Cather. A. del Marmol † 1761 à Aix-la-Chapelle.

1762 Guillaume Raijmond baron de Bierens frère de Philippe doyen d'Aix.

1787 Henri G. baron d'Erp de Holt époux d'Hélène baronne de Voorst dont la postérité est restée en possession du Borg et de la seigneurie.

La Seigneurie de Baarloo de même que plusieurs autres du Pays de Kessel, fut mise en vente par le roi d'Espagne Charles II le 18 Nov. 1673. Fréd. Bertram van Laer de la maison d'Hoenlo qui en était légitime possesseur, protesta mais en vain, et dut la racheter. Il la releva le 28 avril 1674, puis en céda la $^1/_2$ à son beau-frère Jean de Holonien époux d'Adrienne van Laer, qui en fit relief le 6 février 1675.

Le enfants de Jean la vendirent à Lambert de Pollaert et à sa femme Jeanne de Hardenraedt.

Leur fils André Emout de Pollaert en fit relief.

Après sa mort, sa mère se remaria à Jean de Rhoe qui en fit relief 8 juillet 1692.

Jean Frédéric de Rhoe, fils de Johan, la releva 1 sept. 1708.

Et vendit sa $^1/_2$ seigneurie à son beau frère Guillaume Fréd. baron d'Olne 11 Sept. 1711.

Le roi de Prusse réunit au domaine les 2 parts de la seigneurie de Baarloo le 2 fév. 1748, et restitua le prix de vente de 1673 à Philippe baron de Bierens et à Guillaume Frédéric baron d'Olne, fils de Guillaume Frédéric.

Il les alinéa de nouveau en faveur du baron de Bierens le 6 et le 28/1 1749.

(1) La dîme dite de Kessel-Eyck dépendait de la seigneurie de Baarloo.

En 1683 Marie van Laer de Baarloo, fille d'Henri Seigneur de Baarloo et de Jeanne Bertrame van Eijl, veuve de Guillaume d'Erp-Warenberg vend la 1/2 de cette dîme.

Le 12 janv. 1693 sa fille, Jeanne Bertrame femme de Frédéric van Savelant vend l'autre 1/2. (Archives Castrales de Baarloo).

Digitized by Google

Een stuck landts, haldende IX mergen in den Gerichte van Baerle, in den lande van Moerse gelegen, daar die Greve van Moerse aen hijden seijden gelant is tot V marck L. R· ontf.

Henrick Pijeck 1403.

Idem Schoen Heijnen soen van Orsoy ontf. III hollandsche mergen gelegen in den gerichte van Baerle onder den Heer van Moers tot eenen G. L. als tot sulcken R., als boven van der Nijerssen opwaert gelegen is, 1400.

Elbert Lamberts soen van Orsoij ontf. III holl. mergen landts bij Orsoij gelegen, tot sulcken rechten als die van Olts gelegen sijn 1403.

Lambert Elberts soen van Orsoij ontf. die helfte van een stuck landts geh. die Veeweijde in den kerspel van Baerle, tot V marck L. R. Dulckens paijment mede verheergewaden, 1404.

La famille de Bierens, représentant les van Laer, avait le Borch dans sa part.

Le baron d'Olne possédait, en outre de sa ½, plusieurs terres dont entre autres le Koesdonck, le Grand et le Petit Birckt. Les 2 premières de ces terres avaient été données en fief par Johan van Eijll, seigneur de Baarloo, le 7 juillet 1486 Elles furent réincorporées le 3 août 1530 par le partage entre les enfants de Jean van Eijll et Elisabeth van Goor. Sijbert l'un d'eux eut le Borg Baarloo et la ferme de Kousdonck.

Le Petit Birck fut donné en mariage par Egbert de Montfort à son fils Egbert époux de Jeanne de Holtmeulen.

Les 3 terres appartenaient en 1585 à Agnès van Eijll, fille de Guillaume et de Christine van der Sande, veuve d'Emond de Crieckenbeeck dit Baerle. Sa fille Elisabeth van Baerle épousa le 3 juin 1592, à Ruremonde, Arnold van der Boijen, fils de feu Bauduin et d'Alijt Bootz. Elle reçut en apport de mariage le // Klein Birckt leenroerich aen dat Huijs tot Eijll. Nous ne connaissons pas exactement les possesseurs de ce manoir. (Archives Castrales de Baarloo).

Nous trouvons dans les mêmes archives que Willem van Gulick vendit à son cousin et conseiller Jacques de Montfort »once Huijs ende Borch geh. Baerlo gelegen in den Lande van Kessel met hoere vesten ende graven, met allen heerlickheijden, buschen, visherye, weijden, goederen ende toebehoor als die selige Heer Willem van Baerle doe hij leefde plach te hebben 1338.

Gette vente fut confirmée par Renaud duc de Gueldre en faveur d'Egbert de Montfort en 1411. C'est surtout sur ce titre que M. van Laer basait son opposition à la vente de 1673.

Des van Laer probablement de la même famille possédaient la seigneurie de Blerick à la même époque. Voir Publications Tome VII, p. 275.

Digitized by Google

Tilman Reinman ontf. IV holl. mergen landts aen elcken sijde van de wege aen den Lijnsvoirt, daer die Reenboom ende Berchfrede begraven ende betimmert sijn, van den berge nederwaerts bis in die landtgrave, door dat Veen gaende, ende daertoe een stuck heijden oock daer bij gelegen, haldende tusschen XII ende XIII hollandsche mergen tot eenen onversterffelijck Z. L. met bescheedt dat hij ende sijne erven den Renboom ende die Berchfrede aen den Lijnsvoirde op heure costen onderholden ende bewaren sullen, 1465.

Anna van Voshem c. verschrijvinge, dat sij van DCC. schilden, die haer die Hertoch van haeres vaders Rombliaens wegen schuldich is ontfangen sal XIII jaeren lanck L schilden in affslach der soe. vuijt den renten, gulden, pachten, broecken en opkommingen des Landts van Kessel, 1406.

Den hoff op ter Voort, hoogbeemten, holtwas, artlandt metten zijlbruet, ende met allen sijnen toeb. alst gelegen is. Item den pacht tot Haessen met jaerguldens, met den Hoenre, gulden, laten, lijffgewin ende gewerff, verval, ende allen sijnen toebehooren ende R. beheltelick der Leenheer jaerlicx daer aen VIII$^1/_2$ molder Roggen, ende VIII$^1/_2$ molder molt. Item die thiende tot Hercknum als XLII molder roggen ende XLII mudde even jaerlicker rente. Item die Passche bij Gocher bosch, met sijnen toeb. Item dat water van der Meulen tot Stravelen tot Hudraide toe. Item V schepel roggen 's jaers vuijt Corten goede. Item I malder roggen 's iaers vuijt Corten goede opgedragen bij:

Johan van Groesbeke, Heer tot Heumen ende Margriet sijn dochter op:

Dirck van Vlodorp, ende sijn vrouw Johanna, 1405.

Idem wordt hier aen getuchticht, 1406.

Idem 1424. Hier staet tot Z. L. R.

Arnt van Blitterswick maeck te L. tot verbeteringe sijnes Huijses to Blitterswijck, onder anderen den hoff ter Voort, in den kerspel to Baerle gelegen met den laetschappen to Voorst, met allen heuren toeb. tot eenen C. L. R. op sijnen altsten soen Johan van Blitterswick, 1447.

Idem 1449 (onder den hoff to Tongerlo begrepen).

Idem 1465.

Digitized by Google

Eenen hoff geh. Soetersbeke, met sijn toebehoor gelegen tot Baerle, tot G. R. bij:

Willem Pastoirs van Kessel ontf. 1425.
Gadert Pastoirs erve sijnes vaders Willems, 1445.
Idem 1465.
Willem Pastoirs onmundich erve sijnes vaders Gaderts, beheltelijck sijner Beelen van Seheelberch heures rechts, ende sijn oom Willem van Scheelberch is hulder, ende momboir 23 Martij, 1474.
Idem e. v. 1493.
Peter van Kessel, erve sijnes broeders Willems voorn. 1518.
Gerrit van Middelwick schepen tot Swolgen is sijn hulder.
Peter Duijcken cum suis erven heures neven Peters voorn. beleent met den hoff to Soeterbeeck, met allen sijnen toeb. soo wie de selve hoff in hoogen, legen, ende droogen met bosch ende broeck, van alts gelegen tot G. R. 3 martij 1539.
Catrine van Averbroeck erve haeres neven Peter van Kessel, priester, beleent 1 junij 1539. Haer soen Jan van Bicht, hulder.
Johan van Bicht ontf. ende transporteert dit L. op
Alert van Goor to Kaldenbroeck, 3 oct. 1542.
V. e. 11 junij 1544.
Ejusdem weduwe c. w. 1554.
Adolph van Goor, erve sijnes vaders Alerts 13 junij 1555.
Id. c. 3 maenden U. ende lest 10 Nov. 1557.
Id. v. e. 1 dec. 1557.
Ursula van Wijenhorst, weduwe Adolphs c. u. 10 reijsen ende lest 12 junij 1384. (1)

---

(1) Indépendemment des biens Censaux relevant de la haute seigneurie de Baarloo on trouvait dans son territoire plusieures biens nobles. Les uns étaient allodiaux: tel le château Raay dont M. Habets parle dans l'Année 1882 de nos Publications à propos des Lettres de Catherine baronne de Horst de Raaij. Les autres étaient féodaux tel le château Birckt. Le Baron G. d'Olne de S. Hadelin, membre de la 2e chambre des Etats Généraux, notre collaborateur et notre excellent ami, possesseur de superbes archives de famille, avait amassé des matériaux considérables en vue d'une monographie de Baarloo. Sa mort prématurée nous a privés d'une œuvre remarquable à laquelle il ne manquait qu'une dernière retouche.

Digitized by Google

Kessel

Den hoff te Bochout een borch L. te Kessel eenen weert, ende die visscherije tot Eke ende den hoff te Rode helt.

Gadert van Kessel 1326.

Tilman van Eijle helft zijn goedt te Hulsen, den Herkenhoff te Boken, den hoff te Roden, een thiende in den Overdonck, als die gelegen sijn te M. L. 1326.

Jacob van Vello helt al sijn goedt dat hij heeft te Kessel, op de Nyerse sonder $^1/_2$ hoeve die hij cocht tegen Volkingh Vooren Godelen soen 1326.

Den hoff te Kessel ende XVI st penninck gelts helt.

Gader Slaterbeek 1326.
Goyart Kessel helt te M. L. den thins van synen hoeve te Roede bij Kessel gelegen 1331.

Mathijs van Kessel Ridder erkent te leen:

Die Borch ende t' Huijs van Kessel metten Voorgeborcht ende Vesten voor een Open Huijs. Die borchluijden behouden haer oude R., noch tot een borchleen aldaer ontfangen alsulck Landt, als Johan van Crieckenbeeck, Sibrechts soen was die hij hem jaerlicx plach te gelden XIII mud roggen ende VIII schellingen brabants.
Noch is hem quijtgegeven XXX molder die hij te geven plach van den Weerde tot Kessel 1338.
Johan van Kessel draeght op dat Huijs te Kessel, met sijnen toebehooren, ende den Weerdt voor den Huijse gelegen, ende Slaterbecx goedt met sijnen toeb., ende Heeren Matthijs hoff van Kessel, in den Kerspel van Kessel geleden, vuijtgescheijden alsulcken deel als die abdisse van Bilsen aen den voors. hove heeft tot eenen G. L. R. tot behoeff van Willem van Kessel, Matthijs soen 1405.
(J. Wolters a lu 1408).
Idem 1424.
Johan van Kessel, erve sijnes vaders Willems 1469.

Digitized by Google

Idem 18 Oct. 1473.

Thijs van Kessel Johans broeder, v. e. 1403.

Ende solde binnen een maendt schijnbrengen sijner ontfenckenis die nijet gevonden.

Willem van Kessel, erve sijns vaders Thijs ontf. dat Huijs te Kessel, in den lande van Kessel gelegen, met allen sijnen toebehoor als een open Huijs, ende den hoff Genen Grave, ende den Weerdt voor den selven huijse gelegen. Item Suaterbecx goedt, ende den Thol tot Kessel tot G. R. 19 Junij 1527.

Idem tuchticht sijn vrouw Anna van Barich 8 Oct. 1534.

Jaspar van Merwyck, ende Hendrick van Barrick, van wegen zijner moeder Fresa (J. Wolters a lu Tresa) van Merwijck, weduwe van Barick, vermeenende bij de even nahe erven te sijn Willems van Kessel, worden beleent 15 Oct. 1541.

Jasper van Merwijck v. e. 9 Junij 1544.

Willem van Merwijck wordt vuijtgestelt 6 Sept. 1555.

Idem erve sijnes vaders Jaspers beleent 25 Sept. 1555; v. e. 13 Oct. 1557.

D-onmundige kinderen Henricx van Baricx c. 6 weeken u. 3 sept. 1563 op aenseicken Jacobs van der Capel.

Cornelia van Barich huijsv. Jacobs van der Capel ende medegedelingen als erven haerer moeder Tresa van Meerwijck beleent 29 sept. 1563.

Den Thol tot Kessel opgedragen bij:

Willem van Kessel, in behoeff Johan van Wijlre, hem versafwesende voor CCLX rh. gulden, nijet te lossen binnen III jaeren maer daernae binnen VII jaeren 14 dagen naer Margareta anders nimmer, dan bijden Leenheer, 1409.

Matthijs van Kessel ontf. den rechten man Leen, den thol tot Kessel, nae quijtscheldingen der losse die de Hertoch daer aen hadt. C. medeconsent die helft van dijen, aen de weduwe Diederichs Averechs verset wesende oock in te lossen, 1350.

Thijs van Kessel, Willems soen erft op sijnen soen Willem van Kessel, den Thol to Kessel tot G. R. 19 junij 1527.

Idem tuchticht sijn vrouw Anna van Barich 8 Oct. 1534.

Jasper van Merwijck beleent 17 Jan. 1542.

Id. v. e. 9 Julij 1544.

Digitized by Google

Willem van Merwijck wordt vuijtgestelt 6 Sept. 1555.
Idem erve sijnes vaders Jaspers beleent 25 Sept. 1555: id. e. v. 13 Oct. 1557.

Een Huijs geh. Driesberge ende den hoff die voor den selven huijse leght met bosch, broeck, beemden. landt, sandt, ende allen sijnen R., renten ende toebehooren, wije dat in den ampte van Goch in den Kerspel van Kessel op der Nijersse gelegen te L. gemaeckt tot Z. R. bij:

Elisabeth Collarts huijsv. Helmichs van Schewick 1516.
Willem van Schewick met sijne broeder ende susters bij transport haerer moeder Elisabeth 1516.
Id. e. v. 12 Jan. 1540, 9 Aug. 1544.
Idem tuchticht sijn vrouw Margriet van Steenhuijs.
Idem clagend, dat hij van den Stadtholder gevordet wordə, dit voor een Bairs L. te ontfangen C. voor bescheedt de Graeff van Egmont, als heer te Baer, mach sijn R. versoeken daert behoort 17 Dec. 1546.

Helden.

Den halven hoff geh. Bieringen, met allen sijnen toebehooren gelegen in den Kerspel van Helden in den Lande van Kessel tot eenen P(ondigen) L. R. (1) ontfinck.

Dirick van Bijringen 1426.
Gaert, Dircx soen van Beringen ontf. dat 1/4 van den hove te Bijringen tot G. R. 1456.
Idem 1465 tot een P. L.
Id. v. e. 17 Oct. 1473, 1479.
Id. 1492 van IV hollandsche mergen landts gelegen in den hoff to Bijringen tot eenen P. L.
Gerrit van Beringen, erve sijnes vaders Eerkens beleent met huijs, ende hoff met IV boenre landt gelegen in den Kerspel van Helden tot G. R. 1515.

---

(1) Hoc est een volle of groote leen verheffende met een heergewaad van XV goud gulden.

Digitized by Google

Gaert van Beringen erve sijnes broeders Gerits 1521.

Gerrit van Beringen, erve sijnes vaders Gaerts ontf. IV holl. mergen tot V marcx L. R. 2 Oct. 1525.

Idem e. v. 18 Sept. 1538; 2 Julij 1544.

Derrick van Beringen, erve sijnes vaders Gerrit, ontf. sijn andeel aen den hoff te Beringen tot G. R. 21 Martij 1580.

Idem v. e. 1 Junij 1556.

Ejusdem kinderen c. u. 16 Dec. 1562; 11 Martij 1563.

Iidem beleent 3 Feb. 1564.

Die helfte van den hoff geh. Bieringen met allen sijnen toebehooren tot eenen P. L. R. ontf..

Gerrit de Groote, 1426.

Johan van Beringen ontf. VIII holl. mergen landts geh. dat Landt to Bieringen, tot een P. C. L. R. 1447.

Willem van der Buecken ofte van Bieringen, Johans soen, ontf. VIII holl. mergen landts, geh. dat Hoege Velt, gelegen in den goedt to Bieringen tot G. R. 1464.

Willem van der Buecken, 1464.

Lijsbeth huijsv. Arents van Beringen ontf. $^1/_4$ van den hoff to Bieringen 1465 als erve haeres vader Gerrits ende van Gerrit Grooten haeres moeder man.

Willemken van der Buecken ofte van Bieringen Johans soen ontf. IX holl. mergen landts geh. dat Hoege Velt tot G.R. 1465.

Lijsbeth van Bieringen huijsv. Arnt van Stock v. e. van $^1/_4$ van den hoff tot Bieringen, Gaert van Bieringen aen d'eene ende Willem Jans soen van Bieringen aen d'ander zijde naest gelandt, haer van haeren vader Gerrit aengestorven tot G. R. 20 Oct. 1473.

Willem van der Buecken geh. van Bieringen, Jans soen, v. e. van VIII holl. mergen, 12 Oct. 1433.

Idem e. v. deur Thijs van der Lijnden van de helfte van den hoff van Bieringen, 1477.

Elisabeth van Bieringen helt $^1/_4$ van den thinse van Beringen gelegen bij den goede Gaerts van Beringen. Valet jaerlicx IV guld. XVI St.

Lijsbeth van Beringen e. v. 1479.

Ead. e. v. dem haeren man Arnt van IV holl. mergen, 1492.

Nijelis van den Buecken v. e. van VIII holl. mergen, 1492.

Digitized by Google

Gaert van Bieringen v. e. van den hoff to Bieringen 18 Sept. 1538, 2 Julij 1544; 1 Julij 1556.

Gaert van Beringen erve sijnes vaders Gaerts, ontf. IV holl. mergen ofte IV boenre landts gehoorende in den hoff to Beringen 19 Martij 1559.

Maes van Beringen erve sijnes vaders Gaerts ontf. den hoff tot Beringen, 17 Oct. 1580.

Sijn oom Gerrit van Beringen is momber ende hulder.

VIII hollandsche mergen landts geh. dat Landt to Beringen in den Kerspel van Helden gelegen tot eenen P. C. L. R. ontfinck:

Johan van Beeringen, 1447.

Willem van der Buecken, Johans soen, tot G. R. 1464. Idem 1465. Hier staet IX holl. mergen.

Idem 1473, 21 Oct.

Henrick van Beringen, Nelis soen beleent met een goedt te Helden gen. dat Goedt to Bieringen tot G. R. 1515.

Johan van der Buecken ofte van Beringen, erve sijns vaders Nelis, omtrent VIII holl. mergen landts tot V marcx L. R. 18 Oct. 1530.

Johanna Margriet, ende Johanna van der Buecken oft van Beringen, erve haeres vaders Johans beleent 1534, 18 Maij. Haer oom Nelis is haer momboir.

Nijelis Heijnen v. e. van sijn aendeel van den hoff to Beringen tot G. R. 18 Sept. 1538.

Id. v. e. 2 Julij 1544, 1 Junij 1556.

Jenne Nelijs dochter, huijsvr. Willems Claes, erve haeres vaders Nijelis Heijnen ontf. haer aendeel van den hoff to Beringen tot G. R. 1564 Feb. 3.

Johan Nelis erve sijner moeder Jenne 1580.

Een Wilde Hoeve die heijt Dekenhorst te Helden helt.

Diedrich Bolte 1326.

Willem Bolte erfft den hoff geh. Dekenhorst met sijnen toebehooren in den Kerspel van Helden gelegen tot een G. L. R. op sijnen soen Dirick Bolte van Helden 1405, die sulcx transporteert op Heijncken van Aijgel, Heijnckens, soen die Dircken voorn., ende

Digitized by Google

sijnen erven weder bekent XX molder roggen vrije erffpacht Helderscher maten vuijt gescheijden Pondt schattinge 's jaers, ende bij gebreck van betaelinge zulcken erffpacht, sal die voorn. hoff weder vrij, ende commerloos commen aen Dirck, ofte sijnen erven, beheltelijck IJbelten weduwe Willems Bolte haer tucht.

Henrick van Baerle bij transport Heijnkens van Nathel, Heijnen soen 1416

Idem 1439.

Henrick Schinck natuerlijcke soen Henricx Schencken bij transport.

Henrick van Crieckenbeecke geh. van Baerle ontf. eenen hoff geh. die Dekenhorst tot G. L. R. beheltelijck 8 jaeren losse 1442.

Item ontf. (ut supra); ende daer toe noch een camp landts aen een stuck, gelegen in den Kerspel van Helden ende van der 2 Kerspelen gemeente voortijts geslagen, hem 't Huijs vrije, ende thiendt vrije gegeven in verbeternis des voorn. Leens te samen tot een L. tot G. R. voortaen te halden 1465.

Id. v. e. 30 Sept. 1573.

Henrick Schoerinck helt te leen den Thinse geheijten die Dekenhorst met sijnen toebehooren gelegen aen de gemeente tot Helden.

Gerrit Schink v. e. van eenen goede geh. den hoff to Dekenhorst, met sijnen toebehooren tot G. R. 1493.

Peter van Beringen, erve Gerrits voorn. ende sijne mede erven, Arnt Schinck van Nijdeggen voor sich, ende door Wilhem Velle oock als momboir der Joffrouwen van Assenbroeck, heurs broeders ende susters, Johan Segers van Rurmund ende Claes Holtman als volmechtige Engelberts van Polmn. ende Joffre. Sophia van Veltbruggen transporteren hem heur deel van den goede ende haeve geh. Dekenhorst, met allen sijnen R. ende toebehooren in den Kerspel van Helden ende Brede gelegen, daer toe een camp (ut supra) tot G. R. 15 Junij 1521.

Idem e. v. 27 Sept. 1538.

Idem e. v. 5 Julij 1544.

Dirck van Beringen erve sijnes vaders Peters 10 Dec. 1544.

Id. v. e. 1 Junij 1556.

Ejusdem Kinderen c. v. 16 Dec. 1562 ende noch 11 Martij 1563.

Dirck van Beringen erve sijns vaders Dircx 6 Maij 1563.

Digitized by Google

Ercklens.

V boenre beendts bij den Huijse to Dalenbroeck, ende dat Gemale tot Helden helt

Johan van Montfort 1326.

Henriek van Rijperscheijt helt XL marck Brabants, 3 heller voor den penninck van Ercklens 1326.

Gerardt van Dijcke helt II vocht dienste tot Ercklens 1325.

Henrick Snavel ontf. sijn L. ende tuchticht sijn vrouw in den Ampte van Kessel 1441.

Henrick van Meer, Ridder, v. e. van LXII realen, als hem die stadt ende ampt van Ercklens jaerlicx geldende sijn, daer toe XL Vlems gulden als hij vuijtter Thol tot Salt-Bommel jaerlicx te beuren plech dese 2 Leenen te hebben soo lang hij leefft tot Z. R. 23 Martij 1474.

Herman van Cranevelt ontf. die selve LXII realen tot een M. L. sijn leven lanck 1500.

Een broeck geh. die Rosweije met LX mergen landts daertoe behoorende, ende een bach die geijt van der Voortmeulen theut Ingen Swytkeke tot een V marcx L. R. ontf.

Joris van Eggenraide 1402.

Peter van Tusschenbroeck tot eenen P. L. 1422.

Peter van Tusschenbroeck geh. v. Eggenrade v. e. van LX mergen landts in den Kerspel van Wegberch gelegen aen Bueck, ende streckende langhs den veen in de Swalme, ende met der ander syden neven S. Catrynen landt wes weder aen gen. Bueckoirde, voort met allen synen laetsteden ende Thins daerin gehoorende tot G. R. 4 oct. 1473.

Id. v. e. 3 maij 1479.

Evert van Brempt successor Peters voorn. ontf. die Rosweyde (vide supra) tot G. R. 1514.

Sijbert van Brempt, erve Everts voorn. 1514.

Sophia ende Catrin erven haeres vaders Sybert Van den Bongert beleent 15 martij 1532. Arnt van Wachtendonck hulder t' versuijm gescholden.

Digitized by Google

Eadem v. e. v. e. 17 Oct. 1538, 3 Julij 1544.

Sophia van den Bongart huijsv. Johans van Nesselrode heeren tot Ereschaueren doet eedt 7 Sept. 1548.

Eadem cr. u, 1 Junij 1556. 1 Novembris. V. E. 2 Dec. 1558.

Eadem v. e. dem heuren soon Willem van Nesselrode 3 Martij 1563.

Wegberck.

'T Huijs tot Ophoven ende den hoff die daer toe hoort helt:

Diedrick van Elinck 1326.

Johan van Wijmerscheijm ontf. den hoff tot Ophoven, tot Udelenberge gelegen met sijnen toebehoor tot Z. L. 1402.

Goossen van der Moelen beleent met den bergh tot Ophoven tot Udelenberge met sijnen toebehooren gelegen in den Kerspel van Wegberk tot Z. R. 1442.

Idem 1470.

Idem v. e. van den Bergh to Ophoven met sijnen toebehooren, in erve des voors. Goossens tot Z. R. 18 Oct. 1473.

Mechtilt van der Moelen huijsf. Johans van Crieckenbeeck ontf. den bergh tot Ophaven met allen sijnen toebehooren, in den ampt van Ercklents in den Kerspel van Wegberck van alts gelegen tot Z. R. 30 Junij 1529.

Eadem tuchticht haeren man. Haer soen Gaert is haer hulder. v. e. 30 Sept. 1538. 16 Junij 1556.

Digitized by Google

II.

Het Ampt Montfort. (1)

Ruremunde.

Den hoff te Vernem in Gelrelandt met al dat daertoe behoort, ende XX pondt gelts te Ruremunde helt:

Heer Diedrick van Aldenhoven, 1326.

Jan Gervaes soen van Swalmen helt IV marck gelts te Ruremunde bijden aen hoener, ende aen gelt, ende VI bunrelandts, II binnen den grave te Ruremunde ende IV in den Weerde bij Ruremund, 1326.

Jan Henricx soen van Cruchten, helt VI bunre landts in den Weerde Ruermund, 1326.

Jan van Kessel helt dat halve goedt tot Eke en X marck gelts des jaers te Ruermund, 1326.

(1) Cfr. Slanghen Publications tome XVI p. 146 - 156 et J Wolters: Recherches sur l'Ancienne Ammanie de Montfort. Gand: Gijselinck.

Digitized by Google

Johan Veren Druden of Ernden soen helt sijn huijs binnen Ruermund, 1326.

Dirck van den Grijnde erfft op sijnen soen Dirck alsulcken huijs als gelegen is op den Steenvech, tegen Lamberts huijs van der Kracken, van der voorster deur daer men in geet, aen den Schaersteen toe tot eenen G. L. 1410.

Aleijt van den Greijn Dircx wijff ontf. heur huijsinge tot Ruermund gelegen tusschen Sijbert Goltsmits huijs, ende Dries Beekers huijs tot eenen Z. L. 1421. Jan van Goch hulder.

Johan van Wijlre ontf. den hoff Taveren met allen zijnen toeb. gehoorende tot Ruermunde 1412.

Lenart Stijnars Raitzsoms dochter van Baexem transporteert op:

Henrick van Kailbergh diener der Joffve van Heijnsbergen dat huijs in de Beer tot Ruermunde dat L. is 1466.

Johannes Lenxkens ontf. dat huijs, dat Derck van den Greijn was tot Z. R., 1430.

Henrick van Coelbergh ontf. een huijs met sijnen toebehoor binnen der stadt van Remund gelegen op den Steenwegh tot Montf. P. L. R. 19 feb. 1474.

Willem Krause bij transport Henrix voorn. 1477.

Willem Camerich ontf. dat huijs in de Beer tot G. R. 13 martii 1548. T' versuijm voorbehalden.

Idem e. v. 15 jan. 1556. T'versuijm verlaten.

Die vooghdije van Ruermund met erve, guede, moelen, visscherijen, ende allen anderen toebehooren, ende dat huijs tot Dalenbroeck ontf. (1)

Heer Godert van Vlodorp, Ridder 142 . .

Gerard van Vlodorp, erve sijnes vaders ontf. 1409.

Willem van Vlodorp, erffvocght te Ruermund tuchticht sijn vrouw Cecilia van Hamel, ende van Elderen, aen sijn griendt geh. die Molen griendt tegen Remund over de Mase, ende aen sijne beenden in den Polich, ende daer buijten, wije ende waer dit in den Weerde tusschen den 2 Masen. der grooter ende der cleijner

(1) Cfr. Wolters. Recherches sur l'ancienne avouerie de Ruremonde.

Digitized by Google

Hornscher Masen, met allen heuren aenwassen in natten, droogen, hoogen, legen, met al sijnen ende heuren toebehooren gelegen sijnde gelijck die totter vooghdijen te Reurmund gehooren, 1460 met bediugh soo sij sonder kinderen sterven, dat dan haere naeste erven sulcx behalden sullen tot dat sijnen erven t'selve met X^{c} gulden lossen.

Willem Vinck bij transport Willems van Vlodorp ontf. den griendt tot Haenschen, in natten, in droogen, met allen sijnen R ende toebeh. niet vuijtgescheijden, aen der Hueser zijde gelegen is schietende metten eenen eijnde op Haenseler beke 1465, losbaer met DCCC rijnse gulden.

Willem van Vlodorp v. e. van de vooghdije tot Remund met heuren toeb., gelijck die van den hertochdom van Gelre, naer inhalt sijner brieven die sijne voorvaderen van Grave Otto van Ghelre vercregen hebben te L. ruerende is tot G. R. 8 oct. 1473.

Gerrit van Vlodorp erve synes vaders ontf. die erffvooghd. van Ruremunde 10 sept. 1529.

Willem van Vlodorp heer tot Goor tuchticht sijn vrouw Elisabeth van Montfort, aen alle alsulcke renten ende goederen als hem in broederlijcke scheijdinge van den goederen tot der erffvoghdijen van Ruermund gehoorende toegedeijlt sijn 3 julij 1529.

Gerrit van Vlodorp v. e. door sijnen soen Gerrit 19 Sept. 1578.

Gerrit van Vlodorp, erve sijnes vaders, 6 Maij 1544.

Id. v. e. 10 Maij 1556.

Cecilia van Vlodorp, huijsv. Albert de Entes, met Maria van Vlodorp c. u. 12 Maij 1556.

Lutger van Vlodorp c. $^1/_2$ jaer u. 29 Maij 1556.

Idem bis hij tegen Gerrits weduwe verhoort sij 9 Julij 1557.

Willem van Vlodorp heer to Odenkirken Dalenbroeck etc. c. 3 m. u. sijne L. 't ontfangen 19 Junij 1556.

Johan van Vlodorp erve sijnes broeders Gerrit, 3 Junij 1557.

Lamberta van Tuijl, weduwe Gerrit van Vlodorp als tuchterese 21 Aug. 1557. Willem van Poelwijck haer hulder.

Lutgart van Vlodorp c. attestatie sijnes debvoir. 29 Julij 1559.

Anna van Vlodorp, deur heuren soen Otto Schenck erhelt dat nijemant, sijnde ongehoort hier van beleeningen sal crijgen, 19 Aug. 1559.

Lutgart van Vlodorp ontf. sijn aendeel 11 Maij 1556.

Digitized by Google

Idem tuchticht sijn vrouw Wilhelma Ruijters.

Anna van Vlodorp, weduwe Christoffel Schenckx van Nijveggen c. u. (1).

Die visscherije op der Roeren der een deel gehoort tot Molenarcken, ende een deel to Pesch tot eenen Gulickschen L. ontf.:

Daniel van Efferen, 1419.

Jelis Doelen tot behoeff des Carthuser Cloosters to Remund ontf. dat leen tot Rurmund in der Ruijren aen der Bruggen, te weten die molen, water ende weerde aldaer, soo wije Henrick van Crieckenbeeck dat leen in der handt gehadt hadde, ende dat ontf. men met V mark 1448.

Henrick van Crieckenbeeck hulder heeft ontf. dat water ende die visscherije in den Roeren van der Bruggen opwert met den steijlen weerden, ende molen daer tor gehoorende. Is een V marcks L. 1428.

Broeder Jan van Dijnslaken prior met sijnen hulder Jelis Dalen ontf. 't selve, als Dirck Buijken dat te hebben plach tot eenen G. P. L. 9 Nov. 1473.

Broeder Johan Baden, Prior, met sijnen hulder Gerrit Note, 1506.

Albert van der Heijen, hulder 19 Jan. 1534.

Id. v. e. 25 Sept. 1538.

Jacob van Boshuijsen doet eedt, wesende Albert voorn. monninck geworden, 23 Junij 1544.

Marcelis Blanckebiel hulder c. u. eedt te V. om dat nae de Priors seggen, niet bevonden wordt, die selve Marcelis tot hulder gestelt te sijn; daerop eerst hem te hooren, 12 Junij 1556.

Die Prior, c. u. 7 Feb. 1558.

Claes Hart volmechtich des priors Joachim van Tongerloo v. e. 5 Maij 1538.

---

(1) Jean Albert Bouwens van der Boijen, seigneur de Venraij, Helden, Leuwen etc., voué héréditaire de Ruremonde, époux de Marie Emilie Raba baronne de Geldre d'Arcen, fut père de Marie baptisée à Vierlinxbeeck en 1699, qui épousa 1722 Charles baron d'Overschie et transmit à sa famille la vouerie de Ruremonde.

Digitized by Google

XL alde Schilde M. L, 's jaers aen den Gewanthuijse tot Rure mund, ende ander Renten tot Swartbroeck bij:

Seepken van Aijmbachen bewesen sijnen Oome ontf. bij Rembold van Titze, 1399.

Thijs Block, hulder der stadt Ruermund v. e. van XX gulden van Florentz ende XL aldeschilden 's jaers te beuren vuijt der gulden, ende renten des gewanthuijses tot Ruermunde, ende oft daer gebreek aen waer dat te vervullen vuijt den Thinsen ende pachten tot Swartenbroick, 16 Oct. 1473.

Die stadt van Rurmund, c. 6 weken u. 7 Dec. 1570.

Eadem noch 6 weken, 29 Jan. 1571.

Die gruijt to Remund daer aff 's jaers gegolden wordt XVIII st. paijments helt:

Robijn de Gruijter, 1326.

Rijcolt van Kintzwijlre ontf. die gruijte. Item een breemter leen te Leuwen bij Remund dat hem aengeworven is van Johanne Averecht van Remund, 1402.

Johan van Ensebroich, 1406

Thijs Block na doode Johans van Gijsenbroick beleent 1545. Idem hulder der stadt e. v. 16 Oct. 1473.

Steven van Venrade hulder in Thijs plaets, 1486. Die stadt c. 6 weken u. 7 Dec. 1570, 20 Januarij 1571.

Die Rurenbosch wie die met allen sijnen R. ende toebehooren boven der stadt Rurmund bij der Ruren gelegen is, met erffenisse ende lande daertoe gehoorende te weten (suit le détail) woe die voers. erffenis ende goede met heuren toeb. in der heerlikheijt van Nijel ende Harten, aldaer gelegen mogen sijn tot Z. R. ontf. bij:

Johan van Brede, 1456.

Triez van Bredes. Jans soen heeft hier aengetuchticht sijn huijsvr. Margriet van Wachtendonck die het alsoo ontf. 9 Julij 1498.

Raboth van Dursdael de jonge is haer hulder.

Sara van Bree erfft dit leen op haer dochter Catrin Hillen

Digitized by Google

huijsvr. Lodewickx In der Horst, die sulcx ontf. ende van 't versuijm affdraeght doet, 5 Maij 1527. Eadem tuchticht haeren man.
Eadem e. v. 14 Oct. 1538, 25 Sept. 1544, 6 April 1557.

'T goedt te Molraden ende den hoff te Ledorp helt:

Diedrick Wambois van Elint, 1326.
Joffrouw Cachermans droegh op den hoff to Liedorp, met sijnen toebehooren haer aengestorven op:
Sibrecht Jordens, 1452.
Diedrich Hoest bij transport Sibrechts voorn. ontf. den hoff to Lierop, in den Ampt van Montfort gelegen met sijnen laten 't zijnsen, pechten, visscherije, weijde, bosch, broeck, ende allen sijnen toebehoor, 1458.
Arnt Hoest erve sijnes vaders Diedricx, 1473; sijn moeder behelt haer tucht in den Kerspel van Berge. Hier toe gehooren XXXV boenre art landts, gelegen tusschen erve 't Zeets van Brede ende Emonts van Baerle, noch III boenre baents ende die visscherije in der Roeren achter den hove voors. tot eenen G. P. L.
Derick Hoest erve sijnes vaders Arnt, 23 April 1533.
Idem e. v. 1538.
Elisabeth Hoests, Christoffers dochter dijen sulcx bij sijnen broeder Dirck was toegeleijt 9 Junij 1544, tot G. R. Hulder Herman Cremer, v. e. 21 April 1566.
Tuchticht haer moeder Catrin Kremers.
Eadem huijsvr. Diederick Puijtelinckx v. e. 13 Junij 1569.

Nijestadt.

IV hoeve landts ter Nijestadt, de halve thiend aldaer VI hoeve landts tot Echt, VI hoeven landts tot Geene met den hove die geh. is ten Hove III$^1/_2$ mudde roggen XL stuck so capoen so hoener, XXVI st. penning gelts ende XVI onremeden helt:

Michiel de Hane, 1326.

Jan Slabbaert helt V marck gelts ter Nijestadt to borghleene van Montfort. Item den Vrouhoff to Borchlene. Item den hoff te Vlodorp, met al dat daer toe behoort, sonder dat Nieuw Huijs.

Digitized by Google

Item den hoff Ten Bomgaert, die Eiselbrecht zijnes broeders was. Item een hoeve landts stadts guet van Posterholt, 1326.

Diedrick van Gleents helt VIII boenre landts ende VIII schellingen gelts ter Nijestadt, 1326.

Fredrich van Wettenham ontf. dat L. te Nijestadt dat een P. L. is met sijnen toebehooren, 1444.

Johan van Witham v. e. van de goederen geh. in den hove Ter Nuwerstadt, die heeren Michiel de Haen te hooren plach (1) Summa des voors. landt XXVIII boenre vuijtgegeven voor XVIII molder roggen ende XVIII molder even Trichter maten. Men gilt jaerlicx voor eenen boenre achterschade den heerschap van Luijt 2 olde Vlems, ende den heerschap van Brecht 2 olde Vlemsch op 1/2 boenre op de Kempe, 20 Feb. 1474.

Frederick van Wetthem, erve Johans voorn. 1483, sijn hulder is Emond van Linden.

Werner van Wetthem, Johans broeder, 1483.

Willem Dobbelsteijn van Doenrade tot Haren, 1483.

Johanna Baex, weduwe Johans van Wetten ontf. haer tucht 17 Oct. 1483. Haer hulder is Hubert Back haer broeder.

Eadem met Gosen Backx haeren hulder, 1492.

Johan van Goor erft op sijn dochter:

Beerte huijsvr. Johans heer to Heumen, Groesbeeck Malden ende Beeck, drost tot Stockum, eenen hoff ende goedt met allen sijnen R. ende toebehooren gelegen in den Ampte van Montfort te weeten: Een Huijs in der Nijestadt, landt, sandt, bosch ende broeck daer toe gehoorende buijten ende omtrent der voors. stadt gelegen tot G. R. met XV gold gulden te verheergewaden, 14 Julij 1536.

Seger van Groesbeeck Johans 2 soen bij (2) maechgescheijt 23 Jan. 1556.

Johan van Groesbeeck, heer to Heumen v. e. 13 Oct. 1556.

Idem transport. Beerte van Goor beleent 31 Julij 1564.

Arnt Huijn van Amstenrode heer to Geleen bij transport Segers van Groesbeeck, 1 Sept. 1564.

---

(1) dont le détail accupe 2 pages. Nous avons recensé 75 1/2 boenre et 25 vrechten terres, prés, marais, brugères et bois.

(2) Cfr. Stein Annuaire 1882. Il était frère de Gérard cardinal-évêque de Liége.

Digitized by Google

Anna van Groesbeeck, weduwe Arnt voorn. c. u. 3 maendt. 16 Oct. 1579.

Dat goedt to Hoetrop, gehoorende tot Boeselaer tot V marck L. R. als dat van eenen heeren van Borne haldende waeren.

Herman van Hoetrop ende Beselis zijn soen ontf. bij Willem van Goor, 1401.

Idem tuchticht Beselis voorn. aen een hoeve landts vuijt den goede tot Hoetrop, daer beneven op sich nemende allen desselven Baselis schult.

Rost van Halle ontf. to Broiche den hoff tot Vlodorp den hoff to Gevenich, den hoff to Kijffenbergh, haldende van der heerl. van Borne, 1402.

Willem van Goor ontf. dat goedt to Hoetrop dat Heeren Hermans van Hoetrop plach te sijn, met allen sijnen toebehooren met der Capellen goede van Hoetrop, 1402.

Gerrit van Efferen ontf. den hoff to Hodrop met 2 hoeven landts, ende met heuren toebeh. tot Bornschen L. R. 1418.

Johan Krach van Hotrop ontf. een hoeve geh, in den hoff to Hotrop tot B. L. R. 1418.

Johan van Hotrop ontf. een hove van LI mergen gelegen tot Stommel aen den Goorbroiche die Roeloffs van Stommel plach te sijn, ende is een borch L. te Bercheijm, 1412.

Daem Rost van Halle ontf. den hoff te Gijffenich ende to Kiffelbergen ende alle goedt, dat heer Rost van Hortdorff zijn oom van der heerlicheijt van Borne te L. te halden plach tot een B. L. 1401.

Rost van Halle. 1402.

Gerrit van Lievendale ontf. eenen hoff tot Gevenich in den Kerspel gelegen van der heerlicheijt van Borne haldende, 1402.

Gooswijn Carselis soen van Gevenich ontf. L. mergen landt in Gevenicher velde gelegen. Idem III hoffsteden gelegen binnen den dorpe te Gevenich met heuren toebehooren tot eenen B. L. R. 1402.

Goissen van Gevenich Thilmans soen ontf. LXXX mergen lants te Gevenich in den Velde in Boeseler Kerspel gelegen tot sulcken rechten ais dat gelegen is, 1403,

Digitized by Google

Jacob van Rebuitrade ontf. den hoff to Lijffenberch met sijnen toebehooren omtrent CXL mergen ackerlants te Broiche, II gewelde holts op den Buicket to Boisler onder den Lijnde tot eenen B. L. R. 1418.

Heer Govert van Roire, Ridder ontf. den hoff to Erselbach als die met allen sijnen toebehooren gelegen is vuijtgescheden, dat der Kircken toebehoort tot B. L. R. 1418.

Johan van Ossen der Joude (1) ontf. eenen halve hoeve Landts gehoorende in den hoff te Reijtshoven die noch Gosen Speden van Langenvelts des voorsch. Johans sweger heer is tot B. L. R. 1418.

Catrijna dochter Henricx bruijthe van Glimbach als erve Catrijnen weduwe Johans van Corentzich hoere eenich vrouwe, beleent met den hoff te Montzen voor een B. L. 1402.

Johan van Lovenich is haer hulder.

Emont Beggendorp ontf eenen hoff tot Montze gelegen met 2 hoeven lants voort bosch ende leengoeden met allen sijnen toebehooren als hem dat aengestorven is van sijner moeder Ermgaert 1421.

Jorden van Montzen heer Godschalcx soen van Montzen bij transport Emont voorn. anno . . .

Hier staet tot G. L. 1421.

Henrick van Betgenhuijsen ontf III hoeven landts gelegen te Montzen tot Gul. L. R. 1428.

Vlodorp.

XXIV hoeven landts ende III$^1/_2$ marck gelts ie Vlodorp ende XXIV stucke so capoen so honer helt:

Willem Butsaert, 1326.

Den hoff to Oirrade, met allen sijnen toebeh. tot Vlodorp gelegen. Item die Laten van Brempt ende dat Fursterampt op Elmpten Walde. Item den hoff tot Heulchaven, alle V marcx L. Item den hoff den Haenritte, met sijnen toebeh. gelegen tot Tegelen met eenen sparwer te verheergewaden ontf.:

(1) Serait ce un Israëlite?

Digitized by Google

In margine: Heer Gerrit van Hulkoven den halven hoff tot Hulhoven met al dat daer toe behoort, 1326.

Steven van Oirrade, 1402.

Gerrit van Oedrade vern. e. van den hoff tot Oedraeide met allen zijnen toebeh., in den Kerspel van Vlodorp en de Roeren gelegen tot M. L. R. haldende XX boenre ackerlandt, des gelegen is in den Steenwinke II mergen. Item in dat Emptsenrade XII mergen, noch op Gen. Borre VII mergen ende dat ander es licht savelandt in den Vlodropschen Velde gelegen. Item daer gehooren in aen laten, Thijnsen, hoener ende penninck gelt jaerlicx weerdt wesende IV Rijns gulden, ende daer onder is een Coirmoedich goedt to afflijve 6 Feb. 1474.

Steven Oeraide erve zijnes vaders Gerrits, 1481.

Henrick van Hertevelt cum suis beleent 1513.

Jan Hellen successor Henricx voorn. beleent 1523.

Steven van Hertevelt cum suis id. 29 Sept. 1538.

Idem e. v. 11 Julij 1544.

C. u. 8 Junij 1556.

V. e. 22 Junij 1556.

Steven van Harteveld e. v. 1584. Willem van Harteveld pro se et suis, 1587.

Michiel Agris bij doode Stevens, 1598.

Jan ende M. Borreveldt hebben overgegeven aen Jo^r^ Jan van Baexem, 1611.

Renier Bex to Bruntzum relevavit coram H. Comitem de Berg pandtheer te Montfort.

Dat L. van Nuijnheijm holdende XLI boenre ontfinck:

Godart van Nuijnheijm, 1426.

Idem kent gelingh Thijs Louwhff II$^1/_2$ molder roggen aen den goedt voorn. 1461.

Henrick Hoenen van den Pesch bij transport Thijs voorn. die selve II$^1/_2$ molder.

Sietze van Nuijnheijm erve sijnes vaders Gaerts, 1469.

Heer Henriek Hoenen van den Pesch. cum suis behelt sijn deel, ende sijn Sietzen moeder haer tucht.

Digitized by Google

Idem e. v. 19 Aug. 1471.

Adriaen van Broeckhuijsen aen d'een ende die Heijnsberghsche beke aen d'ander zijde.

Jutte van Nuijnheijm huijsv. Reijners van Druetten bij vertich Peters Gaerdts ende Geertrudts van Nuijnheim huijsv. Daijme Scraijers, 1482.

Lodwich Ingen Horst blijft man daer aff.

Jutte voorn. als erve haeres broeders Seetz beleent 24 Oct. 1475.

Jonckvr. Herman van Devitten beleent 28 Nov. 1510. Luderich In den Horst hulder.

Jorien van Hoengen burger to Wassenbergh eertijts beleent sijnde c. u. e. te v. door sijnen soen Johan, 28 Oct. 1538.

Idem c. noch u. 10 Nov. 1553, id. e. v. 23 Oct. 1556 dem Johan Crieckelman.

Willem ende Werner van den Bongart, gebroederen heeren zu Heerwijnantsraede zur Heijden und Blijt, Erffkamerer des Furstendombs Guijlick c. u. 11 Junij 1564; iidem beleenen 21 Jnlij 1564.

Johan Buschhouwer Scholtis is haer volmechtiger.

Jorgen Krieckelman met Anna van Schoenraet, Priorissa des Godtshuijs Wenauw.

Erven Joriens van Hoeingen beleent 3 Dec. 1564.

Linne.

Arneutkens goedt met zijnen toebeh. gelegen te Linne in den Ampte van Montfort ontf.:

Arnt van Lomme, 1424.

Den hoff tot Oze als die gelegen is helt:

Henrick van Oze, 1326.

(?) Idem ontf. den halven hoff van Wesemael, met sijnen pechten ende allen sijnen toebehooren in den Dingbancken van Linne ende van Berge, in den Drost Ampt van Montfort, 1421.

Idem ontf. dat halve goedt van Wezemael, in aller maeten woe Hertoch Willem Derick van Mersen den Wilden dat te L. gelacht hadde tot eenen P. L. R. met XV Rh. gulden te verheergewaden, 1424.

Digitized by Google

Gerrit van Streijdhagen behoort die hoff Ingen Oe bij Lijnen daer vuijt.

Conrard Platvoet van Rurmund ontf. XXVIII molder Roggen erffpacht 's jaers voor een P. L. 1452.

Idem met sijne broeders ende susters ontf. aen den hoff in der Oe XXVIII molder roggen pachts dat een P. L. is met XV averlentschen Rh. gulden te verheergewaeden, 1476.

Henrick Suijdewint van Hinsbergh v. e. van den hoff in der Oe met alingen zijnen toebeh. ende met den Leenmannen van Osen daerinne gehoorende gelegen (suit la situation) oock behooren daerinne V mergen beents (suit la situation) G. P. L. 26 Sept. 1473.

Idem transport Gerrits in den Cop van Strijdhagen beleent 1461.

Idem ontf. in erffpacht eenen griendt ende aenwas in der Maze beneden Arnts griendt van Goor. Ende dat veerstadt to Polle ende daer tegen streckende op de zijde daer Lijne licht langhs den Honthuser weerdt ende den hoff In der Oe voorsc. jaerlicx van elcken boenre aengewassen ende noch aen te wassen dat groen ende weijdbaer were, alle jaer op S. Andries misse een molder even tot Montfort te betalen.

Item v. 9 Januarij 1474 een leen met die onder Leenmannen van Oesen tot G. Montfort P. L R. in den Ampte van Montf. in den Kerspel van Linne gelegen met allen sijnen toebehoor te weten (suit le détail); voort die leenmannen van Osen met namen Arnt van Goor (et autres).

Hendrick Geldoff bij transport Coen Platvoets ontf. den hoff to Osen met allen sijnen toebeh. voor een P. L. 1480.

Willem van Vlodorp Erffvooght bij transport Henrick Geldoffs ende Henrick Suijtwint ontf. die mannen van leen geh. in den hoff to Eijnichuijsen met allen heuren rechten ende toebeh. die geh.: sijn die Leenmannen van Osen, 1487.

Johan Drijvener cum suis ontf. een L. gen. den hoff to Osen met allen sijnen rechten ende onderleenen oock den hoff to Eijnichuijsen, 20 Maij 1522.

Item gift te kennen dat den hoff in der Oe, van der Maesen weggespuelt is, ende d'onderleenen daerin gehoorende verduijstert werden, c. daeromme consent dat die selve onderleenen in den Aldenhoff to Oessen oock leen wesen sullen transfereerende van Jan voorn. ende sijn erkant worden 1 Martij 1523.

Digitized by Google

Gerrit van Vlodrop ontf. die Leenmannen tot den hove Eijninck Osen gehoort hebbende die in den lande van Montfort in den Kerspel Linne gelegen was, ende deur den maestroom affgedreven is tot G. R. om bequaem te sijn ten Rechten te staen 10 Sept. 1529.

Johan Drijvener v. e. van den alden hoff tot Oessen met den Leenmannen ende anderen sijnen toebehoor in den ampte ut supra, tot G. R. 10 Julij 1544.

Johan Drijvener erve sijnes vaders Johans 19 Aug. 1546.

Idem e. v. 21 apr. 1556.

Thonis Drijveners, weduwe Reijners Pruenen, ende haere kinder Geertruijt, Jan, ende Catrina Pruenen met Isabella Drijveners weduwe Lambert van Gangel confirmeeren heur maechgescheijdt 17 Aug. 1570.

Sur une feuille volante:

1582 Anthonis Drijvener voor hem ende sijne met gedelingen e. v.

1585 Christoph Cremer.

1606 Jo^r Willem van Horion.

1506 Dec. Mathijs Cornelissen alias van den Steen in nomine Anthoni Cornelissen getr. hebbende de dochter van Anthonis Drijver

1507. Ant. Cornelissen × Catharine Drijveners.

1628 Ant. van den Steijn × Cath. Drijveneer e. v. aen den grave Hendrick van den Bergh.

Een Leengoedt in den Kerspel van Linne gelegen haldende t' samen X boenre landts soo heijde, ende ander lichtlandt dat gelegen is bij Bullers landt, ende een deel beneven Dijtkens landt aen der Valderen en Dirck Juelbus goedt schietende, met den eenen eijnde enz.

Hier van v. e.

Jacob Gielen 30 Jan. 1474.

Hier staet dat Johan van Lomme burger tot Venlo aen de handt to hebben plach.

Heijncken Timmerman van Linde erve Jacobs voorn. 1511.

Jaick Heijneken Timmermans soen 1523.

Id. e. v. 18 Aug. 1544, 15 Junij 1556.

Digitized by Google

T' goedt te Haaelingh gelegen in den boerschap van Lijenen tot Z. ontf. bij:

Herman Gherking 1578.

Den hoff Ten Breidenwegh met allen sijnen R. ende toebeh. bij Linne gelegen in den Kerspel van Linne ende van Herten een P. L. geholden bij:

Seger van Brugge gen. Cremer ende ontfangen bij:
Seger Tes. Jacobs soen 1490.
Art Roder erve Seger Tes 9 Oct. 1506.
Christophe Roder erve sijnes vaders Aerts 1522.
Gerrit Kremer erfft op sijne kinder noch onmundich Gerrit Catrin ende Lijsbeth Cremers tot G. R. 18 Oct. 1534.
Christoffer Hoest is haer hulder.
Catrijn Kremers huijsv. Christoffels van Wijssen ende haer broeders Gerrits erven haeres vaders Gerrits beleent 8 Julij 1544.
Ead. e. v. 1556 21 April; 1 Julij deur heuren soen Gerrit van Wessen; 2 Oct. 1570 deur Gerrit Cremer.

Montfort.

XI marck gelts van Borchleen te Montfoerde.
Item den ganck van den wilden peerden in Echtervalt. Item dat goedt te Oderrode. Item die gruijt van Wansem ende alle sijn goedt van beneden dat helt ten Z. R.

Jacob van Mijrlaer de Jonge 1326.
Herman van Lievendael is man van den dorpe te Over Leuwen, met aller sijner heerlich., visscherije, beenden, thinse, pechten, met allen sijnen toebeh.

Idem is man van den hove te Genauwen, bij Montfort met allen sijnen toebehooren mit namen die Wilde peerdt met heuren gange op den Walde ende die heerlicheijt soo sij gelegen is.
Jan van Buijnne, helt X marck gelts te borghleen van Montfort 1326.

Heer Franco van Bercke helt V marck gelts vuijt den Lande van Montfort 1326.

Digitized by Google

Reijner Bruijt helt XII marck gelts to Borghleen te Montfort, den hoff te Bauhout bij Echt ende X ℳ des jaers vuijt den thinse van Echt. 1326.

Adolph van Bernsauw ontf. te L. X marck s' jaers vuijt sijnen goede gen. Beeck in den Kerspel van Oeverrade gelegen 1335.

Sijbert van Kessel geeft over den hoff. geh. die groote Hoeve gelegen bij Belfelt in den Lande van Montfort streekende aen dat Merlenbroeck met allen sijnen toebehoor, perden stoet ende wiltbaen, nijet vuijtgescheijden aen :

Catrijna sijn dochter huijsv. Reijners van Brempt, de jonge, ende hoewel die Hertoch meijnde dat die peerde stoet, wiltbaen ende heerlicheijt zijner frve toe comen soude, heeft nochtans naer wijsinge der leenmannen Catrin voorn. met alles beleent tot G. R. 1456. Doch in 2 jaeren haer R. te bewijzen. Reijner van Brempt ontf. die Groote Hove in den Kerspel van Besel, bij Belfelt, ut suprà, vuijtgescheijden die heerlicheyt van peerde stoet ende wiltbanen die M. G. Heere toebehooren sal tot G. R. 1465.

Idem e. v. van den Grooten Hoeve, haldende XXIII boenre ende I mergen artlandts, ende aen heijde, ende wiltlandt noch XX boenre. Noch gehoort daer in 1 m. baents tot Besel. Ende hier vuijt gilt men jaerlijcx der kercken van Tegelen IV pont wasses 30 Jan. 1474 tot M. L. R. Slbrecht van Brempt erve sijnes vaders Rijners 1484.

Evert van Brempt thoont een brief daerbij Sibrecht voorn. vercocht ende opgedragen hadt dit L. aen vrouwe Lijffart van Brempt Abdisse des stichts tot S. Quirijn binnen Nuijs, voor sich oft helder s' brieffs, met haeren wille daerop. Evert voorn., verclarende dat hij die helder were, beleent wordt 1505.

Joost van Brempt erve sijnes vaders Everts 26 Maij 1544. Sijn hulder is Willem van Baer.

Idem doet selver eedt 10 Junij 1556. (1)

---

(1) Diedrich van Westrum relève comme oncle et momboir de Cath. et Aleijt van Eijll, 1598.

IJsebrandt Prenth relève 1628 devant le comte Henri de Bergh, seigneur de Montfort.

Renier Prenth relève en 1635 du Roi à cause du décès d'Ysebrand et du retrait de l'engagère. (Archives castrales de Baarloo).

Digitized by Google

Een P. L. tot Echt gelegen ontf.

Willem van Daswijlre 1438.

Lijsbeth weduwe Willems voorn. een huijsfrouw Ritzart Speden 1463.

Lijsbet van Osen, huijsv. Ritscharts voorn. ontf. een L. dat naer haeren doode wederom tc Hove compt 1467. Arnt Bock is haer hulder.

Gedelingen tot Daeswijler gehoorende naemlijck Heijn van den Dijck aen III$^1/_2$ vrecht landts, die op Krieckhovens velde gelegen sijn, Heijn Koecksken een mergen landt, Goitszen Wolffs van Borre 1$^1/_2$ vrechten landt, Lemmer Goitszens $^1/_2$ mergen gelegen op Hamme, achter Stijnvoort hoeve elck heeft sijne R. betaelt.

Peter van Guijlick Priester met Catrin Geertrud ende Anna sijn susteren ontf. dat goedt geh. Daeswijler goedt met allen sijnen R. ende toeb. in den Kerspel Echt ende Berg gelegen tot G. R. bedingende dat sijne 3 susteren ende anders nijemant erven sal. 22 Sept. 1533. Herbert van Wustenraede is hulder. Herbert van Wustenrade cum suis e. v. 14 oct. 1538. Id. e. v. 7 julij 1544. Hier staet bij: End dat Haiffken to Postairt, woe dat met sijnen toebehoor in den selven ampt bij den Aerwinckel gelegen tot G. R. Id. e. v. 15 Junij 1556.

Echt. (1)

Den hoff ter Horst met sijnen toebeh. in den Kerspel van Echt gelegen, een P. L. ontf:

Diedrich van der Horst als erve sijnes vaders 1449. Idem kent naevolgende gedelingen zijn moeije Jutte van Rutzichoven, dat in t' leen van der Horst gehoort, sijn moije Bartze haer deel aen Rutzichoven, die sulcx overgaiff aen Symon van Roidenbroich, welcke van sijner huijsv. wegen, oock sijn deel daer aen heeft, t'welck hij t'samen opdraeght aen Willem vander Baent. Baetz van Rutzichoven, huijsv. Johan Buelen, met wil haerer kinder geeft over Lemmen Goitzens van Echt haer deel 1455.

Lambert Pijl van Swalmen ontf. voor trouwen diensten als een

(1) Cfr. Peeters. Geschiedkundige Beschrijvenis der Gemeente Echt. Public. Tome IV, p. 52.

Digitized by Google

versuijm t' leen, een goedt geh. Copleen ofte Boxoven ofte t' goedt ten Oeven gelegen bij den Haigen in den Kerspel van Echt, met allen sijnen toebeh., ende tot verbeternisse desselven dat goedt to Rutzichoven oock t' Echt gelegen tot G. R., daervuijt jaerlicx te betaelen 11 paer corns gelijck andere pachten te Montfort bij verval des leens 1464.

Id. v. e. 3 Nov. 1473.

Willem Pijl, erve sijnes vaders Lamberts, 16 Nov. 1506.

Rochus van Wessem erve W. Pijls, 8 Aug. 1525. Lijsbeth Willems weduwe behelt haer tucht.

Lemme Goossens kent gelinghe Heijnen van den Eijnde, 1492.

Jennes van Rutzichoven ontf. ut supra 20 Junij 1535.

Lijsbet Pijls ende heure kinder v. e. van den hoff Buxhoven, 14 Oct. 1538. Johan van Heuckelhoven is hulder.

Peter van Rutzichoven cum suis ontf. dat L. to Rutzichoven etc. tot G. Cl. R. 14 Oct. 1538.

Id. v. e. 12 Julij 1544.

Gaert Pijl erve sijner moeder ontf. tot G. R. 8 Sept. 1544, id. v. e. 29 Junij 1556.

Lodewijck in den Horst v. e. 1557 van 3 leenen. 1 leen Hasselholtz, Volquijns leen, het Goedt in der Horst. tot G. R. Gijsbert van Delen als mam en momboir van Elisabeth In der Horst ontf. te leen het goed in der Horst, 1595.

Johan Willem van Brambach, cracht hebbende van Jof. Elijsa beth In der Horst weduwe van Delcn, e. v. 1607.

Harthart van Spee, amptman, bij transport van Jhr. Jan Willem van Brambach dit L. ontf. 1620.

Franz Henrick van Spee beleent 1634, e. v. 1642.

IX boenre landts tot een V marckx L. ontf.

Peijlle van Ruremunde, 1403.

Thomas Rodermonts ontf. sijns vaders L. to Echt gelegen dat een P. L. is 1443.

Id. e. v. 1 Feb. 1474 van een goedt te Echt gelegen dat met der hoffreisingen t' zamen is X boenre (suit le détail) valet jaerlicx boven die gelingschap die daer vuijt gespleten is XII molder roggen. Wijn Hoenkens erve Thomassen voorn. 1483.

Thijs Halbeeck e. v. tot G. R. 14 Oct. 1538, idem 1544, 1556.

Digitized by Google

Gerrit van de Krouck cum suis erve Thijssens voorn. ontf. 2 Dec. 1570.

Een L. geh. Wijnen leen tot G. R. daervan.

Aernt Wijnen e. v. tot behoeff Mr Willems van Laick, die een leenman daer aff is met sijnen medegedelingen 14 Oct. 1538.

Peter Wijnen ontf. te leen Rodermonts goedt in den gerichte van Echt tot G. R. 5 Maij 1541. E. v. 8 Julij 1544.

Joost Wijnen onm. beleent 15 Junij 1556. Corst van Meerssen momboir:

Een P. L. voor XIV d. ontfangen:

Croijffoeijts kinder 1401.

Croijffens van Havert beleent 1420.

Johannes Potten ontf. een Cluppel tot Echt ende kende daer aen gelingen Jan Rencen van Lande in des Oe gelegen binnen den Masen 1439.

Lens Kromfoijts ontf. sijnes vaders L. 1441.

Id. e. v. van een L. in den Kerspel van Echt binnen de Mazen haldende, met de Hoffreisingen XXIV$^1/_2$ boenre (suit le détail) 1474.

Lodewijck Ingen Horst van wegen sijner huijsvr. erve Linse Cromfoijts ontf. een pond L. 1407.

Hendrick Ingen Horst ontf. Kromfoits leen 23 Maij 1522.

Id. v. e. 14 Oct. 1538, 30 Sept. 1544, 6 April 1557.

Volquijns L. tot G. R. daer van:

Lendrich in den Horst e. v. 14 Oct. 1538.

Lodewich In den Horst, erve sijnes vaders Lendrich 20 Sept. 1544, id. e. e. 6 Aprilis 1557.

Idem transporteert dit L. op Johan van Wijttenhorst, Drost van Montfort soo lange bis het L. R. aldaer gehalden zij 7 Aprilis 1557.

Nota dit volght hier nae bij een L. van XI boenre.

Dat L. van Eijnenbergh gel. bij Echt aen den Eijcken.

Digitized by Google

Jan van Eijnenbergh. deur zijnen zwager Herman Moir van Eijnenbergh kent gedelinge aen $^1/_3$ Willem Moijser. 1466.

Corst Joost van Meerssen beleent met den L. van Alpen, Eijnenberghe ende Bijsel, 1527.

Willem van Alpen ontf. dat L. haldende XXV boenre, 1427.

Jacob Moetfel ontf. dat L. dat Wijnricx van Besel plach te hebben, gelegen tuchen den S. Joosten wege ende Rurmundsche wege aen den cleijnen heijde etc. 1444.

Thijs Mudfel ontf. etc. met XV Rhg. te verheerg. 1456.

Mette weduwe Jacob Moetfels huijsv. Dirckx Vos, 1459.

Thijs Moedfel e. v. van den L. van Alpen etc. 1474.

Deirck Vos van Holthem ontf. 1477.

Henrick Hack 1477. Evert van Wilderade bij transport Henrickx Hacks, 1482

Willem van Vlodorp bij transport Everts voorn. 1484; idem bij transport Reijner Mutfels $^1/_3$ deses L. gent. Besel. 1487.

Reijner Mutfel ontf. sulcken als Henrick Hack gehadt, 1477.

Willen Mousel ontf. dat L. van Alpen, 1483.

Jan Mousel erve sijnes vaders Willems, 1487.

Willem van Vlodorp Erffvaight bij transport Johans voorn. 1491. Lambert Pijl van Swalmen is haer hulder.

Die heeren van Vlenberge ontf. dat L. to Alpen, 1511.

Derck Pollart rentmr. ende hulder.

Corst Merssen pro se et suis e. v. 14 Oct. 1538 tot G. R.

Corst Joost van Meerssen Schultet zelig soen ontf. Alpen, Eijnenberg ende Bijssel met eene P. heergewaden 1527.

Idem e. v. 7 Julij 1544, 15 Junij 1556.

Geert van Meerssen cum suis erven haeres broeders Corsts 13 Jan. 1576.

Den L. in der Echter Oe helt XXIV boenre landt ende die hoffrichtinhe voor XII Rhgl. ontf. bij

Reijnolt van der Hasslhult 1419.

Willem van den Haselholt erve sijnes vaders Reijners 1466. Verheergew. met XV Rh. gl. ende gelinge bekant Lijns Kroiffoets, Gerhard van Echt, Lijsbeth van Thoren ende Lambert Raets.

Digitized by Google

Thomas van Aldenhoven bij transport Willems voorn. 1467.

Lambrecht Raet beschut dit L. met Gaitspenninge 1468.

Idem e. v. van een goedt geh. Hasselhots leen gelegen op gen. Oe, t' samen holdoende met hoffreijsinge XIX$^1/_2$ boenre landts ende voormaels gehalden XXIV boenre soo dat die Mase afgedreven (suit le détail) zoe M. P. R. 31 Jan. 1474.

Idem kent geling Geerman Heesman aen II boenre op den Hoogen Velde, op de Laick, Gerardus kinder ter eenre ende des altars Landt ter ander zijde 1490.

Lendric In der Horst belent 3 Jan. 1510.

Joris Op gen Oe bij coope van Heijnen Keller nae 3 genachten, een goedt gehoorende in Hasselholte ende Graessen L. 1526.

Lendrich in der Horst v. e. 14 oct. 1538.

Lodwich in der Horst erve sijnes vaders Lendrichs, 21 sept. 1544.

Idem en sijne vrouw Catrijn Hillen c. u. 1 julij 1556, id. e. v. 7 apr. 1557.

Den hoff ter Beke als die gelegen is helt:

Henrick de Monter 1326.

Willem van der Beke helt II hoeve die geh. sijn ter Beke ende VIII boenre landts daer bij liggende te M. L. 1326.

Wolter Mons ontf. een L. dat P. was voor XIV gulden 1404.

Heijn Sijmons soen ontf. sijn vaders L. ter Beke ende op Cranevelt 1427.

Willem van Kodichaven ontf. dat L. ter Beke, dat Herman Kempe plach te hebben, van Gijsbert Vollinck, van der Bosch dat een P. L. is 1434.

Reijner Goltsteen to Ruermund v. e. voor sijn soen Gerrit een cruijtsbroeder to Remund van een hoff ter Beeck (seul le détail) 1 feb. 1474.

Johan Goltsteijns, Prior der Carthuser beleent 1481.

Kerstgen van Aken hulder.

Kerstgen van Aken bij transport Johans voorn. 1484.

Den hoff op genen Dielgaerde, in den Kerspel van Echt daervuyt gestorven is:

Henrick Hacherbach, ontfangen bij:

Ercken Wijnkens, in behoeff des Joffrouwe van Eelse ende tot

Digitized by Google

wederseggen, ofte opseggen der rechten erffgenaemen over te setten om den wijn.

Schelart van Obbendorp v. e. deur syner diener Arnt Wijnen. 14 oct. 1538. (1)

Mors L. van Echt haldende XI boenre metter hoffstadt ontf. bij:

Peter Pijper 1420.

Volquijn Pijper erve sijnes vaders Peters, sijn broederen ende zusteren gelinge, sijn moeder behelt tucht 1439 een P. L.

Id. e. v. deur Godert Pijper (suit le détail) 1474.

Gaert van Gen Rade 1483 modo Lodwich Ingen Horst.

Idem kent geling Goijen Thijs 1489.

Lendrich in den Horst e. v., deur sijnen soen Lodwich, van Volquijns L. 1538.

Lodwich, erve sijnes vaders Lendrichts, 20 Sept. 1544, e. v. 6 Aprilis 1457.

Idem transporteert dit L. op Johan van Wijttenhorst drost van Montfort, soo lange tot dat het L. R. aldaer geholden zij 7 Aprilis 1557.

1/3 van den Hove in Doirde dat een P. L. is ontf.

Arnt Struijber van Kessel 1432.

Joost de Wilde van Meerssen ontf. den hoff in den Darde 1456.

Henrick van Inckvoert bij transport Joosts voorn. 1463.

Idem bij transport Johans van Lijeck 1/4 1464 welck 1/4 Henrick Baex den voorn. Johan met sijn dochter in hilick hadt vuijtgegeven. Henrick Geldoff 1470.

Henrick Gelden v. e. 1484. Valet jaerlicx XXVI paer corns, halff roggen half even Echter maet VII capuijn ende II hoenre.

Lijsbet van Brede, huijsv. Gillis van den Hoerrinck met naer broeder Peter van Brede, erven Henricx van Inckevooirt 1474.

---

(1) Ce fief fut relevé en 1620 par Walrave Schellart d'Obbendorp, qui en renouvelle l'hommage en 1622 au comte Henri van den Berg. Ses enfants font reliel en 1638.

Digitized by Google

Henrick van den Berge ontf. $^1/_2$ Jacob van den Beken sijn hulder.

Conrad Volker erfft op sijne kinder:

Seger, Helwich, Anna, Elisabeth, Eva ende Maria Volcker den hoff in Darde met allen sijnen toeb. in hoogen, legen, natten, droogen tot G. R. 8 Julij 1534.

Seger Volquijn voorn. v. e. 14 Oct. 1538, Febr. 1548.

Conrad Segers Volckerts soen. onm. erve sijnes vaders 17 Sept. 1555. Daniel van Oldenhoven is sijn momboir ende hulder. Id. v. e. 6 April 1557.

Lens Poncen L. haldende VII$^1/_2$ boenre landts ende IV oirmidde ende XX capuner ontfangen bij:

Herman van der Nelken, 1421.

Diedrich Stijnbitser van Ruermund ontf. een L. tot Echt dat Lencen Poncen te wesen plach, endc Herman van der Nefken naegehadt dat een P. L. is omtrent VII ofte VIII boenre landts soo te verstaen is gegeven, 1446.

Johan Stolteden van Echt erft op sijn dochter Lijsbeth huijsfr. Peter Meus soen, dat goedt Ten Berckler met sijnen toebeh. voor een Cluppel L, met XV alde grooten te verheergewaden, 1454.

Ghiele van Berckler ontf. dat goedt, gelijck dat van Peter van Berckler verstorven waer, beheltelijck sijn huijsf. Lijse haer tucht, 1473.

Willem Bardenbacx v. e. (suit le détail) 31 Jan. 1474.

Die kinderen Gielis cum suis naemlick Johan Buijsers, Otto ende Willem van Berckeler ontf. 1486.

Peter van Berckeler cum suis v. e. van Bardenbacx L. gelegen tot Berckeler tot G. Clup. R. 14 Oct. 1538.

Johan van Berckler cum suis als erven Peters, 28 Julij 1544.

Peter van Berckl erve sijnes vaders Johans. 10 Junij 1556.

Arnt Busers is hulder wesende Peter onmundig.

Idem e. v. noch onmundich. 15 Junij 1556.

Corst van Berckel erve sijnes vaders Peters, 15 Junij 1578.

Een cluppel L. in der Dingbanck van Echt tot Berckeler gelegen met XV alde grooten te verheerg. geerft van:

Digitized by Google

Arnold Neuthen op sijn soen Joannes cum suis. 1444.

Lemme Goossen, Rademaeckers soen bij transport Johans voorn. ende gelinge aen de helft Jan Poncen van Echt,

Id. e. v. van t' goedt tot Berckler haddende t' samen omtrent VIII boenre (dont le détail). Ende men gilt jaerlicx daer vuijt den gasthuijs van Echt 1 molder roggen. Valet jaerlicx met der gelingschap 6 molder roggen, 1474,

Willem Lemme, erve Lemme Goossens erft op sijnen soen Daem Dillen, 1523.

Gerrit Trenen vercopt sijn gedeelschap aen Geerken Ogen 1326 (!)

Dirk Ingen Broixken bij vercop Daem Lemmens ende Gerrit van Baichoven, met believen van Willemen huijsf. harer moeder.

Heijn van gen Eijnde 28 Julij 1544. v. e. 15 Junij 1556.

Heeren Gerharts L. van Wijswijlre ontf. bij:

Peter Lommen 1406 (suit le détail).

Idem kent gelingen Diedrich van gen Eijgen aen V vrechten landts gelegen in de Echter Oe volna bij den Laeckewege bij heeren Hubrechts landt van Broeckhuisen, soo dat sijnen wijve aengestorven 1452.

Hencken ende Leonart Lijndemans bij overgifte haeres swagers Diedrich van den Eijgen voorn. die Peter Lemme, daer aff gelinge kent.

Dirck Hugen ontf. 1469.

Gerard van Strijthagen ontf. sijnes heeren Gerardts Ingen Loe L. met sijnen toebeh. dat een P. L. is, ende bekende Margriet sijn moeder Gerrichts dochter Ingen Oe ende haeren erven die helft voort sijn moeder d'ander halffscheijt haer tucht 1427.

Dat L. van Kukelweerde halt VIII boenre bij:

Johan van Kukelweerde ontfangen 1423.

Poul van Kockelweerdt Jacobs soen ontf. dat L. van Kockelweert gelegen in de Dingbanck van Echt. Ende is een P. L. Ende kent gedeling Gerrit Graes Inder Oe aen $^1/_2$ 1467.

Jacob erve sijnes broeders Pouls 1491. Idem heeft dit L. ver-

Digitized by Google

coft aen Jan Gerardus Techt tot behoff sijner sustersn blijvende daer aff man bis dat vervelt ofte ean sij anders gesint worden 1491.

Gerrit Graes voldoet die L. plicht van wegen sijnen gedelingschap.

Laurens van Echt Puijten soen sulck erve ende goedt als hij tot Echt liggende heeft, tot een V marcx L. 1403.

Gobbel Reijnalts kent gelinge Gerrit Koenen van IX vrechten landts die hem aengestorven sijn van sijn suster Lijse ende in sijn L. gehoorende, dat een Clup. L. is tot Echt gelegen bij hem ontfangen soo hij sacht bij tijden Hertoch Willems, 1449.

Gerard Krenen ontf. een L. dat Reijnkens L. van der Heijden te heijten plach voor een P. L., daer aen gedelinge gekant Gosen Rademaker, 1438.

Gerrit Krenen erve sijnes vaders Gerrits, 1466.

Simon Krenen erve sijnes vaders Gerrits, 1488.

Coenken van Laeck enz.

Daem Lemmen cum suis v. e. 14 Oct. 1531 tot G. R.

Heijn Lemmen. Daems soen, 7 Julij 1544.

Maria Krenen huijsvr. Corst van Meerssen, 26 Jan. 1552.

Johan Reijners erve sijner moijen Maria ontf. dat goedt ter Heijden ofte Koene goedt tot Geld. R. dec. 1574.

Derick van Cruchten v. e. van een goedt haldende met den gedeelingen omtrent XXXIV boenre (suit le détail). Valet jaerlicx XXV molder roggen, 1474.

Graefkens L, ontfangen bij:

Griesken, 1410.

Graes in den Horst, 1417.

Graes kinderen in der Oe ontf. haer L. 1430.

Johan Graes v. e. van een L. tot M. P. R., in den gerichte van Echt, tusschen den 2 maesen gelegen heldende t' samen XVIII$^1/_2$ boenre landts (suit le détail). Valet met de Gelingschap IV molder Roggen, 1474.

Arnt Graes erve sijnes Ooms Johans, 1490.

Rutger Graes beleent 27 Junij 1535 met een L. van omtrent XIX$^1/_2$ boenre (suit le détail).

Digitized by Google

Idem tuchticht sijn moeder Griet Schreurs ofte Gries aen sijn deel.

Id. e. v. van den L. geh. Oe 14 oct. 1538.

Id. e. v. 7 julij 1544, 15 junij 1556.

Gerard Graes c. w. 2 maenden 2 may 1567.

Henrick Graes cum suis erven Rutgers voorn. 30 junij 1567.

Den hoff van Arwijnckel met allen sijnen toebeh. ontf. bij·

Gijsbrechts soen van Braecke 1428.

Roest van Warrensrode 1431.

Gijse van Geles ontf. 1448, maer is deurstrecken.

Sander van Geles, nae doode sijnes vaders in behoeff sijnes broeders Gaders beleent 1462.

Idem bij transport sijnes broeders Sanders 1467.

Sander van Gelesch v. e. (suit le détail) valet XXV molder roggen s'jaers 1474.

Gaert van Gelesch erve sijnes vaders Stams 16 feb. 1515.

Sander Stam van Gelesch v. c. 6 julij 1544.

Arnt Vogels gen. van Wijssem bij transport Sanders voorn.

Id. e. v. 28 junij 1556.

Willem Vogels van Wessem soo voor hem als voor sijne broeders ende susters, bij doode Arnts Vogels hunnen vader 1557.

Id. v. e. 1581.

Franz Vogels, bij doode Arnts Vogels beleent 1611.

VI boenre landts gelegen op Hamme beneven Peter Ywens goedt daer vuijt:·

Thonis Gossens soon kent gelinge van een boenre Henne Koenskens 1466.

Coen, Thonis soen, erve sijnes vaders ontf. voor een cluppel L. sulck goedt als hem van sijnen vader aenbestorven is, beheltelijck sijner moeder tucht.

Idem v. een. van een goedt gelegen in den Kerspel van Echt, omtrent Ham ende Bellinchem haldende t's sament omtrent V$^1/_2$ boenre (suit le détail). Valet jaerlicx met de gelingschap V mal der roggen, 1474 tot M. L. R. Verheergewaet mit XV alde grooten.

Lenart Kreken 11 Maij 1519 (sijn deel).

Lisbeth Krekers transporteert haer deel op haeren swager Jan Dries.

Digitized by Google

Jan Dries vercopt sijn voors. deel 16 Feb. 1522.
Heijn Reijken, van Peije v. e. 4 Oct. 1538 tot G. Cluppel L. R.
Id. e. v. 28 Julij 1544.
Goebel van gen Eijck cum suis beleent 15 Julij 1556.

Den thiende gelegen tot Pede in den Kerspel van Echt tot een V marckx L. met XV rhs gulden te verheergewaden die te wesen plach.

Johans van Oerrade ontf. 1403.
Henrick van Dulcken Priester Canonich in den Heijligen Geest te Ruermunde, daer van het Cappittel van Ruermunde altijt een man setten moet Heer Dedrieh Pollaert, Deken van Ruermund ontf. die thiende van Pede, die heer Henrick van Dulcken in der handt hadde, dat een P. L. tot behoeff:
Peters Vijncke 1436.
Idem Priester, ende Cannonick tot Xanten v. e. van een thiende in den Kerspel van Echt tot Pede gelegen geh. die Porter thiende, daer die Pravendt affgesticht is in den H. G. tot Ruermund. Welcke pravendt gespleten is vuijt den altaer den Johan van Mon tesije in der selver kirken gesticht heeft daer die stadt van Ruer mund gifter aff is nae doode Henrick van Dulcken, tot M. L. R. valet jaerlicx dese voors. thiend met heuren toebehooren soo baent soo ackerlandt XXXI paer coerns XX capuijn ende andere cleijne thins omtrent $^1/_2$ rinsgulden 7 feb. 1474.
Derck Kleijnpenning, Deken, ontf. sulck L. daer Lenart Smits Deken vuijtgestorven is te weten die thiend to Pede met allen heuren R. ende toebeh. 11 julij 1527.
Johan Schenck als volmachtige des Capittels ten H. G. ontf. die thiende 12 martij 1545 tot G. R.
Robert van Dursdael als hulder beleent 6 dec. 1554.
Id. e. v. 18 junij 1556.

Roosteren.

Dən hoff ter Borgh tot Roosteren gelegen dat een P. L. is dat te hebben plach:

Henrick ende ontfangen bij:
Jan van Buijrick 1446.

Digitized by Google

Egbert van Montfort transporteert een goedt geh. die hoff te Borgh met allen sijnes R. ende toebehooren gelegen in den ampt van Montfort in den Kerspel van Roosteren voor een P. L. op:

Hendrick Buijck 1427.

Johan van Burick, Daniels soen 1465 tot G. R.

Idem tuchticht sijn vrouw Margriet van Burick.

Idem erve sijnes moeder Lijsbeth van Boedbergh v. e. 2 Dec. 1473.

Idem kent gedelinge aen een L. geh. die hoff ter Borgh gelegen to Tulde in den Kerspel van Roosteren haldende XLV$^1/_2$ boenre (suit le détail très long.) Dit L. jaerlicx weert geacht t' een jaer meer t' ander min XXXXIV Rijnsgulden 22 ℔ voor den gulden gerekent. Ende daervan gelt men te Montfort op t' Huijs den Heer IX paer corens half rog half even Eijcker maet, ende in den hoff te Boningen IV vat haveren ende I capuijn tot M. P. L. R. Item dit L. heeft in guldens IV vat Roggen ende XV bodden 4 Martij 1474 Ermgardt van der Hatert huijsv. Johan Brulaerts v. e. van den goede ter Borgh te Echt 28 Junij 1531.

Een L. gen. van der Motten t' Weck Thijs Moetsel ende Peter Lemmen onverheft gelaten, nae dat sij elck 6 weken 3 dagen haere genachten gehalden, daernae heeft die stadtholder Willem van Vlodorp dat selve geholden den Heer vervallen te sijn, gelijck die mannen die konde gehoort hebben, 1459.

Lijsbeth van der Hagen v. e. van een L. geh. van der Motten, in den Kerspel van Roosteren gelegen haldende X$^1/_2$ boenre (suit le détail). Valet jaerlicx XXI molder roggen, 1474.

Dirck van der Hagen is haer momboir.

Reijner des Hasen van Tulde, 1493.

Jacob Aengen Rugge, 1 Aug. 1520.

Lijsbeth van Berckler huijsv. Steven Pennen beleent 14 Oct. 1538; v. e. 11 Jvlij 1544; 8 Junij 1556 ten G. R.

Speckelts L. ontfangen bij:

Jan Steijnaerts van Romphen, 1441. Maer is deurstreken.

Gerrit Speckholts ontf. sijn vaders L. dat sijn broeder gehadt, dat een P. L. is 1444, deurgedaen Reijner Kraigs bij transport Gerrits voorn. 1443 deurgedaen.

Emont Kraegs erve sijnes vaders, 1463.

Digitized by Google

Idem e. v. van een L. in den Kerspel van Roosteren haldende XV boenre daer hij die Stock af is (suit le détail) tot M. L. R. Valet jaetlicx XIII paer Korens met de gelingschap halffrog, halff even Echter maet, 1474.

Idem kent geling Arent Severijns van Sittert als momber sijn huijsvr. 1483; idem sijnen swager Willem de Salm over een stuck landt 1512.

Jacob van Dilsen ontf. een P. L. Speckholts L. onder Roosteren gelegen 1517.

Thijsken van den Berge vercoopt een vrecht gehoorende in Speckholts L. 1529.

Jacob van Dilsen v. e. 14 Oct. 1538, 11 Aug. 1544, 8 Jun. 1556.

Peter Vrencken cum suis erven Jacobs voorn. ontf. 18 Martij 1577 tot Z. R.

Dat L. te wesen plach Gijsen van den Koirbosch ende Welter Monts in der handt hadde ontfangen bij Diedrick van der Horst in behoef sijnes onm. soens:

Lamberts van der Clusen 1441. Een P. L.

Idem doets selffs eedt van den hoff ter Cluijsen 1450.

Gijsken van der Clusen erve sijnes vaders Lamberts onmundich 1482. Johan den alden hulder.

Henrick van Gen Hoeve v. e. van den hoff ter Cluijsen in den Kerspel van Roosteren gelegen tot M. P. L. haldende XI boenre 2 vrechten, daer aff die hoffreisinge is 1 vrecht, der Luiwinckel aen der Maesen II boenre, der Schaepacker aende Leemcule VII vrechten enz. valet jaerlicx XXII molder Roggen 13 Feb. 1474.

Johan van Koirsbosch bij vuijtganck zijnes broeders Henricx voorn. 1478.

Gerrit Vraitz van Millen bij transport Johans voorn. 1483. Gijse van Koirbosch hulder.

Ernken van d'Wernhagen bij transport Johan Koirbosch ontf. erf (?) molder roggen, ende een molder roggen lijffpenscen als hij beholden hadde vuijt den L. van der Clusen, 1483.

Henrick van Kessel bij transport Giessen van Koirbosch, ontf. den hoff ter Clusen, 1483. Dan Gijse voorn. blijfft man bij weijgeringe des Heeren Wolter van der Borch beleent 24 Jan. 1520.

Dirck Pollart met sijnen broeder Willem ende Sacheus ontf.

Digitized by Google

dat goedt ter Cluijsen, daer van Heer Johan Pollart die hoffstadt ende naebeschreven goeder in 't gebruijck heeft. Eerst (suit la nomenclature) 2 Sept. 1537.

Idem v. e. 14 Oct. 1535, 11 Julij 1544, 17 Junij 1556.

VII boenre landt geh. Ingen Noelken in den Kerspel van Roosteren, met XV rh. gulden te verheergewaden bij:

Dirck Vos van Holtum ontf. 1401.

Idem ontf. dat L. van Exen in den lande van Heijnsberch dat een P. L. 1461.

Johan Vos v. e. van op Nolken, 6 Feb. 1474.

Vos van Houten beleent 16 Aug. 1508.

Enken van Millen gift over alsulcken L., als hij liggen heeft in den Noelken sijner dochter man overmits hijlicx voorwaerden 7 Oct. 1508.

Johan Vos van Holthem v. e. 23 Sept. 1538.

Dirck Vos Holthem erve sijnes vaders Johans 3 Maij 1541 tot G. R. dat goedt ter Borch ende het Noelken.

Margriet ende Catrijn Vos van Holtem erven haeres vaders cederen op haer nichte:

Elisabeth van Savelandt huijsv. Arnt van Elderen 111½ boenre erffs, ende heur deelen aen dat L. ter Borch (1) daer aff gemelter Elderen de hoffstadt ende Stronck in heeft, na luijdt eens verdrach geconfirmeert 30 Junij 1576.

Dat goedt dat Brabanters was tot Elden helt:

---

(1) Johan van Savelandt relève au nom de Johanna Vos fille aînée de Jean: 1° le hoff ten Borch; 2° la dîme in Noelken en 1576 ten M. P. R.

Johan van Savelandt au nom d'Elisabeth van Savelant veuve d'Arnt van Elderen relève ces 2 fiefs 1592.

Johan Heusmans, mari d'Elisabeth van Savelandt, relève ces 2 fiefs 1607.

Joncker Wolter van Stalbergen les relève 1613.

Le même charge Ter Borch de mille dalers empruntés à la Comtesse Anna van den Berge à charge de remboursement dans 6 ans 1614.

Mathias Vaighz renouvelle hommage, au profit d'Elisabeth van Savelandt, par suite du décès de Wolter van Stalbergen 1622.

André Strijdthagen, époux et mambour de la susdite Elisabeth van Savelandt, renouv. hommage 1628.

Gérard Pacbire est investi des 2 fiefs 1642.

Digitized by Google

Cono van Grijpensteijn to Coln, 1326.

Seger van Kessel ontf. den hoff to Elen dat een P. L. is 1427.

Gaert van Meuwen ontf. den hoff to Elen met allen sijnen toebeh. voor een P. L. 1469.

Idem kent geling sijnen soen Johan ende sijne dochter.

Idem e. v. van een goed geh. den hoff van Elen in den Kerspel van Roosteren tot M. P. L. R. haldende mitter hoff reisinge, huijsinge, timmeringe, moesgaerden, ende boomgaert XL boenre (dont la nomendature). Valet jaerlicx LXXX molder roggen Eijc ken maet 8 feb. 1474.

Henrick van Kessel beleent 1478.

Seger van Kessel erve sijnes vaders Henricx, 1506.

Idem e v. 13 Oct. 1538.

Idem, genaempt die Lange v. e. 11 Julij 1544.

Idem e. v. deur Thijs van Camp, 2 April 1557.

Bernt van Kessel met Mathijs van Camp erve sijnes vaders Segers, 13 Maij 1569.

Ejusdem kinder c. u. 9 Julij 1580, 3 maenden.

Idem beleent 15 April 1581. Adolf ende Arnoldt van Straelen maecken volmechtich Evert Everwijn. Hier staet den hoff to Elen anders Kessels goedt genaempt met allen sijnen in ende toebehooren in den Ampte Montfort tot G. R.

Den Weert ende Walter met sijnen toebehooren geh. die Weerdt van Elen getransporteert bij:

Diedrick Nave op Seger van Kessel in behoeff Gerardts van Brede 1434.

Johan van Meuwen, Gaerdts soen beleent 1469.

Idem tuchticht sijn vader.

Idem v. van een L. goedt geh. die Weerdt met de visscherije in den Kerspel van Roosteren tusschen den Masen geleged haldende t' samen XVI boenre, ende een vrecht landts bij een gelegen daer die selve Johan die stock aff is ende heeft bekant dat Henrick van Kessel dit leen halff in gelingschap heeft.

Valet jaerlicx met den gelingschap 5 malder roggen Eijcker maten 8 Feb. 1485.

Daniel van Meeuwen erft op den Droste te Montfort gen. Bernt Gressenich, den Weerdt ende griendt, mit der visscherije tot

Digitized by Google

Elden gelegen onder Roosteren met allen sijnen toebehoor 1523.

Idem kent gelinge Johan Goossens 1529.

Idem e. v. tot G. R. 14 Oct. 1538.

Idem v. e. deur sijner vrouwen broeder Johan van Meeuwen tot G. R. 11 Julij 1544.

Jan van Meeuwen beleent 18 Maij 1546.

Is v. e. 21 Julij 1556.

Johanna van Gressenich huijsv. Arnts van Mombeeck erve haerer moeder. Yde van Meuwen alias Kijvenberch beleent 20 Maij 1557.

Johan van Meeuwen erve sijnes vaders Johans ontf. den Weerdt, met der visscherije in den Ampte Montfort in den Kerspel van Roosteren gelegen tusschen der aldes ende Nijer Mase tot G. R. 22 Maij 1570.

Johan van Meeuwen Janssoen beleent 1581.

Johan van Keverberg bij doode van sijn oom Johan van Meeuwen beleent 1618, 1630.

Dat goedt to Keritshem met allen sijnen toebehoor bij Montfort gelegen ontf.

Diedrich van Lieck, 1403.

Reijner van Scheluijn ontf. dat L. te Kijrentfich dat die van Lieck to hebben plach, 1441. Is deurgedaen.

Dirck van Lijeck ontf. dat L. te Kijrentfich dat Reijner van Scheluijn in der handt te hebben plach met XV R. gulden te verhergewaden, 1459. Oock deurstreeken.

Cecilia van Elderen vaeghdin tot Remund bij transport Diedricx voorn. ontf. den hoff tot Kierentsen anders Cluijsen, met sijnen laten t' zijnsen, thienden, beemden, broecken, weijden ende holtgewas, met allen sijnen R. ende toebeh. wie die gelegen is met allen sijnen huijsingen ende timmeringen, 1460.

Henrick Hack is man daer aff.

Henriek Hack gift over den hoff aen gen Clusen, aen Jacob van Hanseler, erfft den hoff to Koirentschen anders Clnse met sijnen laten etc. op sijnen soen:

Franz Hanseler 20 Julij 1552; idem e. 6 weken u. 15 Maij 1558; idem v. e. 4 Oct. 1559.

Willem van Hanseler onm. erve sijnes vaders Franz 7 Julij 1562. Sijn hulder is Henrich van Linnich tot G. R.

Digitized by Google

XXX molder roggen des jaers aen den molen te Leuwen bij Harne gelegen ontfinck.

Johan van Harne 1415.

Alart van Buren van Aerssen ontf. dat goedt to Leeuwen met sijnen toebeh. tot G. R. 1424.

Otto van Bueren van Aerssen ontf. dat goedt te Leuwen, die molen tot Ossenbeeck, alle die laten in den hoff ende erffenisse geh. die hoff tot Leeuwen gehoorende, die visscherije tegen Bezel in der Masen in den selve hoff gehoorende, met allen heuren toebehooren tot eenen G. P. L. R. 1424.

Alert van Buren ende Fije seijnen wijff vercoopen Arnt van Lomme ende Baetsen sijnen wijve 2 molder ende 1 sommeren rogge s' jaers Collscher maten vuijt den laten to Leeuwen, ende molen to Ossenbroeck met allen heuren R. ende toeb. 1429.

Wolter van Buren erve Otten voorn. 1440.

Fije van Holthuijsen geh. van Bueren 1459.

Gadert van Kessel Vellings soen is haer hulder.

Belij Coninx huijsv. Gerrit Krebbens ontf. dat alinge goedt dat gelegen is tot Ossenbeeck, als haer dat van Gaert Coninck haeren vader aenbestorven is dat haer Mijn. Gen. Heer beleent heeft tot Z. R. als een aver L. heer, want sij om dolheijts wil van haeren rechten onder Leenheere geen beleeninge becommen can als sij sijede, 1461.

Wolter van Buren ontf. tot Z. R, 1467.

Idem e. v. 22 Oct, 1473.

Fije van Holthuijsen v. e. 80 Jan. 1474.

Wolter van Buren v. e. 1493.

Derck van Buren ontf. dat goedt to Besel, 16 Jan. 1511.

Herman van Ossenbroeck als erve Dircx voorn. ende momboir van Otto van Burens kinder beleent 20 Julij 1520.

Johan van Buren Drost, 1 Aprilis 1539.

Idem e. v. 7 Junij 1547.

Ejusdem weduwe Anna van Wijlack voor heur onm. kinder c. 11 maenden u. 11 Feb. 1555. Idem c. 6 maenden u. 11 Feb. 1556.

Otto van Buren onm. erve sijnes vaders Johans beleent 9 Maij 1556. Thomas Tijbis is hulder ter begeerte Derckx van Wijlick Erffhovemeester van Cleve, Otten momboir.

Digitized by Google

Christopher van Rolshusen Drost te Monijoijen, Agnes van Wissel sijn vrouw Johan van Brempt ende sijne kinder getaelt bij Ida Smullincx, Wolter van Buren, ende sijn moeder Anna van Wijlick deur haeren volmechtiger Abraham Gier Licenciaet gesinnen beleeninge, ende cregen den bescheedt dat maer een der voors. 3 partijen beleening can hebben, daerom andere volmacht in te brengen, 23 Feb. 1572.

Wolter van Bueren als erve sijnes broeders Otten beleent 16 Nov. 1577.

Besel.

Den hoff geh. die Groote Hoeve in den Kerspel van Besel gelegen bij Belfeldt, streckende aen dat Merlebroeck met sijnen toebehoor, vuijt gescheijden die Heerlicheijt van den Peerden stoet ende Wiltbanen tot G. R.

Sueek hier vooren onder Montfort.

Tegelen. (1)

Die alde heerlicheijt van Tegelen met heuren toebehoren ende die smale thiende aldaer. Item die Kerckgift van Tegelen van Breijdel ende die halve Kerckgift van Bisschel. Item XXI ridderknechten te manne. Item dat Huijs tot Holtmeulen. Die groote thiende, ende die rube thiende aldaer. Item een Steijle in der Masen, den hoff in den Bongert, met den laten, ende gehoorigen luijden bij:

Otto van der Holtmeulen ontfanghen 1402.

Johan van Holtmeulen ontf. die heerlickheijt van Tegelen met allen heuren toebehooren als die van alts gelegen in den ampte van Bruggen 1425.

Idem e. v. 5 Oct. 1473 tot G. R.

Frans van Holtmeulen erve sijnes vaders Johans 19 Julij 1544.

Idem e. v. 30 Maij 1556.

Cfr. Peeters: Tegelen. Publications, XIII p. 3—109.

Digitized by Google

Idem tuchticht sijn vrouw Johanna van Harst aen dat Huijs to Holtmeulen met sijnen aenhang ende toebehoor 26 Sept. 1580.

Den hoff to Haden ende dat daertoe behoort.

Item den hoff to Wambeke met der Molen, thiende ende rente, die daer toe behooren helt:

Henrick de Lange van Crieckenbeeck 1326.

Arnt Neutkens v. e. van den halven goede te Wambeke gelegen in den Kerspel van Tegelen tot G. R. beloovende binnen 3 weecken te brengen sijne brieven daer in hij sulcx voortijts heeft ontfangen 1492.

T' goedt te Wilre alst gelegen XVIII st. gelts aen besetenen goede ende V mannen, die kerck gifte van Caudekercke, een Molenstaet beneden ter Wilre ter Maseweert, ende een gewelde van water, ende weijden binnen Venlo helt:

Albert van Wilre 1326.

Johan van Wilre Pastor tot Kadekirchen, transporteert den hoff to Wilre, met den Meulen ende den hoff te Hulsfort, met alle heure toebehooren in den Kerspel van Tegelen gelegen op de kinder Goderts van Nijvenhem 1402.

Johan van Nijvenhem Gaderts soen ontf. dat goedt tot Wijlre in den Gerichte van Venlo met sijnen toebeh. als dat Willems van Wijlre plach te wesen tot een V m. L 1405.

Johan van Yvenem Pastor tot Caldekercken ontf. den hoff tot Wijlre met holtvost, moelen ende broiche, voort met sijnen toebehooren tot eenen G. L. R., ende sijn broeder Gadert van Yvenhem is sijn huler 1424.

Johan van Nijvenhem om. ontf. dat Huijs tot Wijlre met den have ende der moilen tot Wijlre ende broeck ende kerckgiften to Kaldenkircken met dcn manleen daerin gehoorende met den have die Hulsfoirt geh. bij een liggende, ende roerende in een met heuren toebehooren. Sijn hulder is Johan Spede Goossens soen van Langevelt 1436.

Idem 1467.

Idem e. v. 1479.

Geurt van Nuijvenhem beleent 14 Julij 1474 tot V marcx L.

Catrin van Nijvenhem Geurts suster ontf. heure tucht aen den

Digitized by Google

huijse to Wijlre met V mergen landts ende holtgewas met II haven Ind ende Veltmeulen t' zamen bij den anderen liggende met der Kerckgiften to Kaldenkircken daer die Collatie halff van tue compt die heer van den Lande, met den mannen van L. daer in gehoorende. Gaert Vinck is haer hulder, 1509.

Claes van Nijvenhem Pastor tot Caldenkircken met sijnen 2 susteren Conventuale Joffre, in d'Abdije to Dalheijm beleent 28 Junij 1531.

Haerluijde hulder is Edooard van Boeckholt.

Idem stelt tot hulder Willem Willems soen, 6 Feb. 1537.

Idem v. e. deur Willem Vinck, 1 Nov. 1538.

Die stat Venlo bij transport Claes voorn. 1540.

Haer hulder is Lenart van Beeck Raets fruudt. Die selve laet e. v. tot behoeff der armen, 21 Feb. 1544.

Rutger van der Horst erve Claes van Nijvenhems 15 Dec. 1546.

Johan van Erp gen, Wasenbergh bij transport Rutgers.

Lenart van Beeck voor 't gasthuijs to Venlo c. u. 20 Jan 1554.

Peter Boener van wegen der armen U. 16 Junij 1566.

Johan van Stalbergen die jonge Doctor hulder, 14 Martij 1567.

Swalmen.

Dat goedt Dilborne met allen sijnen toebeh. ende wat daer getimmert sal OPEN HUIJS sijn te L. erkent bij:

Seger van Swalmen knape 8 Maij 1363.

Willem Heere Cranendonck geeft over den Hertoghe sijn eijgendomb dat hooge gericht ende vrouampt van Swalmen dat Seger Vosken van Swalmen van hem te L. hielt, die sulcx oock vercoft heeft aen den Hertoch 1314.

Werner van Swalmen, Ridder, maeckt te L. X boenre landts gelegen in den Art, achter Opperbrocht aen de Nuberge alsoo genoempt voor C. C. cleijner gulden van Florentie van den Hertoghe opgenomen 1342.

Een cluppelleen met namen V boenre landts in der Dingbanck van Swalmen gelegen dat:

Bijn In der Handt te hebben plach, ende ontfangen bij sijnen soen:

Digitized by Google

Gerrit Bijns 1459.

Idem e. v. van een cluppel in den Kerspel van Swalmen gelegen haldende V boenre landts weijnich min die gelegen in den Wijlrevelde IV m. in vier stuck, dat een stuck neven Jan Poirters landt, twee stukken neven den Bolswege bij den Struijck, dat vierde stuck neven Heeren Johans landt van Eijl, $^1/_2$ m. bij lande Bele van IJsselt $^1/_2$ boenre in den Morter neven Martin Beekers landt, 1 boenre in den lichten velde, neven Seger Cremers landt, een boenre daer bij geh. die Kromvoet, $^1/_2$ boenre bij Sijben Slabbers landt, 1 m. schietende op de Veestraet bij Jan Sijben landt 21 Jan. 1474.

Dirck Tessen ontf. alsulck cluppelleen als Gerit Bijn in der handt gehadt te verheergewaden met der eerster jaerschaeren 1474.

Een jaerschaer voor 1 heergewaedt soo veel dat L. een jaer doen mach ende weert is voor Stadtholder mannen, kemerlinck ende schrijver hun rechten.

Direk van Cruchten als erve sijnes vaders ontf. een goed geh. die Molengriendt, gelegen in den ampt van Montfort, in den Kerspel van Brecht (suit la situation) tot G. R. 20 Oct. 1537.

Idem e. v. 8 Julij 1544.

Lambert van Cruchten erve sijner olderen bij deijlinge 1 Martij 1550.

Idem e. u. 12 Junij 1556.

Idem v. e. 23 Oct. 1537.

Elmpt.

Elmpterwalt.

Derck van Brempt vercoopt sijn ende sijner kinder deele aen Elmpter Walt 1276.

Thilman van Brempt helt dat 25e deel van Elmpter Walde,1326.

Johan vzn Brempt helt van den Grave III marck gelts dat hij hem bewijsen sal, 1326.

Steven van Brempt helt van den Grave III marck gelts dat hij hem bewijsen sal aen renten, 1326.

Diedrich van Brempt helt aen sijn goedt dat hij heeft tot Elmpt, het sij korengelt, hoenregelt ofte penninckgelt ende III marck gelts hem te bewijsen, 1326.

Digitized by Google

Reijner van Brempt ontf. zijne laten tot Elmpt tot G. R. 1425.

Idem ontf. die laten tot Elmpt Korengelde hoenre, ende penninckgelde, seggende dat het een breemter L. zij des hij segel ende brieff heeft met V marcken brabants te verheergewaden, 1465.

Gadert van Erp gen. van Warrenborgh (1) ontf. sulck L. ende laten met heuren toebehoor als der alde Reijner van Brempt to Elmpt gehadt heeft ende heur van sijner huijsvrouw, aenbestorven was, 1469.

Idem ontf. een laetbanck in den Kerspel van Elmpt gelegen, daer in gehooren XXV koermoede ende sterffgoede, ende V sterffgoede, die niet koermoedich en sijn daer men te afflijve affbeurt den XII penninck; noch hoeren daer in LVII hoenre ende XII marck brabants gelts ende XXIV molder haveren Elmpter maten ende XV vat roggen Elmpter maten ende een gewalt op Elmpter Walt te weeten als daer Eker is to ekeren XXX vercken ende eenen beer, oock is te weten dat tot Weghberck light een goed geh. die Brempter hoff met sijnen toebeh. dat mede in desen L. gehooren sold. 1474 tot G. R.

Derck van Baexen ontf. naer doode Goderts voorn. voor een P. L. alle alsulcke L. ende laten met heuren toeb. als der alde Reijner van Brempt tot Elmpt te halden plach ende Gadert voorn. ontfangen hadt tot behoeff Beerten van Brempt weduwe Godert voorn. ende haeren beijder kinder, ende wanneer Beerte ofte heure kinder willen sal heur Dirck dit L. weder over geven 1488.

Beerte van Brempt, huijsv. Sweders van Paerle, bij overgift Dircx voorn. 1491.

Ditgen van Elmpt laetsman 1513.

Gaertgen van Warrenberch ontf. die laetbanck tot Elmpt met allen heuren toebehoor 20 Aug. 1525.

Willem van Erp gen. Warrenborch als erve sijner moeder Berta van Brempt ontf. een laetbauck met den laten daer in gehoorende met allen sijnen toeb. tot M. P. L. R. 21 Jul. 1546. Zijn soen Gadert van Erp gen. Warrenborch is hulder.

G. Warrenborch c. u. 23 Julij 1552.

---

(1) Cfr. Slanghen: Horn. Public. Tome XVI et Stein: Annuaire: Erp. 1888.

Digitized by Google

Gadert van Erp gen. Warrenborch, Willems soen c. u. 16 Julij 1555; noch 4 maenden 10 Junij 1556.

Walraven van Erp gen. Warrenborch erfft dit L. op sijn soon: Carl van Erp gen. Warenborgh, 11 Junij 1556.

Die weduwe Walravens voorn. voor heure onmundige kinder c. 3 maenden u. 21 Sept. 1581.

Willem van Erp bij doode sijnes broeders Carls beleent 1588 (1).

Bracht. (2)

Den hoff geh. die Slewichaven met allen sijnen toebeh. in den Kerspel van Bracht gelegen tot een G. L. R. ontf.

Henrich van Slewichaven, 1403.

Idem 1424.

Johan van Sleverichaven erve sijns vaders ontf. dat goedt tot Sleverichaven in den ampt van Bruggen gelegen, 1436.

Den hoff tot Sprinckhaven met sijnen toebehooren in den ampte van Bruggen gelegen ontf:

Sibert van Sprinchaven 1405.

Dat Leen t' ger Beeck ende op Cranevelt ontf. bij

Heijn Symons 1427.

Symon Heijneus soen 1465.

Symon Heijnen, Symons soen v. e. van een L. op Cranevelt gelegen in den Kerspel van Bracht haldende VI boenre ende II mergen landts des is V boenre gelegen tusschen den Abdisse Landt van Susteren, ende Gerrits van Broichuijsen aenden wech nae Remund gaende, noch V mergen daerbij enz. tot M. P. L. R. 7 Febr. 1474.

---

(1) Avec sa femme Cath. van Berchem il transporte à Gérard van Elmpt, époux de Margerite van Ruijsenborch, seigneur et dame d'Elmpt 1595.

Daniël van Elmpt relève par décès de son père Gérard. 1604.

(2) Ampt Bruggen ende Borne.

Digitized by Google

Heijn Sijmons In gen Beeck v. e. 14 Oct. 1538, 10 Julij 1544 tot G. Clup. L. R.

St. Anthonis Amer.

Den hoff to Gen Rade met LXX mergen art ackers ende XXX m. broichs, een meule ende die laten die tot Cruchten geseten sijn ende der hoff ter Blomen met XL mergen art ackers ende dan XI mergen.

Dese goede sijn gelegen in den Eijnigen van Walcuijl in der Kerspel van S. Anthonis Amer, vuijtgescheijden die laten van Cruchten, ende voort die ander laten in der Eijniger van Walcuijle geseten, die heeft Johan Sack te pacht van den Hartoge voor XI molder roggen te *B*ruggen te leveren ende dit is een G. L. bij:

Johan Sack ontfangen 1409.

Den hoff te Bergh tegen Stockem gelegen met allen sijnen toeb. tot B. L. R. ontf.

Barbe van Moerich 1418. Haer momber is Wilhem van Vlodorp.

Henrick van Goetstorp ontf. alle alsulcke goede, als Reijner van Marich voortijts ontfangen hadde ende dat L. gehoort tot Caster, 1412.

Wijncken Mijnczichmacks soen ontf. een hoffstadt met XXIX m. landts daer toe behoorende gelegen bij Holtzem in den dijnckstoet to Noetbergen, gehoorende, tot Gul. R. 1402.

Borne.

T' goedt te Tudderen, die halve muelen ende t' halve gericht aldaer, ende al t' goedt dat daer aff heeft:

Mathijs van Keijle die het te L. helt 1326.

Kerstgen van der Lijnden v. e. van een goedt tot Tuderen, in den gericht van Borne haldende omtrent $V^1/_2$ boenre landt (dont le détail) 25 Jan. 1474 tot M. L. R.

Digitized by Google

Berghe.

Een hoff tot Bergen op de Mase bij Stockem ende IV boenre dartoe gehoorende, als sij gelegen sijn in natten, in droogen te L. gemaeekt bij:

Goossen van Nijethuijsen 1329.

Helmich van Kessel ontf. dat L. van Nijethuijsen in den lande van Born, gelegen tot Berghe, dat Henriek van Valckenborch in der handt gehadt ende een P. L. 1452.

Willem van Kessel bij transport sijnes broeders Helmich.

Henrick van Valckenborch ontf. dat L. 1441.

Willem van Kessel v. e. van dat L. haldende met den hoffreijsen XXXV boenre, ende 3 vrechten landts (dont le détail) 29 Jan. 1474.

Catrin ende Agnes van Kessel gesusteren erven haeres vaders Helwichs van Kessel, nae quijtscheldinge des versuijms beleent sijnde transporteeren dit L. op Johan Ooms van Oermont 6 Febr. 1557 tot M. P. L. R.

Drijcke (1) Vreen c. u. om afdracht te doen van sijn ende sijner vooralderen versuijm hebbende op behagen gepresenteert soo voor versuijm als verstreff VI heergewaden affstaende t' ghene hij solde bewijsen voor den Leenrichter offte Stadholder gepasseert te wesen nae sijnen seggen bedragende 2 heergewaden 30 Martij 1557.

Idem beleent bij compositie pro se et suis 10 Maij 1557.

Anneken Vreen, huijsvrouwe Thijs Paemen erve haeres broeders Ericken, 21 Nov. 1575.

Vree Vreen cum suis erven Anneken voorn. 13 Oct. 1578.

Susteren. (2)

Dat dorp tot Susteren met al dat daer toe behoort ontfangen bij den:

---

(1) Of Erijcke.

(2) Cfr. Publications 1887 die L. van het adelijck huijs te Dieteren par Wolters pp. 1—38.

Digitized by Google

Heer van Valckenborch. 1326.

Die heerlicheijt van Dieteren tot een V marcx L. ontfinck:

Johan van Dijetheren, 1403.
Herman Hoen erve sijnes vaders ontf. dat L. van Dietheren voor een P. L. 1432,
Johan Hoen Ingen Broeck beleent 1456.
Roelman Hoen erft dat goedt ter Cappelen oft to Dieteren met sijnen onder leenen ende R. bij Roosteren in den Kerspel van Susteren van alts gelegen tot M. P. L. R. op sijner soen Reijner van Hoensbroeck 31 Aug. 1544.
Idem v. e. 27 Oct. 1561. (1).

Een Heynsberghs L. ontfangt men met V maecken Heijnsberchs ende een zijden budel 2 gulden 20 gl, 32 gl vcor den gulden ontfangen bij:

Joris van den Pasche 1404.
Dederick Neve ontf. een P. L. voor XVI gulden 28 gl. 1404.
Vrancke Smiets van Eijck ontf. een L. dat Dederick Neven geweest was, ende is een Haelbeker L. met V marck heijnsberchs te ontfangen met eenen sijden budel, ende een helpenbeenen metshecht, ende kandt daer aen gedelinge Johan Koirbosch 1436.
Idem e. v. van een Haelbeker L. dat Dirck Neven te wesen plach in den lande van Borne in den Kerspel van Susteren haldende IX$^1/_2$ boenre soo bembden, ende ackerlandt, des heeft Vranck voors. daer hij den stock aff is V vrechten gelegen in den Rijt met den hoff schietende op de heerstraet, met der eenre zijden aen dat Holtenerveldt, met der ander aen dat Vijrmelenveldt, die gelingschappen: eerst Derck Thuris I vrecht in der berenbaembt enz. 30 Jan. 1474.
Thijs Rameker alias Bierloich van Havert leenman van den voorsc. leen heeft geling gekant aen I vrecht baent gelegen in den Rijet boven Jan Thijskens aen d'een tijde Mr Johan Savelandt

(1) Cfr. Publications. Tome VI: Habels: Susteren.

Digitized by Google

met eenen hoofde op Houtenvelt met den anderen op Viermeler velt 25 Maij 1536.

Poul Koeps ontf. alsulcken L. als Franck Smeets van Eijck in handen gehadt 1483.

Heyn Munnichs v. e. van een goedt gelegen te Haelbeeck in der dingbanck van Susteren voortijts genoempt het Haelbeker L., helt t'zamen omtrent IX$^1/_2$ boenre beembden ende artacker als hem dat hier bevooren durch Thijs Bijrlochs overgegeven te verheergewaden met V marcks Hensberghs, met een sijden budel ende een elpenbeenen hecht, ijder marck ses rader aldus voor dat elpen beenen hecht 1 alden schilt behalven d'ander gerechticheijt 11 aug. 1544.

Idem e. v. 8 junij 1556.

Lenart Damen erve Heijn Munnichs beleent 6 dec. 1570. Voor 1 marck Hensberchs betaelt 6 rader albus maeckende 2 realen voor t'hecht 1 olde schilt, ende voor den budel bij provisie 20 stuijvers tot dat in olden rekeningen anders bevonden worde.

Millen (1).

T'Huijs te Millen, t'gerichte, ende al dat daer toe behoort, ende L marckx gelts vuijt den Lande van Montfoort hell.

Heer Diedrick van Heijnsberch 1326.

Houthem.

Johannes van Bacheijm ontf. zijnen hoff to Huntheijm met XXIII boenre aerlandts gelegen in den Kerspel van Brunsrade tot eenen Man Leen, 1379.

Idem ontf. den hoff to Houten bij Vucht gelegen ende bij Brunsrade met XXIV boenre landts tot sulcken R. als dat gelegen 1402.

Joannes Komern ontf. den hoff to Huntem met allen sijnen toebehoor gelegen in den Kerspel van Brunsrade tot Gul. L. R. 1420.

---

(1) Cfr. *Publications*, Tome I, 118, 134.

Digitized by Google

Johan Brouwer gen. Koman van Heijnsberch ontf. den hoff geh. die Houtem, 1444.

Idem bekent vercoft te hebben XXV paer korens halff rogge half even jaerlicx pacht aen Rutger Schommart van Dulcken en sijner vrouw. 1450.

Rutger t' Zommert van Dulcken gen. van Bachem ende sijne broeders ontf. den hoff ut supra, 1461.

Johan van Rure beleent 1461.

Goitschalck van Houtem bij transport Lambrechts voorn. ende zijner broeder, Reijner, Johan, Werner ende Henrich, 1464.

Idem v. e. ut supra. Valet jaerlicx 18 paer korens, 21 Jan. 1494.

Joris van Houthem erft dit L. op sijnen soon Johan van Houthem 7 Julij 1543.

Idem v. e. 10 Oct. 1557.

Willem Joris soon, erve Johans Joris, 18 Martij 1577.

Godschalck van Houthem als volmechtige Gerharts van Houthem Raedt der stadt Coln beleent voor hem ende sijnen broeger ende suster Heer Godschalck van Houthem Priester Geergen, Catrin huijsvr. van Henrick van Gemenich. Coen Krops verlatene Jcman Annen van Houten ende Hendrick ende Joris kinderen Marikens van der Felderen weduwe Johans van Houthem, 28 Junij 1577.

Godschalck van Houthem confirmeert die scheijdinge tusschen hem ende Evertgen, Willem, Jan, Catrin ende Anne van Houthem opgericht 25 Julij 1577.

Havert.

Den hoff van Havert met al sijn toebehooren ontfangen 1428.

Gerrit van Havert ontf. den hoff to Havert met allen sijnen toebeh. voar een P. L. 1462.

Idem Henrick van der Kraicken als momboir van Gerrits wijff van Havert beleent 1468.

Idem e. v. van den hoff te Havert met allen sijnen toebehooren in den lande van Millen in den Kerspel omtrent L boenre soo heijde, weijde ende ackerlandt des gelehen is XV boenre in een stuck met eener sijde op de Haverder straat met d'ander aen Gerardts wech van Havert enz. tot M. P. L. R. 19 Febr. 1474.

Digitized by Google

Johan van Brede Sibrechts soen ontf. den hoff to Havert enz. 1482.

Mechtelt Spede weduwe Johans voorn. draeght dit L. op, ende haer broeder Johan Spede ontf. het weder t' haeren behoeve, t' haeren wederseggen 1483.

Eadem huijsfrouwe Henricx van Lieck 1484.

Eadem huijsfr. Willems van Wijems gen. van der Wambach 1487.

Christophe van Wijems v. e. 23 sept. 1538.

Idem gen. Wamboch v. e. van den hoff te Havert nu geheijten den hoff to Wammich in den ampt van Millen in den Kerspel van Havert gelegen tot G. R. 13 julij 1544.

Ejusdem weduwe e. 6. maenden U. 14 junij 1555.

Johan van Wijnns tot der Wammen erve sijnes vaders Christophers 30 maij 1573.

Id. c. w. e. te v. 1581.

Tobias van Olesem gem. Mutsten beleent bij doode Johans van Wijnns. 1619.

Bertram Anna ende Maria van Wambach nagelatene kinder van . . . . . Wijens gen. van Wambach ende Agnes van Schaesbergh eheluijden beleent 1620. Arnold Psanmarts hulder.

Jo. Michael van Schaesbergh als hulder van Bertram Anna ende Maria van Wamich v. e. 1628.

Anno 1640 heeft Bertram van Wamich bij extinctie der pandschap van dit L aen C. M. den e. v.

Digitized by Google

III.

Gelder.

XX pond gelts vuijt de Meijbede van Gelren geholden bij Heer Raes Mostrel 1326.

Dat goedt geh. die Geest met synen toebeh. in den ampte van Gelre in der voeghdijen bij der stadt van Gelre gelegen tot eenen G. L. R. ontfangen bij

Henrick Bolle 1405.
Elbert Boll ontf. dat goedt, gelegen tot Gelre voor der Poorten met sijnen toebehooren tot G. P. L. 1411.
Johan Boll ontf. den hoff ende goedt geh. Ingen Geest met synen R. ende toebeh. in den Velde bij Gelre tot G. L. R. 1425.
Idem betuchticht sijne moeder Jutte Bollen.
Elbert Boll beleent 1454.
Idem draeght op den hoff In gen Geest met den laten ende allen sijnen toebehooren aen de Geest doern in der Vaeghdijen, in den gericht van der Nijenkercken voor de IJssemsche Poorte bij Gelre gelegen op Elbert Wijnter die daer aen tuchticht sijn vaouw Catrijna 1460.
Idem 1465.

Digitized by Google

Johan Winter erve sijnes vaders Elberts 1469.

Idem 6 Oct. 1473. Hier staet bij: de naest gelant is der Stadt velt ende voort alomme gelegen neven der Heijde.

Idem e. v. 1480.

Johan Ingen Huls als hulder (couvent der Carmeliten) van onser L. V. broederen binnen Gelre v. e. 1498.

Dirk Noijen als hulder beleent 21 Apr. 1521.

Elbert Ingen Huls in plaetse sijnes vaders Johans 17 Octobris 1519 (? 1529).

Dirck Noijen e. v. 25 Sept. 1538.

Sweder Prinsen hulder in plaets Dirckx Noijen 18 Sept. 1558.

Henrick Ter Hoeven hulder 15 Oct. 1556.

Idem e. v. 17 Maij 1574.

Den hoff to Niersdom. Item die Vierdoncks hoff ter Nijekercken. Item die Thiende tot Aldewetten die helt XXIV molder Corengelts ende de Smaele Thiende aldaer te L. geholden bij:

Den Bode van Assel 1326.

En marge: Johan Huysman, Heer Johans soen van Heussen vercoept aen Heer Johan van Hoenseler gen. van den Velde, syn recht aen de Moelen tot Niersdom ende eygen ende gehoorige luijden in den Lande van Kempen. 3 april 1383.

Johan van Assel ontf. sijn huijs tot Assel ende Kermersgoedt gelegen in den Kerspel van Nyekercken met sijnen toebehooren, ende t' goedt tot Wetten, ende dat Korengelt op der Staven tot een G. L. 1379.

Wolter van Asselt ontf. den hoff toe Meerssen met synen toebehoor tot een G. L. R., gelegen in den ampt van Gelre 1402.

Idem betuchticht sijn wijff, dochter Stevens van den Eger aen den hoff to Niersdom met allen zynen toebehooren, in den Kerspel ter Nyekercken gelegen 1405.

Steven van Asselt ontf. den hoff to Nijersdom met sijnen toebeh. beheltel. Hille goudt Wolters wyff haere tucht daer aen. Item ontf. den hoff Ten Hove met sijnen toebeh. Item Karmans hoff met synen laten ende toeb. tot Z. R. Item die Stove met haeren toeb. gelegen bij Gelre. Item die thiende tot Aldewetten alle andere tot G. R. 1424.

Digitized by Google

Idem tuchticht zijn vrouw Griete van Bellinckhoven aen C. at. gl. jaerlicx te beuren vuyt den hove to Asselt gelegen ter Nyekercken. 1439.

Willem Vel van Wevelichoven ontf. den hoff to Nijersdom met sijnen toebeh. Item den hoft ten Hove met sijn toebeh. Item die Stove met haeren toebeh. gelegen bij Gelre. Item die thiende tot Aldenwetten. Daem van Seggenhove gen. Ampstel ontf. Karmans hoff met sijnen laten ende toebehooren in den Kerspel van Nijekercke gelegen alom in der heijde tot Z. L. R. met een ponde goedt gelts te verheergewaden 18 Oct. 1473.

Idem 18 Oct. 1473.

Steven Vel beleent met den hoff te Nijersdom 1500. Sed nihil dedit.

Thomas Vel van Wevelickhaven, weduwe Alberts van Huchtenbroeck ontf. als erve haers broeders Willems den hoff toe Niersdom 25 Nov. 1534.

Eadem door haer soon Steven van Huchtenbroeck e. v. 12 Sept. 1538.

Steven van Huchtenbroeck tuchticht sijn vrouw Woltera van der Hoeven, aen den alingen goede ende huijse tot Asselt oft toe Niersdom soo als dat in der vooghdije van Gelrelande in den Kerspel ende gericht van Nijekercken, met art landt, bosch, broeck, peschen, water ende weijden. Voort met allen sijnen R. ende toebeh. van alts gelegen ıs 1550.

Albert van Huchtenbroeck c. u. 26 Junij 1560, beleent 26 Aug. 1560.

Idem als erve sijns broeders Steuens tuchticht zijn vrouw Clara Staels aen 2000 chartx rijnsche gl. 4 Julij 1564.

Albert van Huchtenbroeck erve sijns vaders Alberts 26 Julij 1569.

Clara Stails belast dit met CXXV daler 12 jaeren 5 Nov. 1569.

Eadem c. u. 17 Maij 1564.

Die thiende tot Onderboet die helt XXIV molder coorngelts, ende de smaele thiende aldaer geholden bij:

Den Bode van Asselt 1326.

Digitized by Google

Johan van Asselt, dat goedt tot Wetten, ende dat korngelt op den Stoven tot eenen G. L. 1379.

Steven van Asselt ontf. die Stove met haeren toebeh. gelegen bij Gelre. Item die Thiende tot Aldewetten tot G. R. 1424.

Willem Vel van Wevelichoven 1466.

Idem 18 October 1473.

Elbert van Wanckum hulder des Cloosters Ingen Nazareth binnen Gelder ontf. dat goedt die Stoeff geh. 25 Sept. 1538.

Steven van Huchtenbroeck tuchtichı sijn vrouw Woltera van der Hoeven aen sijn aendeel ende gerechticheijt des alingen leengoedt genoempt die Stove mitten koren gulden, ende laetschap daer in behoorende 1550.

Steven belast dit met CD ggl. aen Elbert van Bodbergen te lossen in 12 jaeren 15 Junij 1553.

Aelbert van Huchtenbroeck c. u. 26 junij 1560, idem 26 aug. 1560.

Seger van Bodbergen beleent voor hem ende sijne mit gedeling beheltelijck zijne moeder Anna van Balveren haer tucht 3 nov. 1560.

Id. e. v. deur sijn broeder Jan 13 Junij 1564.

Evert Baers van Veler helt:

Den hoff ter Smitten, ende t' goedt dat daer toe behoort, als Sander van Eijle besittet. Item alsulcke goedt als Helbert van Eijle van Baers helt. Item den hoff Ter Horst den Keijcken heeft, ende alsulcke goedt als hij van hem helt .

Hencken van de Wije:

Den hoff ten Wije, ende die Mole den hoff te Saetraede ende alsulck goedt als daer toe behoort. Item XII malder korngelts roggen die Dedrich Everts soon van hem helt.

Goswyn van den Wije:

X schellingen brabants ende ander goedt dat daer toe behoort to Wetten.

Hencken van der Nerse:

Den thiende te Wije.

Digitized by Google

Genekin van Moerse:
Alsulcke goedt als hij van Baers helt.

Loef van Berenbroeck:
Die Mole toe Watervort ende alsulck goedt als daer toe behoort

Hencken van Boetberge:
III goede bij der Cappelle gelegen.

Gerrit van Straelen:
Alsulck goedt als hij van Baers helt.

Godert Budel:
Alsulck goedt als hij van hem helt.

Godert van den Vorst:
t' goedt ten Voregange.

Wolter Haver:
Die vooghdije te Reijnen.

Jonckvrouw Marceli:
XXXVI mergen Landts.

Rutger Lovemans soon:
Alsulck goedt als hij van hem helt
Item t' goedt te Roggenvoert.

Reijner Mebroet, ende sijne soene:
Kievitzhove 1326.

V marck gelts vuijt der Hernerst bede in Gelrelandt, ende den hoff te Kedingen geholden bij

Wolter van Vossen 1326. Goswyn van Kedinchen helt den hoff to Kedinchen, die visscherije daer by ende VIII manne 1326.

Steven van den Eger ontf. den hoff to Kedinghem, ende den hoff der Voestigen, mannen ende lathen, die erve ende goedt

Digitized by Google

hebben vuijt den voors. goede, voort eenen baendt geh. die Aschorst ende dat water ende visscherije in der Nierssen — dese visscherije wordt geseijt daer van gespleten te syn, inquiratur — die aengeet op der steenkalen ende drijft voort neder te Pontermoert, aen des Hertogen water, als die van Kedichem t' voors. water ende L. voor beseten hebben, voort eenen baent geh. die Bijkol, ende VI m. landts gelegen bij der Lett, als Heer Engelbert van Orsbeke van Steven te L. helt, voert dat erve ende goedt dat Elbert van Kedichem van Evert plach te holden in den Gericht van Ponth gelegen ende van Walbeke, voort Reekens goedt gelegen in den lande van Walbeck met ondere erve dat Beerte van Tegelen van Steven voors. te L. helt, voort dat erve ende goedt dat Heer Wolter van Rossem van Gadert van Kedichem hadde, geh. Sneplucht. Item IX m. landts die Goossen In Gen Bosch heeft gelegen te Walbeke. Deese voors. goede eede erven hoeren in ons Hartogen L. Item dat erve ende goedt tot een G. L. van der Nyersen opwarts. Item II marc gelts vuytten goede aen gen. voerst, in den Lande van Straelen gelegen. Ende dat goedt tot Lullingen daer Hencken Coenen soon op woont als men dat van den vooght van Stralen te holden placht met II marck gelts voors. tot een Z. L. 1402.

Stijne van Kodichem weduwe Stevens voorn. beleent vermits Steven van der Eger haeren soen, 1408.

Eadem ontf. den hoft to Kekem met sijnen toebeh. tot G. R. noch dat goedt Aengen Voerst met sijnen R. ende toebeh. tot eenen V m. L. R. 1424.

Sander van den Eger 1465. Hier is die specificatie als bij Steven staet.

Loeff van den Egeren erve sijnes vaders Sanders ontf. den hoff tot Kerckhem met der Borchstede, die Aschorst met den Oliegrave ende die laten van Walbecke ende van Ponth, in der voors. hoff gehoorende, gelijck die met allen anderen zijnen toebehooren in den Gericht van Ponth gelegen, e. v. 8 Oct. 1473.

Loeff van Egeren Drost v, e. 24 Oct. 1538.

Ejusdem kinderen beleent 17 Nov. 1550. Jacob Ingenhoiff hulder.

Loeff van Egeren Loeffssoen bij transport Jacobs Ingenhaeff, beheltelijck sijner moeder Margriet Ingenhaeff haere tuchte ontf. den hoff to Keken een G. L. ende den hoff gen. Sanders ofte Schettersgoedt een Z. L. 30 Maij 1560.

Digitized by Google

Idem e. v. 17 Maij 1574 van den hoff to Keken met den Bockstegen ende een hoijbeentgen geh. dat Vlesken gelegen tusschen den merenburgh ende den Gasthuijs broeck den Ashorst met den Oliegraeff soo als desen Borchoff met alle sijne laten in den Gerichte van Pouth in den lande van . . . . . gelegen tot G. R. leenroerich.

Den Kukenhoff in den lande van Gelre achter den berge bij Wemmebroecke geholden bij

Henricken van Wije 1326.

Den hoff tot Ravensberg als die leght geholden bij

Geerloch van Ravensbergh 1326.
Godert van Ravensbergh 1379. Hier stalt bij Gelre.
Caerle van Ravensbergh ontf. den hoff van Ravensbergh in den ampte van Gelre in den Kerspel van Gelre met den goede in den Lietert. Item een haeffken geh. Koekenhoff ende dat goedken op der Dumet, over die Nijerse tot G. L. R. 1405.
Godert van Ravensbergh erve sijner olderen 1421. G. B. L. R.; idem 1424.
Catrin van Hervelt erve Gaerts voorn, 1463.
Luyoff van Yssem momboir 6 Oct. 1473.
Loeff van Hartevelt ende sijne mede erven 1479.
Die Cruijsbroeder binnen Duijsseldorp bij transport Loeff voorn. ibid. Derck van Loxeten hulder. Abel Prijel hulder e. gedaen 1498.
Pouwel Wyeghel hulder beleend 1512, 1514.
Die Cruijsbroeder c. u. 25 Sept. 1538.
Arnt Holtgens als hulder beleent 2 Junij 1540.
Rutger Thijs soen hulder 19 Junij 1542.
Die Cruijsbroeder c. u. 26 Dec, 1544.
Sebastianus to Veltmans hulder 7 Maij 1555.
Henrick Ingen Cleenen Winckel ende Anna sijn vrouw bij transport der Cruijtsbroederen 17 Maij 1571.
Idem e. v. 17 Maij 1574 van den hoff te Ravensbergh met allen sijnen gerechticheijden ende toebehooren, in der Voogdijen van Gelre in den Kerspel van Gelre gelegen tot G. R.

Digitized by Google

Niekerke - Issem.

III marck gelts, IX maldar roggen ende II malder malts ter Nyekercken bij Gelre geholden bij:

Cleijne Heijne 1326.
Vlecco van Nesselroide ontf. L marckpenningen 3 heller voor den penninck daer van jaerlicx te bueren V marck vuijt XXX mergen artlandts in den Kerspel gelegen 1335.

Den hoff ter Horst gelegen tot Yssem met sijne toebehooren tot eene Z. L. geerft van

Johan van Amrade op sijnen soen:
Loeff van Hamrade 1402.
Godert van Amrade ontf. den hoff ter Horst met sijnen toebehooren anders genoempt Amrade gelegen in den Kerspel van IJssem te verheergewaden als sich dat gebeurt 1424.

Huijsmans goedt met sijnen toebehooren tot eenen G. L. ontfangen bij

Johan van Steinhorst, Tijlmans soen, 1379.
Idem ontf. Huijsmans hoff gelegen in den vooghdijen van Gelre ter Alderkercken met sijnen toebehooren te L. R. 1402.
Wolter van Steenhorst 1422 tot een B. G. L. R.
Idem 1424 tot Z. R.
Wolter van Steenhorst beleent 1498 tot G. R.
Johan van Steenhorst erve sijns vaders Wolters, 1522.
Idem e. v. 23 Sept. 1538.
Willem van Honnepel gen. van der Impel. Vaight bij transport Johans voorn. ende sijner vrouwen Hese 19 Maij 1539.
Henrick van Honnepel erve sijnes vaders Willems 4 Julij 1544.
Ermgard van Barich weduwe behelt haer tucht.
Henrick voorn. v. e. 2 Oct. 1581 van Huijsmans goedt met sijnen toebehooren aen S. Anthonis kerck in der vaeghdijen van Gelre gelegen tot G. R.

Digitized by Google

Den hoff te Wintermen als die light bij

Thilman van Eijle geholden 1326.

Idem ontf. den hoff te Wenteren, den hoff to Rade ende dat goedt aen gen Lulle met heuren toebehooren te L. R. 1402.

Johan van Wickroede ontf. die Borgh te Weckrode met allen heuren toebeh. die is met V marck te verheergewaden. Idem die gantsche Heerlicheijt van Wickraede met den lande ende Gerichte, ende alles daer toe gehoort dat leght tot een Z. L. te zamen. Item dat Kuerlint ampt, en daertoe gehoort die Ossenweert mede inne. Item den hoff to Winterneen in den ampte van Krieckenbeeck ende is een G. L. Item den hoff to Baerlo in den ampte van Kessel die leght met V marck te verheergewaden. Item tot Roijde XIII$^1/_2$ malder roggen pachts dat erve es een G. L. Item die thiende gelegen tusschen Suchende ende Nuwekirchen groot ende cleen met alle heuren toebeh. als die tot Aldekercken plach te hooren, dat is een Gul. L. 1402.

Thielman van Eijle tuchticht sijn wijff Belije aen X paer korens te heffen vuijt den hove geh. Ingenhove, 1408.

Idem ontf. Havermans goedt aengen Winternaem met sijnen toebeh. Item den hoff tot Raden, ten Cleenen Bircke (Bricht) met sijnen toebehooren, dat goedt Aengen Lulle met sijnen toebehooren tot G. R. 1424.

Johan van Eijll erve sijnes vaders Thilmans, 1465, event' selve.

Idem e. v. 4 Nov. 1473. Hier staet 't selve ende dat goedt Aengen Lulle met sijnen toebehooren in den Sticht van Coln in den Kerspel van Alpen gelegen.

Frederick van Eijl erve sijnes vaders Johans, 1496. T' selve.

Engelberta van Eijl weduwe Jurrien Koebelaers bij transport haeres broeders Frerix, 1507. Dirck Stoer hulder.

Jan van Baerle Jans soon ontf. een goedt gen. Havermans goedt in der vooghdije van Gelrelandt in der Kerspel ter Nijekercken gelegen Aen gen Winternam met sijnen laten ende toebehooren tot G. R. 1518.

Die erven van Sandere van Eijll weduwe Hans van Baerle beleent 23 Sept. 1544 ende Sandere voorn. helt haer tucht. Adolph van Steenhuijs momboir.

Goossen van Raesvelt to Eijll beleent beheltelijck Stephana ende

Digitized by Google

Catrine van den Bergh gesusteren ende ijederman sijnes goeden R. 17 Martij 1560.

Stephana op den Bergh weduwe van Steenhuijs ende Sandrina van Raesfeldt heur nichte beheltelick Else op den Bergh huijsvr. Goossens van Raesfelt gerechticheijt 30 Julij 1562.

Otto van Eller van wegens sijner huijsvrouw ende haeres vaders Henrick op den Bergh becroent die voorgenomen erffdeijlinge Johans ende Goossens van Raesfelt sampt der weduwen van Steenhuijs belangende die Eijlsche goederen daer van voor den camer gericht strijt is 9 Dec. 1560.

Dat goedt to Bellinchoven met sijnen toebehooren gelegen ter Nijekercken.

Dat goedt to Baersdonck geset in Straelen wordt oock Bellinchaven genoempt.

Henrick van Wijenhorst v. hier van den e. 1498.

Een L. dat van der heerlicheijt van Gelre te holden plach in den Kerspel van Nijekerken gelegen te L(ands) R.

Godert van Niersdom, ontfangen bij Derick van Eijle 1402.

Johan van Vossem ontf. dat goedt Ter Hoeffstade met sijnen toebehooren in den Kerspel ter Nijekercken gelegen te L. R. 1402.

Gerlich ende Dirck nae genoempt ontf. beijde den hoff ter Haeffstadt tot eenen Bun. L. met XV gold gulden 1433.

Gerlach van Vossem cedeert sijn Recht op:

Dirck van Eijll van den goede ter Haffstadt met sijnen toebehooren in den Vooghdijen van Gelrelandt gelegen in der houdtschap van Vernhem, 1437.

Arnt van Hoenseler beleent brengende 2 tuijghen met namen Elbert van Eijll ende Sweder Balderick dat hij desen hoff van Hartoch Arnolt ontfangen had, 1465.

Cselis ten Broeck e. v. van dat goedt geh. ter Haeffstadt tusschen erve Nevenhoff ende Sporlenhoff tot G. R. 1 Oct. 1473.

Johan Joip v. e. 1498. Hier staet dit besit nu Jans dochter ende haer man Arnt Vinck.

Arnt Vinck v. e 25 Sept. 1538.

Digitized by Google

Idem beleent voor hem selffs ende Celis Joeps voorkinderen, 30 Julij 1562.
Idem door sijn soon Peter e. v. tot G. R. 17 Maij 1574.

Den hoff zu Nuwenkircken gelegen aen den kerckhove aldaer met eenen hove landts daer toe gehoorende oock in den Velde van Nuwenkirchen zu Gul. L. R. ontfangen bij:

Derck van Wilderoede, 1418.

Dat goedt op der Baersdonck. Idem Dullickx goedt. Item Schulengoedt ende Gerrits goedt op Baersdonck was met allen heuren toebeh. tot V m. L. ontfangen bij:

Maes Borrick, 1379.
Joannes Borrick ontf. een goedt geh. Rutger Dulckens goedt, Schuijls goedt ende Gerardts goedt op der Baersdonck, t' zamen gelegen op der Baersdonck tot een V marcks L. 1402.
Gerrit Cluijt van Gelre, 1411. Hier staet bij gelegen in der Vooghdije van Gelre in den Kerspel van Nijekercken tot een G. L.
Idem 1424.
Johan Cluijt erve sijnes vaders Gerrits, 1453
Idem e. v. 29 Sept. 1473.
Heesken Cluijten, huijsvr. Mr. Herman Karckens, 1498.
Hadewich Swreden met heuren hulder Johan Wijerick ende Gaert van Leuwen beleent 1513.
Marten van Lewerden to Venlo ende Henrick Wrede gedelingen e. v. door den voorn. Johan Wijerich, 28 Sept. 1538.
Henrick Wree belast dit met C. ggl. 2 Julij 1548.
Peter van Elswijck beleent bij transport soo hij seijde met Dullincxgoedt· Gaerts goedt op Baersdonck en Schulengoedt, gelegen in der Vooghdijen van Gelrelandt tot Z. R. 15 Maij 1574.

Den hoff geh. Ter Moile met sijnen toebehooren met der meulen in den Hane gelegen in der Kerspel ter Nijekercken in der Vooghdije van Gelre tot eenen G. L. R. ontfangen bij:

Evert van Eijle geh. ter Maelen, 1403.

Digitized by Google

Idem 1398, gelegen after Baersdonck.
Idem 1424.
Griet ter Moelen huijsv. Goderts Smaelen 1428.
Sander van der Eger beleent met den hoff ter Meulen, met den gemael, dyckel, laten ende anderen sijnen toebeh. 1465.
Elbert van Eijll v. e. van den hoff Ter Moelen, met Steenkensgoedt ter Moelen, met den Wesselijen, artlandt, beemden, holtste gen ende die Watermeulen, met den gemael den molendijck aengaende aen Wyssedijck ende voorts nederwaerts wes aen de Meulen ende die laetgoede in de vers. meulen met allen anderen goeden van alts gehoorende niet daer van ruijtgescheijden als Sander van Eger dat voor te hebben plach 15 Oct. 1473.
Idem e. v. 1498.
Adriana van Eijll huijsvr. Adriaens van Bodbergen erve haeres vaders Elberts beleent 1502.
Cornelis van Bodbergen Johans soon 1515.
Idem e. v. 5 Sept. 1538.
Elbert van Bodbergen beleent 4 Nov. 1547.
Seger van Bodbergen beleent 8 Junij 1563.
Jacob van Bodbergen v. e. 17 Maij 1574.

Een marck gelts gelegen ter Nijekerken ontf.

Elbert van Eijll, Sanders soen 1411.
Dirck van Eijll tot G. R. 1424.
Sweder van Eijll beleent 1465.
Johan van Eijll, erve sijnes vaders Sweders 19 Oct. 1473.
Idem e. v. 1480, 1498.
Thilman to Kindts beleent 19 Junij 1559.
Hier staet dat goedt gen. die Marckgelt, met allen zijnen en und toeb. gelijck t' selve in den Kerspel ter Nijekerken gelegen tot G. R.
Christina van Eijll, weduwe Thilmans voorn. 13 Aprilis 1562. Jan van Eijll hulder. Catrin, Anna ende Maria, Thilmans kinderen deur Goossen Grouwel heure neve stellen op Willem Sweven dit L. 17 Maij 1574.
Hier staet noch bij laten.
Peter Bocxs bij vertijch Willems voorn. beleent 2 Martij 1584.

Digitized by Google

XXIV mergen landts gehoorende in den hoff die geholden wordt bij:

Thilman Dam, 1326.

Johan Dam, ontf. den hoff geh. Daemshoff met sijnen toeb. gelegen in den Kerspel van Nijekercke tot V. m. L. R. 1402.

Idem ontf. eenen hoff van XXV mergen landts met zijnen toeb. gelegen in den Kerspel van Nijekircken als voor een G. L. 1416.

Idem 1424.

Johan Dam beleent 1430.

Margriet ende Armgaert Daems erven haers vaders Johans 1461; eadem 1465.

Eadem huijsv. Goossens van Hoensseler 17 Okt. 1473. v.e. 1480.

Evert van Drijpt beleent 4 Junij 1540.

Johanna van Dript, huijsv. Joriens van den Bergh, 4 Julij 1556.

'T Huijs ten Gruijthuijs ende den hoff als he steet ende IX mergen landts geholden bij:

Gooswijn de Gruijter ter Nijekercken, 1326.

Peter van Darth 1379, (den hoff tot Gruijthuijse).

Johan van Crieckenbeke ontf. den hoff to Darte in den Kerspel van Nijekercke, den hoff Op ten Wijer in den Kerspel van der Aldenkercken.

Item den hoff Aen gen Eijnde in den Kerspel van Hensbeke (Ampt Crieckenbeeck) te L. R. 1403.

Bernt van Eijlle ontf. den hoff ten Dijcke geh. Op ten Wijer bij transport voorn. ende Jutten sijner huijsv.

Johan van Crieckenbeeck bij vertich Bernts voorn. ontf. weder den hoff te Darth tot eenen G. L. bij susters deijlinge, 1403.

François ontf. den Gruijthoff met sijnen toeb. gelegen tot Nijekercken tot G. R. 1424.

Godert François 1437.

Godert Franz soen van Niersdom 1465.

Idem e. v. 5 Oct. 1473. Daerin gehooren XLV cleen mergen saet landts ende VI mergen aen beemden ende Borch. Idem 1514.

Johan van Wenert beleent 1547. Zijn vrouw Johanna van Dript.

Idem bij transport Johans voorn. ende sijner huijsvr. Beatrix Nijt van Bugel 28 Julij 1563.

Digitized by Google

Den hoff ter Wijenhorst met sijnen toebehoren te L. R. ontfangen bij:

Grobken van Eijlle 1402.

Sander van Eijlle erve sijnes vader Grobkens ontf. den hoff tot Weerhorst met allen sijnen toeb. gelegen in den Kerspel van der Nijekerken tot G. R. 1424.

Sander van Eijll tuchticht sijn vrouw Yda 1428.

Berne van Eijll erve haeres soens Sanders transporteert dit op haeren neve Rutger van Boetseler 1440.

Rutger van Ruwe, erve Sanders voorn. wijens vrouw IJdeken noch tucht heeft beleent 1450.

Mechtelt van den Keldonck huijsvrouw Goderts van Wijenhorst c. u. 1469.

Eadem beleent.

Eadem beleent 28 Oct. 1473.

E. v. 1480.

Herman Wierich van wegen des Couvents Onser Lieff Vrouwen Ingen Marien Zande bij Straelen Regulieren Ordens e. v. 1498.

Johan Kuijper, ter Horst wonende van wegen als vooren beleent 1503.

Eva van der Horst, bij transport des Couvents, haer volmechtige is Wolter Zeemon.

Johan van der Horst bij transport zijner zuster Eve tot behoeff sijnes soens Johans noch onmundich 29 Julij 1527.

E. v. 3 Oct. 1539.

Daem van der Horst stelt sijn deel zijner suster Eve t' onderpandt voor X^{c} (1000) ggl 20 Feb. 1556.

Die kinderen Adams voorn. beleent 17 Nov. 1569.

Loeff van Egeren is haer momboir.

Mechtelt van Egeren weduwe van der Horst behelt haer tucht.

Die kinderen voorn. e. v. 17 Maij 1574.

Johanna van der Horst, huijsfrouwe Lubert Wterwijcx verschrijft LX daler s' jaars aen Herman van den Berg te lossen in 6 jaeren met X^{c} (1000) daler 9 Febr. 1579.

Digitized by Google

Aldekercken.

Den hoff te Steenhorst, in den Lande van Gelre, II Schell. penninckgelts VII schepel malts ende een hoen gelts geholden bij

Philippus van Steenhorst 1326.
Idem 1379.
Arnt van Wijlich ontf. een L. tot Gelre, dat een Swaeer leen is, ende geh. die hoff te Steenhorst mit toeb. gelegen bij der Aldenkircken 1415.
Arnt Monich ontt. ut suprá, gelegen in den Klockenslach van der Alderkircken tot een V. M. L. 1424.
Arnt van Honseler 1465. Hier staet soo men dit, ende hoefstadt nijet to boeck gevonden, is die beleeningen met 2 getuijgen geaccordeert.
Idem e. v. 17 Oct. 1483.
Volmar van Honseler, met believen sijner voorkinderen Cornelis ende Loeff ontf. het goedt gen. den Steenhorst met de laetschap ende sijn toebehoor in der vooghdije van Gelrelandt in den Kerspel van S. Antonis-Berghe Aen gen Lijnden, ende Schaephuijs gelegen tot G. R. 8 Maij 1543.

Dat goedt geh. Sandersgoedt ofte Schettersgoedt in der vooghdijen in den Kerspel van der Alderkercken, in der houdtschappen van Schaephusen gelegen met allen sijnen R. ende toeb. tot Z. R. opgedragen bij:

Claes van der Eger tot behoeff van:
Claes Kerstens soen geh. Groote Claes 1479.
Thomas Heijme v. e. 1498.
Dirck Plonis erve Thomas voorn. 1501.
Peter Plonis van Kempen erve sijnes vaders Dircx 27 Junij 1536.
Idem tuchticht zijn moeder Maria van der Scharen.
Idem e. v. 27 sept. 1598 tot G. R.
Loeff van Egeren ende Margriet Ingen Haeff eheluijden, bij transport Peters voorn. ende zijnes broeders Johans 24 nov. 1541 tot Z. R.
Idem tuchticht zijn vrouw voorn.

Digitized by Google

Die kinderen Loeffs voorn. beleent 17 nov. 1550.
Jacob Ingen Haeff is haer hulder.
Loeff van Egeren Loeffs soen, ende sijne metgedelingen bij transport Jacobs Ingen Haeff 31 maij 1560.
Idem laet sijn moeder dit belasten met DC daler te lossen in X jaeren.
Idem e. v. 17 maij 1574.

Alsulcke manne als gehoorende sijn tot Eijlle bij den Aldenkercke in den Drost ampte van Gelre gelegen getransporteert bij:

Emont van Eijlle, tot alsulcken L. R. als hij ende sijne voorvaderen, die van den Hertoge te halden plagen op den Grave van Moerse 1408.

Den hoff ter Stegen met sijnen toebehooren gelegen bij der Alderkercken tot eenen G. L. ontf. bij:

Joannes Ingen Yseren 1378.
Lijffert van Yssem, Heer Hermans dochter 1434.
Haer momboir is Reijner van Brempt.
Reijner van Brempt beleent 1465.
Den hoff op den Wijer in den Kerspel van den Aldenkercke gelegen. Item den hoff Aen gen Eijnde in den Kerspel van Hensbeke in den ampte van Krieckenbeeck gelegen te L. R. ontf. bij:

Johan van Crieckenbeke 1402.
Henrick Spede ontf. den hoff te Broecke. Item den hof op der Hoemoilen. Item dat goedt te Vogelsanck. Item den hoff tot Molenhem. Item den hoff tot Slebeke. Item den hoff tot Schaephuijser. Item Bockhuijs goedt. Item dat goedt op ten Wijer met allen haeren toebeh., ende VI marck gelts in den lande van Straelen gelegen.
Bernt van Eijlle ontf. den hoff ten Dijcke op den Wijer bij transport Johans van Crieckenbeke, die van Bernt weder crijght den hoff te Darth 1403.
Johan van Eijll onmundich, erve zijnes vaders Bernts ontf. den hoff te Wijer gelegen in den Kerspel van Aldenkercken met water, weijde, bossche, broeek, artlande, ende allen zijnen toebehoor tot B.(undige) L. R.
Sijn oom Dirck van Eijll is hulder, sijn moeder Johanna van Hetterscheijt behelt tucht 1422.

Digitized by Google

Idem 1424.

Idem ontf. den hoff to Wijer met eenen goede daer in gehoorende geh. Baeckenhoff. met allen R. ende toebeh. in den Kerspel van den Alderkercken gelegen tot G. L. R. 1465.

Johan van Eijll, Jans soen, ontf. den hoff te Wijer daer naest gelant is Jan van Eijll, Sweders soen, aen d'een, ende Naperincks erve aen d'ander tijde tot G. R. 15 Oct. 1473.

Idem e. v. van den goede geh. Dijckmans goedt bij der Alderkərcken Ingen Raem gelegen tot G. R. 1498.

Wolter van Eijls kinderen beleent 20 ap. 1542.

Haer hulder is Cornelis van Bodbergen, ende Sophia van Bonenburgh van Honsten, weduwe Wolters behelt tucht.

Die weduwe Johans van Eijll c. 3 maenden u. 15 oct. 1554.

Jasper van Eijll, Wolters soen, beleent 26 aug. 1556.

Idem door sijn broeder Dirck e. v. 11 junij 1574.

Wetten.

Twee Molenstat tot Genge bij Wetten ende ter Nersen geholden bij:

Willem Voeght van Boederick 1326.

Dat Huijs te Honselaer voor een G. L. erkent bij:

Hermanno Henrici Caroli, et Hermanno, ejusdem Hermanni filio 1299.

Gerrit van Yssem ontf. den hoff tot Hoenselaer met sijnen toebeh., daer dese hove, ende goede inhooren, den hoff te Leuwe, met 2 hoffsteden, den hoff tot Dierenoert met sijnen toebehooren, den hoff tot Tillekerest, met sijnen toebehoorcn, Boevemans goedt met sijnen toebehooren, Havemans goedt ende Watermans goedt, dat goedt ten Bremen met sijnen toehehooren, t'zamen gehoorende int' L. te Hoenseler tot G. L. R. 1424.

Herman van Yssem beleent 1430.

Idem tuchticht zijn vrouw Ermgardt 1437 aent' Huijs te Hoenseler met den Voorgeborcht, 2 molen daer on gelegen, water, weijden, beemden holt ende broeck.

Loeff van Yssem, erve sijnes broeders Hermans transporteert dit L. op Johan van Bodbergen sijnen oom 1441.

Digitized by Google

Gerrit van Yssem beleent 1456.

Idem 1465. Hier in gehooren noch L. die men van den Huijse te Hoenseler ontfanght met namen: t' Huijs ten Haege met sijnen toebehoor ende meer andere leenen.

Idem e. v. 27 Sept. 1473.

Idem e. v. 1480.

Dit sijn die leenen die tot Hoenseler gehooren bij Gerrit van Yssen in een cedul overgelevert:

II have Ingen Lopelhem, een laetstadt op der Capelscherstraeten, een laetstadt In ger Nijelhem. Een laetstadt op gen Walschart, Carls hoffstadt Bodbergen, in ger Worchem die leght op ter Waet, 2 goede in ger Nielhem, die Willem van Wijenhorst te lijffgewinn heeft gegeven, die hoff te Diervoert,, die hoff tot Loij met sijnen 2 laetsteden als ter Heggen ende to Boscamp, die hoff to Tijlickhorst, Bouwmans goedt, dat Hooge Velt, dat Huijs ende hoff In gen Hage met sijnen toebehooren.

Idem e. v. 1498.

Vincentius van Yssem verschrijft C.C. ggl. 8 jaeren 16 april 1523.

Idem e. v. 28 maij 1545.

Dirck Vos bij transport Vincentij voorn. 5 nov. 1556.

Idem claeght dat Claes van Eger heijsters gehouwen 19 aprilis 1561.

Idem e. v. 24 maij 1574.

Margriet Vos erve haeres vaders Diricx 11 julij 1576.

Johan van Westrum e. 3 maenden u. 21 sep. 1581. Hier staet dat hij erffgenaem sij van sijn groot vader Dirick Vos van Holten.

Anna Vos erft op haeren soen Johan voorn. 2 oct. 1581.

Diedrich van Westrum tom Gutacker is Johans vader, ende Diedrich van Westrum to Langendonck sijn hulder.

Hier staet dat Huijs ende hoff to Hasseler met al sijn R. ende toebeh., niet daervan vuijtgescheijden met den hoff to Bremen gelegen in den Kerspel van Wetten tot G. R.

Den hoff tot Erenvelt met sijnen toebeh. tot eenen Z. L. ontfangen bij:

Loef van Hoenslar Carls soen 1379.

Digitized by Google

Henrick van Hoenslar 1402.
Loeff van Eger beleent 1424.
Idem tuchticht sijn vrouw Johanna 1454.
Idem 1465.
Idem e. v. van den hoff tot Erentveldt met sijnen toebehooren in den gerichte Wetten gelegen ende helt L cleijne mergen tot Z. L. R. 27 Sept. 1473.
Henrick Meester Johans burger to Goch, hulder des cloosters Ingen Gaesdonck Regulier Ordens e. v. zeggende voortijts ontfangen te hebben 1498.
Willen Hol hulder in plaetse Henricx voorn. 1505.
Johan van Camphusen hulder 1514.
Elbert van den Egeren beleent 1483.
Henrick Meester hulder des Cloosters bij transport Elberts voorn. 1492.
Peter van Steenhalen hulder 19 aprilis 1551.
Hertger Werner v. e. 8 nov. 1539.
Peter van Steijnhalen v. e. 17 maij 1574.

Den hoff ter Alderwetten met allen sijnen toeb. in den Kerspel van Wetten gelegen tot een Z. L. ontf. bij:

Arnt van Honselaer 1402.
Herman van Boijtbergen 1434.
Idem tuchticht sijn vrouw Alijt van Hackforden 1446.

Laetgoede in den gericht ende Kerspel van Wetten liggende, met gewinne ende gewerff, water, weijde, bosch, broeck, artlandt, hooge onde leghe met voirre ende palen in den hoff to Raije gehoorende naemlick:
Thijs van Bonne, Gerrit ende Peter zijn swegerlinge gelden s'jaers VI alde grooten II molder even ende een paer hoender; Jan van Bonne III alde grooten I malder even, Peter Raidts III alde grooten Wijncken Brabants IV alden grooten, Grietgen ten Wijen II alde grooten, Jan Ingen vrede I alt groot een paer hoender, Peter Heykens III alde grooten een paer hoender, Peter Ingen Vogelsanck III alde grooten. Item in dese voors. laetschap gehooren XI paer hoenre. Vercocht bij:

Emont Ingen Diepraem 1470.

Digitized by Google

Gerrit van Hoenseler die daer met beleent is, naemlick met t'ghene voors. is, doende ontrent XXV olde grote III molder even ende XIV paer hoender tot een Z. L. 1479.

Johan van Hoenseler erve sijnes vaders Gerrit 1498.

Daem van Hoenseler erve sijnes vaders Johan 1514.

Gooswijn van Hoenseler c. 2 maenden u. om e. te v. van sijne L. die niet genoempt en worden 3 julij 1556.

Den hoff ter Porte in Gelrelandt. Item den hoff Togen ende de Baerle met XLIV mergen landts ende met beemden die daer toe gehooren geholden bij:

Willem van Barlo 1326.

Jan van Barle t'goedt Togen, t'goedt ter Porte in Gelderland 1326.

Die thiende tot Ondervoet die helt XXIV malder korengelts, ende den smalen tkiende aldaer geholden bij:

Den bode van Asselt 1326.

Johan van Asselt ontf dat goedt tot Wetten 1379.

Steven van Asselt ontf. die thiende tot Aldewetten tot G. R. 1424.

Willem Vel van Wevelichaven 1466.

Idem e. v. 18 oct. 1473.

Broeder Elbert met sijnen momboir Carl van den Bosch tot behoeff des cloosters Nazereth binnen Gelder beleent met den thiende tot Aldenwetten met der smaler thiende 25 feb. 1539.

Albert van Huchtenbroeck c. u. 26 junij 1560, idem 28 aug. 1560.

Elbert van Wanckum hulder des voorn. cloosters beleent 10 martij 1560.

Idem e. v. 17 maij 1574.

Den hoff Aengen Eijnde in den Kerspel van Hensbeke in den ampte van Crieckenbecke gelegen te L. R. ontfangen bij:

Johan van Crieckenbeke 1402.

Johanna van Buetbergen, Hermans dochter, transporteert den hoff aengen Eijnde, alzoo woe hij van alts geh. is met bosch ende

Digitized by Google

broeck ende met allen sijnen toebehoor voort II mergen landt geh. den Sandtacker met eenen Coelgaerde sementlijck in den Kerspel van Wetten gelegen tot behoeff van Gaert van Weijenhorst 1454 tot Z. R.

Idem ontf. ende tuchticht zijn vrouw Lijsbet van Eijll 1465.

Idem e. v. 27 sept. 1473. Hier toe behooren LX cleen mergen saetlandts. Idem 1498 Elisabeth van Wijenhorst huijsvr. Carl Speden transporteert dit L. op Adolph van Loo.

Frans van Loo heer tot Wisschen erve sijnes broeders Adolphs 1 dec. 1550.

Wessel van Loo erve sijnes beste vaders Frans. 11 junij 1574. Sijn soen Bertram is sijn hulder.

Dat goedt van Wanckhem in den Gerichte van Wetten gelegen met sijnen toeb. tot Geld. L. R. ontfangen bij:

Johan van Boidbergen 1405.

Claes van Boidbergen 1431.

Arnt van Pellant 1465.

Willem van Boidbergen erve zijnes vaders Claes 1465 ontf. dat goedt, met bosch broeck, coelgaerde, van alts gelegen in den Kerspel van Wetten tot G. R., dat huijs to Wanckum met sijnen toebehooren, als met XL cleijne mergen bouwlandts ende XX cleen mergen broeck ende beempt landts tot G. R. Willem van Bodbergen, Claes soen, 29 sept. 1473.

Idem e. v. ende tucht sijn vrouw Vde van Wijenhorst 1480.

Margriet van Bodbergen huijsvr. Johans van Smaelberch erve haeres vaders Willems 1480.

Claes ende Johan van Bodbergen erven haeres vaders Willems 1480. Ende Henrick van Wijenhorst is haer hulder.

Idem 12 oct. 1484.

De weduwe Willems voorn. v. e. door Henrick van Wijenhorst 1498.

Claes van Bodbergen erve sijnes vaders Willems 1520.

Idem tuchtieht sijn vrouw Lijsbet van der Porten.

Adriaen van Bodbergen onmundich erve sijnes vaders Claes 1 maij 1529 Loeff van Egeren Drost van Gelre is sijn hulder.

Arnt van Eijll erfft op sijn broeder: Willem van Eijll, onder anderen, dat goedt to Wanckum 3 junij 1521.

Digitized by Google

Adriaen van Bodbergen v. e. 3 oct. 1538 17 maij 1574.

Capelle.

Den hoff te Watenen bij der Capelle geholden bij

Gerhard de Man van Engelsem 1326.

IJwen van Engelsem ontf. dat goedt Aen ger Moelen tot Berenbroeck, ende den hoff, ende sijn toebeh. 1379.

Johan van Engelsem ontf. den hoff Angermolen met zijnen toebeh. in den Kerspel van der Capellen gelegen zu een G. L. met XV rinsgl. zu verheergewaden.

Idem 1424. Hier staet noch mit der moelen daer aen gelegen.

Idem 1453, 1465.

Idem e. v. 27 sept. 1473. Hier toe gehooren XXVIII cleene mergen saetlandts.

Johan van Engelsem onmundich ende sijn broeder Ywen beleent 1480. Sijn oem Henrick van Engelsem is hulder.

Idem e. v. 1497.

Idem e. v. deur Ott. van Weserden 1504. Anna van Weserden behelt haer tueht.

Idem e. v. 3 oct. 1538.

Ejusdem erven beleent met den goede Anger Engelsum met den molen gelegen in den Kerspel van der Capellen. Ende Johan van Wevert is hulder 22 dec. 1540.

Johan van Engelsums kinder c. u. 10 dec. 1554.

Johanna van Engelsum huijsv. Bernts van der Heijde beleent 14 nov. 1555.

Eadem e. v. 17 maij 1574.

Die Hamme met sijn Gerichte ende Heerlickheijt tot Z. R. ontfangen bij:

Arnt van Alpen 1403.

Johan van Alpen ontf. dat Hemken bij der Capellen tot eenen G. L. dat Arnts van Alpen was 1414.

Elbert van Alpen, erve sijnes vaders Johans ontf. den Hamme met al heuren toebehooren gelegen bijder Capellen tot Z. R. 1420, idem 1424.

Digitized by Google

Ejusdem 2 jonghste kinder beleent 1557. Johan van Alpen Heer tot Hoenpel is hulder.

Adriana van Alpen erft dit L. op haeren soen Elbert van Pallandt, Drost tot Huessen 16 junij 1523. Alle vensuijm quijtgescholden (1).

Idem tuchticht zijn huijsfrouwen moeder Belije van der Loe, weduwe Heer Willems van der Horst 23 Aug. 1523.

Idem Erffmarschalck e. v. 8 nov. 1538.

Johan van Pallandt Heer to Keppel ende Voorst erve zijnes vaders Elberts 24 nov. 1543.

Idem e. v. 17 nov. 1557.

Idem tuchticht sijn vrouw Elisabeth 18 martij 1557.

Frederick van Pallandt erve zijnes vaders Johans 3 maij 1563; c. u. 29 sept. 1581.

Idem laet e. v. Osewolt van Hetterscheijdt 4 martij 1600.

Johan van Palandt, Frederix soen c. 3 maenden u. ende bevestiging eener erffscheijdinge 26 julij 1606.

Idem c. noch u. tot Maij 1607.

Eidem noch een tijt lanck u. gegunt 10 Sept. 1607.

Dat Dorp ter Capelle alst gelegen is, ende sijn landt bij den hoff ter Horst die Caerls is van Honselair geholden bij:

Loeff van Berenbroecke 1326.

Johan van Berenbroick Arnts soen ontf. den hoff tot Lulle. Item 2 goede in gen Derp. Item 3 goede in gen Heltzitiert, ende 2 goede in gen Berenbroicke met 2 kaetsteden in den Kerspel van der Capelle gelegen tot G. L. R. 1403.

Henrick van Berenbroicke ontf. een hoeve landt in den gerichte Esperden. Item noch die Horenborch met sijnen toebehoor gelegen in den Kerspel van Capellen tot Z. L. R. 1424.

Idem ontf. den hoff tot Roij, ende eenen hoff tot Plees 1437.

Gestelen

Dat halve guetgen Ingen Eertkamp ende 2 katen Ingen Winckel opgegeven bij:

(1) Cfr. Bon de Vorst Gudenau: Geschichte der Herren, Freiherren und Grafen von Pallant. Berlin 1873.

Digitized by Google

Derich van Pellandt Ridder tot behoeff sijnes soens Johans van Pellandt 1390.

Twee leenmannen Lueff van Yssem ende Johan van Hartevelt tuijgen t'selve gene 8 gl. des jaers weerdt te sijn.

Derich van Pellandt ontf. den hoff tot Gestel ende den hoff tot Overgestel. Item dat goedt Opgen Horste. Item dat goedt Op gen Bussche tot Tweestede gelegen. Item dat goedt Ingen Ertkamp met allen heuren toebehooren in den Gerichte van Wetten gelegen tot G. R. 1403. Idem 1424 dat Huijs te Gestelen met moelen hoeve, ende allen sijnen toebeh. Item den hoff tot Overgestelen. Item den hoff Op der Horst allet tet Wetten gelegen. Item den hoff Halff Ingen Ertkamp. Item die laten to Twijstede op den Hoogen ende Nederen bosch tot G. R. anno ut suprà.

Idem tuchticht sijn vrouw Willem van Kessel aen dat Huijs tot Gestelen, met den Voorburcht, aen den hoff tot Gestelen met 2 watermeulen voor den Huijse liggende, aen die beemde die Brucke, dat water, die laten daer toe gehoorende, met allen toebeh. Item noch aen den hoff tot Overgestelen ende aen den hoff op der Horst met beemden holtgewas ende bruecken 1440.

Idem tuchticht sijn vrouw Johanna van Audenbergh (1) 1426.

Arnt van Pellandt bij cessie zijner broeder ende andere erffgen. Dircx voorn. ontf. alle die hoeve ende goede tot Gestelen ende op der Horst, t' Huijs metten molen met allen heuren toebeh. van alts gelegen in den Kerspel van Wetten 1464.

Idem ontf. dat Huijs to Gestelen (ut suprà) ende dat goedt van Wanchem, oock te Wetten gelegen 1465, ende tuchticht sijn vrouw Met van Aken.

Idem e. v. 27 Sept. 1473. In den voors. hoven gehooren ontrent LXXX cleen mergen landts te sade ende V leenmannen.

Arent van Eijll v. e. 1498.

Arnt van Eijll erve sijnes vaders Arnts 1501.

Idem tuchticht zijn moeder Aelheijt van Pellandt.

Willem van Eijll erve sijnes broeders Arnts 3 junij 1521

Ejusdem erven ende kinder beleent 21 aprilis 1543.

Arnt van Bocholt is hulder.

---

(1) Ou Ludenbergh.

Digitized by Google

Arnt van Eijll erve sijnes vaders Willems 27 Julij 1559.

Idem e. v. 13 junij 1574.

Loeffe van Eijll huijsvrouwe Willems erve haeres vaders 30 sept. 1581.

Well (1)

T' goedt ter Welle to Z. R. bij

Heer Niclaes van Malcen geholden 1326.

Otto van Malssen ontf. sijn goedt dat hij van Hertoch Willem ontf. hadt des he brieven heeft 1403.

Claes van Malsen erve zijnes vaders Otten ontf. alle alsulcke erve als sijn vaders brieff inholt en daer toe II mergen tusschen Jan van Herler, van Merwijck ende die gemeinte. Item I mergen met eenen wijele. Item $1^1/_2$ mergen tuschen Claes voorn. ende den Gericht van Amersoijen. Noch I mergen met een wijele tusschen des voorn. Claes erve aen beijden zijden 1420.

Idem tuchticht zijn wijff Heer Arnts dochter to Hemerden.

Idem ontf. alsulcke L. als hij ontf. hadde van Hartoch Reinolt gelijck zijn brieven inholden.

In margine:

Dit schijnt te gehooren onder Amersoijen in Tielre Weert.

$^1/_3$ van der heerlicheijt ende des dorps van Welle tot een Z. L. dat plach te sijn des Heeren van Meerlaer ontfangen bij:

Heer Roilman van Arendael 1401 van de heerlicheit van Cuijck.

Johan van Arendael Ridder Heer tot Well ontf. $^1/_3$ van der Heerlicheijt van Well, met der Wintmoelen en allen zijnen toebeh. gelijck dat der van Mijrlar te wesen plach tot C. R. 1450.

Roilman van Arendail, 1428. Hier staet die selve specificatie.

Johan van Arendail, Ridder, heer tot Well ontf. ende trans-

---

(1) Cfr. Habets *Publications* XV „ het Journaal van den Hopman Splinter Helmich 1580—1587, p. 237, 287.

Cfr. Strada: *De Bello Belgico.* Decas secunda p. 420. M. de Balençon, lieutenant du Prince de Parme, prit le château de Well en 1596, Mansfelt prit Aerssen en même temps.

Digitized by Google

porteert dat $^1/_3$ der heerlicheijt ende dorps van Well met der wintmolen, ende al zijn toebehooren tot C. R. op:

Sijn dochter huijsvr. Henricx van Bijlandt 1465.

Johanna van Arendail tuchticht haeren vader voorn.

Eadem tuchticht haer moeder Bate van Reijde ende van Arendail aen L. franckrijckschen schilde s' jaers op S. Andries dach te bueren vuijt der Heerlicheijt van Well soo veel des van Mijn Gen. Heeren te L. ruert.

Eadem e. v. 1479.

Johan van Arendael v. e. 29 Sept. 1473.

Den dochter Johans van Arendail huijsvr. Jan Staels ontf. haer gedeelte 3 Aug. 1479.

Otto van Bijlandt erfft dit L. op sijnen soen Adriaen van Bijlandt Heer toe Well 31 Jan. 1533.

Aefferden.

Den hoff ter Horst in den Kerspel van Aefferden gelegen met sijnen toebehooren tot eenen C. erff L. tot Z. L. R. met een ponde ontfangen bij:

Henriek Bolle burger van Goch 1402.

Johan Bol ontf. dat goedt ter Horst in der Gericht van Aefferden met sijnen toebeh. tot Z. R. 1411. Elbert Bol zijn broeder is hulder.

Henrick Bolle Elberts soen beleent met den hoff ter Horst, daer naest gelant is Derck Schencken thins goedt aen d'een zijde, ende voort alomme in den Heijden tot C. L. R. 15 oct. 1473.

Fréderiek Bolle bij transport zijnes broeders Henricx 10 dec. 1473.

Johan Hol, Prior des Couvents Ingen Gaesdonck bij Goch, met zijnen momboir Henrick Schul beleent tot behoeff des Couvents 13 junij 1532.

Dat Huijs geheeten Blijenbeeck met allen zijnen R. renten, goederen ende ander toebehoor, oock die heerlickheijt van Aefferden met den hooghen ende lech gerichte, renten, goederen, lande, sande, heijde, weijde, bosch, broeck, vischerijen, wiltbanen,

Digitized by Google

torfveenen ende met allen anderen heuren toebehoor, niet daer van vuijtgescheijden soo wije deselve van alles aenden ampt van Goch gelegen zijn tot een Oepen Huys tot Z. R. eerst te L. gemaeck bij:

Derck Schenck van Nijdeggen 1527.

Martin Schenck, Overste, erve Dirckx voorn. erfft op sijnen broeder ende suster Peter Schenck, ende Maria Margriet Schenckx, huijsvr. Anthoni van Voorst die beleent is 3 junij 1605.

Aerssen.

Dat Huijs ende Dorp tot Aerssen met den Gerichte daer toe behoorende hoogen ende leege vander Rooder beecke opwaerts Lomme, Hasselt ende Velde met allen hueren toebehooren als die te L. holden plach Heer Otto van Aerssen ontfangen bij:

Johan van Baxem Heeren Johans soen 1390.

In margine: debet dicere Johan van Buren.

Alijt huijsvr. Willem Brandts van Nijdegge transporteert op:

Alert Vlecke van Caldenbroicke den hoff te Lomme met den laten ende pachten tusschen den 2 beecken tot Aerssen tot eenen Z. L. R. 1401.

Idem 1402.

Gertruid van Caldenbroicke erve haeres vaners Alert 1414. Haer momboir is Johan Block van Caldenbroick. Grieta van der Recke huijsv. Aléffs van der Recke 1430.

Eadem tuchticht haeren man. Hier staet Grieta van van der Beecke.

Straelen.

Dat dorp te Hasselt ende te Lumme tot Z. R. ende t'Huijs te Straelen te M. L. bij:

Arnt de Vooght van Stralen erkent 1326.

Arnt Spede ontf. VI marck outs gelts van sijnen L. vuijt der vooghdijen van Straelen gel. sijn oude brieven inhouden 1377.

Henrick Spede ontf. onder anderen VI marck gelts in den Lande van Straelen gelegen 1402.

Digitized by Google

Herman van Wijenhorst ontf. XLVII marck 8 st. 8 d. outs gelts te bueren vuijt den lande van Straelen ter beden anno 1379 et anno 1402. Die bedegelt ende rente in den Lande van Straelen tot eenen G. L. R. als Heer Godert van Nichertzo to Straelen in den Kerspel te besitten plach.

Den hoff geh. Heer Gadertshoff voor Kempen gelegen met sijnen toebehooren. Item den hoff op Hese. Item die laten van Aldenhoven gelegen in Gelrelande ontfangen bij:

Heer Engelbert van Oirsbeke Ridder 1402.

Engelbert van Brempt tuchticht sijn vrouw Alijt Schenken van Nijdeggen aen t' Huijs to Vlasraedt met den Aenscheut die laten van Aldenhoven in der Vaeghdijen van Gelrelande voort aen t' ampt Straelen, en t' gelt daerop staende 1460.

Johan van Crieckenbeke geh. van Wambeke ontf. eenen steenenhuijs als Vlasroeten, een meule, ende die laten tot Gelre tot eenen G. L. R. met XV goltgulden 1424.

Engelbert van Oirsbeke Ridder, Raedt ende Amptman to Straelen tuchticht zijn vrouw Fije van Oirsbeke ende zij hem aen heurer bijder Huijs ende slot tot Vlasraten, met allen sijnen toebehooren aen Heer Goderts hoff ter Velde voor Kempen gelegen, oock met allen sijnen toebehooren aen den hoff op Hese, ende tusschen XX ofte XXX mannen met heuren toebehooren, die laten van Aldenhoven gelegen in Gelrelande, noch aen alsulcke gelt als zij echteluijden staende hebben op t' ampt van Straelen, naeml. 2961 Reinaldus gulden 1 grootsche die zij buijten den ampt brieven op ten voorn. ampt staende hebben 1432.

Engelbert van Brempt ontf. die laten in Gelreland ende alle alsulcke mannen als tot Vlasraten gehooren, gelijck die Engelbert van Oirsbeke te halden plach beheltelijck Sophien van Voshem weduwe haere tucht 1442.

Idem ontf. dat Huijs ende Slot tot Vlasrade met allen sijnen toeb. ende alle alsulcke manne als to Vlasrade gehooren, die laten van Aldenhove in Gelrelande. Item Heer Goertz hoff ten Velde enz. ut supra, tot G. R. 1465.

Idem e. v. ende transporteert voort op sijnen soen Engelbert van Brempt 8 oct. 1473.

Digitized by Google

Idem e. v. 1489.
Evert van Brempt erve sijnes vaders Engelberts 1505.
Idem tuchticht sijn vrouw Felicitas van Oest 1526.
Idem tuchticht sijn vrouw Alijt van Baer 27 feb. 1530.
Joost van Brempt onm. erve sijnes vaders Everts 26 maij 1544. Zijn hulder is Willem van Baer. Zijn moeder Alijt behelt haer tucht.
Engelbert van Brempt doet eedt voor sich selffs nae refutatie Joost voorn. 10 junij 1556.

II Marck gelts vuijt der goede aen gen Voorst in den Lande van Stralen gelegen, ende dat goedt tot Lullingon, daer Heneken Coenen soen op woont als men dat van den vaight van Stralen te halden plach met II marcken gelts voors. tot eenen Z. L. ontfangen bij:

Steven van Eger 1402.
Stijne van Kodinchem weduwe Stevens voorn. beleent 1408.
Eadem ontf. dat goedt Aen gen Voerst met sijnen R. ende toebeh. tot eenen V m. L. R. Haer soen Sander van der Eger doet hulde 1424.
Sander van der Eger ontf. dit nae d'eerste specificatie tot Z. R. 1465.

Wachtendonck.

Dat Huijs, Borch, Slot, Stadt ende Heerlickheijt van Wachtendock, met allen heuren vesten, graven toebehooren tot eenen Z. L. erkent bij:

Arnt Heer van Wachtendonck knape 1390.
Idem vel alius ejusdem nominis hielt dat Huijs te Wachtendonck als een Open Huijs ende die Veste. Item die Meulen te Wachtendonck. Item die Wiltbaen ende Strickfanck in Gelrebroick. Item den hoff to Geijsteren die heijt Ten Boomgaert. Item sijn leen goedt te Hulse, ende 2 hoeven te Wanchem die heijten ten Broicke 1326.
Item ontf. dat Huijs ende Stadt van Wachtendonck 1384. Die Heer van Schoenvorst is sijn momboir. Item 1402.

Digitized by Google

Johanna van Wachtendonck, huijsvr. Willems van Guilge bastarts ontf. dat slot, voorgeborcht stadt ende gantsche landt van Wachtendonck metten gerichten hooge ende leege, en met allen sijnen toebeh. tot Z. L. R. 1411. Item dat slot ende heerlickheijt van der Kuijpen met den gerichten hooge ende leege met allen sijnen toeb. 1411.

Willem van Guilge bastart, bij overgifte sijnes vaders Hartoch Reinoldts, ontf. die Borch, voorgeborcht, Stadt ende Landt van Wachtendonck met graven, vrijheden, visscherijen, molen, tolle marckten, Gerichten hooge ende neder, geestelijcken L. daer binnen gelegen, voort gaerden, bemden daer toe geh. mit mannen, borchmannen, oock met allen haeren toebeh., van Aenschoten, ende gemeenten daer buijten gelegen met hoorigen luijden, niet daer aff vuijtgescheijden. Ende voort dat Slot voorgeburght van der Cuypen, die heerlickheden van Beecke ende Strackroide met den heerlickheden gerichte daer in gehoorende ende leeghe mit mannen eijgen ende hoorige luijden, visscherijen ende met allen heuren toebehooren in natten ende in droogen, nijet daer van vuijtgescheijden tot Onversterffelijcken G. R. 1417.

Den hoff to Laesdonck met allen sijnen toebeh. gelegen in den Lande van Wachtendonck tot Z. R. ontf. bij:

Heer Sander van Kodinchaven 1405.
Idem tuchticht sijn vrouw Alijt van Kijvit 1410.
Joncker van Ghemen beleent 1437.
Sander van Kodinchaven 1424.
Loeff van Wijenhorst bij transport Sanders voorn. 1435.
Dirck van Paerle bij transport Dirckx van Wijenhorst geh. Loefl 1465.

Idem e. v. 18 oct. 1483, den hoff tot Laesdonck in den Gerichte van Geisseren gelegen met sijnen toeb., daer naest gelandt is dat goedt ten Broeck aen d'een ende den hoff tot Omtfelt aen d'ander zijde.

Marie van Paerle huijsv. Johans van Wijtenhorst erfft op haere kinderen Sophie ende Swere 17 oct. 1522. Haer vader voorn. is hulder.

Sweer van Wittenhorst deur haeren vader e. v. 24 oct. 1538.

Digitized by Google

Eadem e. v. 11 junij 1544, 6 junij 1556.
Sophia van Hans huijsv. Bertrams van den Bijlandt beleent 19 oct. 1576.

Venlo.

V Marck guets gelts vuijt den Renten te Venlo by:

Willem Kranckucken geholden 1326.
Johan heer to Ryfferscheijdt ontf. te L. XLIV marck s'jaers vuijt den renten bij Venlo losbaer mit 440 marck 1384.

LIV alde schilde s'jaers vuijt der grooter thiende to Venlo ende vuijt der Gruijt te Venlo tot G. L. R. ontfangen bij:

Henrick de Weeldich 1402.
Idem ontf. LI pont XIV schellinge swarten, 15 coninx tornoijsen voor een pont, ende XVI swarte voor een coninx tornoijs, vuijt der grooter thienden ende gruijten te Venlo tot eenen P. L. R. 1424.
Jacob die Weeldich ontf. XXV alde schilden vuytter grooter thiende ende gruyt to Venlo tot G. R. 1424.
Idem 1465.
Lijsbeth van Stalbergen erve haeres alde vaders Jacobs 1468.
Lambert van Ruremunde is haer hulder.
Eadem e. v. 26 nov. 1473, XXIII alde schilden.
Eadem stellt tot hulder Arnt van Lom 7 nov. 1476.
Arnt van Lomme Jans soen v. e. 1493.
Conrad vond Sleijder helt XVI marck brabants 3 haller voor den penningh vuijt den vermetogt van Venloo te S. Remeijs messe te betaelen 1326.
Die heer van Leuwenbergh helt XXX marck alsulck paijments als sijn brief helt 1326.
Godert Schelert helt LXV pont vuijtter vertoght te Venlo 1326.

Gerhardt van den Bomgardt helt XII marck gelts vuijt den Tholl te Venlo voor sijnen soen Rutger niet weetende oft hij t' goedt te were oock van den Greve ontfangen sal 1326.
Evert van der Marck heer tot Arensbergg ontf. vuijt sunder-

Digitized by Google

linge gratie een erff vrij M. L. van C. golden engelsche nobelen vuijt den Tholl, ende renten tot Venlo voor hen ende sijnes lijffs erven mans gebuert tot Z. R. met eenen ponde 1494.

Alsucken manne als tot Eijle gehooren ende dat Veerstadt tot Venlo te L. R. ontfangen bij

Emont van Eijll 1402.

Lambert Mercator ontf. dat Veerstadt tot Venlo ende dat Bode ampt in den Gericht van Venlo tot eenen Z. L. met eenen ponde goedts gelts te verheergewaden 1427.

Matthijs Mercator ontf. Mijns Heeren deel van den Veerstadt to Venlo, ende alsulcken bade ampte als M. Heer binnen der selver stadt heeft, met allen heuren R. ende toebehooren tot Z. R., beheltelijck mijnen heere sijner losse daer aen als die brieven daer van vuijtwijsen 1457.

Idem 1465.

Idem e. v. 25 sept. 1473 losbaer mit DC aernhemsche gulden.

Idem e. v. 1492. Dit L. is aen Thijssen vader Lambert verset geweest.

Johan Mercator erve sijnes oems Matthijs 1501.

Michiel Mercator beleent 4 jan. 1515.

Idem crijght consent hier vuijt te versetten wat sijn testament vermach mits dat het gelost werde in XII jaeren bij verlies des L. 17 junij 1527.

Lijsbet ende Met Mercators erven Michiels beleent 8 julij 1544. Jacob Arnts soen is hulder van sijn moeder Lijsbeth, ende sijn Moij Met, ende Elisabeth weduwe Michiels behelt tucht.

Eadem e. v. 19 junij 1556.

Alert Dusen gen. Kuijten erve Jacobs Mercators c. u. 30 oct. 1582, 3 maenden.

Idem ende mitgedelingen beleent 26 jan. 1583, des hoves aengedeelte.

Greverade.

Den hoff te Broeckhuijsen te Greverade.

Henrick de Persoen van Hensbeke geholden 1326.

Digitized by Google

Johan van der Donck helt den hoff te Greverade, den hoff te Broekhuijsen aldaer, daer toe behooren LXVIII mergen landts soo bosch, soo broeck soo bemt zoo landt 1326.

Claes van der Donck dede tekenen dat aen, dat hij seijde ontfangen te hebben over 3 jaeren, als 2 haeve tot Greveraede, ende eenen hoff tot Heersel in den Kerspel van Heringen tot eenen P. L. 1401.

Idem tuchticht sijn vrouw Mechtelt van der Donck aen 2 muelen tot Zevenhem, gelegen in den Lande van Kessel, ende aen den hoff tot Greveraede, in den Lande van Crieckenbek 1404.

Johan van der Donck ontf. den Wint tot Zevenum. Item den hoff totten Krucken. Item den hoff tot Herssen. Item den hoff tot Greverade met allen heuren toeb. tot Z. R. 1424.

T' goedt ten Hoeve te Greverade ten Dienstmans R. geholden bij:

Jan Gerrits soen van den Hove 1326.

Johan Alerts soen ten Hove transporteert tot behoeff van Johan van Hagen eenen hoff geh. Alertshoff ten hove gelegen tot Greverade met allen sijnen toeb. ende met II mergen bemts soo woe die in natten ende droogen gelegen is tot een vrijen G. M. L. 1411.

Johan Ranckart van Greverade ontf. den hoff ten Have met allen zijnen toeb. niet vuijtgescheijden gelegen in den Kerspel van Greverade in der Buijrschap Vinckrade gelegen, tot een vrijen L. ende G. R. 1424.

Hennijs Ranckart van Greverade 1465 tot eenen vrijen dienstmans leen ende G. R.

Johan Ranckart v. e. 18 oct. 1479.

Jacob Ranckert beleent 6 junij 1490, genoempt Ranckers hoff.

Idem e. v. 1498.

Crijn Ranckert erve sijnes vaders Jacobs 8 dec. 1531.

Idem e. v. 26 sept. 1538, 29 junij 1544, 15 junij 1556.

Dat Erve ende goedt geheijten dat Dijckergoedt bij.

Carl Spede van der leenschap vrije gecregen 1457.

Den hoff te Sleebeke in den Kerspel te Hensbeke helt

Digitized by Google

Henrick de Smede 1326.
Henrick Spede 1402.

Dat goedt tot Sleebeek in den Kerspel van Greverade gelegen met sijnen toeb. tot eenen Geld. L. van V marcken te verheergewaden opgedragen bij:

Thilman Wolter Smeets soen tot behoeff van Gerrit den Dammen 1400.

Gadert van Bocholt ontf. eenen hoff tot Lobbroeck achter den Kerckhoff gelegen tot eenen Dienstmans L. R. Item den hoff ter Broecke in den Kerspel van Lobbroick gelegen tot eenen V m. L. Item den hoff to Greverade geh. den Slibbeck tot eenen V m. L. R. Item den hoff te Haijndom in den Lande van Kempen gelegen tot eenen V m. L. R. als in der stadt van Kempen genge ende geve is 1403.

Gerrit van Damme ontf. een hoff gelegen in den Kerspel van Greverade tot G. R. 1405.

Ejusdem kinderen beleent mit dat goedt ter Sleisbeeck met sijnen toebehoor 1417. Haer hulder ende momboir is Heijnken van Damme, Gadert van Bocholt 1403.

Heijnken ten Damme 1424 tot een vrijen L. ende G. R. Godert van Bocholt 1424.

Thijs ten Have ontf. den hoff ten Dam geh. Slibbek als Heijncken Gemerinck dat voor ontf. hadde, in den Kerspel van Greverade 1464.

Idem 1465 tot eenen vrije dienstmans goede en G. L. R.

Catrin van Dam, weduwe Thijs voorn. erve haeres vaders Gerrits stelt tot hulder Gerrit haeren neve van den hoff ten Dam, daer gelant is den Holthuijser hoff aen d'een zijde ende Heer Hermans erve priesters tot Greverade aen d'ander zijde tot G. R. 19 junij 1474.

Eadem stelt tot hulder Willem Vonck 1479.

Goert ter Rijet beleent 6 junij 1490.

Heijn Arnts erft op sijnen soen:

Johan Arnts den hoff ten Damme to Slebeeck oft Bertenhoff 15 martij 1538.

Idem e. v. 26 sept. 1538, 29 junij 1544.

Digitized by Google

Henrick Jan Arnts erve sijnes vaders voorn. 23 feb. 1532. Idem e. v. 11 junij 1556.

Catrin, Henricx dochter huijsv. Willem Beerten, erve haeres vaders beleent 5 junij 1579.

Den hoff te Schaephuijsen ende dat daertoe behoort te Greverade gehalden bij:

Henrick Spede 1326.

Henrick Spede ontf. den hoff te Broicke, den hoff op der Homalen, dat goedt te Vogelsanck, den hoff tot Molenheijm, den hoff tot Schaephusen ende den hoff tot Stelbeke, Bachuijs goedt, dat goedt op ten Wijer met allen heuren toebehooren ende VI marck gelt in den lande van Stralen 1402.

Henrick van Wijenhorst helt den hoff ter Broecke in Gelrelandt alsoo die leght. Item een goedt leght voor Schaephuser Stege dat heijt Natbooms goedt 1326.

Johan van Greverade helt II marck 30 d. gelts te Greverade.

Herman Grijve van Crieckenbeeck ontf. eenen hoff met XLIV mergen landts ende anderen sijnen toebeh. gelegen tot een G. R. 1414.

Heer Willem van Reijs ontf. sulcken goedt als he te L. helt, des he brieven hadt 1403.

Gerard Kaese transporteert Tempels goedt in den Kerspel van Greverade met sijnen toebeh. op Rutte van Reijs tot eenen G. vrijen Dienstmans L. R. 1414.

Idem 1465 Tempelkens goedt.

Peter van Boeckholt erve Hermans van Boeckholt ontf. eenen hoff geh. Weggenhoff die Peter Wegvoirt van hem helt 12 nov. 1485.

Geurt van Bocholt bij transport zijnes neven Peters 25 junij 1486.

Idem belooft tot Gesinnen dat weder over te geven.

Die gruijt te Greverade, te Lubbroeck, te Hensbeke ende te Wanckum ende V marck gelts te Greverade ende dat Mangoedt dat Jans van Langevelt was ontfangen ofte geholden 1326 bij:

Willems kinderen van Crieckenbeeck.

Henrick van Crieckenbeeek erft op sijnen soen den amptman tot Erckelens:

Digitized by Google

Willem van Crieckenbeeck die gruijte tot Lobbroeck eertijts gelegen tot Greverade tot een R. erff L. mit voorwoerden, dat die Inwooner der Kerspele Lobbroeck, Greefrade, Wanckem, Hinxbeke, Leute ende Heringen alleen tot sijner Gruijten gruite haelen sullen op pene van vijff marck brabants t'elcken oock geene vremde bieren noch hoppe aldaer te slijten tegen zijnen wille 1398.

Item ontf. die gruijte die nu tot Hinsbeke gelegen is met al haer toebehooren 1403.

Idem 1424 tot G. L. R. Johan van Holthuijsen ende Reijner van Brempt.

Idem bij transport Isabellae suster Willems voorn. 3 aprilis 1436.

Reijner van Holthusen ende Reijner van Brempt 1465.

Reijner van Brempt ontf. $^1/_2$.

Frammich van Holthusen erve sijnes vaders Reijners 4 maij 1595 (1495 ?)

Idem e. v. 7 julij 1544 tot V. m. R.

Reijner van Holthusen erve sijnes vaders Frammichs 8 april 1549.

Johan van Holthusen erve sijues vaders Reijners, 28 sept. 1554.

Idem e. v. 29 maij 1555.

De thinsgoede gelegen in den Kerspel van Greverade tot G· L. R. ontfangen bij

Celis Rincfeldt 1420.

Idem van Suchtelen ontf. die laetgoede in den Kerspel van Greverade 1425.

Elsken huijsv. Wolters van Wachtendonck, erve haeres vaders Gielis voorn. ontf. die laten tot Greverade met allen heuren toeb. 1462, 1465.

Eadem e. v. 6 nov. 1473.

Gaert van Wachtendonck, erve sijnes moeders Elsken 1493.

Wilhelm ende Arnt van Wachtendonck e. u. van de laten te Graverade, ende eenen hoff tot Leuth 27 sept. 1538.

Idem beleent door sijnen soen Wolter 3 julij 1570.

Heijns van Bercke helt:

VIII st. gelts te Wanchem die men voort van hem helt 1326.

Digitized by Google

Herman van Oije helt:

VII marck gelts vuijt den Thinse te Wanchem 1326.

Johan van Wijckroide ontf. onder anderen:

XIII$^1/_2$ molder roggen pachts dat erve is een G. L. 1402.
Huijs ende hoff In gen Raide, met allen toebehooren gelegen in den Kerspel van Wanckum tot V. m. L. R. ontfangen bij:

Gerardt In gen Raijde 1402.
Henrick van Hertevelt ontf. dat goedt In gen Raijde met sijnen toebeh. gelegen in den Kerspel van Wankum tot eenen P. L. R. 1424.
Johan van Hertevelt 1434 tot G. L. R.
Lijsbet van Hertevelt huijsv. Willems van Bocholt erve haeres vaders Johans ontf. ut supra, daer naest gelandt is Arnt van Wachtendonck aen d'een zijde ende met der ander zijden op der Palen ende erff genoten der van Straelen tot G. R. 12 dec. 1473.
Arnt van Boeckholt erve sijner moeder Elisabeth 13 junij 1523.
Arnt van Boickholt erve sijnes vaders Arnts 30 sept. 1538.
Idem e. v. 8 julij 1544.
Idem e. v. 3 julij 1556.
Arnt van Boeckholt erve sijnes vaders Arnts 13 april 1559.
Idem eedt v. 2 oct. 1581. Paul van Erp volmechtiger.

Wanckem

Den hoff to Moellem, ende dat daertoe behoort bij:

Willem Ingen Broicke geholden 1326.
Goossen Spede van Langveldt ontf. den hoff te Molhem met sijnen toebegooren, in den Kerspel van Wanchem gelegen. Item dat haeffken Op gen Boenhoff in den selven Kerspel. Item dat goedt tot Heckhusen met sijnen toeb. in den Kerspel van Greefraede gelegen 1402.
N.B. Et inquiratur hoe dit goedt is voor $^1/_3$ gecommen als onderleen aent' goedt den Bonhoff.
Item wie de ander $^2/_3$ heeft.

Digitized by Google

Henrick Spede ontf. den hoff tot Molenheijm 1402.

Goossen Spede van Langeveldt tot G. R. 1424.

Johan Spede, Henricx soen ontf. den hoff to Molenheijm tot G. R. alleen 1425.

Idem v. e. 9 oct. 1473. Die nette aen d'een ende die heijde aen d'ander zijde.

Carl Spede erve zijnes vaders Johans 28 oct. 1482.

In margine: begrepen onder Boenhoff.

Lobbroeck.

Den hoff te Boeckholt te Lobbroeck ende al dat daertoe behoort helt:

Godert van Bochout 1326.

Johan van Boeckholt ontf. dat Huijs tot Boickholt met sijnen toebehooren. Item nen hoff tot Brueckel. Item dat Huis tot Wijlre met sijnen toebeh. Item den hoff tot Lobbroeck met sijnen toeb. Item penninckgelt, gewinne ende gewerff in den Kerspel van Lobbroeck. Item den hoff to Ghenen Broicken met sijnen toebeh. in den Kerspel van Lobbroeck tot V marcx L. te verheergewaden 1398.

Idem die Olde ontf. dat Huijs tot Boicholt met allen sijnen toeb. den hoff tot Lobbroeck, den hoff tot Broecke met heuren toebehooren, dat gewin, gewerff ende penninckgelt in den Kerspel van Lobbroick, den hoff tot Broicke met heuren toebeh., eenen hoff tot Kaldenkirchen zoo verre dat een G. L. is, Goeden Hoppenbrouwers goedt met sijnen toeb. gelegen tot Swalmen, allet tot een P. L. R. 1424.

Willem van Boickholt des alden Johans soen erve sijnes vaders Johans, ontf. dat Huijs tot Boickholt met sijnen toebeh. mannen ende laten 1439.

Johan van Boickholt erve sijnes vaders Willems 1454 tot G. R.

Idem dat Huijs to Boickholt 1465.

Alijt ende Grietgen van Boickholt, erven heures broeders Johans 1470.

Johan van Heembach Aleijden soen, ende Willem van Holt Guetkens consenteren dat Gadert Ketzken hulder zij.

Digitized by Google

Egbert van Boicholt erve sijnes vaders Johans 15 oct. 1473.

Hier toe gehooren CXXI cleen mergen artlandts daer ontrent gelegen. Sijn moeder Catrijn behelt tucht.

Werner Hont van den Bosch is sijn momboir ende hulder.

Godert Ketsken v. e. ende transporteert op zijnen soen den Jongen Gaert Ketsken beloovende sulcx sijnen oltsten soon Willem te doen believen 1481.

Joachim van Boickholt erve sijnes vaders Elberts ontf. dat Huijs to Boicholt met allen sijnen R. ende toebeh., gewin, gewerff, dat penninckgelt tot Lobbroeck CXX cleijne mergen artlandts omtrent den Huijse ende in den voors. Kerspele gelegen, met den holtgewas, heijden ende weijden daer toe gehoorende tot G. R. 20 martij 1536.

Idem e. v. 25 act. 1538, 11 julij 1544.

Werner van Boickholt beleent om gequalificeert te sijn tot vervolginge sijnes Rechts 19 maij 1551.

Joachim van Boeckholt v. e. 11 junij 1556.

Eenen hoff achter den kerckhoff tot Lobbroeck gelegen tot een dienstmans L. R. bij:

Godert van Boickholt ontfangen 1403.

Idem ontf. den hoff to Lobbroeck gelegen achter den kirckhoff met den laten daer inne gehoorende ende anderen toebeh. tot eenen Dienstmans Leen R. 1424.

Hier staet noch den hoff tot Haendom met sijnen toebeh. gelegen in den lande van Kempen tot een G. L. R.

Arnt van Boickholt erve sijnes vaders Gaderts ontf. den hoff achter de kircken tot Lobbroeck gelegen met sijnen toeb. tot G. R. 1464.

Idem met believe sijnes oltsten broeders Hermans 1465 tot Dienstmans L. R.

Idem e. v. 4 oct. 1473. Godert van Heijthusen aen d'een ende den hoff Ter Sittert aen d'ander zijde tot G. R.

Goert van Boeckholt doet selffs eedt den Peter voor hem gedaen hadt 25 junij 1486.

Die kinderen Goerts van Boickholts Arnts soen beleent met een Huijs ende hoff in den Lande van Crieckenbeeck, in den Kerspel van Lobbroeck achter den kercken met allen sijnen rech

Digitized by Google

ten in ende toebehooren, laten, achterleenen, lijffgewins ende kuermoedigen goederen in hooghe leegen, diepen ende droogen gelegen tot G. R. 10 junij 1533.

Gaert van Boeekholt Peters soen is haer momboir.

Johan van Boickholt, Goerts soon doet selver eedt 18 oct. 1538.

Idem e. v. 8 aug. 1544.

Ejusdem olste soen c. u. 30 oct. 1557.

Ejusdem onmundige kinder beleent 15 mart 1558. Herman van Bocholt hulder.

Ydem v. e. 17 martij 1559 deur Jacob Pieck, Raedt.

T' Huijs te Gripinchoven ende XXX mergen landts ter Sittert daer bij gelegen helt:

Heer Gerrit van Engelsdorp 1326.

Sibert van Wevəlichoven helt den hoff ter Sittert ende al dat daer toe behoort.

Idem ontf. den hoff Angen Sittert tot eenen V. marckx L. in den Kerspel van Lobrich 1403.

Geurt van Wevelkoven, Sibrechts soen, ontf. tot behoeff sijner moeder ende susteren den hoff in den Sittert die wilner Rutger van Wevelkoven te wesen plach als die selve met al sijn toebehoor in den Kerspel van Lobbroeck gelegen is tot eenen L. R. 1413.

Seger van Wevelkoven ontf. den hoff aen den Sittart tot Lobbroeck gelegen met al sijnen toebeh. tot G. L. R. 1422.

Idem 1424 tot eenen P. L. R.

Idem vercoopt XXI molder roggen lobbroekscher maten erffliek 1426.

Grieten van Wevelichovens soen genoempt Rutger Kuseman beleent 1429.

Arnt de Wilde van Meerssen erheldt dat beleent wordt als een tuchter.

Arnt van Boickholt zijner dochter man, nae wijens doode weder erven sullen:

Arnt van Meersen erven des vaders Johan van Meersen oock te vooren dit L. ontfangen hadt 1456.

Arnt van Boickholt op conditien voors. 1469.

Idem e. v. 4 oct. 1473.

Peter van Boickholt ontf. den hoff geh. den Sittert mit allen

Digitized by Google

sijnen toebeh. in den Kerspel van Lobbroeck gelegen tot G. R., als versuijmt bij d'erven Aernts van Meersen aen de welcke hij achteren was 1498.

Henrica van Meersen erft op haere 3 dochteren: Elisabeth, Barber ende Fije, dat goedt ende erve Aengen Sittert, mit allen sijnen R. ende toebeh. in den ampte van Crieckenbeeck in den Kerspel van Lobbroeck gelegen aen d'eene zijde naest Rembolts goedt op ter Sittert, aen d'ander zijde Rockengoedt tot G. R. 9 oct. 1533.

Haer hulder is Gaert Severijn, Elisabets soen T'versuijm quijtgegeven ende CCCC goltgulden soo sij buijten den leenheer opgenomen sullen sij in 6 jaeren weder affossen bij verlies des leens.

Gaert van Meerssen v. e. 10 oct. 1538.

Idem 20 juij 1556.

Joost Severijns gen. van Meersen erve zijner moeder Elisabeth 26 Maij 1562.

T' versuijm quijtgescholden.

Idem verschrijft 25 ggl. 's jaers $33^1/_2$ stuijver den goltgulden 500 ggl. te lossen aen Joachim van Boickholt 12 Julij 1566.

Herman Rutten bij transport Joost voorn. 13 maij 1579.

Severijn Severijns soen Ursula sijn vrouw, ende Henrica sijn dochter transporteeren op:

Gaertgen Jans soen Grietgen Reijners zijn stieffmoeder ende Egbert heuren soen sijn rechte aenbestorven aendeel aen den hoff to Lobbroeck Aen gen Sittert gelegen, Meerssen hoff geheijten tot G. R. 24 sept. 1566.

Den hoff tot Heethuijsen met sijnen toebehooren in den Kerspel van Lobbroecke gelegen tot G. L. R. ontf. bij

Thilman van Heethuijsen 1405.

Thilman van Heethuijsen erve sijnes vaders Thilmans ontf. den hoff tot Heethuijsen, in den Kerspel van Lobbroeck, met sijnen toebehooren tot eenen P. L. R. gelegen met XV rijder gulden te verheergewaden 1415.

Idem tuchticht sijn wijff Conegudt van Wenarden 1421.

Idem 1424.

Gadert van Heethuijsen erve sijnes vaders Tilmans 1456.

Thijs van Kessel, Jans soen bij transport Gaerts 1464.

Idem 1465.

Digitized by Google

Gadert van Heethuijsen v. e. van den hoff tot Heethuijsen met sijnen toebeh., gelijck hem die van sijnen vader Thilman aenbestorven is vuijtgenomen XXV cleene mergen landts, bij Hartogh Arnoldts tijt, daer vuijt versat, die Jan Schubbe nu heeft, daer naest belant is dat huijs te Boeckholt aen d'ander zijde ende daer in behoort noch ontrent LXXV cleen mergen landts tot G. R. 1 novemb. 1473.

Idem e. v. 1479.

Willem van Heethuijsen gen. de Greve c. 6 jaeren U. om af te lossen die bij beswaernissen bij Godert voorn. gemaekt aen Peter van Boeckholt 1497.

Idem ontf. dat huijs ende hoff tot Heethuijsen ut supra tot G. R. 1503.

Aleijt van Heijthuijsen bij deelinge beleent met heuren momboir Henrick Floris soen van den erve Bele van Heethuijsen huijsv. Gaerts van Heethuijsen bij transport haerer moeder Aleijt mits dat sij die beswaernisse bij Willem Aleijts broeder gelaten in 8 jaeren losse 16 april 1523.

Eadem stelt tot hulder Peter Ploenis, mits doode Gaerts 27 junij 1529 ende c. 5 jaeren u. ter losse voor geroert.

Maria Hoeffslegers Johans dochter, erve haerer moeder Bele 30 junij 1534.

Eadem e. v. 17 oct. 1538, et 11 julij 1544.

Eadem huijsvr. Johan Waltos vern. 18 maij 1553.

Ende tuchticht den selven haeren man.

Eadem e. v 11 junij 1556.

Hinsbeck.

IV$^1/_2$ Marck gelts aen laetgoede te Hensbeke ende te Greverade helt:

Gerrit Plucke 1326.

Heijne Plucken erft sijn penninckgelt op Gerrits zijns soens dochter.

Luijtgaert Plucken 1405. Haer hulder is Tielman van Wevelichaven Wolters soen.

Eadem ontf. Plucken penninckxgelt, in den Kerspel van Hinsbeeck tot een V m. L. R. 1424. Henrick van Middachten, Ridder, haer man heeft voor haer gehuldt.

Digitized by Google

Fije Gerrits Plucken dochter, huijsv. Peters Melen beleent 1430.

Reijner van Brempt, zijn zoen Jan, ende Henrick van Holthuijsen ontf. die laten geh. die Pluckelinghs laten, geseten in den ampt van Crieckenbeeck die den Meelschen toe te behooren plach te verheergewaden met XV Rh. gl. 1448.

Idem voor hem, sijn soon Henrick Reijntgen van Holthusen ende Johan van Lomme 1465.

Reijner van Holthuijsen ontf. die Heerlicheijt van Nijen Krieckenbeke met gijnen toebehonren met der gruijte van VI dorpen s'landts van Crieckenbeeck, met den Pluckelinglaten, mannen van L. ende met den Laetgoederen als die gelegen zijn 9 junij 1473.

Idem v. e. 1479.

Frammich Holthuijsen erft op sijnen soen:

Reijner die Pluckelingsche laetschap 8 april 1549.

Jan van Holthuijsen erve sijnes vaders Reijners 28 sept. 1554.

Idem e. v. 29 maij 1556.

Den hoff die Crieckenbeke, als die gelegen is ende dat penninck gelt dat daerinne hoort helt:

Henrick Roests soen 1326.

Johan Esel geh. Buff. ontf. dat goedt tot Hinsbeke geh. des Hardengoedt met XL mergen landt met eenen ponde pepers te verheergewaden 1402.

Thijs ende Egbert van Holthusen als erven ende Buff Essel als tuchter verstijen op eenen hoff met XL mergen artlandts, met den hoffreijsingen, die gelegen is tot Hinsbeke in den dorpe die Henrich Rosto van Crieceknbeeck plach te wesen tot behoeff van:

Sijbert van Crieckenbeeck des Marschalckssoen die den selven hoff ontfangen ende met eenen ponde Pepers verheergeweijt heeft 1409.

Sijbert van Kessel bij transport Sijberts voorn. ontf. eenen hoff met sijnen toebehooren gelegen in den dorp van Hinsbeke, den Sijbert Crieckenbeeck gecoft had van Matthijs ende Egbert van Houthuijsen gebroeder met eenen ponde Pepers tot G. L. 1415.

Idem ende sijn vrouw Bele beloven hier vuijt jaerlicx te betaelen op lichtmis aen Sibrecht van Eijll ende sijn vrouw Stijne XXII molder rogge Rurmundtscher maten in 2 penningen nae alsoo goedt als die beste in tijt der betalinge te Remund veijl wesende bij faulte van betalinge sal hem t' goedt vervallen zijn 1421.

Digitized by Google

Idem 1425.

Sijbert van Crieckenbeke van Hinsbeeck ontf. een L. van X manne leenen tot eenen III marcken L. R. 1424.

Alert van Goor ontf. eenen hoff, met sijnen toebeh. gelegen te Hinsbeke in den dorpe geh. Kesseler hoff die te wesen plach Sijberts van Kessel tot G. R. met eenen ponde Pepers te verheergewaden 1465.

Idem e. v. als erve sijnes swagers Siberts van Kessel 16 oct. 1473. Daer in behoort XL cleen mergen landt.

Gerrit van Goor erve sijnes vaders Alerts 14 julij 1489.

Alert van Goor onmundich erve 1ijnes vaders Gerrit 1405 (1505?) Sijn momboir is Alert van Kessel.

Idem e. v. deur Herman van Dript 1504.

Idem selver e. gedaan 18 nov. 1523.

Idem bij transport Catrijnen van van Eijll Arnts dochter ontf. də versette XXII molder roggen boven verhaelt 16 junij 1539.

Idem e. v. 20 oct. 1538, 11 junij 1544.

Ejusdem weduwe c. u. 13 dec. 1554.

Adolph van Goor erve sijnes vaders Alerts 13 julij 1555.

Hier is noch voor het pond pepers betaelt 18 stuijvers.

Idem c. 3 maenden u. e. te v. 20 junij 1556.

Idem c. een maendt u. 11 oct. 1557.

Idem e. v. 10 dec. 1557.

Ursule van Wijenhorst weduwe to Caldenbroeck c. 3 maenden u. 23 sept. 1581.

Aldencriekenbeeck.

Dat alde goedt tot Crieckenbeeck met allen sijnen toebehooren tot een G. L. R. bij:

Johan Esel geh, Buff ontfangen 1402.

Thijs van Holthuijsen ontf. dat goedt ten Aldencrieckenbeeck met sijnen toebeh., vuijtgescheijden den Hoogen Dries Aengen Oert daer Arnt van Lomme met beleent is tot eenen G. P. L. R. 1414.

Alert van Buren, Heeren Johanssoen, ontf. den Aldencrieckenbeecke met mannen ende laten, in natten ende droogen, met allen sijnen toebeh. niet daervan vuijtgescheijden, gelegen tot eenen G. P. L. R. 1419.

Idem ontf. ut suprà.

Digitized by Google

Item dat goedt te Leeuwen met sijnen toebeh. tot G. L. R. 1424.

Fije van Holthuijsen geh. van Buren ontf. dat Huijs ten Aldencrieckenbeeck met sijnen leenmannen lijffgewin ende eijgen goederen, ende voort met allen sijnen toebeh. in den Kerspel van Loijt tot G. R. 1459.

Vullinck van Kessel is haer hulder.

Eadem e v. 17 oct. 1473.

Johan van Lomme ende zijnen metgedelingen ontf. te L. een schult van 2000 goeder Swaerer Overlentscher Churfurster Rijnsche gulden bij Fije voorn. bekent Reijneren van Holthuijsen aen desen Leen tot G. R. 1492.

Reijner van Holthuijsen, erve Fijen, voorn. weduwe Wolters van Buren ontf. dat Huijs ten Aldencrieckenbeeck, met manschappen, laedtschappen, lijffgewin, thinsen, hoenre, moelen, bosch, broeck, beemden, holtgewas, in hoogen ende leegen, nijet daer van vuijtgescheijden, met allen sijnen R. ende toebeh. tot G. R. 1492.

Helwich van Holthuijsen erve sijnes vaders Reijners 1521.

Idem e. v. 22 sept. 1538, 19 maij 1556.

Diederick van Holthuijsen c. u. 23 dec. 1558.

Idem erve sijnes vaders Helwich beleent 14 martij 1559.

Idem verschrijft LXXV ggl. te lossen met MD (1500) in 6 jaeren aen Johan Roets van Frens 6 oct. 1561.

Idem tuchticht zijn vrouw Mechtelt van der Eijcken 4 nov. 1564.

Leut.

Den hoogen dries aengen Oort, als die in t' goedt ten Aldencrieckenbeeck te hooren plach tot eenen G. P. L. R. ontfangen bij:

Arnt van Lomme 1414.

Idem 1424.

Johan van Lomme beleent 1433.

Idem 1465.

Arnt van Lomme erve sijnes vaders Johans 11 oct. 1473. Dat goedt te Boutenack aen d'een ende dat goedt te Tusschenmoelen aen d'ander zijde tot G. L. R.

Dat goedt dat geh. is Tusschenmoilen in den Kerspel van Leute gelegen dat een greven goedt is ende X hollandsche mergen heijde bij den hoff gelegen gevrijt te L. gemaeckt tot eenen Z. L., met een pondt te verheergewaden ende ontfangen bij:

Digitized by Google

Arnt van Lomme 1404.

Idem ontf. den hoff ter Deusmeulen met sijnen toebehooren te Leuth 1424.

Jan van Lomme beleent 1433, idem 1465.

Arnt van Lomme erve sijnes vaders Johans 12 oct. 1475.

Dat huijs tot Crieckenbeeck ende dat goedt tot Bontenack aen d'ander zijde.

Willem Vinck v. e. van een goedt tot Leute gelegen geh. Toessemoelen ofte Dussemolen 1493.

Baet van Lomme erft dit L. op haeren neve Johan van Lomme den jongen 23 januarij 1529.

Idem e. v. 21 aprilis 1556.

Johan van Stalbergen nae doode Johans van Lomme c. u. ende sijn soen:

Jaspar van Stalbergen nae doode sijns vaders c. oock u. 15 martij 1567.

Idem bij maechgescheijt beleent 21 julij 1567.

Idem c. veranderinghe van een Z. in een G. L. dat Huijs ter Moilen, in den ampte van Crieckenbeeck, in den Kerspel Leut gelegen 21 martij 1582 maer die beleeninge deur gedaen.

Den hoff ten Busch haldende omtrent LXXX mergen landts gelegen bij den Alden Crieckenbeeck met allen sijnen R. ende toebehooringen in natten ende droogen ende daer toe holtgewas ende beemden niet vuijtgescheijden in den Kerspel van Leuth gelegen tot Z. R. ontfangen bij:

Willem van Nijvenhem 1491.

Idem ontf. een goedt gelegen in den lande van Crieckenbeeck, in den Kerspel van Leuth geh. die hoff ten Bosch, ende daer toe sijn goedt gelegen bijden Alden Crieckenbeeck met allen sijnen R. ende toebeh. in hooge ende legen, natten, droogen artlandt, holtgewas ende beemden, nijet daer van vuijtgescheijden woe Willem van Tegelen, zijner moeder vader dat te besitten plach, ende hem van sijnen vader Willem van Nijvenhem aengevallen is tot Z. R. 1493.

Margriet van Nijvenhem erve haeres broeders Willems consenteert haeren man:

Herman van Baerle beleeninge ende sijnen broeder Sybert successie beheltelijck haere tucht soo sijn geen kinder creege 1504.

Digitized by Google

Alijt Spee huijsfr. Johans van Broickhuijsen van Oen, bij transport haerer moijen Margriet ende haeres mans voorn. 1524.

Eadem dem Jan van Oen e. v. 21 sept. 1538.

Eadem e. v. 7 julij 1544.

Peter Duijck als erve sijner nichten Margriet voorn. 26 aprilis 1552. Sijn soen Adolph is volmechtige hulder.

Aleijt Spee weduwe c. u. 30 aug. 1561.

Eadem c. noch u. 26 feb. 1562.

Michiel van Broeckhuijsen van Oen, erve sijnes vaders Johans 20 julij 1562.

Den hoff to Loijte in den Kerspel van Loijte gelegen. Item die beemde van Arwinckel, in den Lande van Horne gelegen, tot alsulcken R. als dat te besitten plach Henrick Roese ontf. bij:

Johan de Coch van Padbroich 1402.

Johan van Wickroide ontf. den hoff to Leuth voor een G. L. 1402.

Henrich van Barlo ontf. den hoff op Dekenhorst, ende den hoff to Leuth, beijde met heuren toebehooren, ende beijde tot P. L. met XV rh. gulden te verheergewaden. Item die bende van Arwinckel in den Kerspel van Thorn met heuren toebeh. gelegen te verheergewaden met XXX alde grooten 1439.

Idem e. v. van den hoff to Leuth, daer naest gerft is Willem Roos aen d'een ende Johan Ingen Huls aen d'ander zijde tot G. L. R. 18 oct. 1473.

Idem e. v. 12 jan. 1482, 1492.

Willem ende Arnt van Wachtendonck c. u. 27 sept. 1538.

Gulant Pollarts huijsfr. Daems van Hulhaven v. e. van den hoff te Hanepoel.

Vullinck van Holtmeulen c. u. 7 oct. 1555.

Johan van Holtmeulen ende Alijt van Kessel eheluijden erven op haeren soen Vollinck voorn. die beleent is 7 feb. 1556.

Digitized by Google

BIJDRAGEN

TOT

De Geschiedenis van Asselt en Swalmen,

DOOR

ADOLF STEFFENS,

Oud-Inspecteur der Posterijen, en lid van den Gemeenteraad te Roermond.

Digitized by Google

VOORWOORD

Bij het samenstellen dezer bijdragen is gebruik gemaakt van Knippenberg Hist. Ecc. Gelriae, van de Geschichte der Familie Schenk van Nijdeggen (H. Ferber), van de bijdragen tot de geschiedenis van het tegenwoordige hertogdom Limburg van Eg. Slanghen, van de Maasgouw, van den inventaris van het Roermondsch archief door J. B. Sivré en van de publications de la la société historique et archéologique dans le duché de Limbourg.

Voorts van de leenregisters in de Rijksarchieven te Arnhem, 's Gravenhage en Maastricht.

Voor de mij bereidwillig verstrekte uittreksels uit die registers, betuig ik heeren archivarissen mijnen meest welgemeenden dank zoo mede aan den heer pastoor te Swalmen, voor het gebruik maken van het onder hem berustende kerkarchief.

De namen der zich opvolgende heeren zijn gespatieerd gedrukt.

De Schrijver.

ROERMOND, 23 Aug. 1895.

Digitized by Google

BIJDRAGEN

TOT

DE GESCHIEDENIS VAN SWALMEN EN ASSELT.

§ I. Plaatselijke beschrijving en oudste bescheiden.

De gemeente Swalmen thans 2312 inwoners tellende, ligt 5 kilometer noord-oostwaarts van Roermond, aan de snel vliedende beek de Swalm, welke in het Gulikerland ontspringt en zich tusschen Asselt en Beesel in de Maas stort. Asselt een deel uitmakende van de gemeente Swalmen, ligt ruim 3 kilometer van Roermond en wordt ten Noorden door de Maas begrensd.

In tome XVIII bl. 13 der Publications de la société historique et archéologique dans le duché de Limbourg wordt medegedeeld, dat er in Swalmen eene bijl van gepolijsten vuursteen gevonden werd. Door wijlen Mgr. Franssen, pastoor te Ittervoort, werden links en rechts van den weg naar Bruggen, vuursteenen gereedschappen gevonden, zoomede eene lans en verscheidene sieraden van brons, voorts urnen van Germaanschen en Romeinschen oorsprong, waaruit blijkt dat deze streek tijdens de steen- en bronsperiode bewoond was en ook de Romeinen daar gehuisd hebben. Dit wordt bevestigd door J. Schneider in een opstel „Die Römerstrassen zwisschen Maas und Rhein" verschenen in de Monatschrift für die Geschichte Westduitschlands, herausgegeben von Richard Pick 1880 bl. 258, waarin hij het volgende mededeelt: „Von der Maas bei *Swalmen* geht eine Strasse mit der Chaussée „über Brüggen und Boisheim aan den Heiligenberg vorbei, dann „über Vorst, St. Tönis und Crefeld nach den Rhein bei Herdingen!"

Digitized by Google

In dat tijdschrift leest men verder bl. 509: „Oestlich von „*Swalmen* zieht eine Landwehr durch die Heide von Norden nach „Süden, sie hat nördlich der Chaussée nach Brüggen noch zwei „Wälle, von denen der eine eine Höhe van 1,4 m. bei einer „obern Breite von 2,2 m. hat; die Wälle wechselen mit je einem „Graben ab; südlich der Chaussee ist nur mehr ein Wall von „2,2 m. Höhe und 1,9 m. oberer Breite vorhanden." Deze beschutting in het Fransch „ligne de défense" genoemd, is bij het volk onder den naam van Landwehrsgraaf bekend.

Volgens eene oorkonde van 24 Junij 943, uitgegeven in het oorkondenboek der graafschappen Gelre en Zutphen van baron Sloet, gaf Balderik, bisschop van Utrecht, aan den zoon van graaf Renier en zijne zonen Balderik en Rudolf in precario: Rura, Liethorp, Linne, Suletheim, Flodorp, Ascalon (Asselt), Malicalieol (Melick) en Curnelo, en ontving daartegen eene curtis in Willere met de kerk te Bochem en de halve kerk te Fischelo.

Op bladzijde 84 der Hist. du Limb. V van Ernst, vindt men eene opgaaf van de inkomsten der kerk te Aken, welke in de 10e eeuw de nona had (het negende deel der vruchten), in *Haslo* (Asselt), Linna en *Sualmo* (Swalmen). De domheeren dier kerk waren echter toen reeds van het genot dezer nona beroofd.

Van ouds behoorde Swalmen tot het ambt Montfort, welk ambt bestond uit de kleine steden Echt en Nieuwstad, zoomede de dorpen Montfort, Vlodorp, Posterholt, Berg (Odilienberg), Roosteren, Maasbracht, Linne, Beesel, Belfeld, *Swalmen* en Elmpt. De twee laatst gemelde werden door het Barrière traktaat in 1715 daarvan afgescheiden en bleven bij de Oostenrijksche Nederlanden terwijl het overige gedeelte aan de Staten-Generaal kwam. Bij het Weener Congres werd het ambt Montfort en *Swalmen* in 1814 aan het nieuwe Koningrijk der Nederlanden en *Elmpt* aan Pruissen toegedeeld.

Van het kasteel te Montfort (mons fortis), bestaan nog de bouwvallen en een hoogen toren, het werd gebouwd met de overblijfselen van de Maasbrug te Maastricht en van een hoogen toren aan die brug te Wijk, beide door eene belegering in 1267 verwoest, door Hendrik van Gelder werelds vorst en bisschop van Luik, die heer van Montfort en een broeder van graaf Otto II van Gelder was. Nadat hij op het concilie van Lyon, voorgezeten door

Digitized by Google

Paus Gregorius X in 1274 afstand gedaan had van zijn ambt als kerkvoogd, leefde hij op zijn kasteel te Montfort, van waaruit hij den 23 April 1285, met eene gewapende bende het markgraafschap Franchimont door trok, door de Luikenaren overvallen en gedood werd; zijn lijk werd naar Roermond vervoerd en aldaar in het familiegraf in de Munsterkerk bijgezet.

Graaf Reinald I van Gelder werd wegens krankzinnigheid, naar men vermeent ontstaan door eene in den slag bij Woeringen bekomen wond, door zijn zoon naar het *slot Montfort* gebracht, waar hij deftig en overeenkomstig zijne waardigheid behandeld en gediend werd. Hij overleed aldaar op St. Dionisiusdag den 9 October 1326, zijn stoffelijk overschot werd naar 's Gravendaal (Nieuwklooster) bij Goch vervoerd en aldaar begraven.

Toen Gelderland ten gevolge der verovering door Karel V zijn zelfstandig bestuur verloor, kwam het *ambt Montfort* aan den koning van Spanje, die *d'opcomsten ende vruchten daarvan*, benevens de inkomsten van den tol te Stevensweert, wegens veeljarige bewezen diensten aan Hendrik van den Berg, zijnen stadhouder van Gelderland schonk. Later werd dit pandschap door den Koning *propter iugratitudinem* gerevoceerd en de erfgenamen bij vonnis van den hoogen raad te Mechelen daarvan vervallen verklaard.

Bij verdrag van den 8 Januari 1647 had koning Philips IV het *ambt Montfort*, de burg en heerlijkheid Middelaar, alsmede de tienden te Venraij aan prins Frederik Hendrik van Oranje, als een erfelijk leen afgestaan. Bij de deeling der nalatenschap van Willem III, koning van Groot-Brtttanje, bekwam de koning van Pruissen het *ambt Montfort*. Door het barrière tractaat kregen de Staten-Generaal de souvereiniteit over dat gebied, hetwelk de koning voortaan van Hun Hoogmogenden te leen hield en aan het leenhof te Venlo verhief.

Frederik II van Pruissen, verkocht het slot en de heerlijkheid van Montfort in Juni 1769 aan prins Willem V van Oranje, die tot aan de Fransche omwenteling in het bezit daarvan bleef. (1)

In 1637 vertoonde het schepenzegel van Swalmen en Asselt,

---

(1) Vergelijk F. Nettesheim: Geschichte der stad und des Amtes Geldern bl. 420 en 463.

Digitized by Google

een gemijterden bisschop, houdende met de rechterhand den kromstaf, met de linker een schild dat voor hem staat en waarop drie staande pijlen. Naast den bisschop staat rechts eene S, links eene L. (Santus Lambertus).

Randschrift: *Schepen Swalmen en Asselt.*

§ II. De Heeren van Asselt en Swalmen.

a) *Uit het geslacht van Swalmen.*

Swalmen met Asselt eene heerlijkheid uitmakende ontleent zijn naam aan het riviertje de Swalm, terwijl de eerste heeren dier heerlijkheid, waarvan in oorkonden gewag gemaakt wordt, zich mede van Swalmen noemden.

In 1313 verkocht Seger Vusken van Swalmen, Sijgerus Voskini de Sualmis, zooals hij in Nijhoff, Gedenkwaardigheden I, 152 genoemd wordt, die door een tegen den heer van Kuijck gevoerden krijg in schulden geraakt was, aan Graaf Reinald I van Gelre, *dat hooge gericht, die clockeschlach en te richten tusschen hals en buijck* te Swalmen, onder voorwaarde van Swalmen en Asselt geene schatting of bede te vorderen. Het *hooge gericht* was een leen der heeren van Cranendonk, de graaf van Gelre werd daarmede den 10 Januari 1314 beleend, alsmede met het brouwambt te Swalmen.

Een ridder Willem van Swalmen betuigde in 1317 dat de hof Loen bij Helden, dien Godfried van Slaterbeek, den heer van Heinsberg ter leen opdroeg, voor 50 Mark een toereikend onderpand bood. Hij werd den 24 Maart 1325, door Graaf Reinald van Gelre tot scheidsrechter benoemd in een geschil tusschen het cistercienser convent te Roermond en Karel van Hoenselaar, aangaande zekere goederen te Wetten. Hij zegelde: het schild doorsneden, in de bovenste helft hermelijnstaartjes en een barensteel van vijf hangers in het schildhoofd. Sivrê, Archief Roermond III, bl. 229.

In 1342 was Fritzwindis de Swalmen, abdis van het O. L. Vrouwenklooster te Roermond.

Den 31 December 1356 gaven Gerard Vusken van Swalmen en Gude van Elmpt zijne echtgenoote, *aan den armen van Ruremunde,*

Digitized by Google

in dat gasthusen, drie morgen land, gelegen bij Rutten Tijgelman hove, met voorbehoud van de *vijer penninghe gelt*, die men hun van deze drie mergen betaalt.

Omstreeks het jaar 1368 deed Werner van Swalmen een pelgrimstocht naar het heilige land. De stal te Bethlehem, waar de Heiland geboren werd, beviel hem zoo zeer dat hij bij zijne terugkomst op zijn eigendom in de Steegh te Roermond, met toestemming zijner echtgenoote Bertha van Geilenkirchen en van zijn broeder Robijn, kanunnik van St. Servaas te Maastricht, eene kapel bouwde, gelijk aan die hij in Bethlehem gezien had en een gasthuis stichtte, wat hij den 29 Juni 1370 met zijne tiend te Posterholt begiftigde. Voorts bouwde hij daarin geholpen door zijne echtgenoote en zijn broeder een klooster, dat hij bij akte van den 25 Juli 1376 aan de orde van den H. Bruno overgaf, voor zich en zijne vrouw alleen, voorbehoudende het vruchtgebruik van het voorhuis, het portaal en een kapelletje, door eene binnenmuur van de overige gebouwen gescheiden. Ook schonken de stichters op gemelden datum, tot onderhoud van een prior en twaalf monniken, hunnen voorouderlijken pachthof gelegen te Swalmen met landerijen, weiden ab- en depondentiën, zooals die door de ploeg beakkerd werd, verder het eiland bij *Oil* in de Maas met zijne aankleven, den pachthof en de cijnsen ter plaatse genoemd op den *Schrouwen* of de kleine *Swalm* en hunne pachten en cijnsen te *Herten* en *Merum*, zoomede hun landgoed *Ten Hamm* onder *Herkenbosch*. Deze goederen welke jaarlijks 500 goudgulden opbrachten, werden nog vermeerderd door de hertogen Reinald en Arnold van Gelre, zooals blijkt uit de dijpticha's van het klooster. Ziedaar de oorsprong van het Kartuizersklooster te Roermond, dat zijnen naam ontleent aan eene landstreek bij Grenoble *La Chartreuse*, waar de H. Bruno zich met zes zijner medebroeders, omstreeks het jaar 1084 kwam vestigen.

Ridder Werner van Swalmen stierf den 17 Januari 1380, zijne vrouw Bertha in 1389.

Willem van Gulik hertog van Gelre, graaf van Zutphen was in geschil met Robijn van Swalmen over het recht om de ingezetenen van Swalmen en Asselt te schatten, den 2 Juli 1379 deden Maria hertogin van Gulik en Gelre en Willem hertog van Gelre en graaf van Zutphen hierin uitspraak. (Oud Roermondsch archief).

Digitized by Google

In 't jaar 1381 op St. Lucas dag, verkocht Robijn van Swalmen kanunnik van St. Servaas te Maastricht, aan zijn neef ridder Dirk van Oest en aan diens echtgenoote *Felicitas het huijs te Swalmen, mitten hove, mitten moelen, mitten wijnwas, mitten Thol to Asselt, mit acker, bempden, bossche, bruecken, water ende weijden*; zooals hij die van wijlen zijn broeder ridder Werner van Swalmen geërfd had, nadat bevorens Maria en Willem, hertogin en hertog van Gelre, den 2 Juli 1379 verklaard hadden hem en de dorpen Swalmen en Asselt in het bezit van alle rechten te handhaven, welke zij tijdens Robijns overleden ouders bezaten (1).

b. *De heeren uit het geslacht van Oest.*

Dirk van Oest was reeds in 1341 met den burcht en het slot Hillenraad beleend, den 7 December 1392 sloot hij met de Burgemeesteren, den raad en de eerzame burgeren der stad Keulen eene overeenkomst, waarbij hij zich verplichtte, voor het geval de stad Keulen, binnen de eerstvolgende drie jaren na de dagteekening dezer overeenkomst, met haren Aartsbisschop in strijd mocht geraken, hij dan haren helper zou wezen, met al zijne knechten en „dineren" en haar naar al zijn vermogen zonder arglist zou helpen, tegen een Aartsbisschop van Keulen, zijne helpers en onderzaten zoo lang de krijg zou aanhouden, met uitzondering tegen zijne eigene heeren de hertogen van Gulik en Gelre. Voorts zou hij binnen drie dagen daarna de stad Keulen bij monde met boden of met brieven „untsagsbrieven" zenden, waarin hij, zijne knechten en „dineren" zich vijanden verklaarden van heere Frederik Aartsbisschop van Keulen, zijne helpers en onderzaten, en beloofde zich gedurende den krijg niet van de stad en de heeren van den raad te scheiden. Hiervoor ontving hij vooraf van de heeren van den raad drie honderd goldgulden, waarvoor hij kwitantie gaf. Wanneer hij den voormelde „untsagebrief" aan de heeren van den raad had ingezonden, moesten zij hem binnen veertien nachten daarna, elf honderd goldgulden betalen. Voorts gaf hij toezegging dat hij zijne sloten Hillenraad en Swalmen (de

(1) Origineele Oorkonde in het archief van het huis Haag bij Gelder.

Digitized by Google

oude borg) zou open houden voor de helpers en „dieneren", welke de stad Keulen hem mocht toezenden. In geval die daarop de wijk mochten nemen en hem die sloten ontweldigd werden, moest de stad Keulen hem deswegen schadeloos stellen. Gedurende de voormelde drie jaren mocht hij deze sloten niet verpanden of verkoopen.

Indien gedurende den oorlog door hem of zijn krijgsknechten, landsheeren, ridders, wapenknapen of reizigers de stad Keulen vijandig, gevangen genomen werden, moest hij die uitleveren en zou daarvoor ontvangen:

Voor een landsheer honderd, voor een ridder vijftig, voor een wapenknaap vijf en twintig en voor een reiziger tien gulden. Nog werd bedongen voor het geval de stad Keulen voor dezen krijg zijne diensten noodig had en verlangde dat hij haar met zijne vrienden diende, moest de stad hem en zijne vrienden die met hem reden, dezelfde soldij geven als zij aan hare „dieneren" gaf en hem met zijne vier paarden dubbel betalen, terwijl alle paarden welke hij, zijne vrienden en gezellen, in den oorlog mochten verliezen, zouden vergoed worden.

Voorts werd overeengekomen dat hij geenen vrede sluiten of een bestand aangaan mocht, dan met toestemming der stad, waartegen de stad zich verplichtte in geval zij vrede sloot, dat hij en zijne „dieneren" daarin begrepen zouden zijn. Mocht hij of eenigen zijner „dieneren" gevangen genomen worden, dan moest de stad voor hen het losgeld betalen.

Deze overeenkomst werd mede bezegeld door ridder Walraven van Merode, voogd te Gusten bij Gulik, en Johan van Nievenheim in dienst der stad Keulen. (Oorkonde N° 4787 archief der stad Keulen).

Den 11 Juni 1393 had eene verzoening plaats tusschen de stad Keulen en Frederik Aartsbisschop van Keulen, waardoor deze overeenkomst geen verder gevolg had.

De familie van Oest, ook van Oist (1) en van Oost genoemd, voerde een rood schild met gouden schuinsbalk, in de hoeken van weerskanten 4 schuinsche gouden ruitjes, geplaatst 3 en 1.

---

(1) Oist behoort onder de gemeente Eijsden.

Digitized by Google

Ridder Dirk van Oest was in 1402 overleden, zijn zoon mede Dirk genoemd werd vrijdag na St. Gregorius-dag van gemeld jaar, met het slot Hillenrade en het huis te Swalmen beleend, zooals die binnen de grachten gelegen waren.

Zijn zoon Johan van Oest gehuwd met Wilhelmina van Bellinchoven, die 3 schellen in haar blazoen voerde, ontving anno 1406 op onzer vrouwen avond conceptio, het huis en de hofstad, met graven en cingelgraven tot Hillenrade, met de bouwhoeve en wat daarinne behoort, gelijk zijn vader dat placht te hebben, ten Gelderschen leenrechte.

Op nieuwjaarsdag anno 1460 ontving Dirk van Oest, gehuwd met Aleid Tusschenbroek genaamd Eggenrade, dochter van Peter van Eggenrade en Alverta van Brempt, het huis Hillenrade binnen zijne grachten en toebehoor, gelijk hem dat van zijn vader was aanbestorven. Hij ontving mede van wege en ten behoeve zijner zuster het huis te Swalmen.

Toen in het begin van 't jaar 1461 de stad Venlo weder in opstand kwam, schreef hertog Adolf den 21 Mei van uit Straelen, aan zijnen raad en keukenmeester Dirk van Oest tot Hillenrade, dat hij voornemens was de hulp van Roermond tegen de rebelsche stad Venlo in te roepen en beval hem tevens verscheidene gevangenen uit Venlo ter dood te brengen, met voorschrift een hunner, die kwaad van hem gesproken had, de tong af te snijden en hem vervolgens op te hangen.

Den 26 Augustus 1473 erkende Karel hertog van Bourgondië, dat Dirk van Oest hem als pandbezitter des lands van Gelre en Zutphen, leenhulde had bewezen, wegens het slot Hillenrade met de daaraan verbonden heerlijkheid Swalmen, het huis Swalmen, het recht op het Elmpterbosch en het veld genaamd Hoppenraet.

Den 15 Mei 1477 verzocht Gatharina, zuster van hertog Adolf, Dirk van Oest om binnen 14 dagen met zijne manschappen in zwarte kleeren, van paard en harnas voorzien, zich naar Grave te begeven en van daar, onder bevel en op kosten van een ritmeester, naar haren broeder in Vlaanderen te worden geleid (1).

---

(1) Archief huis Haag.

Digitized by Google

Deze Dirk van Oest had 5 kinderen:

1. Isabella erfdochter van Hillenrade,
2. Felicitas gehuwd met Everard van Brempt drost te Straelen,
3. Alverta gehuwd met Werner van Palant drost te Wassenberg,
4. en 5. Nonnen.

Isabella voornoemd huwde den 23 September 1486 met Arnold Schenk van Nijdeggen, drost te Middelaar, bezitter van het pandschap Middelaar en het huis Westerholt (1). Zij bracht in den echt het slot Hillenrade met alle toebehoor en de voorburg, den hof te Hillenrade, de molen, de pastorie en 12 keurmedige goederen te Swalmen, den tol te Asselt en meerdere andere goederen (2).

c. *De heeren uit het geslacht Schenk van Nydeggen.*

Arnold Schenk van Nydeggen werd op St. Peter en Paulsdag 1487 met de borch Hillenrade en de alde borch, naar inhoud zijner huwelijksche voorwaarden beleend.

Uit zijn huwelijk sproten drie kinderen:

1. Christoffel, de stamheer;
2. Johan, heer tot Ophemert, drost te Middelaar;
3. Maria Adelheid, gehuwd met Herman van Wachtendonk.

Hij overleed den 5 Juli 1526; zijne echtgenoote was hem reeds den 15 April 1502 in de eeuwigheid vooraf gegaan. Beiden werden in het koor der kloosterkerk van St. Agatha, naast het graf der ouders van eerstgenoemde begraven. Op de prachtige grafzerken leest men: „In 't jaer ons heren MCCCCCXXVI op den V dach „in Julio sterft Arnt Schenk van Nydegge, heer van Hillenraij, „drosz tot Middeler, bidt voor de ziele en in 't jaer ons heren „MCCCCCII op den XV dach van April sterft joffer Isabel „Schenk dochter van Oest, bidt voor de ziel."

Christoffel Schenk van Nydeggen werd den 5 Mei 1528

---

(1) Origineele oorkonde huis Haag bij Gelder.

(2) Schenk van Nydeggen voert een rechtklimmenden leeuw van goud in een zwart veld.

Digitized by Google

met het huis Hillenrade binnen zijne grachten en met alle andere rechten en toebehoor, zooals het in het ambt Montfort en het kerspel Swalmen gelegen was beleend, dat hem van zijne moeder Isabel van Oest aanbestorven en ook in broederscheiding toegedeeld was.

Hij huwde den 8 Augustus 1528, blijkens huwelijkscontract berustende in het archief van het huis Haag, Anna van Flodorp, oudste dochter van den erfvoogd van Roermond, Gerard van Flodorp en van Elisabeth van Stammel.

Karel van Egmond hertog van Gelre verpandde hem voor 1000 goudgulden, het hooge gerecht te Swalmen en Asselt, benevens het „Greevenrecht" (1).

Hij sneuvelde bij de belegering van Duren in 1543 en liet de volgende kinderen achter:

1. Arnold, de stamheer;
2. Johan, prior te Siegburg;
3. Otto Willem, ridder van de Duitsche orde, commandeur te Paffendorf;
4. Christoffel, vermoedelijk in eerste huwelijk getrouwd met Geertrui van Beringen, zijne tweede vrouw was Johanna van Blittersdorf;
5. Ludger, kanunnik te Utrecht, gestorven in Liffland;
6. Isabel gehuwd met Arnold Blankart, ambtman te Villich, zoon van Otto Lodewijk v. B. en Eva Beissel van Gijmnich.
7. Anna, kloosterdame in O. L. V. Munster te Roermond.

Den 11 Juli 1544 ontving Johan Schenk voornoemd, als momber ten behoeve der minderjarige kinderen van wijlen zijn broeder Christoffel, het huis Hillenrade ten Gelderschen rechte te leen, te verheergewaden met 15 goudgulden. Noch ontvingen zij ten behoeve van gemelde kinderen en hunne medegerechtigden Philips van Wissel en Dirk van der Boetselaar de jonge te leen: „het alde „huijs te Swalmen, geheiten Rathem, mit den hove voor denzelven „huijse gelegen, geheiten Nijenhoff," in de volkstaal Genoenhof genoemd.

(1) Eg. Slanghen zegt in zijne bijdragen: Wat *Greevengoederen* eigenlijk beteekenen en waar ze vandaan komen, konden wij niet opsporen, wij vonden ze in het ambt Krickenbeck ook aanwezig, in welk ambt de behandiging (dat is de opdracht of het aan twee handen stellen) voor den rentmeester, twee laten en den Raad, maar niet voor de schepenen geschiedde.

Digitized by Google

Arnold Schenk van Nijdeggen heer te Hillenrade, Swalmen en Asselt, hernieuwde den 1 Juni 1556 zijnen eed wegens de voormelde twee leenen. Den 23 Januari bevorens huwde hij Maria Huijn van Amstenraad (1), dochter van Arnt Huijn van Geleen en Hendrika van Maschereel.

Uit dit huwelijk sproten 3 kinderen:

1. Christoffel, stamheer.

2. Gerard, geboren 8 Februari 1563, kanunnik der kathedraal te Luik, die den 3 Maart 1590 afstand deed van alle hem toekomende erfgoederen, en

3. Geertrui, kanunnikesse in St. Anna te Munsterbilsen, gestorven 14 December 1623.

Christoffel Schenk van Nijdeggen, opvolger van zijn vader geboren in 1561, huwde den 4 Maart 1590 op het huis Horne, Adelheid van der Lippe genaamd Hoen, dochter ven Caspar van der Lippe, heer te *Blijenbeek*, *Afferden*, *Grubbenvorst*, *Betgenhauseu* en *pandheer der graafschap Horn* en Geertrui van Bijlant (2).

Deze bracht de voorgenoemde goederen, die reeds vroeger aan de familie Schenk hadden toebehoord, in den echt, waardoor Christoffel tot groot aanzien en rijkdom geraakte. Later kocht hij nog het huis Brempt in het ambt Montfort gelegen.

Hij werd in 1623 met den erfmaarschalk van Hoensbroek door de Staten van het overkwartier naar 's Gravenhage afgevaardigd, om te onderhandelen over vermindering van contributiën.

Als afgevaardigde der ridderschap, legde hij den 26 Juni 1617 den eersten steen van het te Roermond te bouwen Clarissen klooster.

Hij overleed den 9 Maart 1624, zijn huwelijk was gezegend met 11 kinderen:

1. Arnold Dirk, stamheer;

2. Otto Willem domheer van St. Lambert te Luik, van welke prebende hij na tienjarig bezit afstand deed, om met de dochter van den waard van een wijnhuis te trouwen Na den dood dezer vrouw, huwde hij den 27 April 1660 de weduwe van Dirk van Westrum tot Holtum, Magdalena van Bentink tot Wolfsraad. Hij

---

(1) Origineel huwelijkscontract archief huis Haag.
(2) idem.

Digitized by Google

kreeg de alde borg, toen reeds eene ruïne, ook het huis Rathem genoemd, met den Nieuwenhof daarbij gelegen.

3. Dirk, heer van Bleijenbeek, Afferden en Grubbenvorst, huwde den 9 December 1653 (1), met Anna Margaretha van Nassau, dochter van Phil. heer tot Grimhuijsen en Margaretha van Cortenbach. Zij bracht haar riddergoed Faeshartelt bij Maastricht, met alle toebehoor in den echt. Dirk overleed in September 1661, zijn eenigen zoon volgde hem reeds in 1663 in het graf. Zijne weduwe hertrouwde met Johan Gerard van Oostrum, heer te Moersbergen.

4. Hendrik, trad in de Duitsche Orde en werd den 4 Mei 1632 geprofest. Hij kocht den 13 Juni 1651, van Jonker Gillis van Haeften het adellijk gaed Overen te Odiliënberg en overleed den 8 December 1664, als commandeur van Groutraij en Bernsheim. Overen kwam aan zijne nicht Anna Maria.

5. Anna Barbera, kanunnikesse in het sticht Fröndenberg, trouwde in 1630 met Ernst Gozewijn van Bodelschwingh ritmeester in dienst der Staten, heer tot Ickeren en Loburg. Zij overleed in October 1665 en liet drie kinderen na: Otto, Maria en Clara. Haar echtgenoot was reeds in 1640 gestorven.

6. Maria Clara, huwde Ferdinand vrijheer von der Hovelich, heer tot Lovenburg, Lohmar, Vettelhoven, Keurkölsche en vorstelijk Pfalz—Neuenburgischen kamerheer, geheime Raad en Ambtman te Liedberg. Zij overleed in 1679;

7. Joharna Christina religieuse in St. Geertrui te Leuven;

8. Caspar, jong gestorven;

9. Gerard, jong gestorven;

10. Caspar, gesneuveld in den slag bij Leipzig 1631 en

11. Geertrui stichtsdame in Munsterbilsen, gestorven in 1623.

Arnold Dirk, heer tot Hillenrade, Swalmen, Asselt, Blijenbeek, Afferden, Grubbenvorst, Betgenhausen enz., trouwde blijkens huwelijkscontract van den 20 Juni 1620 (1) te Luik: Maria d'Oijenbrugge van Duras, dochter van Willem baanderheer van het land en kasteel Roest, heer tot Bombroek Broelinghen, Haijons en Belvaux, souvereinen heer van Gemprez en Anna van Coswaren.

---

(1) Archief huis Haag.

Digitized by Google

Van Arnold Dirks leven is niets anders bekend, dan dat hij in zijne jeugd den Koning van Spanje diende, hij overleed in 1653, nalatende 8 kinderen:

1. Christoffel, stamheer;

2. Geertrui, trouwt in 1641 Claude de Culz seigneur du Magny, zoon van Marc en Guillemette de Champagne. Den 9 December 1685 renonceerde zij aan de erfopvolging der Schenksche goederen, zij overleed den 17 Juli 1679 op het kasteel Hillenrade;

3. Margaretha die den 14 April 1648 in eerste huwelijk baron Nikolaas de Four en in tweede huwelijk in 1653 Johan Daniel de Geloes, heer van Lobos en Elmpt, trouwde.

4. Arnold, waarover niets naders bekend is.

5. Kaspar, heer tot Brempt, trad in de Duitsche Orde en werd den 8 December 1653 in Aldenbiezen geprofest. Vervolgens Commandeur te Ordingen en Sierstorf en veldmaarschalk. In die hoedanigheid kreeg hij den 1 Juli 1667 van don de Moura et Cortereal, markies de Castelrodrigo, verlof, om op eigen kosten 100 kurassiers aan te werven, nadat hij reeds een regiment van 369 paarden geworven had. In 1666 overdroeg hij het huis Brempt aan zijn broeder Christoffel, en in 1686 schonk hij een nieuw hoogaltaar aan de kerk te Swalmen, vervaardigd door meester Jan Thijssen. Hij overleed te Brussel den 24 April 1688, het lijk werd gebalsemd en gekleed in het wit ordekleed, in een met zes paarden bespannen wagen naar Afferden gebracht, en daar in het familiegraf bijgezet.

6. Godfried, waarover geene bijzonderheden bekend.

7. Anna Maria, huwde Johan Willem, vrijheer van en tot Cortenbach, heer te Bracht en erfvoogd van Roermond, zoon van Joh. Willem en van Lucia van Vlodrop. De huwelijksche voorwaarden werden den 22 April 1655 op het huis Hillenrade onderteekend.

8. Anna, non in het klooster te Grevendael, overleden in 1702.

Christoffel Schenk van Nydeggen, die in zijne jeugd de universiteit bezocht, kwam door den vroegtijdigen dood zijns vaders, op jeugdigen leeftijd in het bezit van een groot vermogen, waardoor hij tot groote macht en aanzien geraakte.

Den 18 Januari 1655 kocht hij voor 18.600 ponden Vlaamsch,

Digitized by Google

de hooge, middelbare en lage rechtspraak in de dorpen Swalmen en Asseit. (1).

Den 9 Februari 1658 benoemde de stadhouder Johan van Oostenrijk hem tot raadsheer van den korten tabbaard in den raad van Gelderland te Roermond.

De 19 September 1667 verpandde hij zijne bezitting Betgenhausen in het Guliksche aan Erich Adolf graaf Salm-Reifferscheidt en diens gemalin Magdalena landgravin van Hessen, welke verpanding later aanleiding tot een proces gaf, dat in een tijdverloop van meer dan anderhalve eeuw, groote geldsommen verslond.

Den 9 April 1661 was hij op het kasteel Meldert in den echt getreden met de kanunnikesse Philipotte Anna d'Oijenbrugge, dochter van Godfried d'Oijenbrugge en Anna Maria d'Oijenbrugge van Duras tot Meldert (2). Hij overleed den 24 Maart 1680 op het kasteel Hillenrade, nalatende 4 kinderen:

1. Arnold, stamheer.

2. Hendrik, geboren den 27 December 1663, heer der Aldeborg te Swalmen, trad in de Duitsche orde en profeste den 20 October 1688. Hij werd Commandeur van Ramersdorf en Beckefort, later ook van Bernsheim en administrateur der landcommanderie van Aldenbiezen.

3. Godfried Engelbert, geboren den 1 Augustus 1667, trad in dienst van den hertog van Luneborg en Zell en stond in 1690 bij het regiment van den oversten Frank.

4. Angelina, geboren den 30 Januari 1671, trad den 25 November 1689 in de orde der Ursulinen te Roermond.

Twee kinderen waren dadelijk na de geboorte gestorven.

Arnold Schenk van Nijdeggen, heer van Hillenrade, Swalmen, Asselt, Blijenbeek, Afferden, Grubbenvorst, Betgenhausen enz., geboren den 31 Augustus 1662, verloor vroegtijdig zijne ouders. Met jeugdige lichtzinnigheid huwde hij onervaren den 30 Maart 1682, door drank, kwade overreding en valsche voorspiegeling verschalkt, slechts 19 jaren oud, Maria Emerentiana Dausque, die hij bij zijn oud-oom Kaspar Schenk had leeren kennen

---

(1) Zie bijlage N° 3.

(2) Huwelijkscontract archief huis Haag.

Digitized by Google

en voorgaf weduwe te zijn van den graaf de Bruay, zonder te weten in welke betrekking zijne uitverkoorene tot zijn oud-oom stond. Na acht maanden met haar samengeleefd te hebben, werd hij over den vroegeren levenswandel zijner vrouw ingelicht, seheidde onmiddelijk van haar en protesteerde den 7 December op het huis Dilborn plechtig tegen zijn huwelijk. Vervolgens werd de ontbinding van dit huwelijk bij het geestelijk gerecht aanhangig gemaakt. Uit de processtukken blijkt, dat Maria Emerentiana Dausque in St. Omer geboren, de dochter van een kwakzalver was, die zich later voor medicinae doctor uitgaf. Hier maakte ze kennis met den prins van Condé, waarvan zij de bijzit werd. Vervolgens werd ze de concubine van Charles Hypolite de Spinola, comte de Bruay, generaal in Franschen dienst en gouverneur van Lille, waarvan ze twee kinderen had: Karel Hippolit en Philips Antoon Spinola. Na zijnen dood voerde zij diens naam en titels en noemde zich gravin de Bruay, waartegen de zoon des graven langs gerechtelijken weg in verzet kwam. Door den Raad van Mechelen veroordeeld en gevangen genomen, ontsnapte zij en vluchtte in het Gulikkerland, waar zij met den ridder der Duitsche orde Kasper Schenk kennis maakte en een zeer intiemen omgang had. Het huwelijk met zijn neef Arnold was daardoor ongeldig, weshalve het geestelijk gerecht te Gulik den 18 September 1684 de nietigheid daarvan uitsprak.

In April van hetzelfde jaar maakte Arnold zijn testament, met intentie zich in den militairen dienst te begeven van zijne Keizerlijke Majesteit, *met resolutie om des noodich lijff ende leven tegen den erffvijand van 't christendom te consacreeren.*

Van het vonnis der Guliksche rechtbank, kwam vrouwe M. E. Dausque te Rome in hooger beroep. Arnold die reeds einde 1684 was teruggekeerd, begaf zich nu naar Rome om eene spoedige behandeling en afdoening zijner zaak bevorderlijk te wezen. Het Gulische vonnis werd bevestigd en de appellante in de kosten veroordeeld (1).

Den 5 December 1694 trad Arnold, op het huis Haag bij Gelder in den echt met Maria Catharina markiezin van Hoens-

(1) Archief huis Haag en Gesch. der Familie Schenk van Nijdeggen. (H. Ferber).

Digitized by Google

broek, dochter van Arnold Adriaan markgraaf van en tot Hoensbroek, geboren den 15 September 1631, erfmaarschalk van Gelderland, raad costumier, heer te Erdbruggen, Schellebelle en Wanselen en van Dorothea Henrietta van Cottereau tot Westmael. Dewijl het in besloten tijd was, werd het huwelijk in stilte voltrokken door pater Ambrosius pastoor in Gelder, in tegenwoordigheid van Johannes Mathias van Afferden en frater Marcellus a S. Petro.

Arnold, werd den 21 December 1695, door Karel IV koning van Spanje tot markgraaf en Hillenraad met de heerlijkheid Swalmen tot een markgraafschap verheven. Deze onderscheiding geschiedde wegens de goede diensten door hem en zijne voorvaders gepresteerd, wegens den ijver, trouw en standvastigheid welke deze tijdens de onlusten in de Nederlanden bewezen, waardoor zij groote vervolgingen geleden en goederen verloren hadden; ook dewijl zij aanzienlijke ambten in het Overkwartier van Gelderland bekleed en eenige van hen op eigen kosten regimenten ten dienste des Konings aangeworven, en verscheidene ridder der Deutsche Orde geweest waren, wat Arnolds broeder nog was.

Zijne gemalin schonk hem een zoon op het huis Blijenbeek in 1695 geboren, die bij den plechtigen doop, den 6 Juni 1696 op het huis Haag voltrokken, naar zijne twee grootvaders de namen van Christoffel Arnold Adriaan kreeg. Peter was Arnold Adriaan markgraaf van en tot Hoensbroek en meter baronesse Schenk.

Deze hoopvolle jongeling vond den 28 September 1703, op het huis Hillenraad een noodlottig einde. Men zegt dat hij met een geladen geweer spelend, zich zelve doodelijk verwondde. Zijn portret bevindt zich nog op het huis Blijenbeek.

Bij testament van den 20 Mei 1708 vermaakte zijn vader, de markgraaf Arnold Schenk van Nijdeggen, aan zijne echtgenoote Maria Catharina markgravin van Hoensbroek, niet alleen al zijne gereede goederen, maar ook het huis Hillenraad, de heerlijkheid Asselt en Swalmen, met alle goederen daaraan klevende en bouwhoeven daarin gelegen. Het huis de Aldeborg met den hof te Swalmen, de molens, de heerlijkheid en den tol tot Grubbenvorst met de aldaar gelegen goederen, de heerlijkheid Afferden met ap- en dependentiën en al de goederen onder de voorzeide heerlijkheden en adellijke huizen gelegen, bestaande in

Digitized by Google

tienden, molens, bouwhoeven, weiden, bosschen, schansen en de gerechtigheden daartoe hoorende. Het huis Wethem met zijn ap- en dependentiën, de tienden onder Nieuwstad gelegen, den Oosterschen Tol, den Asselschen en den Sieperhof, den Asseltschen Tol, de Boekoeler tienden, de visscherij te Asselt, de Linden, de Aanwas en de Boxwaard, de Wieler tienden en de actie van Betgenhausen.

Wanneer beide echtgenooten zonder lijfserven mochten overlijden, substitueerde hij zijn zwager Willem Adriaan markgraaf van Hoensbroek en diens wettige erfgenamen.

Hij overleed den 13 Augustus 1709 op het huis Bleijenbeek. Zijne echtgenoote werd den 14 September 1717 door Keizerin Eleonora Magdalena Theseria, met de „Sternkreuzorde" versierd, zij overleed in de maand September 1736, nadat zij al hare goederen aan haar neef Frans Arnold markgraaf van en tot Hoensbroek vermaakt had, wiens vader Willem Adriaan den 18 Juni 1635 op het huis Haag overleden was.

d. *De heeren uit het geslacht van Hoensbroek.*

Frans Arnold rijksgraaf (1) van en tot Hoensbroek, geboren den 31 Mei 1696, huwde, den 30 November 1720, Anna Catharina Sophia rijksgravin van Schönborn, geboren den 30 Juli 1702.

Uit dit huwelijk sproten 25 kinderen:

1. Henrica Francisca Sophia Eleonora Catharina Maria Carolina, geboren te Hoensbroek 4 Nov. 1721.
2. Lotarius Frans Hyacint Victor, de stamheer.
3. Een zoon jong gestorven.
4. Philip Damiaan bisschop van Roermond.
5. Eleonora Theresia.
6. Catharina Elisabeth Frederica Maria, geboren te Hoensbroek 24 April 1726, gehuwd met F. W. graaf van Nesselrode Reichenstein.

---

(1) De vader van Frans Arnold werd den 1 September 1733 in den Rijks gravenstand verheven.

Digitized by Google

7. Frans Hendrik Johan Amor, ridder der Duitsche orde, geboren te Hoensbroek 25 Maart 1727.

8. Maria Theresia, gehuwd 1. met graaf van Metternich-Winneborg, 2. met F. W. A. graaf van Nesselrode en 3. met F. K. baron von Hompesch.

9. Frederik Melchior, ridder der Duitsche orde.

10. Sophia Charlotta gehuwd met C. L. Rijksvrijheer von Furstenberg-Herdringen.

11. Willem Adriaan, gestorven in 1751.

12. Isabella Maria Regina Antonetta, geboren te Hoensbroek den 11 Juni 1738, gehuwd met Adam Alexander Rijksgraaf Schellard van Obbendorf te Geisteren.

13. Johanna Antonetta overleden te Aken.

14. Johan Antoon.

15. Johan Arnold.

16. Frans Erwin, kanunnik te Trier, gestorven te Hillenraad, den 18 April 1755.

17. Een zoon jong gestorven.

18. Leopold Lodewijk, domheer te Spiers, regeerings-president te Bruchsal.

19. Johan Frederik, domheer te Munster en te Hildesheim, zoomede proost te Soest, in 1766 kapitein lieutenant in het kamp te Collin in Bohemen;

20. Eene dochter jong gestorven.

21. Jozef Adolf, domheer en koorbisschop suffragaan te Trier.

22. Karel Frederik, domheer en 1e koorbisschop te Trier.

23. Karel Willem, domheer te Trier en keur Keulsche kamerheer.

24 en 25. N. N.

De voornoemde echtgenooten maakten den 17 September 1740 op het huis Hillenraad hun testament, luidende dat de laatstlevende alle gereede goederen in eigendom en van de ongereede goederen de tocht zou hebben. Aangezien zij een aanzienlijk getal kinderen hadden, die volgens hunnen stand moesten opgevoed worden en de opbrengst der tocht daartoe eventueel ontoereikend mocht wezen, kon de laatstlevende het noodige geld daarvoor opnemen, doch moest den verschuldigden interest tot zijnen last houden. Ook mocht hij voor dit doel, goederen niet tot het fidei commis behoorende, verkoopen.

Digitized by Google

Met het oog op hunne huwelijksche voorwaarde, geteekend te Bamberg den 3 November 1720, op de akte van deeling tusschen hen en hun broeder en zwager, op het huis Haag den 9 Juni 1738 geteekend en op het testament van den 5 September 1737, door hunne tante de gravin van Straetman, geboren gravin van Schellard, gemaakt, benoemden zij tot hunnen universeelen erfgenaam, van alle hunne gereede en ongereede goederen, hun oudsten zoon Lotharius Franciscus en in geval die zonder wettige mannelijke erfgenamen mocht overlijden, zou de tweede en des noods de derde zoon, en verder de wettige mannelijke descendenten uit hunne familie Hoensbroek, bij exclusie van het vrouwelijk geslacht, opvolgen.

Tot behoud van den Hoensbroekschen naam en stam bekrachtigden zij, het in de familie bestaande fidei-commis van de heerlijkheid Hoensbroek, met last op hunne successieve erfgenamen, dit fidei-commis zooveel noodig bij testament of huwelijksche voorwaarde te renoveeren.

De universeele erfgenaam moest na den dood des testateurs, aan ieder der alsdan levende broeders, jaarlijks zoo lang zij leefden, 300 patacons uitbetalen, waarvan er echter honderd in mindering kwamen, wanneer zij een geestelijk of wereldlijk inkomen van meer dan 300 patacons hadden, aan elk zijner zusters moest hij in eens 2000 patacons geven, zonder dat zij iets meer konden vorderen.

De universeele erfgenaam mocht niet trouwen, dan met eene stam- of stichtmatige freule, op straffe van vervallen te zijn van zijn opvolgingsrecht, ten voordeele van zijn opvolgenden broeder.

Frans Arnold overleed op het huis Hillenraad den 22 Augustus 1759, hij was ook graaf des H. Roomsche Rijks, baron van Ruijnen, Bellinghoven, gebiedenden heer in Haffen en Mehr, heer in Schellebelle en Wanzele, Nieuwkerk en Winternam, Aldekerk en Eyl, Vernam en Sevelen, Reurdt en Schaephuizen, St. Antonisberg en Stenden, Pont, Veert, Wetten, Kapellen, Kevelaar en Klein-Kevelaar, der voogdij van Gelder, Swalmen, Asselt en Grubbenvorst, geheimraad van zijne K. K. Majesteit, erfmaarschalk van Gelre en Zutphen, raad coustumier in het Oostenrijksche souvereine hof te Roermond en hoog-drossaard der stad Gelder. Bij den vrede van Utrecht stond hij 11 April 1713, de Geldersche

Digitized by Google

belangen en die van de landen van Overmase voor. In 1756 werd hij door het leenhof van Braband, met de tiend van Grootzundert beleend. Zijne echtgenoote stierf te Hoensbroek den 5 November 1760; zij was begiftigd met het „Sternkreuz" eene orde voor vrouwen, gesticht door Eleonora, keizerin van Oostenrijk, den 18 Sept. 1668, met de zinspreuk *Salut et Gloria.*

Lotharius Frans Hyacint Victor, geboren te Hoensbroek den 20 December 1722, huwde in 1762 met Sophia Charlotta Maria Anna Walburgis, rijksgravin van der Leijen tot Hohengeroldseck

Uit dit huwelijk sproten vijf kinderen:

1. Charlotta Francisca Clara Elisabeth Theresia Johanna Maria Anna, geboren te Hoensbroek den 10 October 1764, was kanunnikesse van het hoog adelijk kapittel van Thorn en huwde na de opheffing van dat sticht met ridder Frans d'Estard de Montigny.

2. Frans Philip Leopold Jozef Ererwijn Arnold Adriaan Paul, geboren te Hoensbroek 15 Januari 1766, overleed aldaar den 16 Maart daaropvolgende;

3. Josephina Theresia Maria Anna Remualda, overleden te Venlo 18 Januari 1789;

4. Maria Anna Louisa, erfgename van Geisteren, was tijdens de opheffing van het sticht te Thorn, kanunnikesse aldaar en huwde later met baron Karel Kaspar van Weichs tot Wenne;

5. Clemens Wenceslaus Johan Baptist, de stamheer.

Lotharius Frans H. V. was in 1781 afgevaardigde der landen van Overmase bij de inhuldiging van keizer Jozef II; hij overleed te Hoensbroek den 20 Augustus 1796. Bij de komst der Franschen hier te lande, werden bij decreet van den 26 Maart 1798, alle heerlijke rechten opgeheven, zoodat hij de laatste jurisdictieheer van Swalmen en Asselt was, zoomede der plaatsen bij zijn voorzaat Frans Arnold genoemd. Zijn na te melden zoon volgde hem in het bezit zijner goederen op.

Clemens Wenceslaus Johan Baptist geboren op het huis Haag den 6 Mei 1776, huwde den 29 October 1801, met Alexandrina Maximiliana baronesse van Loë tot Wissen en in tweede huwelijk den 15 Augustus 1809, met Eugenia Lodovica rijksgravin van Schaesberg.

Digitized by Google

Uit het eerste huwelijk sproten twee kinderen:

1. Sophia Charlotta, trouwde Johan Frederik rijksvrijheer van Furstenberg—Körstlinghausen;

2. Frans Egon geboren den 1 Juli 1805 op het huis Haag, trouwde den 5 April 1840 Mathilda Francisca baronesse van Loë tot Wissen, hij verkreeg de goederen te Hoensbroek, Blijenbeek en Afferden, Haag bij Gelder en Burchfeld.

Uit het tweede huwelijk sproten ingelijks twee kinderen:

1. Karel Clemens Hubert geboren den 30 September 1810;

2. Mathilda, trouwde Arthur rijksgraaf van Golstein tot Breijel.

Frans Clemens Hubert beërfde de goederen tot Hillenraad behoorende, zoomede het slot Turnich in den kreis Bergheim en Schackum in den kreis Neuss gelegen, hij trouwde den 20 Juli 1847, baronesse Sophia Maria Dominica von Brenken, geboren den 23 Juni 1882, uit welk huwelijk twee zonen sproten:

1. Frans Eugen geboren den 13 Mei 1851 en 2. Clemens geboren den 26 April 1855, overleden te Mentone den 2 Februari 1872.

Frans Eugen rijksgraaf van en tot Hoensbroek, de tegenwoordige bezitter van Hillenrade, Turnich, Schackum en Welterode in den kreis Siegburg, huwde den 7 Mei 1878 te Munster in Westphalen, met Hermengilde gravin Wolf-Meternich, geboren den 23 April 1858, overleden den 10 Juni 1886, welk huwelijk kinderloos bleef.

Hoensbroek voert een schild van zilver beladen met vier roode dwarsbalken, waarover een zwarte klimmende tweestaartige leeuw, gekroond, geklauwd en getongd van goud.

Eene geslachtslijst der familie Hoensbroeck vindt men hierachter als bijlage N°. 7.

§ III. De tollen op de Maas te Asselt.

1°. De Oostersche, ook Oistersche of Oestersche tol geheeten, omdat hij geruimen tijd in het bezit der familie van Oest tot Hillenrade was.

Den 16 September 1275 werd voor rechter en schepenen van Roermond, met toestemming en approbatie van den graaf van Loos, Willem van Horn als achterleenheer, en Reinald, graaf van

Digitized by Google

Gelder, tusschen de dorpen Asselt, Swalmen en Beesel ter eenre en de schepenen van Wessem, Beegden, Halen, Horn, Buggenum en Neer ter andere zijde, eene akte gepasseerd waarbij Rutger heer te Asselt, onder andere heerlijke beneficiën, bevestigd werd in zijne tolgerechtigheid op de Maas aldaar. Volgens deze overeenkomst mochten binnen de palen van gemelde heerlijkheid Asselt, geene schepen op of afvaren dan na volgens recht en gebruik, zooals van ouds te zijn vertold. Geene schepen mochten lossen of laden, dan met voorgaand consent van den tollenaar. Deze gaf voor het lossen een *ligveerdingh* en voor het laden een *laedveerlijck*. Bij storm of gevaarlijk water, moesten zij luidkeels roepen dat zij tot het betalen van den tol bereid waren, mits leggenden den *veerlinck* op het voorschip of werpende denzelven op 't land. Zij die niet geroepen hebbende goederen over boord wierpen of in het water, verbeurden eene boete van vijf marck zilver.

In 't jaar 1381 op St. Lucasdag verkocht Robijn van Swalmen den *Thol te Asselt*, zooals hij die van wijlen ridder Werner van Swalmen zijn broeder geërfd had, aan zijn neef Diderick van Oest, die hem denzelfden dage, aan het te Eindhoven gevestigde leenhof van Cranendonck verhief.

Deze tol was leenroerig van het huis Cranendonck, eene baronnie in Peelland, voorheen bezitting der heeren van Horn, van waar ze achtereenvolgens in handen kwam der van Sevenborn, van Schoonvorst, van Gavre, van Egmond en van Anna van Buren, die ze ten huwelijk bracht aan Willem prins van Oranje.

Bij brieve mede bezegeld door ridder Johan Schellaert van Obbendorp en Diderick Beerse pastoor van Roermond, droegen de echtelieden Johan van Oost en Wilhelmina van Bellinchoven den *Asseltschen tol* over aan hunnen zoon Diderick, die hem verpandde aan Jacob Tesschers en zonen te Roermond. (1) Na het overlijden van D. van Oost werd Jacob Tesschers den 27 April 1484 daarmede beleend.

Willem en Seger, zonen van Maarten Tesschers, droe-

---

(1) E. Slanghen Maasgouw bl. 428. Verg. Inventaris J. B. Sivré.

Digitized by Google

gen den 22 Maart 1556 twee derde van den tol te Asselt over, aan juffrouw Cecilia van Flodrop vrouwe tot Scheene, het andere derde deel behoorde aan de kinderen van wijlen Seger Tesschers hun oom.

Van dit laatste gedeelte geschiedde den 19 Juni 1557, opdracht ten behoeve van juffrouw Cecilia van Flodrop.

Den 10 Januari 1619 werd Dirk van Reck met den *Oostertol* beleend, hem aangekomen bij huwelijksche voorwaarden met juffrouw Adriana, dochter van Jan van Hoogerkecken.

Den 26 Mei 1620 werd Jhr. Arnold Schenk in naam van zijn vader Christoffel Schenk van Nijdeggen heer tot Hillenrade, met dezen tol beleend en bij overlijden van eerstgenoemden, Willem Adriaan markies van Hoenbroek den 20 November 1711, in het bezit van welke familie hij tot aan de opheffing der tollen bleef. (1)

Omstreeks het jaar 1543 en later in 1651, was wegens den *Asseltschen tol*, die destijds om der moeielijk wille te Kessel geheven werd, een proces bij de rechtbanken van Gelderland aanhangig. De stad Nijmegen beweerde dat hare burgers de tollen Kessel-Asselt, even als de andere tollen tusschen Gorcum en Mezières, met hunne schepen vrij en vrank konden voorbij varen, op grond van het privilegie in 1230 door Hendrik VII aan de burgers van Nijmegen verleend. De tegenpartij beweerde dat hare tolgerechtigheid ouder was dan gemeld privilegie, en de Roomsche Keizers wel gerechtigd waren vrijdom wegens hunne eigene tollen te verleenen, maar geenszins van die welke onder bezwarenden titel aan anderen toebehoorden. (2)

2°. *Des voights tol* van Roermond. Hierover meldt E. von Oidtman in de genealogie der heeren van Vlodorp (3): Gerard van Vlodorp, zoon van Godart, die in 1402 door den hertog van Gelre met de erfvoogdij van Roermond beleend werd, trouwde den 26 November 1391 met Elisabeth van Schönau. Hij kreeg van zijne ouders als huwelijksgeschenk „den hof Assel met de

(1) Rijksarchief te 's Gravenhage.
(2) E. Slanghen : Maasgouw bl. 428
(3) Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins, deel VIII bl. 129.

Digitized by Google

„ tienden van Graet, de kurmoeden, de visscherij, *den Tol* en het „ recht van de *Lijnpertz* in de Maas en op het land." Hiervan moest hij aan zijne tante Geertrui van Vlodorp, kloostervrouw te Heinsberg, levenslang jaarlijks 50 schildgulden uitkeeren.

Deze Tol op de Maas met den hof en de heerlijkheid Asselt en alle toebehoor, was een bundig leen van het graafschap Horn, waarvan de leenregisters thans berusten in het Rijksarchief te Maastricht, beginnende met 1517.

Den 7 Januari 1517 werd dit leen gereleveerd door Johan van Vlodorp in tegenwoordigheid des graven, voor stadhouder Willem Pijel ende mannen van leen David van Nunhem in Ghijlis van Horst.

Den 5 December 1521 door Ludolf van Winkelhuysen, van wege Jouffrouwe Elisabeth van Vlodorp, weduwe van Jan van Vlodorp, voor Willem Pyel van Swalmen stadhouder, en Goert van Oedenhoeven, Lambrecht Pollart, Jaap Vogels en Heillewich van Kessel mannen van leen.

Den 14 Maart 1557 door Dam. Schellaert van Obbendorp.

In 't jaar 1614 door Frederik Schellaert heer van Muggenhuijsen. Bij deze beleening wordt verwezen naar het ophelderings register dat niet meer aanwezig is, waardoor dag en maand niet bekend zijn. In den inventaris van het archief van Roermond door J. B. Sivré, wordt hieromtrent het volgende vermeld: Den 11 Januari 1614 deden Johan Schellart heer te Doorenweert, Walraf Schellart heer te Schinnen en Vincent heer te Geisteren, afstand van den hof te Asselt met alle zijne dependentiën, ten behoeve van vrouwe Ursula de Merode, weduwe van Johan Schellart van Gurtzenich. Deze afstand geschiedde ten overstaan van den stadhouder en leenmannen van het graafschap Horn, voor scholtis en schepenen van Swalmen en voor laten van den hof en heerlijkheid Asselt.

Den 10 Januari 1615 door Godart Paedsijn van wege vrouwe Ursula de Merode.

Den 18 April 1635 door Nicolaas Closset, in naam van Frederik Christiaan de Anneux, zoon van vrouwe Ursula Alberta Schellard d'Obendorp, baronnesse van Crevecœur, echtgenoote van Philippe d'Anneux ridder, baron van Crevecœur,

Digitized by Google

heer van Aulbencourt, hem toegevallen door testament van wijlen heer Schellart d'Obendorp ridder, baron van Muggenhuysen voor den halven hof.

Den 10 October 1641 door licentiaat Johan Styns, krachtens volmacht van Ursula Schellart d'Obbendorf barones de Crevecœur voor den halven hof.

Den 10 October 1661 door den licentiaat Johan Stijns voor Mevrouw de marquise de Warnijs.

Den 13 Maart 1668 door Goert Quiten voor gravin de Attimis, marquisinne de Warnys en de Crevecœur voor de helft.

Den 5 April 1678 door Frans Lambert de Bruijn amodiateur van den Oesterschen tol te Kessel, na den dood van Goert Quijten.

Den 10 Mei 1695 door Sr Goessen van Blitterswijck voor Arnold Schenk, baron van Hillenraad, (hof en heerlijkheid van Asselt, zoomede den tol op de Maas, beemden onder Neer en alle toebehoor) na dood van Frans Lambert de Bruyn.

Den 30 April 1720 door den rentmeester Balthasar Wijhers voor (?)

Den 14 Augustus 1755 door den advocaat A. F. Smaebers te Roermond voor Frans Arnold, markies van Hoensbroeck als na dood van Balthasar Wijhers, namens Smaebers trad de heer G. L. Wagemans licentiaet op, die den leeneed aflegde. Zie bijlage N° 5.

Den 16 October 1788 door zijne Excellentie den jongeheer Markies Clemens van en tot Hoensbroek (1).

De Asseltschen hof is thans nog in het bezit der familie van Hoensbroek, zoomede de weiden onder Neer.

3. *De Hansummer Tol.*

Deze tol was een Hornsch leen, Hansum, de Hansummerweerd en de Hansummergriend gemeente *Neer*, liggen tegenover het hondschap Willer bij Asselt gemeente Swalmen.

---

(1) Geëxtraheerd uit de leenregisters zich thans bevindende in het Rijksarchief te Maastricht.

Digitized by Google

Den 21 Maart 1394 beleende Willem heer van Horn en Altena, Hendrik van den Grijnde, burger van Roermond, met den tol van Hansum.

Den 3 Augustus 1529 bekenden Deken en kapittel van den H. Geest, zoomede burgemeester en schepenen der stad Roermond, dat Trijn Mevis, weduwe van Assel, onder eede verklaard heeft, dat wijlen haar man Jennis Mevis voor ongeveer 50 jaar „der „stads tollen tot Asselt als Dienre bewerdt heeft" en zij na den dood van haar man, dezen tol ook van de stad Roermond gepacht had. Verder dat zij niet anders gezien en gehoord had, dan dat die van Nijmegen altoos de stadstol te Asselt betaald hadden. Dit was den Hansummer tol, wanneer de stad Roermond daarmede beleend werd, konden wij niet opsporen.

Den 22 Februari 1570, verpachtte de magistraat van Roermond het gedeelte van den tol te Asselt, dat aan de stad toekwam, voor een tijdvak van vier jaar aan Paulus Stoffers, voor de som van 220 brab. gulden, onder verplichting om bij het eindigen der pachtjaren, aan den magistraat getrouwe mededeeling te doen van het bedrag dat de tol hem in dien tijd had opgebracht. Uit de verklaring van den 3 Augustus 1529 hiervoren, blijkt dat het andere gedeelte van gemelden tol aan het kapittel van den H. Geest toebehoorde.

Den 4 October 1576 schreef de magistraat van Roermond aan den bisschop van Luik, dat de stad een tol bezat leenroerig van het huis Horn, waarvan de bisschop opperleenheer was en dat in vroegere tijden „die heren und graven van Horne dieser stadt dat „Hergeweij oder die gerechtigheid der belehnongh uijth nabarlicher „verwantschap und frundtschap genaediglich geschinkt hadden." Dit leen thans wederom open gevallen zijnde en de stad zich in hoogen nood bevindende „van wege des inhebbende meutisch „garnizoens", verzocht de magistraat den bisschop deze gunst wederom te mogen genieten.

Den 18 Januari 1669 verzocht de magistraat van Roermond den griffier van de leenkamer van het graafschap Horn, hem te willen opgeven de vroegere leenhouders van den aan de stad toebehoorenden Hansummer tol (1).

---

1) Ons Roermondsch archief.

Digitized by Google

§ IV. De kerken te Asselt en te Swalmen.

Beide kerken waren oorspronkelijk onderhoorig aan het Luiksch landdekenaat van Wassenberg, bij de oprichting van het bisdom Roermond ressorteerden zij onder het landdekenaat Montfort.

Bij de verkondiging van het christendom in deze landstreek, werd volgens overlevering een in *Asselt* bestaand tolhuis, waarlangs toen ter tijd de Maas haren loop had, als eene kerk ingericht toegewijd aan den H. Dionisius, de weide daarbij gelegen wordt thans nog de tolweide genoemd. Wij onthouden ons echter van beoordeeling der juistheid van deze overlevering, vooral bij gemis van de bekende testa contusa in den mortel Het blijft echter mogelijk dat een fragment van een oud Romeinsch gebouw, bijv. voor de grondslagen gebruikt is, of dat het kerkje op Romeinsch fundament is opgericht.

Deze kerk staat op eene hoogte naar den kant van de Maas, tegen afbrokkeling door eenen muur beschermd. De muren der kerk bestaan uit mortel en groote keisteenen, eigenaardig is het dat de toren van later tijd in rooden baksteen opgetrokken, zich bevindt aan de oostzijde daar, waar het hoogaltaar geplaatst is, waaruit men mede mag afleiden dat deze kerk, welke in 1562 gedeeltelijk instortte, vroeger eene andere bestemming had.

Den 25 October van gemeld jaar verklaarden de kerkmeesters der bedoelde kerk, voor Arend Schenk van Nijdeggen, heer van Hillenraad en voor schepenen van *Asselt* en *Swalmen*, dat zij van Johan Mevis burger te Roermond en diens huisvrouw Maria van Soemeren, eene hoofdsom van honderd bescheiden Keurvorstelijke Joachims daalders, elke daalder tegen 30 Brab. stuivers gerekend, hadden opgenomen, waarmede zij het Godshuis te *Asselt* lieten optimmeren, welk *Gaetz-huijs nedergefallen wass* (1).

In den toren bevinden zich twee klokken, de kleinste heeft tot opschrift: „Sanctus Dionisius patron. Ecclesie Asselt. Anno Domini 1622," de grootste „In honorem B. Mariae Virg. Anno 1790. „C. de Forest, N. Simon et C. Droust heeft mij gegoten."

Uit de kerkvisitatie van den 11 Februari 1669 blijkt, dat de

(1) Ons Roermondsch archief.

Digitized by Google

tijdelijke heer van Hillenraad het patronaatrecht (1) dezer kerk had, zoomede de benoeming van den koster. Er waren toen omstreeks 254 communicanten en de pastoor van *Swalmen* voorzag op zon- en feestdagen in de kerkelijke diensten en sloot de huwelijken.

In het jaar 1700 werd *Asselt* van een beneficium simplex, eene vicarie cum cura animarum. De benificies der HH. Catharina en Agnes, zoomede het broederschap en stichting J. Guijten werden met deze vicarie vereenigd.

In 1831 werd eene woning voor den rector gebouwd, welke onvoldoende bleek en in 1887 afgebroken, door eene nieuwe op dezelfde plaats vervangen werd.

Rectors waren: in 1700 Rutgerus Janssen, die in 1713 opgevolgd werd door Wilhelmus van Cuijk. Deze werd in 1717 pastoor te Swalmen, maar stierf na eenige maanden, aan eene toen heerschende besmettelijke ziekte.

Peter Vergeggen geboren te Buggenum van 1826—1832, Jacobus Sanders geboren te Baerlo van 1832—1842, Gerardus Klusters geboren te Cranenburg van 1842—1886, Antonius Kuipers geboren te Swalmen van 1886—1889 en in dat jaar opgevolgd werd door Hermanus Noij, geboren te Gennep.

Omtrent de stichting der kerk te *Swalmen* is niets bekend, zij is toegewijd aan den H. Lambertus, het patronaat had de tijdelijke heer van Hillenraad, die ook den koster aanstelde.

Den 30 Maart 1452 gaf Arnold hertog van Gelre en grave van Zutphen, zijne toestemming tot den verkoop van 25 bunder gemeentegrond te Swalmen, om uit de opbrengst daarvan de kerk te vernieuwen, welke *arm und noitbouwes behoevende was.* (2)

De tegenwoordige kerk dagteekent waarschijnlijk van vermeld tijdstip. Uit de kerkvisitatie van den 11 Februari 1669 blijkt, dat er toen omstreeks 525 communicanten waren en drie broederschappen, namelijk van den H. Georgius, van den H. Joannes Baptista en van den H. Antonius, waarschijnlijk Antonius, Abt, waarvan het beeld in de kerk nog aanwezig is. De

---

(1) Het patronaat was het recht van voordracht tot het bekomen eener geestelijke bediening. De patroni eener kerk waren diegenen, wier voorzaten eene kerk gesticht en gedoteerd hadden of hunne rechthebbenden.

(2) Zie bijlage N° 1.

Digitized by Google

school werd gehouden door Adrianus van de Venne, die door den tijdelijken heer, den pastoor en de gemeente benoemd, gedeeltelijk door de gemeente en gedeeltelijk door de kerk bezoldigd werd. In 1660 werd de pastorie geheel vernieuwd, de kosten daarvan bedroegen 800 rixdaalders.

De groote tiend, zoomede de kleine tiend van lammeren, ganzen en hoenders, werd voor de helft geheven door den pastoor en den prior der Carthuizers te Roermond, terwijl de andere helft toekwam aan de heeren van de hoeve, waarschijnlijk Baexhoeve, onder verplichting tot het onderhouden van een springhengst, var, beer, eener ijzeren egge en loopende wel. Blijkens het testament op bl. 289 hiervoren medegedeeld, behoorden de Boekoeler en Wieler tienden in 1708 aan den markgraaf Arnold Schenk van Nijdeggen.

Pastoors van Swalmen en Asselt waren:

Mathias in 1293.

Winandus Habin van Montfort 1431.

Lambertus Mercator 1517. Cornelis Mercator waarschijnlijk een bloedverwant van eerstgenoemde, maakte bij testament van den 18 Sept. 1588 aan de armen van Swalmen, een half malder rogge, jaarlijks na zijnen dood op St. Cornelius dag uit te deelen.

Wilhelmus Willekens 1571.

Renerus Paludanus 1602.

Gerardus Greef 1628.

Gerardus Heinstins 1630.

Antonius Mennius s. th. l. stierf 1643, hij stichtte eene beurs voor leden zijner familie.

Joannes Ritsen 1643.

Joannes van Haeff overleden 1675.

Adolphus Volquin geboren te Venlo van 1675 tot 27 April 1677.

Leonardus Louverix van 1677 tot 1684, toen hij pastoor van Nederkruchten werd.

Petrus van der Parst van 1684 tot 1685.

Gerardus Dolmans van 1685 tot 27 April 1717, stichtte eene wekelijksche Mis van het H. Sacrament. Hij verruilde een

Digitized by Google

hem toebehoorend stuk broekgrond tegen een stuk land van de kerk en voegde het eerstgenoemde bij den tuin der pastorie.

Wilhelmus van Cuyk 1717 overleed, even als zijn voorganger, eenige maanden na zijne benoeming, (hij was te voren rector te Asselt) aan eene toen heerschende besmettelijke ziekte.

Joannes Assuerus Bosman van 1718 tot 9 Febr. 1760, was landdeken van Montfort. Hij stichtte drie jaargetijden voor den pastoor en gaf zijne bibliotheek aan de pastorie.

Joannes Josephus Cox, van 1760 tot 6 Augustus 1780, werd in 1770 tot Deken benoemd, hij liet de pastoreele woning herstellen en stichtte een jaargetijde voor de rust zijner ziel.

Joannes Arnoldus Hennen uit Voerendaal van 1781 tot 17 Maart 1793.

Petrus Aug. van Cruchten uit Roermond, U. J. L. van 1796 tot 20 December 1805. Toen de Franschen na den slag bij Fleurus (26 Juli 1795) deze landstreek overmeesterden, schaften zij de benaming der oude provincien af, verdeelden het land in departementen welke zij bij Frankrijk inlijfden en voerden de republikeinsche wetten in.

Naar aanleiding eener verordening van den 7 Vendémiaire an IV — 29 Sept. 1795 — (1) werd van de geestelijkheid de volgende verklaring geëischt:

„Je reconnais que l'universalité des citoyens français est le sou„verain et je promets soumission et obéissance aux lois de la „république," en volgens eene verordening van den 19 Fructidor an V — 5 Sept. 1797 — den volgenden eed:

„Je jure haine à la royauté et à l'anarchie, attachement et fidé„lité à la république et à la constitution de l'an III."

De grootste helft der geestelijkheid waaronder ook de pastoor van Swalmen, weigerde dezen eed van getrouwheid aan de republiek en haat aan het koningschap te zweeren, daartoe aangemoedigd door bisschop van Velde een der ijverigste tegenstanders dezer akte van onderwerping.

Zulks was de eigenlijke aanleiding dat de pastoor van Swalmen met verscheidene anderen bij besluit van den 6 Sept. 1798 tot

(1) Geregistreerd voor het Depart. der Nedermans te Maastricht 29 Ventôse an V — 19 Maart 1797.

Digitized by Google

deportatie veroordeeld werd. Geestelijken die den eed weigerden werden door de Franschen Republikeinen als „fanatiques et auteurs de rassemblemens séditieux" beschouwd.

Dat besluit luidde als volgt:

„Paris le six fructidor, l'an six de la République française, une et indivisible."

„Le Directoire exécutif, après avoir entendu le rapport du „Ministre de la Police générale;

„Vu les pièces y jointes desquelles il résulte que les ci-après „nommés influencent, par leurs principes fanatiques, les habitans „des campagnes, qu'ils les exitent à la rebellion aux lois, qu'ils „avilissent par tous les moyens possibles les autorités constituées, „qu'ils sont auteurs de rassemblemens séditieux qui ont lieu dans „différentes communes;

„Arrête en vertu de l'art. 24 de la loi du 19 fructidor an V — 5 Septembre 1797;

„Art. 1er.

„Les nommés.

„1° etc.

„2° Pierre Augustin van Cruchten curé de Swalmen, seront arrêtés et déportés.

„Art. 2.

„Le Ministre de la Police générale est chargé de l'exécution du „présent arrêté qui ne sera pas imprimé.

„Pour expédition conforme, pour le Président du Directoire „exécutif, signé Merlin.

„Par le Directoire exécutif, le secrétaire général par interim, signé Aubusson.

„Pour copie conforme
„Le Ministre de la police générale.
„signé Quartier."

„In margine staat: „Le 23 fructidor an VI, 10 heures du matin. „Remis au capitaine commandant la gendarmerie nationale, Extrait „de l'arrêté cy-contre pour chacun des y dénommés, en lui recom- „mandant de prendre des mesures pour que les arrestations se „fassent dans tous les cantons le même jour et autant que pos-

Digitized by Google

„sible à la même heure. Remis en outre une copie générale de l'arrêté." (1)

De pastoor van Swalmen was reeds den 9 Juli bevorens naar Deurne, bij Helmond, gevlucht, waar hij 17 maanden op de pastorie verborgen was en kwam den 3 Febr. 1800 in Swalmen terug, waar hij echter geene geestelijke functiën publiek durfde verrichten. Van 1 Maart 1801 af las hij de H. Mis in eene bovenkamer der pastorie aan de zijde van de kerk, terwijl de parochianen in de kerk waren. Aan zekere teekenen wist men dan in de kerk hoever de Mis gevorderd was. Van 29 Maart 1801 las hij daar op zon- en feestdagen twee H. Missen, maar altijd stil, tot dat den 22 Aug. 1802 krachtens het concordaat in dat jaar tusschen Paus Pius VII en den Eersten Consul Bonaporte gesloten, de vrije en ongestoorde uitoefening van den Godsdienst wederom werd toegestaan.

Ook de kapelaan van Swalmen werd tot deportatie veroordeeld, wij deelen het hierop betrekking hebbende besluit hieronder mede:

„Arrêté du 14 Brumaire an VI — 4 November 1798 —.

„Le Directoire exécutif, après avoir entendu le rapport du Mi„nistre de la police générale et vu les pièces à l'appui desquelles „il résulte que les prêtres et moines des départements réunis qui „ne sont point soumis à la loi du 7 vendémiaire an IV sur la „police des cultes et n'ont pas prêté le serment exigé par celle „du 19 fructidor an V, sont les plus cruels ennemis de la France, „qu'ils ont constamment entravé l'action du Gouvernement, avili „les institutions républicaines, occasionné des troubles, aigri les „passions, propagé le fanatisme, répandu des libelles incendiaires, „voué les fonctionnaires publics aux poignards des assassins, tenu „des oratoires privés, présidé des conciabules et organisé l'insurrec„tion générale qui vient d'éclater dans ces contrées;—considérant que, „fidèles au système anticivique qu'ils ont embrassé dès le commen„cement de la révolution, ils n'ont cessé d'abuser de leur influence „pour égarer le peuple et l'exciter à toutes sortes d'excès;—considé„rant que leur coupable coalition avec les ennemis extérieurs de „l'Etat est d'autant plus dangereuse et repréhensible dans les cir„constances actuelles, qu'elle a évidemment pour object d'allumer

(1) Rijks archief te Maastricht.

Digitized by Google

„la guerre civile, et d'empêcher l'exécution des lois républicaines;— „considérant enfin que la tranquilité publique ne pourra jamais „renaître ni se consolider dans les départements réunis, tant qu'ils „seront soumis à l'influence de ces êtres pervers; — arrête, en „vertu de l'article 24 de la loi du 19 fructidor an V:

„Art. 1. Seront arrêtés et déportés hors du territoire de la „République les prêtres du département de la Meuse-Inférieure „ci-après dénommés:

„Canton de Ruremonde. Jean Baptiste Severijns, vicaire „à Swalmen, etc.

Art. 2. Le Ministre de la police générale est chargé de l'exécution du présent arrêté qui ne sera point imprimé. (1)

Keeren wij na deze afwijking tot de pastoors terug.

Ant. Jos. Jacob Cloquet van Roermond S. Th. en J. U. L. was vroeger rector in de Munsterkerk te Roermond, pastoor te Swalmen van 1806 tot 1825, toen hij wegens ongesteldheid zijn ontslag nam. Door zijne bemoeienis werden de hoofden der Carthuizer-martelaars, van Roermond naar de kerk van Swalmen vervoerd, alwaar ze onder het altaar van den H. Georgius rusten.

Moïsius Otto Winders van Amsterdam van 1825 tot 31 Augustus 1841, voorheen kapelaan te Roggel en pastoor te Odiliënberg.

Carolus Zanders van Mulbracht van 20 Sept. 1841 tot 1853, voorheen kapelaan te Kessel en rector te Asselt.

Petrus Driessen van Ottersum van 1853 tot 1866 toen hij naar Heijen verplaatst werd, voorheen kapelaan te Venlo en pastoor te Reuver. Onder zijn bestuur werd in 1861 en 1862 de nieuwe pastorie gebouwd.

Leon. Hub. van den Eertwegh uit Heithuizen van 6 Aug. 1866 tot Januari 1883, toen hij wegens lichaamsgebreken zijn ontslag nam. Hij overleed te Swalmen den 3 April 1883 en was voorheen kapelaan te Well en te Nederweert.

---

(1) Rijks archief te Maastricht. Reeds den 10 Juli 1798 waren de vicarissen der kathedrale kerk Bosch en Crebben, de paters minderbroeders P. Wouters, Soffers en van Ham, zoomede de pastoor van het begijnhof Houwaert, gevangen genomen en naar het eiland Ré tegenover la Rochelle gedeporteerd.

Digitized by Google

Herman Alberigs uit Geulle van 1883 tot 2 Aug. 1890, toen hij te Mortier in België stierf, was voorheen kapelaan te St. Geertrui en te Weert, zoomede pastoor te Berg-Terblijt.

Henricus Joosten geboren te Weert van af 1890. Dewijl door de toename der bevolking de kerk veel te klein werd, begon hij in 1894, als wanneer het getal communicanten 1092 tegen 525 in het jaar 1669 bedroeg, de bouwstoffen te verzamelen voor den bouw eener geheel nieuwe kerk, met behoud van den bestaanden toren, waarin zich de volgende klokken bevinden: „De groote „klok met het opschrift, Alexius Petit me fudit a° 1753; — de „daarop volgende met het opschrift, Ick Christoffel baron de Schenck „en Maria Hees, ick die leeven roep, ick de dooden beloede. „Joannes Bourlet me fecit anno 1679 en de kleinste klok met het „opschrift, Alexius Petit me fudit a° 1753.

§ V. De rechtspraak.

Bij de Germanen wilde het Godsdienstig gebruik dat in de open lucht recht gesproken werd, op eene plaats waar insgelijks de offerhanden plaats hadden en die daarom heilig was. Eene dergelijke plaats bevond zich te Swalmen links van den weg naar Bruggen, op eene hoogte „Grietjens gericht" genoemd en op oude kaarten onder die benaming aangeduid. Daar achter lag de galgenberg. Deze hoogte en die rechts van gemelden weg waren in vroeger eeuwen met houtgewas bedekt, bij het klei delven voor pannenbakkers vindt men daar thans nog boomstammen onder den grond.

Bij de Franken die zich in deze streken nederzetten werd meestal onder een lindenboom recht gesproken, waar de volksvergaderingen gehouden werden. Toen het christendom hier verkondigd en kerken gebouwd werden, plaatste men daartoe een lindenboom tegenover de kerk op den kerkweg. Moest die boom door ouderdom geveld worden, dan werd hij door eenen nieuwen vervangen.

Eene dergelijke eeuwen oude, breed getakte linde, bevond zich in Swalmen op het plein vóór de kerk. De zware wijd uitgebreide takken van dezen boom, vormden een trans van dien omvang, dat het fanfare-gezelschap daarop muziekuitvoeringen gaf. Uit

Digitized by Google

vrees dat door een storm de takken van dezen reus een nabijstaand huis zouden beschadigen, werd hij in 1891 geveld.

Toen het verhandelde bij de rechtspraak in schrift gebracht moest worden, bouwde men over den kerkweg, dewijl rondom de kerk reeds alles bebouwd was, een boog waaronder men voor den regen beschut was. Vandaar vindt men in verscheidene plaatsen en ook te Swalmen, een dergelijken boog over den kerkweg, waarboven het raadhuis en eertijds onder naast den boog de school was.

Zooals wij op bladzijde 274 hiervoren mededeelden, verkocht Seger Vuskens zoon van Swalmen het hooge gerecht aldaar aan graaf Reinald I van Gelre, die daarmede den 10 Januari 1314 beleend werd. Een zijner opvolgers Karel van Egmond, verpandde het voor 1000 goud gulden aan Christoffel Schenk van Nijdeggen. Toen in het jaar 1619 de schepenen en geërfden van het kerspel Asselt en Swalmen, van de rekenkamer te Roermond vernomen hadden, dat de heer van Hillenrade bij de Aartshertogen pogingen aanwendde om dit pandschap erfelijk te maken en alzoo souvereinen heer van dat kerspel te worden, schonken zij aan de Aartshertogen 1000 goudgulden ten einde dat pandschap te lossen. Tot dat doel verkochten zij den 22 Augustus 1619 aan Koenraad Haecken deken te Heinsberg, eene jaarrente van 60 Roermondsche gulden, waarvan hun de hoofdsom werd uitbetaald en namen zij op gemelden datum van den pastoor van het begijnhof te Roermond 300 gulden op en verkochten den 24 Augustus 1619 aan Maria Puitlincx, eene jaarrente van 12 dubbele Spaansche ducaten, waarvan de hoofdsom tot hetzelfde doel gebezigd werd (1).

Niettegenstaande dit geldelijk offer liet Koning Filips IV van Spanje, in 1655 als opvolger der hertogen van Gelderland, toen dat gewest door de veroveringen van Karel V zijn zelfstandig bestuur verloren had, het recht van hooge, middelbare en lage jurisdictie der dorpen Swalmen en Asselt publiek aan den meestbiedende verkoopen. Hij werd daartoe genoodzaakt door de overgroote kosten veroorzaakt door de oorlogen tegen zijne vijanden, waarin van het inkomen der domeinen, beden, licenten, contri-

(1) Oud Roermondsch archief.

Digitized by Google

butien en andere zoo ordinaire als extraordinaire lasten niet kon worden voorzien. Bijzonder wegens de toen bestaande kortheid van geld, alsmede dewijl de penningen voortkomende van 's Konings heerlijkheden en domeinen ontoereikend waren, even als de penningen geligt op interest ten laste der voorzeide domeinen, besloot de Koning na goede en rijpe deliberatie met zijnen stadhouder, gouverneur en kapitein-generaal zijner Nederlanden en advies van zijnen raad van state en financiën, tot zijnen minsten schade en meeste profijt te verkoopen, eenige heerlijke rechten en inkomsten van zijne domeinen, waartoe hij den 7 Juli 1647 aan zijnen stadhouder volmacht verleende.

Naar aanleiding daarvan werd door tresorier-generaal en gecommitteerden van de domeinen en financien overgegaan tot den verkoop van het recht van actie der hooge, mindelbare en lage jurisdictie van de dorpen Swalmen en Asselt, bestaande in de crimineele en civiele breuken, erven en onterven, met al hetgeen daartoe staande, het stellen van scholtis, schepenen en gerechtsbode, gebod en verbod in diensten, in 't verleenen van octrooi tot verkoop van gemeentegrond, in 't genot van cijns en van de groene en smaletienden, in 't gebruik der jachten en visscherijen, zoomede al zulke gerechtigheden als de andere onderheeren in het Overkwartier van Gelre toekomen.

De Koning behielt voor zich de *klockslach*, beden, hergeweijden, ressort, remissiën van verjaarde delicten, legitimatiën, alle octrooien, zoo van water als van wind of miniraliën, confiscatiën van lijf en goed ter zake van rebellie, oorlog of partij tegen hem houdende, van crimen lesae ma^tis^, goddelijke of wereldlijke en andere gelijke regaliën tot de souvereiniteit behoorende, als ook het recht van de opkomende zanden en de middelgronden in het district van gemelde dorpen en in de revier de Maas, mitsgaders ook al het reëel inkomen hem in gemelde dorpen toekomende van haver, hoenders, gruit of ketelbur, chijnsen, novalia, tienden en alle andere gerechtigheden van inkomen die hem aldaar mochten competeeren, zonder daaronder te begrijpen het recht tot de collatie van de pastorijen van Swalmen en Asselt.

Om de opbrengst zoo hoog mogelijk te maken, werden van deze verkoopingen alom biljetten aangeplakt, houdende de conditiën waarop aan den meestbiedende deze heerlijkheden zouden

Digitized by Google

worden toegewezen. Den 18 Januari 1655 verbleven zij bij den derden stokslag aan den meestbiedende, Jhr. Christoffel Schenk van Nydeggen heer tot Hillenraed, voor de som van 18600 ponden van 40 grooten ieder pond, munt van Vlaenderen, welke som hij gehouden was promptelijk te betalen, laatstelijk binnen den tijd van zes weken na date dezer, in handen van den ontvanger generaal der domeinen en financiën, die daarvan rekening, bewijs en reliqua moest doen, terwijl de kooper, zijne erven, nakomelingen of actie van hen hebbende, de gemelde heerlijkheden erfelijk, eeuwiglijk en onwederroepelijk zoude bezitten als een bundig Gelders leen, om daarvan bij zijne aankomst huldiging en den behoorlijken eed te doen, daarvoor betalende het recht van verhef en telken reize bij verkoop, transport of alienatie in eene andere hand, tot des Konings profijt den twintigsten penning, waarvan hij voor den tegenwoordigen verkoop bleef vrij gesteld.

Tot zekerheid van zijnen koop verzocht de kooper opene brieven welke hem door den verkooper verleend werden, waarin hem de verplichting werd opgelegd, den ingezetenen hunne oude rechten, gebruiken en privilegiën te laten en ze niet te bezwaren met nieuwe impositiën en onbehoorlijke personele of andere diensten met paard, kar of wagens, anders dan gewoonlijk was. Voorts mocht hij van hen geene bede, schatting of eenige andere lasten eischen, hetzij bij opnieuw verkrijgen of aankomen der voorzeide heerlijkheden of anderszins in eenige manieren (1). Hij en zijne nakomelingen mochten ze niet overgeven, transporteeren, noch laten aan kloosters, kerken, Godshuizen of andere doode handen, noch ook aan steden of aan degeenen die 's konings tegenpartij hielden. Ook was hij verplicht tot goede rechtvaardige administratie van de justitie en straffing der delinquenten, niemand aan te stellen, dan goede en bekwame personen, niet suspect van

(1) Den 23 Februari 1654 beloofde Christoffel Schenk van Nydeggen de ingezetenen van Swalmen en Asselt hunne oude rechten en privilegiën te laten, hun niet met nieuwe diensten, tochten of wachten te bezwaren en hun in alles naar zijn beste vermogen te zullen helpen en voorstaan, in krijgs of anderen nood, als wanneer zij met have en goed op het huis Hillenrade mochten vluchten, zonder iets te geven of betalen. Voorts zoude hij de aanstelling van schepenen en andere officieren niet anders doen, als met voorkennis en op advies der schepenen, eene keus doende uit degeenen die hem voorgeslagen werden. Zie bijlage N° 2.

Digitized by Google

ketterij of kwalijk befaamd; volgens de costuijmen des lands. Wanneer tegen dezen koop oppositie door de ingezetenen of door iemand anders mocht geschieden, zou de verkooper tot geen garant of vergoeding gehouden wezen. Gebruik makende van zijne souvereine koninklijke macht, trok de verkooper, daartoe door grooten last en noodzaak gedwongen, de ordonnantiën in, waarbij in de jaren 1530, 1540—1545 en andere navolgende bepaald was, de domeinen niet te verkoopen, verminderen, verzetten of alieneeren en ontsloeg de ambtenaren van den eed welke zij tot behoud daarvan gedaan hadden (1).

Een afzonderlijk gewoonterecht voor Swalmen en Asselt konden wij niet opsporen, waarschijnlijk werd recht gesproken naar de costuimen van het land van Montfort, waaronder de voornoemde heerlijkheid aanvankelijk behoorde en later naar het Geldersch landrecht dat in 1619 werd ingevoerd en den 17 Mei 1620 van wege het Geldersche hof te Swalmen gepubliceerd werd.

Bij aankoop van vrij goed voor de schepenbank schreven de rechten voor, dat zulks overgedragen werd, „mit enen gruenen „resch, mit enen elpenbeinen metshecht ende mit enen silveren „penninck."

Voor zoover als uit het archief is na te gaan, vergaderden te Swalmen de schepenen op „maenisse" van den schout en deze was nomine officii aanklager, in civiele zaken „impetrant" betiteld. Deze zat waarschijnlijk de schepenbank voor en doceerde van dagement „in naam des heeren."

Er waren voor zoover uit de spaarzame vermeldingen daaromtrent in de gerechtsboeken blijkt, 5 schepenen die bij beurten, dan drie, dan vier, recht spraken; *behalve* deze was een Dagelijksch rechter, doch voor zoover men kan nagaan alleen bij afwezigheid van den schout, soms vindt men ook een schepen, „in plaets des herren scholtissen," doch dan weêr geen dagelijksch rechter. Mathis van Chruchten komt den 15 Juli 1609 als schout en den 11 December 1625 als rechter voor. Gelijk elders zal ook hier wel: Richter zooveel als schout zijn, hetgeen blijkt uit het verdrachtsregister. Te Venlo zat bijv. de *richter* de schepenbank voor.

---

(1) Zie bijlage N° 3.

Digitized by Google

Van de crimineele rechtspraak is ons weinig bekend, alleen vonden wij in het kerkarchief eene rekening van den beul te Roermond, wegens het geeselen van een boosdoender te Swalmen, welke hieronder volgt:

„Spicificatie van devoiren gedaen door „mij Christoffel Döring scherprichter deses „vorstendoms Gelre, door ordre van den „heer Schoeltus van Swalmen.

„Op den 23 Februari 1764, ben ick ontbooden worden om al-
„daer eene quaetdoender te geeselen, eerstelijcke voor het beslaan
„van den poest van krampen, naghels ende coorden . . 1 – 10
„Voor denselven daer aen te binden . . . . . 1—10
„Voor denselven te geeselen . . . . . 3— 0
„Voor het maken van de roede. . . . . 1—10
„Voor de karren vraeght . . . . . 2— 8
„Voor eene dagh nodigh uijtgaan ende weder keeren
daervoor . . . . . 3— 0
„ . . . . . geld . . . . . 2 – 0

„ 14—18

Asselt had eene *laatbank*, samengesteld uit den scholtis en laatschepenen die de jaarlijksche cijnsen der laatgoederen ontvingen, de overdrachten dezer goederen boekten, de laten den eed afnamen en de achterstalligen vervolgden.

De instelling der laathoven schijnt zeer oud te zijn, volgens de heer baron Sloet van de Beele in zijne beschrijving van den hof te Voorst, woonde de vrije grondbezitter op zijnen hof, waarbij zoo veel grond kon behooren dat er bijhoven noodig waren om dien grond te bebouwen. De vrije grondbezitter gaf die hoven aan oorspronkelijk onvrijen, *laten* genoemd, waardoor ze de benaming van laatgoederen kregen, waarvan eenen jaarlijkschen cijns en bij versterf de keurmede (1) aan den hofheer verschuldigd was.

Het *laten-gewijsde* of de hofrechten van den hof te Asselt zooals

(1) De keurmede (churmudt) was de *keur* of *keus* van het beste stuk uit de roerende goederen, waarvoor later eene zekere som geld betaald werd.

Digitized by Google

E. Slanghen die in tome VI bl. 258 der public. medeelt, laten wij hierachter volgen:

„1. Uund irtslich als ein *stam* offte *laett* verstorven ist, moet „van den erffgenahmen des laetguetz binnen behoerlicher tijt ein „ander presentiert werden, der ten wenichsten in beisein twe „vereidten derselver laetbancx vereidt auch folgentz die Churmudt „gecomponiert weurt, waervan die laeten genieten kost und dranck."

„2. Uund als binnen behoerlicker tijt der laet offte stam niet „presentiert offte sunst die churmudt gecomponiert weurt, also „dat het geut benacht meuste werden, offte sunst hct beste rueren „(wilchs ist het beste perdt dat binnen jhaer und dagh bergh „und dael op den verstorvenen laetgeudt gedreven offte gebout „hefft) gepant weurdt, daervan kompt van ieder reijsen den schol- „tissen vier vierdel und ieder laet ein vierdel biers, und dat soe „duick die benachtungh te weten drie reijsen van 14 dagen tot „14 dagen geschehen weurt."

3. „Und also der scholtis daervan den erffgenahmen des laet- „guetz den weet van den gedaener gericht moet doin, hefft der „bode daervan (so ferne het binnen kirspels gescheucht) van ieder „partheij ein vierdel biers, sunst dabeneffens dae het buijten kirspels „geschehen meuste van ieder meijll drei bb. st. und dat so duijck „der weet gedhaen wirtt. wie insgelicken oick van ider pantschafft, „dagimenten ahnt recht offt konden."

4. „Wanneer auch einige partheijen in recht treden und fort- „vahren wurden, so hefft der gezichtschriver van aenschriven der „clacht, andtwordt, replick en duplick en konden van ider punct „van allegatien interlocutoir und endt ordel, ider 2 st."

5. „Item van einen jederen geteuge hebben scholtis und schepən „12 st. insgelichen wannehr etwan verorkondt wirtt, auch van ieder „interlocutoir und endt ordel allet 12 st. daervan dem scholtissen „die helfft und die andere helfft den laeten competirt, den schol- „tissen aver alleine van den wedde des ordels 12 st. auch van „ieder pandtschafft und verbott."

6. „Als aver van ontsat gescheucht, hebben daervan die laeten „12 st. wie insgelicken als gereide pendt getaxirt werden."

7. „Wan enich laet geut verkocht und dem geldern opgedragen „wirdt, daervan kumpt dem scholtis vor seine gerechticheit 12 st. „und den laeten auch so viel. Gescheuge die emission bauten

Digitized by Google

„kirspels so hebben seij kost und dranck und dobbele rechten."

8. „Als enich laet geut beschweert wirtt, mit pandtschafft offt „loesrenth, van der verkeesungh hefft die richter 12 st. und die „laeten auch so viel."

9. „Item wan dat gedingh geroepen ist en mach niemant uit-„bliven, dan bleve der scholtis sonder wederbieden so dat die „laeten op die dingkplatz gegangen wehren, mach ieder laet op „huem tehren ein flesch biers."

10. „Bleven auch enige laeten uit, verbeuren vor die erste reijse „ahn den scholtis, vier vierdel biers, ten tweden twe sumeren, ten „den derden drie sumeren dat is 12 vierdel, und so ferne ten „4e mael uitbleifft, sal der scholtis dorch geweis van laeten huem „straffen als einen vergetenen seijnes eijtz, und sein khuer offt „laet geut sall daemit leddig staen ter composition van den laet-„schafft."

In het begin der 17e eeuw behoorde den Laethof te Asselt aan Arnold van Horpusch (1).

De eed welke de Asseltsche laeten moesten zweren, luidt als volgt:

„Ich N.N. gelove und schwere N.N. als herrn dieser laetbanck „treuwe und holt te sein, herlicheit ende rechten te helpen be-„wahren, besten vor te stellen und argste te warnen, meiner stoel-„brueder raedt und heimlicheit niemantz te vermelden, alle „rechtsdagen dat recht helpen besitten, geine partheij gegen die „andere raeden, und was ich weis sein sol traulich und rechtmee-„sich te wysen, wat niet ahn dat wittich heutgericht op kosten „van ongelicken te beroepen, und in summa alle dat genige te „doen dat ein geudt froem laet schuldich is te doen, tzelve niet „te laeten om lieff, leijt, gelt offt geltzwerdt, frundtschafft offt „maechschafft, noch omme allet dat sonne und maent ommegeijt „und overscheint, also help mir Gott und seine lieve Hilligen."

In Swalmen werd jaarlijks meestal in de maand Mei, na voorafgaande kerkepublicatie tot convocatie der inwoners, een *voogdgeding* gehouden, ten overstaan van scholtis, schepenen en gezworenen. Uit de verbalen van 41 voogdgedingen waarvan wij inzage

(1) Jonker Arnold van Horpusch was van 1614—1621 beurtelings burgemeester en schepen te Roermond.

Digitized by Google

hadden, blijkt, dat er acht vóór de school onder den hagedoorn gehouden werden, den 16 Juni 1712 en 11 Mei 1717 vóór het raadhuis, den 12 Mei 1739 en 20 Mei 1749 op het raadhuis en den 14 Juni 1729 op den markt. Uit de verbalen van 28 andere gedingen, blijkt niet waar ze gehouden werden, vermoedelijk terzelfder plaatse. Na een signaal met de klok, het raadhuis met de school lag vóór de kerk, maande de scholtis de presente naburen aan, hunne klachten indien zij meenden er eenige te hebben, aan te geven, om door den gerichte *staents voets* te worden gedecideerd.

Ter wille van het eigenaardige deelen wij hieronder eenige der klachten mede, door de gezworenen op de voogdgedingen ingebracht:

„Voogdgeding van den 14 Juni 1729.

„Deselve gezwoorens hebben oock clachtelijck te kennen gege„ven, dat de nabueren van de kercke alhier soo negligent ende „onachtsaem sijn, in luijden ende trecken van de klocke, tijde van „donder ende onweder, verzoeckende dat daer inne magh worden „voorsien.

„Wordt de kercke naburen belast promptelijck de clocken te „trekken ende te luijden, tijde van den donder ende onweder, op „pene van een kintier bier, door een jeder niet comparerende na„buer te verbueren, ende door de comparerende nabueren gesae„mentijck te verteeren, actum ut supra."

„Voogdgeding gehouden den 4 Mei 1735.

1.

„'t Gericht ordonneert op d'eerste clachte aen den veldbode Lodewijck Custers exactelijck te advigereren, dat deselve in velden en bembden geene schaede sijn doende op pene van cassatie ende frustratie van sijn officie ende sal ten effecte van dijen door den secretaris alhier copije derselve ordtie werden gestelt in handen van den veltschut. Actum op den raethuijse tot Swalmen den 4 Meij 1735."

1.

„In den eersten den geswooren Hermen Raemaeckers clacht dat de schaepen soo in de bembden, velden etc. groote schaede sijn doende, versoeckt daerin voorsienningge."

Digitized by Google

2.

„'t Gericht sal die questieuse plaetse, ter dage bij hun previgerende, gaen besien ende voorders daer in naer behooren te disponeren, actum ut supra.

2.

„Alnoch wordt becroont (1) dat den voetpadt op den Leveker is verdonckert ende niet jaerlijcks wort onderhouden, sustinerende altoos eenen voetpadt ab immemoriali tempore te sijn geweest ende Jan Crijns in contrarie sustenerende,denselven voetpadt niet gehouden te wesen op sijne erven te onderhalden, versoeckende daerin voorsieninge."

3.

't Gericht neemt aen den daege der gemeijnts rekening over 't versoeck met de Heeren geërfdens, daerover te spreken. Actum ut supra."

3.

„Alnoch versoecken de semptelijcke nabueren dat voorsfeninge voor vur ende brandt, magh worden in 't dorp gestelt eenen waeter putt.".

4.

„Wort den heer Scholtis deser heerlijckheijdt gerequireert daer inne te voorsien. Actum ut supra."

4.

„Wort becroont van de naebeuren, dat de gansen groote schaede sijn doende versoeckende daarin voorsieninge."

5.

„Hierover wordt gecommitteert den schepen B. Fabritius ende den schepen Geret Emets, om daerover den h^e^ marquis kennisse te geven ende daerin voorsieninge te versoecken. Actum ut supra."

5.

„Alnoch wort geclaecht dat de conijnen groote schaede sijn doende, versoecken daerin voorsieninge.

---

(1) Geklaagd, van daar nog het woord bekreunen, dat velen niet juist begrijpen.

Digitized by Google

6.

„'t Gericht verclaert dat met den eerste gelegenheijt te gaan besichtigen ende over te disponeren naer behooren. Actum als boven."

6.

„Jan Daemen claegt dat den voetpadt liggende int Hoffacker denselven sigh dood is loopende ende niet wort onderhouden, versoeckt daerin voorsieninge."

7.

„Wordende respectieve borg^mrs geordonneert ende belast dese clachte ten daege der gemeijnt rekeninge de heeren geërfdens voor te brengen. Actum ut supra."

7.

„Den H^e Scholtis der plaetse klaeght datter op haere behoorlijcke plaetse geene *kaecke* is staende, als van alts gebruijcktlijk is, versoekt daer in voorsieninge. (1)"

„Aldus dese wroege ofte voogtsgedinghs geijndight sonder meerdere clachten te sijn geschiet."

§ VI. Het huis de Spieker of het Spiek, Graethof en het Schaerbroek.

De Spieker behoorde tot de nalatenschap van Willem Caspar van Merwijck, heer tot Kessel, in het jaar 1624 overleden. Diens nakomelingen verkochten het Spiek den 21 Juli 1650 aan Hendrik van Deursdael gehuwd met Ermgarde van Holthuijsen, uit welk huwelijk de volgende kinderen sproten:

1. Theodor, jong gestorven,
2. Anna Maria, geb. 15 September 1652 † 5 Februari 1724, erfgename van het Spiek,
3. Frans Arnold † 27 Febr. 1676.

Anna Maria van Deursdael huwde in 1678 den kapitein Anselm Everhard. Uit dit huwelijk sproten de volgende kinderen:

1. Anna Christina, geb. 8 Febr. 1678 † 27 Maart 1757,
2. Nikolaas Frans, geb. 16 Augustus 1680 † oud 2 dagen,
3. Maria Geertrui Irmgarde geb. 4 Nov. 1681,
4. Maria Mathilde † 11 Febr. 1757,

(1) Aan de *kaecke* werden de boosdoenders te pronk gesteld.

Digitized by Google

5. Maria Clara † 19 December 1770,

6. Alexander Antoon Frans Jozef geb. 3 Febr. 1689 † 20 April 1730 en

7. Arnold, geb. 11 Januari 1693.

De weduwe van kapitein Everhard verkocht met toestemming harer kinderen den 6 Maart 1718, het huis de Spieker „met alle „sijne ab- en dependentien onder de jurisdictie van Swalmen en „Asselt gelegen, met sijne wijers, moeshoff, boomgaard; item den „Vorhoff met alle sijne grachten en brouwgetouw, voirts alle „landerijen, soo ackerlanden, bosschen, turfbroecken end bembden; „item den hoff genant den Mouthagen etc.," aan de echtgenooten Martinus Helmus en Anna Maria Langle, voor 3500 daalders.

Deze nieuwe eigenaars verkochten de voormelde bezitting in het jaar 1725 aan baron Heereman van Suijdtwijck, Hagenstein, Oudengein, Veere en Lisse, die vermeende vrije jacht in de heerlijkheid Swalmen en Asselt te hebben, hetgeen de vrouwe van Hillenraad betwiste. Op eene klacht van haar besliste het hof te Roermond, dat het jachtrecht van den eigenaar van het Spick zich tot het Swalmerbosch beperkte. In 1726 was het Spick met eene dubbele gracht omgeven en van eenen toren voorzien, de voorhof en de tuinen waren daarvan afgescheiden door eene ophaalbrug (1). Den 22 April 1700 werd vergunning verleend om in de huiskapel de H. Mis te celebreeren.

Johannes Franciscus de Pollart gehuwd met Maria Rosa van Boshuijsen, verkocht den 11 April 1724, het huis met de steenen trappen in de Neerstraat te Roermond, dat door den vader van laatstgemelde, Petrus van Boshuijsen landscholtis van Montfort, in 1666 gebouwd was; aan gemelden baron Heereman van Zuijdtwijck. Een dochter van dezen edelman Maria Alexandrina Barbara was getrouwd met Karel Frederik Jozef baron de Keverberg d'Aldengoor, hetgeen waarschijnlijk aanleiding gaf, dat hij zich te Roermond vestigde. Den bouwhof de Spieker was cijnsplichtig aan den Laethof te Asselt, in 1463 werd dien cijns door Hendrik van den Griende, als eigenaar van gemelden hof betaald.

---

(1) Vergelijk Publ. VIII, bl. 436.

Digitized by Google

Graethof behoorde reeds in 1606 aan het kapittel der kathedrale kerk van den H. Geest te Roermond. Ten gevolge der Fransche wet van 1 September 1796 (15 Fructidor an IV) houdende suppressie der kloosters en geestelijke instellingen, werd Graethof bestaande uit woonhuis en een afzonderlijk gebouw voor schuren en stallen en 33 bunder, 70 roeden bouw- en weiland, den 28 ventôse an VI (18 Maart 1798) op den verkoop der nationale domeinen verkocht, aan Jean Henri Bosch te Maastricht, als zaakgelastigde van en voor Jean Gillis Hyacinthe Smeets en Cie. te Maeseijck voor 501.000 livres, te betalan in assignaten die bijna geene waarde hadden.

Schaerbroeck eene hoeve ook toebehoord hebbende aan het kapittel van den H. Geest, bestaande in twee gebouwen, waarvan een de woning van den pachter bevat, het andere de schuur en stallen met 75 roeden weiland ongeveer, eene weide van 100 roeden, een boomgaard van 143 roeden, 4 morgen akkerland, 5 1/2 morgen land, 8 morgen genaamd „Endekosel", 11 morgen land, 6 m. l., 2 1/2 m. l. gen. Hoppenhof, 1 1/2 m. l. gen „op den Driesch", 8 1/2 m. l. gen. „in den Wech", 12 m. weiland gen. kleine „Bongert", al deze stukken land rondom de hoeve. Verder een weide op den „Buggenummer weer" 2 bunder groot, 8 m. hakhout, 26 morgen l. door verschillende gepacht, 6 m. door een ander pachter als die de hoeve gepacht heeft, 4 m. wederom door een anderen pachter gepacht, 8 m. wederom door een anderen pachter, 4 m, door twee verschillende pachters en 4 m. door den pachter van de hoeve, werd den 2 April 1788 (13 Germinal an VI) verkocht aan Jean Gillis Hyacinthe Smeets en Cie te Maeseijck voor 642.000 francs, waarvoor bijna waardeloose assignaten in betaling konden gegeven worden.

§ VII. De bouwhoeven Aldenhof, Beekerhof en Middelhof.

De *Aldenhof* ook Genaenhof genoemd, gelegen bij de *Aldeborg* aan de Swalm, behoorde tot de schenking van Werner van Swalmen, aan het door hem gestichte Carthuizer klooster te Roermond. (1) Deze hof met tuin en 44 bunder bouw en weiland, werd bij de suppressie der kloosters, den 12 Januari 1798 als

(1) Vergelijk bl. 275 hiervoren.

Digitized by Google

domein publiek verkocht en toegewezen aan J. G. H. Smeets te Maaseick ten behoeve van Jean Guillaume Schmasen en Cie te Thorn voor 720.000 frs.

Beekerhof met tuin groot $3^1/_2$ morgen, en 36 bunder bouw- en weiland, gedeeltelijk moeras, te Swalmen, ook toebehoord hebbende aan gemeld klooster, werd op voornoemden datum verkocht aan J. E. Lefebvre te Maastricht, ten behoeve van Jean Charles Clement Roemers te Maastricht voor 701.000 francs.

Middelhof te Swalmen groot 33 bunder, 2 morgen, 27 kleine roeden, toebehoord hebbende aan O. L. Munster abdij van de orde der Cisterciensers te Roermond, werd den 27 Juni 1798 verkocht aan J. G. H. Smeets te Maaseick voor 154.000 livres. De kooppenningen dezer hoeven konden betaald worden met assignaten, papiergeld dat bijna geheel waardeloos was.

§ VIII. De rodebosche thiende.

„De *Rodebosche thiende* tot Swalmen ende daer omtrent gelegen, „is een bundich Hornsch Leen ende hebben t'selve gereclaveert „de navolgende:"

Anno 1547 Tewis van Mulcken.
„ 1558 Willem van Baexen.
„ 1592 Willem van Baexen.
„ 1635 Jhr. Hans Willem van Baexen.
„ 1705 Markgraaf Schenck van Nijdeggen 8 Juli.
„ 1710 21 Maart, E. H. Bommelroij Scholtis van Afferden.
„ 1746 21 Mei L. F. markies van en tot Hoensbroeck.

§ IX. Den hof Genhove.

Deze hoeve later *Baexhoeve* genoemd, behoorde in 1628 aan jonker Hans Willem van Baexen, die den 3 April van dat jaar van de gemeente Asselt en Swalmen een stuk heide kocht gelegen tegen Baexhoeve, genaamd de Schellehorst. (Oud Roermondsch archief).

Digitized by Google

Vervolgens behoorde ze aan Conrad Emmanuel van Baexen, die in eerste huwelijk getrouwd was met Maria Sophia barones van Spittael van Heshuizen, waarmede hij eenige kinderen verwekte die jong stierven en Hendrik Leopold Jhr. van Baexen van Raeij, wiens geboorte zijne moeder den 20 April 1698 het leven kostte en die te Baerlo begraven werd. De tweede vrouw van C. E. van Baexen was Maria Catharina barones van Haeften van het huis de Coul bij Straelen, waarmede hij de volgende kinderen verwekte:

1. Anna Maria Sophia Judith;
2. Isabella Adolphina Catharina gehuwd met Erik Jan Philip baron van Spittael van Krechting;
3. Caspar Jan Gerard, majoor in Pruissischen dienst;
4. Anna Maria Wilhelmina Adriana Philippina † 8 April 1796;
5. Jan Hendrik Alexander Emmanuel, majoor kommandant te Gelder, † 12 Maart 1784;
6. Frans Theodor, majoor in Pruissischen dienst, † te Gelder in 1785.

Het huis de Raeij te Baerlo behoorde aan de familie van Horst van Raeij en kwam door huwelijk van barones Catharina van Horst van Raeij met Jhr. Willem van Baexen van Baexhoeve aan de familie van Baexen. Eerstgemelde familie had een graf en eene bank in de kerk te Baerlo. De oude heer van Baexen woonde beurtelings op de Baexhoeve en op het huis de Raeij te Baarlo.

Na den dood zijner echtgenoote, barones M. L. van Spittael van Krechting, gestorven den 27 Augustus 1733, kocht Hendrik Leopold Jhr. van Baexen het huis Kaldenbroek onder Lottum, hij overleed op het huis de Coul den 9 November 1776. Zijne dochter Sophia was den 26 Februari 1765 tegen zijn wil getrouwd, met Alexander Jacob Levin baron de la Marck, kapitein der kurassiers in Franschen dienst, gestorven op het kasteel van Baexem den 23 April 1804, weshalve hij haar bij testament van den 15 Februari 1770 onterfde. Zij overleed op het kasteel te Baexem den 18 Augustus 1804. (1)

---

(1) Jos. Habets, Lettres de la baronne v. d. Marck bij J. J. Romen te Roermond.

Digitized by Google

§ X. De draakschut.

Zooals wij in de vorige paragraaf mede deelden bestond er in Swalmen een broederschap van den H. Georgius. Behalve dat broederschap was er ook eene schut „de draakschut" die den H. Georgius of St. Joris tot patroon had.

Georg de heilige, gewoonlijk ridder Sanct-Georg genoemd, was volgens de legende een Cappodocische prins, die omstreeks het midden der 3de eeuw na Christus leefde en bij de vervolgingen der Christenen onder Diocletianus den marteldood stierf. Zijne grootste heldendaad was het overwinnen van een draak, die de koningsdochter Aja dreigde te verslinden. Eene schilderij dit voorstellende vindt men in de kerk te Swalmen.

Naar een van twijgen gevlochten draak werd op kerkwijding of kermisdag in de processie door de draakschutters te paard gestoken, hetgeen den 16 Juni 1708 door den bisschop van Roermond provisioneel verboden werd, alsmede het houden van een maaltijd of tractement uit de kerkerenten.

Den 13 November 1716 kwam pastoor G. Dolmans, met de dekens der draakschut overeen, dat de draakschutters in toekomst den draak op kermisdag, niet meer in de Zandstraat zouden leggen, steken of met hunne paarden daarlangs rijden, dan nadat de processie voorbij was, ten einde de daardoor veroorzaakte confusie en het disrespect te beletten.

§ XI. Het fooienjagen.

Tot het begin dezer eeuw was het in Swalmen en Asselt gebruikelijk, dat de jongens in feestelijken optocht, de hoeden met bont papier versierd, van huis tot huis gingen om „voije te jaegen" hetgeen bestond in het ophalen van geld, worst of eieren tot berging waarvan zij een korf bij zich hadden. Gedurende de vastenavondsdagen, werd nadat voor het geld bier was opgedaan, het aldus opgehaalde lustig in de school verteerd (1).

---

(1) H. Ferber. Gesch. Schenk v. Nijdeggen, bl. 14.

Digitized by Google

§ XII. Veeziekte.

In 't jaar 1776 heerschte in Swalmen eene hevige ziekte onder het rundvee, die meer dan $^3/_4$ gedeelte van den veestapel deed verloren gaan. De schepenbank zich daardoor in de onmogelijkheid ziende de over het kerspel omgeslagen belasting te kunnen opbrengen, verzocht de staten van het Overkwartier om kwijtschelding, onder overlegging eener opgaaf van het getal der daaraan bezweken runderen. De daarvan opgemaakte staat laten wij hieronder volgen:

„Lijste der koeijbeesten, runderen ende kalveren welcke in „den jaere 1776 binnen het dorp Swalmen ende daervan „dependerende hondtschappen geexteert hebben, ende in den„selven jaere over de besmettelijke sieckte gevallen sijn:

Dorpen ende hondtschappen onder Swalmen.	Geëxteert.			Gevallen.		
	koeijen.	runderen.	kalveren.	koeijen.	runderen.	kalveren.
Broecker Hondtschap off Croppe . . . , . . .	128	64	32	113	46	27
Wilder	94	83	23	80	47	14
Boeckholder	106	77	26	56	46	12
Swalmer.	125	73	27	109	50	26
Asselder.	89	56	34	77	49	32
Totaal	542	353	142	435	238	111

De ondergesch. schepenen van den gerichte van Swalmen ende Asselt verclaeren ende certificeeren mits desen, dat de bovenstaande lijste conforme is aen 't geene bij de respectieve opnemingen door hun gedaen, is worden bevonden. In orconde deeze geteekend tot Swalmen den 22 Septembris 1777.

(get.) C. VAN KECKEN. S. VERHEGGEN.

Digitized by Google

De staten zonden daarop een vertoog aan den gevolmachtigden minister te Brussel, George Adam prins van Starhemberg, teneinde het verzoek van Swalmen te ondersteunen; daarin treft men de volgende zinsnede aan: „nous devons convenir que le village „de Swalmen, porté à un tel excès de misère que le pain sec „manque aux paysans, mérite un oeil de commisération." Of de kwijtschelding gevolgd is, hebben wij niet kunnen ontdekken (1).

§ XIII. Oorlogen, brandschattingen, plunderingen, gevechten en schulden daaruit voortvloeiende.

Den 22 November 1406 besloten schout en schepenen van Swalmen en Asselt aan Dirk van Vlodrop eenige bunders heidegrond nabij Graethof te verkoopen, ten einde uit de opbrengst daarvan de klok van het kerspel in te lossen, welke bij gelegenheid der belegering van Roermond, door de Brabanters en Luikenaars in 1397, geroofd was. (Oud archief van Swalmen.)

Den 19 Februari 1469 verklaarde hertog Adolf van Gelre, van de ridderschap van het ambt Montfort en van Swalmen, tot inlossing der stad en van het land van Wachtendonk, eene geheele pontschatting ontvangen te hebben. (2)

Den 18 November 1493 verklaarden schepenen en ingezetenen van Swalmen *28 bescheiden enckel overlentsche Rijnsche gulden* schuldig te zijn, aan Michiel van den Scheerwech te Roermond, waarvoor zij beloofden een jaarlijkschen pacht van twee malder rogge te voldoen. (2)

Den 27 December 1577 verklaarden schepenen, geërfden en inwoners van Swalmen en Asselt, dat zij tot *underhaldonge Kon. Majts. kriegsvolck binnen Ruremonde, monatlicken ein gereume tijtt contribueren moiten, ind solcken gelde jedertijtt in der eijll nitt gehadt hebbende*, eene som van 52 daalders moesten opnemen van Jan Puill burger van Roermond, tot aflossing waarvan zij jaarlijks twee molder rogge moesten leveren. (2)

Den 31 Januari 1578 hadden de Spaansche troepen eene belang-

(1) Maasgouw II, bl. 320.
(2) Oud Roermondsch archief.

Digitized by Google

rijke overwinning op het Staatsche leger behaald, waardoor het grootste gedeelte van Brabant en Henegouwe in handen van hunden aanvoerder Don Juan viel. De Staten-Generaal noodigden toen eenige provinciën uit geld en troepen bijeen te brengen, ten einde met vereenigde krachten den vijand weerstand te bieden. Onder meer werd ook besloten het slot *Hillenraad* en de *schans* te *Asselt* te bezetten. (1)

Deze schans was niet genoegzaam geproviandeerd, weshalve de bevelhebber der Geldersche troepen die kort te voren Roermond belegerden, het niet raadzaam achtte ze te betrekken. Hij zond daarom 3 vaandels soldaten naar Venlo, behalve 4 vaandels die den vorigen dag derwaarts vertrokken waren en begaf zich met het overige krijsvolk in de schans de Bell, aldaar de komst des vijands verbeidende. Na den volgenden dag den vijand tamelijk afbreuk gedaan te hebben, verliet hij uit gebrek aan nooddruft, des nachts de *schans*, trok met zijn krijgsvolk over de Maas en begaf zich vervolgens daarmede naar Venlo. (2).

Den 29 November 1579 verzocht de magistraat van Roermond, den burgemeester Nederhoven en den secretaris J. van Camp, die zich te Arnhem bevonden, den stadhouder te berichten dat het krijgsvolk, tegen den wil en het bevel van den luitenant in de stad en de dorpen *Swalmen*, Beesel, *Asselt*, Melick en elders, de onderdanen van hun vee en andere goederen beroofden, kisten en kasten openbraken, de levensmiddelen buit maakten en hen bovendien mishandelden en hem uit te noodigen hiertegen maatregelen te nemen (3).

Den 16 December 1580 bekenden schepenen, geërfden en inwoners van het kerspel Asselt en Swalmen, in hunnen hoogen nood eene hoofdsom opgenomen te hebben van Geurt Klercx ten bedrage van 41 1/2 rixdaalder, 40 1/2 koning Philips daalder, een pistolet, eene halve dukaat, tien *betzelen*, zeven Deventer snaphanen,

---

(1) J. Nettesheim, Gesch. v. Geldern bl. 155 en 219. In vele dorpen had men schansen met diepe grachten en hooge wallen omgeven en van zware slagboomen voorzien, waarop de inwoners in oorlogstijden met hun vee, have en goed vluchtten en dat tegen den vijand verdedigen.

(2) Vergelijk A. Steffens, geschiedenis van ter Horst, bl. 59.

(3) Oud Roermondsch archief.

Digitized by Google

twee Luiker snaphanen, drie Metzer blanken en 14½ kleine stuivers, waarvan zij eenen jaarlijkschen interest beloofden te voldoen van 6½ % (1).

Den 17 April 1586 bekende Maria van Amstenrade, weduwe te Hillenraad en pandvrouw van Asselt en Swalmen, voorts schepenen, geërfden en inwoners van dat kerspel, dat zij „in diesen ge„ferlicken kriechstiden und ten tide alss 't vurss. kirspel genslich „verloupen und uitgeweecken was im hoichsten noeden tot betha„longen der bij den fiant uns operlachter contribution," van Dirk van Hees, pastoor *opgen Nouwenhoff* te Roermond eene hoofdsom van 64 brab. guldens hadden opgenomen, waarvan zij beloofden hem eene jaarlijksche rente van 4 brab. guldens te zullen voldoen. (1)

Den 10 October 1586 bekenden schepenen, geërfden en inwoners van Asselt en Swalmen „tot redemptie und wederloese van al„sulcke penningen als sij hierbeforen in hunnen voirn. kerspels „hoichsten nooden und uit demselven verjagt wesende" hebben moeten opnemen, van de smidsgilde te Roermond eene hoofdsom van 70 daalders, waarvan zij beloofden eenen jaarlijkschen interest te voldoen van één daalder voor iedere 16 daalder der hoofdsom. (1)

Den 1 September 1591 lag de veldoverste de Verdugo te Swalmen, de huislieden hadden veel overlast van het krijgsvolk.

Den 23 April 1593 verklaarden de geërfden, schepenen en inwoners van het kerspel Asselt en Swalmen, dat sij „in hunnen „hoichsten noeden ter onderhalt der reutteren bijnnen der vleck „Montfort liggende, sunst tot betalonge der contributien tot Rure„munde, Venlo en Gelder," van de weduwe van Johan Bijlien eene som van 130 daalders hebben opgenomen, iedere daalder gerekend tegen 30 Roermondsche stuivers, waarvoor zij jaarlijks vier malder rogge moesten leveren. (1) Den 21 Augustus 1594 trokken de ruiters en voetknechten van Philips van Nassau naar Asselt en Swalmen.

Den 30 December 1602 schreef de stadhouder Herm. van den Berg aan den magistraat van Roermond, dat hij eenig geld van de compagnie van kapitein Camargo had ingehouden, om de schapen

---

(1) Oud Roermonsch archief.

Digitized by Google

te betalen, welke de soldaten onlangs aan die van Swalmen en Belfeld ontvreemd hadden en verzocht daaromtrent informatie in te winnen. (1)

Den 10 Juni 1616 verklaarde de schepenbank van Swalmen, dat Gerardus Schenck van Nijdeggen, domheer te Luik, verschillende kapitalen ten laste van dat kerspel staande had ingelost en hem deswegen schuldig te zijn aan jaarlijksche rente 78 gulden en een oort stuiver, Roermondsche munt. (1)

Den 21 October 1660 maakten de Staten van het Overkwartier eenen staat op van de kosten veroorzaakt door het „logeren ende defroijeren oock ten deele redimeren" van twee kompagniën kavalerie, door den stadhouder zonder voorkennis der Staten in de ambten Montfort, Gelder, Stralen, Kessel en Kriekenbeek gelegd, zoomede in de heerlijkheden Swalmen, Elmpt, Arcen, Wachtendonk, Afferden, Walbeek en Middelaar van 1 Augustus 1659 tot 1 Januari 1660. (2)

Den 30 Maart 1624 bekenden schepenen, geërfden en inwoners van Asselt en Swalmen 1029 gulden Roermondsche munt, schuldig te zijn aan Petrus Pollius deken der kathedraal te Roermond, ten behoeve van het altaar van den H. Geest in die kerk, tegen eenen jaarlijkschen interest van 51 guld. 9 stuiver. Met dit geld werd eene gelijke som afgelost, door het kerspel verschuldigd aan Gerard Schenk van Nijdeggen domheer te Luik, rentende $6^1/_4$ %. (1)

Den 5 April 1636 gaf de magistraat van Roermond eene verklaring dat de omliggende dorpen Swalmen, Asselt, Vlodrop, Posterholt en Odiliënberg sedert de reductie der stad „door de „inlegeringe van beijder sijdts legeren, op en neerwaerts treckende „convoyen ende crychsluijden," aan hunne goederen, renten, inkomsten en bosschen groot nadeel geleden hadden, „jae voor eenige „teenemaele bedorven ende vernielt sijn." In verband hiermede gebood de Raad van State aan den ontvanger van Ommeren, in gemelde dorpen binnen den tijd van zes maanden geene executie te doen. (1)

---

(1) Oud Roermonsch archief.
(2) Oud Geldersch archief te Roermond.

Digitized by Google

Den 30 Juni 1661 verkochten schout, schepenen en gezworenen der heerlijkheid Asselt en Swalmen aan Willem Cuijpers eene jaarlijksche erfrente van $31^1/_4$ rixdaalder waarvan zij de hoofdsom ad 500 rixdaalder, „tot afweringe van de executie van de „voorn. heerlicheijt" hadden moeten opnemen. (1)

Den 6 Juli 1674 stelde de momboir van het Geldersche hof een onderzoek in, naar eene akte opgemaakt door schepenen van Besel en Swalmen, waarin de schade door de inwoners dier heerlijkheden het jaar te voren geleden, door het heen en weêrtrekken der Fransche troepen en de logeering dier troepen, zoowel die van den koning als van den prins van Oranje, op 7322 rixdaalders begroot was. De getuigen verklaerden volkomene kennis van die akte te hebben, zooals zij door gerichtsschrijver Crebbers overhandigd werd aan Christoffel Schenk van Nydeggen, heer tot Hillenraad, die ze ter hand stelde aan Albert Meuters, scholtis van Swalmen en Asselt, voorts dat gemelde akte, toen de Franschen den 28 Juni 1674 het dorp Swalmen in brand staken, met het huis van genoemden scholtis eene prooi der vlammen werd. (1)

Omtrent dien brand meldt F. Nettesheim in zijne geschiedenis van Gelder bl. 434 het volgende: Swalmen en Asselt hadden veel te lijden van doortrekkende troepen. In 1659 en 1671 moesten zij tot afwering van militaire executie 1000 rixdaalder leenen en in 1673 eene gelijke som, nadat de Franschen geruimen tijd vier inwoners als gijzelaars te Maaseick gevangen gehouden hadden. Het jaar 1674 was voor beide dorpen bijzonder ongelukkig. Nadat zij van af Kermis 1673, voortdurend door inkwartiering van Spaansche en Hollandsche soldaten uitgezogen waren, vielen de Franschen den 28 Juni in dat Kerspel en staken des avonds de voornoemde dorpen in brand, waardoor 80 hoeven in asch gelegd werden en de inwoners bovendien $3803^1/_4$ rixdaalder betalen moesten (2).

Uit de „estimatie gedaen by Christiaen Herrbegg ende Jacob „Broechuysen, timmerluijden hen handtswerckx, over de afgebrande „huijsen, schuijren ende ghehuchten door de Franschen in de „heerlijckheden Asselt ende Swalmen in den jaere 1674, oock

(1) Oud Roermondsch archief.
(2) Vergel. H. Ferber, Geschichte der familie Schenk.

Digitized by Google

„opghenomen ende ghevisiteert by den heer Sillikes, Raedt ende „Momboir van Zyne Majesteit in den vorstendom Gelre", (1) den 28 October 1674, blijkt:

dat de schade door dien brand aan huizen, schuren, stallen en varkenshokken veroorzaakt, 12.175 rixdaalder bedroeg. Wanneer men gemelde verbrande gebouwen te samen telt, bereikt men ongeveer het getal van 80 en is derhalve de opgaaf dat 80 *hoeven* zouden verbrand zijn, minder juist. Van de verbrande gebouwen waren er 38 waarvan de schade maar van 150 tot 20 rixdaalder bedroeg.

Den 18 December 1657 gaven de Staten van het Overkwartier aan den landvoogd te kennen, dat aangezien het kwartier van alle zijden door neutrale landen was ingesloten en verwijderd van de overige onder 's Konings gehoorzaamheid staande provinciën, het meer dan andere gewesten „aen den aenstoet" der vijanden onderhevig was, voornamelijk aan dien der Fransche garnizoenen van Thionville en Montmedy, die „van langer handt ende voor „eenige jaeren herwaerts de bewoners van het kwartier mit bran„den, fangen ende spannen seer viandtlyck hebben commen infes„teren ten einde hen onder hunne contributie te brengen; alhoe„wel de staten mette alle moegelijcke diligentie bevoirdert hebben, „dat alle advenuen ende ingaende straeten ende wegen mit slaegh„boomen, landtwehren ende borstgraeven verzien, oock mit dach„ende nachtwachten bewaert syn worden", waren de Franschen evenwel aan andere kanten het land binnengedrongen, hadden de wachten dood geschoten of gevangen genomen en in de ambten Montfort en Erkelens, in de heerlijkheden Blijenbeek, Wachtendonck, enz. de huizen en schuren in brand gestoken, meubelen en andere bezittingen geroofd en verschillende personen gevanke lijk naar Thionville gevoerd, met het doel van hen een groot rantsoen te bekomen. Daar deze staat van zaken het kwartier geheel ten verderve moest brengen, wezen de staten den landvoogd de middelen aan om hierin te voorzien, met dringend verzoek die spoedig te willen aanwenden. (2)

---

(1) Kerkarchief te Swalmen.
(2) Oud Geldersch archief te Roermond.

Digitized by Google

Den 1 Mei 1663 zonden de Staten van het Overkwartier aan den landvoogd eene opgaaf der schade aan de inwoners van het Overkwartier veroorzaakt door de verwoestingen, afpersingen en diefstallen der troepen van den hertog van Lotharingen in de jaren 1646, 47 en 48. De schade van het ambt Montfort, waaronder Swalmen toen behoorde, bedroeg 23612 patt. 42 st. (Oud Geldersch archief te Roermond).

Nauwelijks hadden de arme inwoners van Swalmen hunne woningen weder opgebouwd, of zij werden in 1694 weder door de Franschen bezocht, die hunne huizen plunderden en verbrandden (1).

Tijdens den oorlog over de Spaansche erfopvolging hadden *Swalmen* en *Asselt* veel door zware inkwartieringen te lijden, welke nog drukkender werden door allerlei plagereien. In 1702 roofden en plunderden de soldaten, van het van Xanten naar Roermond trekkende, Fransche leger van den hertog van Bourgondië, in beide dorpen en staken *Swalmen* den 28 Juli 1702 in brand. Niet minder groot was de schade in hetzelfde jaar door de Hollandsche en andere hulptroepen bij de belegering van Roermond aangericht. Van Hillenraad werd voor circa 1000 rixdaalder hout gekapt en de geheele schade der heerlijkheid *Swalmen* werd op 9239 rixdaalder berekend (2).

Den 17 November 1706 kwam te *Swalmen* en *Asselt* een regiment Aenspasche dragonders logeeren, bestaande uit 808 manschappen en 795 paarden, die den volgenden morgen vertrokken, zonder betaald te hebben volgens reglement van hun Hoogmogendan in dato 11 April 1704. Van 17 November tot 12 December 1706, waren in gemelde dorpen gecantonneerd 67 Brandenburgsche dragonders, benevens hunne paarden en de overste wachtmeester, luitenant, vendrich, veldprediger en regiments chirurgijn, ook met hunne paarden, hetgeen aan de gemeente 2101 guld. 16 stuiver kostte.

De maat der ellende werd vol, toen in 1717 en 1718 in *Swalmen* eene besmettelijke ziekte uitbrak, waaraan drie geestelijken de

---

(1) H. Ferber, Gesch. der familie Schenk bl. 59.
(2) „ „ „ „ „ „ 69.

Digitized by Google

pastoreele functiën bediend hebbende en eene menigte andere menschen stierven, waarvan de weduwen en weezen bij gebrek aan levensmiddelen, daar de overgeblevenen moesten onderhouden worden, die meestal ook ziek geweest zijnde, zoo verzwakt en aan handen en voeten verlamd waren, dat een groot gedeelte der landerijen onbebouwd bleef. In datzelfde jaar werd midden in den zomer het land onder Asselt door de Maas overstroomd, waardoor niet alleen het weiland geheel bedorven, maar ook de oogst en de voedergewassen vernield werden. De inwoners geraakten ten gevolge daarvan in zulken staat van armoede, dat er velen zonder koorn en brood zaten. Niettegenstaande dezen ellendigen toestand werden zij in 1719 bij wijze van executie gedwongen, nog de verhooging van een derde deel der beden en subsidiën boven het ordinair uitgeschreven, op te brengen, waarvan menige plaats in het district tot daartoe vrij gebleven was. De geërfden en regeerders der heerlijkheden Swalmen en Asselt verzochten derhalve de staten des vorstendoms Gelre, ter inwilliging der beden en subsidiën te Roermond vergaderd, voor het loopende jaar 1720, als patres patriae het voren aangevoerde in rijpe overweging te willen nemen en aan zijne keizerlijke en katholieke Majesteit, zoodanige remonstrantie tot verlichting in de voorzeide uitschrijving te willen doen, als tot „solaes en bestant" hunner verarmde gemeente zullen bevinden te behooren. (1)

Uit eene verklaring van schepenen en gezworens der heerlijkheid Swalmen en Asselt van den 17 Februari 1722, blijkt dat zij in 1701 door het hof te Roermond, daartoe uitgenoodigd door den graaf van Hornes, toenmalig stadhouder in Spaansch Gelderland, gelast werden, de groote passagie of heerbaan, welke vroeger een kwartier bezijden het dorp liep, dwars door het dorp te leggen met twee houten bruggen over de Swalm, alleen tot gerief en gemak van vreemde passanten, zonder de minste schadeloosstelling. Dewijl deze twee bruggen aan de gemeente reeds over de 800 rixdaalder aan onderhoud kosten en voor de derde reis vernieuwing behoefden, welke over de 600 rixdaalder zou komen te staan, vertrouwden zij dat zijne keizerlijke en katholieke Majesteit, door middelen van bij-

(1) Archief te Swalmen.

Digitized by Google

stand hierin zoude voorzien, daar de schuld der gemeente 85.000 gulden brabants bedroeg en zij niet meer in staat waren de pensioenen, beden, subsidiën en andere dorpslasten te betalen.

Op een request in de Fransche taal gelijktijdig door de regeerders aan den keizer verzonden, houdende verzoek; 1° om vrijstelling van beden en subsidiën gedurende tien jaren, 2° om den interest van de gemeenteschuld tot 4 °/₀ te reduceeren en 3° om op de nieuwe bruggen een matig bruggeld te mogen heffen van personen, paarden, karren en wagens, met uitzondering van adressanten en van de nationale en hulptroepen, verleende de keizer hun, met het oog op de groote verliezen door hen geleden, op advies van den raad van State en van den intendant der domeinen en financiën, den 17 Juli 1722, te beginnen met dat jaar, voor den tijd van vijf jaar, jaarlijks een derde remissie van het aandeel der door hen op te brengen contributiën. (1)

In April 1757 kwam een Fransch leger, als bondgenooten van Oostenrijk in den Pruisisch Silezischen oorlog, ten getal van meer dan 20.000 man in de nabijheid van Roermond en verschafte zich levensmiddelen en fouragiën, welke bijna voor geen geld verkrijgbaar en met den dag schaarscher werden, waardoor de stad Roermond en omliggende dorpen zwaar gedrukt werden, vooral de dorpen Swalmen en Asselt en de heerlijkheid Kessel. (Maasgouw 1880, bl. 346.)

Den 1 Mei 1757 had keizerin Maria Theresia een verdrag gesloten met den koning van Frankrijk, waarbij laatstgemelde zich verbond ten behoeve van Oostenrijk eene armée van 105.000 man te stellen en jaarlijks twaalf millioen gulden subsidiën te betalen. (2)

Van 1 April tot 14 December 1757, moest Swalmen aan de Fransche troepen 287 paarden leveren, tot het doen van diensten met karren bespannen met één en twee paarden en waarvan er ook eenige onder het zadel gebruikt werden. (3)

Den 8 October 1767 verleende keizerin Maria Theresia aan de geërfden en regeerders van Swalmen en Asselt, die door de

(1) Kerkarchief te Swalmen.
(2) F. Nettesheim, Geschiechte van Gelder, bl. 515.
(3) Oud Roermondsch archief.

Digitized by Google

laatste ruïneuse oorlogen zoodanig waren verarmd, dat de gemeente volgens de laatste gemeenterekening aan den schatbeurder Areth Smeets 2385 gulden brabants schuldig bleef, octrooi om 200 morgen gemeentegrond publiek te verkoopen en tot onderhoud der steenen brug nabij de kerk, gedurende twaalf jaar een bruggeld van een stuiver voor eene kar bespannen met één paard en voor elk paard meer een halve stuiver te mogen heffen. Gedurende den voorzeiden tijd moesten zij ten profijte der schatkist een jaarlijkschen cijns betalen van 52 stuiver, na afloop van welken termijn het aan de authoriteit van het hof vrij stond het bruggeld te vermeerderen of te verminderen. Vrij van bruggeld, waren de inwoners der gemeente en de heeren van het hof van Gelre, echter niet verder dan den griffier en alleen voor hun eigen gewas en hun eigen goed. (1)

Den 23 September 1777 deden de staten een vertoog over den toestand der stad Roermond en der dorpen Swalmen en Echt, tot het bekomen van verzachting in de betaling van hun aandeel in de subsidiën. (2)

In 1793 trokken de Oostenrijkers onder generaal Clairfait en prins Jonas van Saxen-Coburg, den 1 Maart over de Roer en drongen de Franschen uit de omstreken van Gulik en Duren tot achter Aldenhoven terug. De hertog van Brunswick opereerde nu tegen de met 6000 man en 36 kanonnen bezette stad Roermond, zoomede tegen de tot harer verdediging aangelegde verschansingen langs de Swalm. Den 3 Maart viel hij met vijf verschillende colonnen, welke zich van Belfeld, Bracht, Dulken, Arsbeck en Erkelens in beweging zetten, den vijand aan.

Na een hardnekkig gevecht bij het dorp Swalmen trokken de Franschen de Maas over en bezetten de keizerlijke troepen die hieraan medewerkten twee dagen later Roermond. (3)

Volgens eene mededeeling in de Maasgouw 12de jaargang bl. 94, vocht men den 2 Maart te Swalmen, waarbij de Pruisen vele dooden en vijftig gewonden hadden.

---

(1) Zie bijlage No. 6.
(2) Oud Roermondsch archief.
(3) F. Nettesheim, Geschichte von Gelder bl. 591.

Digitized by Google

§ XIV. De wachten te Swalmen en Asselt.

Artikel 1 van een decreet van Maria Theresia van den 14 December 1765 bepaalde, dat alle bedelaars, vagabonden en lediggangers niet geboortig van deze landen, binnen 15 dagen na de publicatie daarvan, uit de landen harer gehoorzaamheid moesten vertrekken op peine van gegeeseld te worden, bij ordonnantie van de justitie der plaatse waar ze gevangen werden, voor de eerste keer en van de tweede keer, andere arbitraire straffen.

Art. 2 verklaarde voor vagabonden en lediggangers, al degeenen die niet in eenigen dienst of ambt waren, die niet eenigen koophandel of ambacht uitoefenden, en geene middelen hadden om te kunnen leven.

Art. 11 beval aan alle officieren, met alle mogelijke naarstigheid te letten op de apprehensie der voorzeide bedelaars, vagabonden en lediggangers en de magistraten en schepenen aanstonds ten hunnen laste te procedeeren, zoomede hun te straffen zonder uitstel, op den voet van deze ordonnantie op peine van honderd patacons boete en andere arbitraire straf.

Art. 12 gebood om des te beter de voorzeide apprehensie te faciliteeren, aan alle bailliers, meijers, wethouderen en andere officieren der steden en van het platte land, respectievelijk *bij dag ronden te laten doen* langs de koninklijke wegen, gelijk ook *'s nachts* op de suspecte plaatsen en te apprehendeeren de voorzeide vagabonden, bedelaars en vreemdelingen of anderen geboortig van deze landen, die loopen van de eene plaats naar de andere, insgelijks toelatende aan alle onderzaten de voorzeide bedelaars te apprehendeeren, mits conditie die dadelijk te leveren aan den officier der plaatse, om ze te doen straffen naar de strengheid dezer ordonnantie.

Art. 13 bepaalde ingeval de voorzeide officieren, wethouderen of andere ingezetenen gewaar werden, dat eene menigte van voorzeide bedelaars en vagebonden zich verzamelden, om het land te doorloopen en ongeregeldheden pleegden, moesten zij zonder tijdverlies de klok doen kleppen en de trommel slaan, om de ingezeten met hunne wapenen op te roepen, ten einde de voorzeide bedelaars en vagabonden te vangen en hun te doen straffen, naar

Digitized by Google

proportie der ongeregeldheden en geweldenarijen die zij konden begaan hebben.

Art. 14 bepaalde als wanneer die der naburige dorpen den klokklep hoorden, waren de officieren en wethouderen der voorzeide dorpen verplicht, aanstonds te vergaderen en de gewapende ingezetenen te posteren, langs de groote wegen om de bedelaars en vagebonden te apprehendeeren.

Art. 16 ordonneerde om de voorzeide apprehentie aan te moedigen, dat hij die na verloop van den gestelden termijn een bedelaar, vagabond of vreemdeling, niet geboortig van deze landen, arresteerde en in handen der justitie overleverde, daarvoor eene vergelding zou genieten van twaalf gulden, wanneer hij overtuigd en gestraft werd, welke vergelding betaald moest worden door de generaliteit van het kwartier, territoir of het land in hetwelk de apprehensie geschiedde.

Naar aanleiding van dit decreet, arresteerde men te Swalmen, het hier achter volgende reglement:

„Reglement voor de wachten tot Swalmen ende „Asselt, op welcken voet, de selve in het toecomende bij „dach ende nacht tot welzijn ende gerustheijt van alle „ingesetene sullen worden gehouden, te beginnen met „aenstaende Sondag, weesende den 12 9ber 1780.

„Eerstens bij dagh.

„Twee mannen tot Asselt omtrent de kercke.

„2dens.

„Twee mannen in het dorp van Swalmen op den mert, of „wachtstoove aldaer.

„3dens.

„Twee mannen ontrent het huys Hillenraedt sullende de voor„schreve wacht hebbende mannen, van tijdt tot tijdt moeten „patrouille doen over de Heere Baen.

Digitized by Google

„4dens.

„Van den eersten 8ber tot eersten Meert zullen de ses wacht-„hebbende mannen, hun alle daegen avonts om ses uren, en van „den eersten Meert tot laesten September, avonts om acht uren „hun bevinden in het dorp, in de wachtstove 's winters en somer „op den mert alhier.

„5dens.

„Sullen alsdan van ure tot ure twee mannen patrouilleeren om „de kerk, in het dorp en op de Heere Baen, en sullen van ure „tot ure door twee andere worden afgelost.

„6dens.

„Tot thien uren sullen twee mannen van de wacht de patrouille „doen om de kerk, van daer over de Cropperstraet op langs de „houdt en afcoomende langs Bochwyts dries, sullen sij aldaer een „teeken geven, van daer langs het casteel Hillenraedt, Beckerhoff „door de Beek, rontdom de kerke naar de wachtsvergaederinge.

„7dens.

„Ten elf uren sullen twee mannen van de wacht patrouilleeren „rond de kerke, langs den Noenhoff en Naenhoff, door Asselt op „langs de kercke aldaer, Asselder en Sijperhoff en van daer door „het dorp, rontom de kerke naer de ordinaire wachtsvergaede-„ringe, en sal de patrouille gehouden sijn teekenen te geven aen „de pachthoven die in haer district hun bevinden.

„8dens.

„Ten twaelf uren sullen twee mannen van de wacht patrouille „doen ront de kerke door het dorp op, over de Boute straet, „langs Middelhoven, Wyler, Rochhuijsen, Baexhove, langs de „Heijerhuijsen, over de Hooghstraet, door het dorp, rontom de

Digitized by Google

„kerke naer de ordinaire wachtsvergaederinge, en sullen teekenen „geven aen de pachthoven, die in haer district hun bevinden.

„9dens.

„Ten een ure sullen twee mannen van de wacht patrouilleeren „om de kerke, van daer door het dorp langs Bochwyst dries, door „de Bouchhoult, langs het Spick, Raije en Scharbrouck, van daer „naer het dorp, rondt de kerke, naer de wacht vergaederinge, en „hun als voor moeten melden op Bochwyt dries, en pachthoven „in hun district.

„10dens.

„Ten twee uren sullen twee mannen den selven tour patrouil- „leeren, als die van elf uren.

„11dens.

„Ten drie uren sullen twee mannen den selven tour patrouil- „leeren, als die van twaalf uren.

„12dens.

„Sullen de respective patrouillens gehouden sijn alle vremt volck „welck sij tegemoet coomen in hunne districten, of wel die op „de hoven bevinden te arresteeren, ende naer de wachtstove te „transporteeren, ende aldaer doen bewaren ende in cas van noodt „sullen de naeburen gehouden sijn de behulpsaeme handt aen de „patrouille te doen.

„13dens.

„Sullen ten tijde van hunne patrouillens acht neemen op vuijr „en brandt die mochte ontstaen en daer over seffens alarm geven.

„14dens.

„Sullen de patrouillens wel opletten op alle tumulten, twisten, „slagerijen, straetschenderijen ende soo voorts, die persoonen eens-

Digitized by Google

„gelijck terstond apprehendeeren, ende ter gestelde wachtstove „brengen, op pene dat in val van ongemack ofte schaede over „alle gemelde artickelen, sij daer voor privatief sullen instaen en „responsabel wesen en sullen de naeburen als voor in cas van noode, „de behulpsaeme handt aen de patrouille moeten verleenen, op poene als boven.

„Eijndelijck opdat tot welsijn van alle ingeseeten, alles ten bes„ten mag worden ter werck gesteld, en de schoijers van van deese „Heerlijckheijt verjaegt, soo sullen de mannen van de wacht ge„houden sijn, alle avonden ten seven uren hun te vervoegen ten „huijse van den secretaris deeser Heerlijckheijk, welcken daertoe „mits deesen wordt gecommitteert, om de noodige orders, wegens „de veranderinge der patrouillens te ontfangen.

„Alle voorschreven op pene van de amenden bij de placaeten „gecommineerd, waerover sij ipso facto sullen weesen executabel „en sal deese tot een jeder kennisse worden gepubliceerd, ende „ter gewoonlijcke plaetse, wie mede in de wachtstoove geaffigeert. „Actum op den raadthuijse tot Swalmen den 10 9ber 1780.

„Ter ordtie van den Gerichte
„get. J. H. Dresens Secetaris."

§ XV. Swalmen en Asselt onder Fransche heerschappij.

Bij besluit van 24 Brumaire an III (14 November 1794) werd Swalmen en Asselt door de volksrepresentanten ingelijfd bij de administratie der stad Gelder. Deze administratie ressorteerde onder de centrale administratie te Aken, voor de landen tusschen Maas en Rijn.

Bij besluit van den 14 Fructidor an III (31 Augustus 1795) werd door het comité du salut publique te Parijs, Swalmen en Asselt, met het oog op de aanstaande vereeniging met de Fransche republique, gebracht onder het 2de canton van Elmpt van het 5de arrondissement of département de la Msuse inférieure.

Bij de wet van 9 Vendémiaire an IV (1 October 1795) werd Oostenrijksch Gelderland bij de Fransche Republiek ingelijfd.

Digitized by Google

Bij besluit van 19 Nivôse an IV (9 Januari 1796) kwam Swalmen en Asselt onder het 9e canton, hoofdplaats Roermond.

De wet van den 28 Pluviôse an VIII (17 Februari 1800) bevatte eene nieuwe omschrijving der cantons van het département der Nedermaas, het canton Roermond kwam toen onder het arrondissement Roermond.

Digitized by Google

BIJLAGEN.

BIJLAGE N° 1.

Hertog Arnold vergunt aan die van Swalmen 25 bunder gemeentegrond te verkoopen tot opbouw der kerk.

In 't jaar 1452.

Wij Arnold van de genade Gaitz hertoge van Gelre en van Gulich ende greve van Zutphen, doin kont ende bekennen voir ons, onse erven ende nakomelingen, dat wij omme gaitzwille end ter beden sommiger onsz ritterschapp onsz mede op doinde, dat onse kircke tot Swalmen erm ende noitbouwes behoevende were, dair omme beliefft, consentiert end overgegeven hebben, believen consenteren end overgeven mit dezen onsen placaitzbrieve, dat men tottert voirsz. onser kircke tot Swalmen tijmeringen end noitsaken slain, uitgeven end verkoopen mach, vijffendtwintich boenre gemeijnten off dair onder, in deselve onsen kirspel gelegen, genomen te werden totte mijnste scade der ghemeijnten end ten meiste orber onser kircken voirsz. des alsdan voirtan te gebruijcken ten ewigen dage toe, gelijck ander eijgen erve in deselve kerspel, doch alsoe verre dese uitgevinge ende verkoopinge voorsz. bij wille ende consent ons ritterscap ende gemeijnden totter voorsz. gemeijnten . . . . . en al sonder argelist, orkondt onzs secreetsegels hier binnen op . . . . . en jair ons Heeren dusent, vier hondert twee en vijfftich des donnersdaigh na den sonnendage . . . . . vasten.

Naar het origineel voorzien van een bescha digd zegel in rood was, zich bevindende in het kerkarchief te Swalmen.

Digitized by Google

BIJLAGE N° 2.

Christoffel Schenk van Nydeggen belooft de ingezetenen van Swalmen en Asselt hunne oude rechten en priviligien te laten.

In 't jaar 1654.

Also die schepenen ende gesworens van Swalmen en Assel, voor hun ende die semplicke gemeijnte tot onsen faveur gerenuncijert hebben op die conditie besproken bij die lossinge der pandtschap (: diewelcke onse voorsaeten heeren tot Hillenradt van de vorsten van Gelre op de hooge herlicheijt van Swalem en Assel gehadt hebben:) van dat zijne Majesteit deselve hooge herlichheit met 't geene daeraen clefft, niet en solle vermoegen meer te veralieneren off verpanden van sijne andere domeijnen, so ist dat wij hun beloofft hebben, gelijck wij belooven mits desen voor ons, onse erven ende naecomelinge, dat wij die gemeijnte van Swalmen ende Assel sullen halden en laeten bij haer alde rechten ende privilegiën ende gerechticheijden sonder deselve daerboven te beswaeren ende sonderlinge oock niet met eenighe nievere diensten, tochten off wachten, bovendijen dat wij dieselve in alles naer ons best vermogen sullen helpen ende voorstaen in crijchs ende andere noodt ende vrij ende ongemolesteert altijt als 't die voorsz. onderdaenen sall gelieven op 't huijs Hillenraedt met alle hun goet so lange daer plaets sall sijn, laeten vluegten ende vleiten sonder dat sij sullen gehalden sijn ietwat daervoor te geven off betaelen, item sullen wij onsen behoorlijcken landschadt bijleggen op den voet als deselve nu bij die gemeijne metinge sijn aengeschlagen ende bij den Ed. Hove geapprobeert, voorbehouden onse adelijcke vrijheijt naer vermoegen van de declaratie bij denselven here desfals te doen op de wijse van wegen de schepenen ende geswoorens nu onlanx tot dijen eijnde gepresenteert ende gelijck d'andere onderheeren in diesen Overquartier dijen aengaende getracteert werden. Item sullen wij d'aenstellinge van schepenen ende advijs van de schepenen ende andere officieren niet doen als met kennis ende advijs van de schepenen ende den keur daervan doen vuijt degeene die bij hun sullen voorgeschlaegen woirden. Item ende sullen wij nijemandt ter zaeke van eenighe breucken ons aengaende ver-

Digitized by Google

moegen te peijnden sonder voorgaende decret van den gerechte, so verre die bruckachtige sich daerop beroepen ende sullen voorts alles doen dat die heer aen sijne naebueren ende ondersaeten schuldich is te doen. Dies t'oirconde hebben wij deze onderteijckent ende daer beneffens ons aengeboren segel doen opdrucken. Actum op huijs Hillenradt den 23 februarij 1654.

Christophle van Schenck
van Nideken.

L. S.

Naar het origineel berustende in het kerkarchief te Swalmen.

BIJLAGE N° 3.

Pilips IV verkoopt het recht van hooge, middelbare en lage jurisdictie der dorpen Swalmen en Asselt, aan Christoffel Schenck van Nydeggen heer van Hillenraad.

In 't jaar 1655.

Philips bij de gratie Godts Coninck van Castillien, van Leon, van Aragon, van beide de Sicilien, van Jerusalem, van Portugael, van Navarre, van Grenade, van Tolede, van Valentien, van Gallicien, van de Maillorken, van Menorque, van Sivilia, van Sardinien, van Cordube, van Corsique, van Murcie, van Jaen, van de Algarben, van Algezire, van Gibraltar, van de Eijlanden van Canarie, van Indien soo Orientaele als Occidentaele, van de Eijlanden ende vaste landen der Zee-Oceane, Aertzhertoge van Oostenrijck, hertoge van Bourgondien, van Brabant ende van Milaen, Graeve van Habsbourg, van Vlaenderen, van Thirol ende van Bercelone, heere van Biscaije ende van Molina ete.

Allen denghenen die onse tegenwoordige sullen sien oft hooren lesen, salut. Alsoo wij om te voldoen die overgroote costen die wij genootsaeckt sijn te doen ende te draegen, ter oorsaecke van de swaere tegenwoordige oorloghe teghen onse vijanden, dewelcke ons nijet mogelijck en sijn te voldoen bij het innecomen van onse middelen van domeijnen, beden, licenten, contributien ende andere soo ordinarische als extraordinarische lasten dewelcke voor desen ghedestineert sijn tot verscheijden andere swaere ende in excusable lasten, besunderlijck ghedurende dese tegenwoordighe cortheijt van

Digitized by Google

gelt, daer oock nijet genoch en sijn ghevonden de penninghen geprocedeert van de beleeningen van onse heerlijckheden ende domeijnen, mette verhooginge derselven, noch oock die penninghen gelicht op interest oft constitutie van renten tot laste van onse voorss. domeijnen, bovendien dat daertoe oock is gebruijckt geweest het credit van onse principaelste steden van herwaert so ver, alle welcke penninghen sijn gesmolten in de voorss. oncosten ende naementlijck in het onderhoudt van onse leghers ende volck van oorloghe mette nootelijckheden derselven, oock van fortificatiën ende andere derghelijcke lasten, soo hebben wij bij goede ende rijpe deliberatie van onsen seer lieven ende seer beminden goeden neve Leopoldus Guillelmus, bij der gratie Godts Aartshertogh van Oostenrijck, hertog van Bourgondien etc. stadhouder, gouverneur ende Capn. Generael van onse Nederlanden ende van Bourgondien etc. ende advijs van de luijden van onsen raede van Staeten ende financien geresolveert ende ghesloten tot onser minste schaede ende meeste profijte te vercoopen ende alieneren absolutelijck eenighe heerlijcke rechten ende innecommen van onse domeijnen, tot welcken eijnde wij hebben ghegeven aen onsen voorss. goeden neve onse brieven van procuratie ende volle macht ghedateert in onse stadt van Madrid den sevensten Julij van den jaere duijsent sesse hondert sevenenveertich, daer van den inhoudt van woorde tot woorde hiernaer is volghende:

Volgt de procuratie in het Spaansch.

Ende dijen volghens heeft onsen voorss. goeden neve bij advijse als voorss. om deselve procuratie in't werck te stellen ten aensien van de voorss. absolute vercoopinge van eenighe heerlijckheden last gegeven aen onse seer lieve ende getrouwe die hooffden tresorier generael ende gecommitteerde van onse domeijnen ende financien, omme voorts te vaeren totte voorn. absolute vercoopinghe, ende dijenvolghens die voors. van onse financien denselven last volbrengende, ende onder andere ter handt ghenomen hebbende de vercoopinghe van het recht ende actie ons competerende inde hooghe, middele ende leeghe jurisdictie van de dorpen Swalmen ende Asselt, geleghen inden overquartiere van onsen lande ende hertochdomme van Gelre, bestaende in de criminele ende civile breucken, erven ende onterven, met allen 't ghene daertoe is gerequireert ende daeraff dependeert, soo nopende het stellen

Digitized by Google

van scholtis, schepenen, gerichtsboden, als in gebodt ende verbodt, in diensten, int verleenen van octroijen tot vercoopinghe van gemeijnten, ende in het gheniet van 't zijns ende van groene ende smaelthiende derselve, ende int ghebruijck van de jachten ende visscherijen, ende voorts met alsulcken andere geregticheden, praeminentien ende authoriteijten als alle andere onderheeren des voorn. overquartiers van Gelre is toceommende, behoudelijck ende ons ghereserveert des klockslach, beden, hergeweijden, ressort, remissien van overjaerde delicten, legitimatien, alle octroijen soo van waeter als windt oft mineralien, confiscatien van lijff ende goedt ter saeken van rebelle, oorloge oft partie tegens ons houdende, oft oock van crimen lesae ma^tis^ goddel^n^ of werelt^n^ ende andere gelijck regalien die gehooren aen de souvereijniteijt, als oock het recht van de opcommende sanden ende middelgronden int district van de voorss. twee dorpen inde riviere van de Maese, mitsgaders oock al het reël innecomen ons competerende inde voorss. twee dorpen, te weten haever, hoenderen, gruijte oft ketelbur, chijnsen, novalia, thienden ende alle andere gerechticheden van innecommen die ons aldaer souden moghen competeren, mede oock andere actien, die alnoch disputabel sijn, ende alnoch gheintenteert souden moghen worden, sonder nochtans daer onder te begrijpen het recht dwelck ons competeert totte collatie van de pastoirije van Swalmen ende Asselt, alles sonder tot eenich garand oft vergoeding van onsen tweghen gehouden te wesen, hebbende om deselve heerlicheden ten hoogsten te brenghen, daerop doen doen verscheijde proclamatien ende oock alomme doen plecken billetten van vercoopinghe inhoudende sekeren dach om deselve te doen aen den meestbiedende ende metten derden stockslach, ende voorts alles op de generaele conditien ende rectrictien daervan gedruckt ende gepubliceert in date van den lesten Septembris duijsent ses hondert drij en veertich, dewelcke hier oock worden gehouden, voor gheinsereert, soo ist dat op den achtensten Januarij sesthien hondert vijffenvijftich de voorss. heerlijckheden van Swalmen ende Asselt in der voegen ende manieren als boven verclaert, is gebleven als aen den meestbiedenden ende metten derden stockslach aen onsen lieven ende bemindenden Christoffel Schenck de Nijdeghem heere tot Hillenrade, voor de somme van achtien duijsent ses hondert ponden van veertich grooten, munte van Vlaen-

Digitized by Google

deren ijeder pondt, dewelcke hij gehouden wordt promptelijck te betaelen ofte ten lancxsten binnen den tijdt van sess weken nae date deser in handen van onsen lieven ende getrouwen heer Marcq Grimminck ridder, raedt ende ontfangen generael van onse domeijnen ende financien op sijne brieven van decharge, denwelcken gehouden wordt daervan rekeninghe, bewijs ende reliqua te doen, soo ende ghelijck hem van onsen tweghen geordonneert sal worden, omme bij den voorss. Christopfel Schenck, sijne hoiren, naecommelinghen off actie van hen hebbende, de voorss. heerlicheden als voorss. is erffelijck, eeuwelijck ende onwederroepelijck te besitten, in derselver vueghen ende manieren als wij deselve gebruijckt ende beseten hebben, off hadden, moghen off connen besitten, mette rechten daertoe behoorende, op expresse conditien van te houden de voorss. heerlijcheden. van ons tot een bundich Gelders leen, om daervan t' sijnder aencompste de huldinghe ende den behoorelijcken eedt te doen, daer voor betaelende den cas vervallende ons ordinaris recht van verheff, ende t'elcke reijse van vercoopinge, transport oft alienatie voor prijs van geldt off waerde van dien in ander handt t'onsen proffijte den twintichsten penninck van den prijs.voor heerlijck recht off andersins te verheffen ende verheergewaeden ten Gelderschen ordinaris rechten, ende voorts in denselven cas op laste van vernaederinghe bij ons te moghen doen, soo wij off onse nacommelinghen Hertogen ende Hertoginnen van Gelre hetselve goedvinden, binnen den tijdt van een jaer naer de goedenisse met preferentie van vernaederinghe voor den bloede, voorder ons reservirende alle alsulcke rechten ende servituijten als de leenen van ons gehouden ter oorsaecke van onsen voorss. leenhove van Gelderland schuldich ende onderworpen sijn, welck recht van verheff den voorss. Christopfel Schenek sal schuldich sijn te betaelen ten tijde als hij ghestelt sal worden int gebruijck van voorss. heerlijckheden, ende alsdan over te leveren denombrement derselver in forma, blijvende voor deze reijse bevrijt van den voorss. twintichsten penninck over dese tegenwoordighe vercoopinghe, om welcke vollen effecte te doen sorteren heeft ons den voorss. Christophel Schenck versocht tot versekerheijt van sijnen coope, soo voor hem als sijne erffgenaemen ende naecommelinghen, recht oft actie van hun hebbende, hieraff te hebben onse opene brieven daertoe dienende,

Digitized by Google

Doen te weten: dat wij houdende de voorss. absolute vercoopinghe voor goet, vast ende van weerden, ende willende den voorss. Christopfel Schenck sijne naecommelinghen oft actie hebbende volcommentlijck versekeren, hebben aen denselven vuijt onse volle macht ende welwetentheijt eeuwelijck ende erffelijck bij absolute verkoopinge opgedraghen, gecedeert ende getransporteert, draeghen op, cederen ende transporteren bij dese tegenwoordighe het recht ende actie ons toecommende inde voorss. heerlijckheden van Swalmen ende Asselt, appendentien ende dependentien van dijen hiervooren naeder geruert, behalvens ende ons ghereserveert 't ghene voorss. is, ende hebben voorts deselve gescheijden, afgetrocken en ghesepareert, scheijden, trecken af ende separeren mits dese tegenwoordighe van onse voorss. domeijnen van Gelderlandt, om die bij den voorss. Christophel Schenck, sijne hoiren ende naecommelinghen off huns actie hebbende, van nu voortaen peijselijck ende vredelijck beseten te worden, behoudens dat den voorss. Christophel Schenck sijne hoiren ende nacommelinghen off huns actie hebbende sullen gehouden wesen de voorss. heerlijckheden van ons vuijt saecken hen van onsen Hertogdomme van Gelre aen onsen stadhouder van onse leenen aldaer in onsen naeme ende tot een bundich Gelders leen t' ontfangen ende te houden, soodat naer ons hooffsrecht van Gelderlandt behoort, sonder dat wij off eenige anderen officieren hoedanich die sijn, aldaer eenich gesach, handelinge, bewindt off kennisse van onsent wegen sullen moghen hebben off pretenderen in eenigher manieren dan in 't ghene boven ghereserveert is, mits bij den voorss. Christophel Schenck betaelende promptelijck de voorss. somme van achtien duijsent sesse hondert ponden ten prijse als vooren in handen van onsen voorss. Raedt ende ontfanger generael van onse financien, die daeraf sal schuldich sijn ontfanck te maeken, rekeninge, bewijs ende reliqua te doen daer en alsoo hem van onsen 't wegen gheordonneert sal worden, willen ende ordonneren voorts bij desen dat onsen voorss. Stadhouder ende mannen van leene ons hooffs van Gelderlandt sullen ontfangen den voorss. Christopfel Schenck in persoone, off bij sijnen procureur behoorlijck daertoe gemachticht, voor onsen leenman van de voorss. heerlyckheden van Swalmen en Asselt mits bij hem voor dese ierste reyse oock betaelende ter oorsaecke als vooren, ons recht van hergeweijden onder wettelycke conditiën ende onderspraeck

Digitized by Google

dat hij d'inghesetenen ende ghemeynte van de voorn. twee dorpen sal houden en laeten by hunne oude rechten, ghebruijck ende privilegiën, noch deselve onderdaenen mochen beswaeren met eenighe nieuwe impositien ende onbehoorlijcke personele off andere diensten met paert, kerre off waeghens anders als ghewoonelyck is, dan goede toesicht draeghen dat deselve noch ons inde bepaelinghe ende limiten der voorss. twee dorpen niet vercort en worden, ende inghevalle daerinne eenich indracht geschiede, 't selve aen onsen hove van Gelderlandt t'adverteren, om daerinne versien te worden naer behooren, noch en sal den voorss. Christoffel Schenck van de voorss. inneghesetenen ghene bede, schattinghe off andere eenighe lasten hoedanich die sijn moghen heijschen off daerop stellen, hetsij ter oorsaecke van het nieuws vercrijghen off aencomen totte voorss. heerlijckheden, off anderssints in eenigher maniere op pene van daerover ghecorrigeert te worden, ter arbitragie van onsen seer lieven ende getrouwen die Cancellier ende luyden van onsen voorschreven Raede, ende goede luyden haere penninghen te doen restitueren, dat oock den voorss. Christoffel Schenck, zijne hoiren ende naecommelinghen off huns actie hebbende niet en sullen moghen, voorts de voorss. heerlijckheden overgheven, transporteren, noch laeten aen eenighe cloosteren, kercken, godtshuijsen, off andere doode handen, noch oock steden, off aen deghene die tegens ons partie contrarie syn houdende, ende sal oock tot de goede rechtveerdighe administratie van de Justitie ende straffinghe van de delinquanten, niemandt moghen aenstellen als goede ende bequame persoonen niet suspect van ketterije off anderssins quaelyck befaemt, volgens costuijme des landts, ende hem daerinne ende voorders draeghen en quijten als een goet ende getrouwe leenman toestaet, alles met expresse conditie ende sonderlinck bespreeck dat soo verre over desen coop eenighe oppositie bij de ingesethenen der voorss. twee dorpen off van ijemant anders weghen geschiede, dat wij tot geen guarrant off vergoedinghe gehouden en sullen wesen, ortbieden daeromme ende bevelen die voorss. hooft tresorier generael ende gecommitteerde van onse domeinen en financien, president ende luijden van onse rekenkamer tot Rurmonde, ende alle andere officieren daer onder de voorss. heerlijcheden geleghen ende resorterende zijn, ende die voortijden daervan bewint hebben gehadt ende alle andere onse

Digitized by Google

rechteren, officieren ende ondersaeten die dit aengaen sal moghen teghenwoordich ende toecommende dat sij ende een ijegelijck van hun soo hen toebehoort den Christopfel Schenck, sijne hoiren ende naecommelinghen off hun actie hebbende, doen ende laeten van de voorss. heerlijcheden peijselijck ende volcommelijck gebruijcken inder vueghen ende manieren voorss., procederende bij de voorss. van onse financien ende rekenkamer tot verificatie ende interinemente van deze naer hunne forme ende teneur, mits betalende hun oudt gewoonlijck recht van interinemente ende overbrenghende bij onse officieren, die dat behoort vidimus off copie autenticque van dese voor d'eerste alleenlijck, willen wij deselve onse officieren tegenwoordighe ene toecommende quijt vrij ende onghelast gehouden hebben, in hunne rekeninghe mentie maeckende van de parceelen aengaende ende concernerende de voorss. heerlicheden ende des daeraen cleeft, bij de voorss. van onse rekenkamer tot Roermond, dewelcke wij ontbieden bij dese 't selve alsoo te doen sonder eenich wederseghen off swaericheijt daerinne te maecken, want ons alsoo ghelieft, nijettegenstaende d'ordonnantien ende restrictien voortijts gemaeckt op het stuck van reintegratie van onse domeijnen in den jaere vijfthien hondert eenen dertich, vijfthien hondert veertich, vijfthien hondert vijffvenveertich ende andere naervolghende, bijde welcke onder andere gheseijt is, dat wij deselve onse domeijnen niet en souden vercoopen, verminderen, versetten noch aliëneren ende den eedt ende ghelofte ghedaen op de onderhoudenisse van dien bij eenighe van onse raeden ende officieren, alle welcke wij den voorss. Christophel Schenck, nochte andere die dat aengaen mach niet prejudicieeren en willen, maer ghemerct onsen tegenwoordighen grooten last ende nootsaecke, hebben hun expresselijck daervan ghereleveert mits dese vuijt onse souvereijne coninckllijcke macht ende wille, dispenserende tot dien eijnde alle onse voorss. raeden ende officieren van haere eeden ende gheloften ten contrarien ghedaen, blijvende nijettemin deselve ordonnancien ende restrictien in alle andere saecken in haer cracht ende vigeur, der toirconden hebben wij onsen seghel hier aen doen hanghen.

Gegheven in onse stadt van Brussele den achtiensten Januarij int jaer ons heeren duijsent ses hondert vijffenvijftich.

Naar het origineel berustende in het oud Roermondsch archief.

Digitized by Google

BIJLAGE N° 4.

Verklaring van schepenen en gesworens van Swalmen en Asselt, aangaande den verarmden toestand hunner gemeente.

In 't jaar 1722.

Wij schepenen ende gezwoorens der heerlijckheijt Swalmen ende Asselt doen condt ende verklaeren met desen, voor d'oprechte waerheijt, dat wij in de leste oorlogen van jaere, tot jaare, als liggende op de passagie, door de gedurige marches ende remarches, logementen, verscheijde campementen, cantonnementen en transporten der bagagie van de militaire trouppen, voorts Pruijssische winterquartieringen, vijandtlijcke contributien, respectieve belegeringen van de steden Gelder, Venlo, Ruremonde, Stevensweert ende andersints, meer hebben geleden, als eenigh ander dorp van 't geheel vorstendom Gelre. Dat ons voorss. dorp soo voor de vijandtlijcke contributien, als andersints tot drije reijsen toe is worden affgebrant; dat anno 1701 wij door ordre van den heere grave van Hornes ende die van den hove van Gelderlandt, de groote passagie ofte herbaene hebben moeten toestaen dwars door ons dorp ende tot sulcken eijnde over de riviere der Swalm aldaer doen leggen, twee houtere bruggen, dewelcke wij enckelijk tot gerieff en commoditeit van de vrembde passanten, sonder de minste indemnisatie sedert en tot dato hebben moeten onderhouden, en aen de gemeijnte albereets gekost over de acht honderd rijxdaelers, ende gemerckt de voorss. twee bruggen voor de derde reijse sijn vernieuwt ende versleten, worden wij genootsaeckt mittet eerste bequaam saisoen te doen leggen twee nieuwe steene bruggen, die over de ses hondert rijxdaelers sullen commen te staan. Dat onse gemeente in 't jaer 1717 door de almogende handt Godts met eene onbekende kranckheijt soodaenigh is worden geraeckt, dat daerdoor niet alleen wij verlooren hebben drije heeren pastoirs, maar oock dat daerdoor den acker is worden gestaeckt gebleven, ende in 't selve jaer door den overloop van de Maese de principaelste landerijen ende weijden onder Asselt voorss. sijn worden geinnundeert, ende ghene ofte meenighe vruchten voortsgebracht

Digitized by Google

hebben, door welcke en meer andere fataliteiten onse gemeijnte soo veraermt ende bedorven geworden is, dat wij de jaerlijxe lasten niet hebbende connen bijbetaelen, daeromme van tijt tot tijt tot sulcken eijnde, effenwel mit octroij van den voorss. hove, hebben moeten opnemen verscheijdene eapitaelen, sigh tegenwoordigh monterende over de vijff en tachentigh duijsent guldens brabants wisselgeld, inder manieren wij niet meer in staeth en sijn, om daer van de pensionen, beden, subsidiën en andere dorpslasten bij te betaelen, ten sije sijne keijserlijcke en Cath^e Ma^t, door sijne ingeboorene genegentheijt tot desselfs onderdaenen, daerinne door middelen van bijstandt sal believen te voorsien, en dattet ghene voorss. is de oprechte waerheijdt, soo hebben wij schepenen dese verclaeringe mit onsen gemeenen schepenampts segel becrachtight en door geswooren secretaris laeten onderteekenen. Aldus gedaen tot Swalmen den 17 Februarij 1722.

Ter ordonnantie als boven
(get.) P. van Daelen, secr.

L.S.

Naar het origineel in het kerkarchief
te Swalmen.

BIJLAGE N° 5.

Relievement A. F. Smaebers van Ruremonde oudt omtrint de 36 iaeren- van den hof en de heerlijkheid Asselt, met den tol op de Maas en de weiden onder Neer.

Volght den staat wegens dit relievement.

		patt	schill	
	Hergeweij	— 18	— 6	— 0
Stadhouder	Comparitie	— 2	— 0	— 0
5 leenmannen	Comparitie	— 7	— 0	— 0
	Greff. Comp.	— 1	— 6	— 0
Deurwaarder	Citat. ende comp.	— 1	— 0	— 0
	Camer	— 1	— 0	— 0
	Portier	— 0	— 2	— 0
	Volmacht	— 3	— 0	— 0
	Registratie	— 0	— 4	— 0
	Somma	— 35	— 2	— 0

Digitized by Google

Den 14 Augusti 1755 overmits den HooghWelEd. Hooghwelgeb. heere Baron de Bock, de hr Secretaris Gerardts, de Heer Landt-Scholtus Jacobi, de hr van den Schoor en Sr Scheijven, leenmannen deses edelen Leensaels. Compareerende de hr J. L. Waegemans naemens d'hr A. F. Smaebers craght van volmacht hem door den hooghwel Edgeboren heere Frans Arnold, marquis van Hoensbroeck den 9 Augusti 1755 op het huis Hillenraet gegeven ende bij hem onderteekent ende verpitschaft opgehalden ende gereleveert den hoff met de heerlijckheijt tot Asselt met den Thol op de Maese die weijden onder Neer, ende allen toebehoor, wesende een bundigleen waeruijt als lesten helder gestorven is d'heer Balthazar Wijhers uijtwijsens relive de dato den 30 April 1720 ende is diensvolgens den voorscr. heer Smaebers qqtt aengesteld als helder ende met voorss. bundigh leen beleend met halm ende mondt, ban ende vreede gelijck naer deses Edelen Saels recht costuijmelijck is ende heeft d'hr Waegemans in dessens naeme huldt gedaen, ende den gewoonlijcken eedt gepresenteert ende sijn de hooft rechten worden betaelt door den Eerwd. heer Joes Nicolaus Jacobi rentmeester op Hillenraedt.

Nota bene de comparitie is gereeckent op den 18 Juli 1755 overmits alsdan bij faute van volmacht het relivement niet konde geschieden, ende alsoo daer in op heden door de Leenmannen ende voors. rendmeester gewillight.

Volght den teneur der volmachte.

Wij Frans Arnolt Marquis van ende tot Hoensbroeck, graeff des H. Roomschen Rijks erffmarschall des vorstendombs Gelre ende graeffschap Zutphen, weereltlijcken geheijmen raedt van haere keijserlijcke Majt van Hungariën ende Bohemen, heer van het opper en nederampt Gelre, heere van Hillenraedt, Swalmen, Asselt, Grubbenvorst, Afferden, Blienbeck ende Wetthem etc. etc.

Alsoo bij afsterven van Balthazar Wijkers onsen gewesenen helder van onse Loonsche leenen wij verplicht sijn eenen nieuwen in dessens plaetse aen te stellen soo ist dat wij daertoe committeeren ende bevolmachtigen craght deses den heere Licent. ende advt A. S. Smaebers om sigh in onsen naeme als Helder voor den Edelen leensael van Horne te doen aenstellen op den selven

Digitized by Google

voeth ende maniere als den voorn. Balthazar Wijhers is aengestelt gewest in onsen naeme ende in onse ziele te doen den Eedt van Huld ende trouwe, ende voorts te doen, waertoe eenen helder is verplicht, alles onder de clausulen van verbandt, ratihabitie, indemnisatie ende submissie als naer rechten: in oirconde heeft in onseren naemen onsen oudsten heere soon deese eijgenhandigh onderteekend, en met ons aengebooren adelijck pittschaft bekrachtight op onsen huijsen Hillenraedt den 9 Augusti 1755 ter sijden standt het pittschaft in roeden lack gedruckt ende was onderteekend.

L. markies v. Hoensbroeck.

BIJLAGE N° 6.

Octrooi op een verzoek om 200 morgen gemeentegrond publiek te mogen verkoopen en vergunning tot het heffen van bruggeld op de kerkebrug te Swalmen.

In 't jaar 1767.

Maria Theresia bij der Gratie Godts Rooms Keijserinne Douairière, Coninginne van Duijtslandt, Apostolijcke Coninginne van Hongarien, van Bohemen, Aertshertoginne van Oostenrijck, Hertoginne van Bourgogne, van Lothrijck, van Brabant, van Limburg, van Luxemburg, van Guelder etc., Princesse van Suabe ende van Transilvanie, Marckgravinne van 't H. Rooms Rijck, van Bourgau, van Moravie etc., Gravinne van Hapsbourg, van Vlaenderen, van Artois, van Tirol, van Henegauw, van Namen etc., Landgravinne van Alsatien, vrouwe van de Marche, van Sclavonien van Port Naon, van Salins ende van Mechelen, Hertoginne van Lorreijnen ende van Bar, Groote Hertoginne van Toscanen, allen dengeenen die dese oepene brieven sullen sien ofte hooren lesen saluijt:

Doen te weeten dat wij hebben ontfangen die supplicatie van de geërfdens ende Regeerders van Swalmen ende Asselt, inhoudende hoe dat dese Gemeente 't sedert de twee lestgepasseerde ruïneuse oorlogen dusdaenighlijck were verarmt dat niet tegen-

Digitized by Google

staende de suppleanten nu 't sedert eenige jaeren herwaerts voor jeder morgen in 't swaer ende d'andere landerijen naer proportie betaelt hadden ende tot noch toe betaelen twelf specie schillingen, ende oversulcx soo veel als den morgen bij een gemeijn jaer ende verpachtinge quamp te rendeeren, de supplianten echter tot noch toe niet en conden geraecken op eenen gelijcken voeth, terwijlen bij de lestgepasseerde gemeijnte reekeninge nu onlanghs gesloten sigh bevonden hadde, dat dese gemeijnte aen den schattbeurder Areth Smeets alnoch verschult bleeve eene somme van twee duijsent drij hondert ende vijf en tachentigh guldens swaer brabants, soodat de suppleanten geenen anderen middelen wisten om uijt hunne schult te geraecken, als met eenige gemeijnts erven ende sterile gronden publijckelijck aen den meestbiedenden uijt te geven ende te vercoopen, ten welcken eijnde op de gemeijnts vergaederinge eenpaerlijck genomen hebben de aldaer medecoemende resolutie, weren de suppleanten voerders genootsaeckt ons oetmoedighst voor te draegen, dat binnen Swalmen omtrent de kercke lagh eene steene brugge over den Swalm, dewelcke van den on dersten kant tijde van desen lestgepasseerder oorlogh ingevallen sijnde, daar door het bovenste deel dusdaenigh were verswaeckt dat hetselve oock niet langen tijd en conde blijven staen, waer door de landtpassagie staende gestremt te worden, soo souden de suppleanten genoodtsaeckt weren dese steene brugge op nieuws op te timmeren ende terwijlen dese restauratie alwederomme tot eene merckelijcke somme soude coemen te beloopen ende dat sigh binnen dese gemeente geenen anderen fonden bevonde als de schattingen der landerijen ende bestiaelen dewelcke ter oorsaecke van het dispuijt met de Gulijxe over den Swalmer bosch daegelijcx verminderen ende de landerijen te hoogh wesen beswaert, soo versochten de suppleanten seer oedtmoedelijck, ten eijnde van hun te permitteren ende t'authoriseren van twee hondert morgens uijt de gemeijnts erven ende sterile gronden publijckelijck aen den meestbiedenden te mogen uijtgeven ende vercoopen ende de suppleanten voorders t'octroijeren van tot restauratie ende onderhoudt der steene brugge aldaer te mogen lichten eenen stuijver loopende munte voor jeder karre met een peerdt bespannen ende van die met twee, drij, ende meerdere peerden naer proportie, waeromme soo ist, dat wij bij deliberatie van

Digitized by Google

onse seer lieve ende getrouwe die Cancellaer ende Raeden van onsen raede in onsen Vorstendomb Gelre bij hun alvoren gesien het advijs van onsen Momboir aldaer in desen gegeven, mitsgaeders het bericht van den heere der plaetse, genegen sijnde ter oetmoedige bede van de suppleanten, hebben deselve geoctroijeert, geconsenteert ende gepermitteert, octroijeren, consenteren ende permitteren mits desen, dat sij sullen mogen heffen ende ontfangen tot subleveringe van de restauratie ende onderhoudt hunder brugge van jeder eenspannigh peerdt met karre passerende deselve brugge, eenen stuijver, ende van de voordere peerden jeder eenen halven stuijver loopens, ende dat voor den tijdt van twaelf naest volgende jaeren, ten opzien van het welck de suppleanten geduijrende den voorss, tijdt t' onsen profijte alle jaeren voor chins sullen betaelen twee en vijftigh stuijvers munte naer den placcaerten, welverstaende, dat de geërfdens ende de inwoonders van der suppleanten gemeente ende andere gepreviligieerde als naementlijck onse luijden van onsen Raede des voorss. vorstendoms Gelre, doch niet verder als den griffier ende secretaris van dijen, voor soo veel aengaat hun eijgen gewasch ofte eijgen goedt, van het voorss. weeghgeldt sullen vrij wesen, mits dat ten opsichte der inwoonderen, dese sullen gehouden zijn te helpen bijbrengen all het geene tot het maecken, repareren ende onderhouden derselve brugge noodigh sal wesen, ende dat op sulcken bequaemen tijdt, als suppleanten hun sullen geboden, voorbehoudens d'autoriteijt van den Hove om naer expiratie van voorschreven termijn, het gemelte weeghgelt te vermeerderen of te verminderen, soo ende gelijck bevonden sal worden te behooren, ordonnerende ende bevelende allen ende een jegelijck die de saecke soude mogen aengaen, hun naer 't geene voorss. te reguleren, des t' oirconde hebben wij Keijserinne ende Coninginne het groot zegel, hetwelck Koninck Carel den tweeden, onsen glorieusen voorsaet herwaerts heeft gebruijckt ende wij sullen gebruijcken tot dat den onsen sal sijn gemaeckt, aen desen onsen oepenen brief doen hangen. Gegeven binnen onse stadt Ruremonde den 8 dagh van den maendt October in de jaere 1700 ende seven en sestigh ende van onse Rijcken het seven en twintighste.

Naar het origineel met een uithangend zegel in rood was, berustende in het kerkarchief te Swalmen.

Digitized by Google

BIJLAGE N° 7.

Geslachtslijst der familie Hoensbroek.

Linie Hillenrade.

I. Johan Hoen van en tot den Broek (1356), gehuwd met eene dochter van Saes tot Wijck.

II. Herman Hoen, ridder (1) gehuwd met Cecilia van Borne heere en vrouwe tot Herhoensbroek, Visschersweert, Spaubeek enz., welke volgens overlevering van 1360—1368 de burg in den Broeke bouwden.

Uit dit huwelijk sproten de volgende kinderen:

III. 1. Nikolaas volgt,
2. Lambert Herman ridder der Duitsche orde,
3. Daniel heer te Spaubeek,
4. Catharina gehuwd met Abel Roest van Vercken,
5. Arnold kanunnik te Luik,
6. Cecilia gehuwd met Willem van Merode en
7. Mabilia kloosterdame te Bortscheid.

IV. Nikolaas heer te Broeke en Visscherweert, huwde Catharina van Maschereil tot Wijnandsrade, waarmede hij zes kinderen verwekte:

---

(1) Bij open brief van Johanna hertogin van Brabant, gedagteekend Brussel 26 October 1388, werd Hoensbroek ten behoeve van ridder Herman Hoen van den Broek en zijne wettige erven en nakomelingen van Heerlen, waarvan het vroeger deel uitmaakte, gescheiden en tot eene vrije heerlijkheid verheven, met hooge, middelbare en lage jurisdictie, leenroerig aan het souvereine huis van Brabant. Tevens deed gemelde hertogin mede te zijnen behoeve afstand van alle rechten, heerlijkheid, leenmannen en laten, welke zij in het dorp Heerlen placht te hebben, onder voorwaarde dat Herman Hoen, zijne erven en nakomelingen de burg en het huis in den Broek met denaankleve, het gerecht en de renten van den Broek en Vaesrade te leen zouden houden ten Brabantschen leenrechte en daarvan hulde en manschap doen.

Digitized by Google

1. Herman † omstreeks 1458,
2. Nikolaas volgt,
3. Cecilia, abdis te Munsterbilsen,
4. Maria, gehuwd met Huijn van Amstenrade,
5. Aleida, gehuwd met Alexander van Boedberg en
6. Johan, heer tot Velroux en Plenevaulx.

V. Nikolaas heer ten Broek, gehuwd met Agnes van Bock tot Lichtenberg, uit welk huwelijk drie kinderen sproten:

1, Nikolaas volgt.
2. Aleida, gehuwd met Johan van Hulsberg en
3. Barbara, gehuwd met Johan van Cortenbach.

VI. Nikolaas heer ten Broeke, huwde Johanna van Cos warem bij welke hij zeven kinderen verwekte.

1. Herman volgt,
2. Aleida kloosterdame te Roermond,
3. Margareth kloosterdame te Roermond,
4. Eene dochter gehuwd met Wolter van Kessel,
5. Agnes gehuwd met Johan van Harff tot Alsdorp,
6. Maria kloosterdame te Heinsberg en
7. Barbara kloosterdame te Munsterbilsen.

VII. Herman Hoen heer tot Hoensbroek was in 1490 kanunnik te Luik en werd in 1516 met de halve heerlijkheid Hoensbroek beleend, waarna hij met Maria burggravin van van Daur huwde, waarmede hij twaalf kinderen verwekte;

1. Wolter stierf zonder nakomelingen,
2. Nikolaas commandeur in de Duitsche orde,
3. Arnold kanunnik van St. Dambert te Luik,
4. Maria abdis te Nivelles,
5 Herman kloosterling te Cornelimunster.
6. Anna kloosterdame te Herkenrode,
7. Isabella kloosterdame te Millen,
8. Catharina kloosterdame te St. Gerlach,
9. Godhard volgt,
10. Johan, stichter der linie Lismael,

Digitized by Google

11. Aleide abdis te Millen en
12. Willem stierf ongehuwd.

VIII. Godhard Hoen ridder 1530, kanunnik van St. Lambert te Luik, resigneerde als zoodanig, werd heer van Hoensbroek en trouwde in 1554 met Geertrui de Merode tot Bornheim, die hem volgende kinderen schonk:

1. Herman stichter der linie Oostham,
2. Wolter stichter der linie Geul,
3. Ulrich volgt,
4. Maria abdis te Nivelles en
5. Catharina kloosterdame te Nivelles.

IX. Ulrich Hoen heer tot Hoensbroek geb. 1561 † 8 Sept. 1631, huwde 1. in 1538 Adriana van Boedberge erfgename van het huis Haag bij Gelder en 2. met Catharina van Spies tot Schweinheim.

Uit het 1e huwelijk sproten:
1. Adriaan volgt en
2. Agnes getrouwd met Willem van Lerodt.

Uit het 2e huwelijk sproten:
1. Godhard ridder der Duitsche orde † 1617,
2. Caspar Ulrich ridder der Duitsche orde † 1655,
3. Catharina kloosterdame te Bortscheid,
4. Johanna Maria kloosterdame bij de witte vrouwen te Aken,
5. Maria Agnes idem,
6. Geertrui gehuwd met Lancelot van Horion en
7. Daniel heer van Oud-Valkenburg.

X. Adriaan baron Hoen tot Hoensbroek geb. 1589 werd in 1631 met de helft dezer heerlijkheid beleend en erfde van zijn oom Arnold van Boedberge de Haagsche goederen bij Gelder, alsmede het erfmaarschalkambt van Gelderland. Hij bouwde omtrent 1644 het tegenwoordige kasteel van Hoensbroek en stierf den 17 Febr. 1675 in Aken. Hij was in 1627 gehuwd met Anna Elisabeth van Loë van Wissen, † 24 Sept. 1631 uit welk huwelijk drie kinderen sproten:

Digitized by Google

1. Johanna Sophia Odilia,
2. Ulrich Wenceslaus † 1636 en
3. Arnold Adriaan volgt.

XI. Arnold Adriaan markgraaf tot Hoensbroek geb. 15 Sept. 1631, erfmaarschalk van Gelderland, raad costumier van 1671—1684, buitengewoon gezant van den Koning van Spanje aan de hoven van Berlijn, Parijs en Keulen werd in 1675 tot markgraaf verheven † te Hoensbroek 27 October 1694. Hij was gehuwd 1. met zijne nicht Anna Catharina van Hoensbroek tot Oostham, 2. met Dorothea Henrietta van Cottereau tot Westmael en 3. met Catharina Cecilia von Bocholtz, douairière van Wittenhorst.

Uit het 1e huwelijk sproot eene dochter Isabella Agnes, gehuwd met Honorius du Chatelet graaf van Leaumont.

Uit het 2e huwelijk sproten 6 kinderen:

1. Gertrudis,
2. Willem Adriaan volgt,
3. Catharina Francisca † 1668,
4. Bertram Frans † 1672,
5. Johan Robert † 1677 en
6. Maria Catharina gehuwd met Arnold Schenk van Nijdeggen.

XII. Willem Adriaan markies van Hoensbroek, geb. 30 Mei 1666, † kasteel Haag 18 Juni 1735, Rijksgraaf 1 Sept. 1733, huwde 16 Juli 1695 Elisabeth Henrica, Rijksgravin van Schellard-Obbendorf tot Iversheim † 19 Nov. 1727.

Uit dit huwelijk sproten zeven kinderen:

1. Frans Arnold Adriaan Johan Philips volgt,
2. Karel Hendrik Arnold † 1718,
3. Johan Arnold, kanunnik te Halberstad en te Trier,
4. Johana Carolina † 1706,
5 Johan Frederik, ridder van Malta,
6. Maria Theresia, gehuwd met graaf van Hodion en Wacken,
7. Johan Albert † 1721.

Digitized by Google

XIII, Frans Arnold, rijksgraaf van Hoensbroek, geb. 31 Mei 1696 † huis Hillenrade 22 Augustus 1759, huwde 30 Nov. 1720 Anna Catharina Sophia, rijksgravin van Schönborn, geb. 30 Juli 1702 † te Hoensbroek 5 Nov. 1760.

Uit dit huwelijk sproten 25 kinderen:

1. Henrica Francisca Sophia Eleonore Catharina Maria Carolina,
2. Lotharius Frans Willem Hendrik Hyacint Victor volgt,
3. Een zoon jong gestorven,
4. Philips Damiaan, bisschop van Roermond, † 17 April 1793,
5. Eleonora Theresia,
6. Catharina Elisabeth Frederica Maria, huwde F. W. graaf van Nesselrode-Reichenstein,
7. Frans Hendrik Johan Amor, ridder der Duitsche orde,
8. Maria Theresia, huwt 1. graaf v, Metternich-Winneborg, 2. F. W. A. graaf van Nesselrode en 3. F. K. baron van Hompesch,
9. Frederik Melchior, ridder der Duitsche orde,
10. Sophia Charlotta, huwt C. L. rijksvrijheer van Fursterberg-Herdringen,
11. Willem Adriaan † 1751.
12. Isabella Maria Regina Antonetta, geb. te Hoensbroek 11 Juni 1738, huwt Adam Alexander rijksgraaf Schellard van Obbendorf tot Geisteren.
13. Johanna Antonetta † te Aken,
14. Johan Antoon,
15. Johan Arnold,
16. Frans Erwin, kanunnik te Trier † Hillenrade 18 April 1755,
17. Een zoon jong gestorven,
18. Leopold Lodewijk, domheer te Spiers, regeeringspresident te Bruchsal,
19. Johan Frederik, domheer te Munster en Hildesheim, proost te Soest en in 1766 kapitein lieutenant in het kamp te Collin in Bohemen,
20. Eene dochter jong gestorven,
21. Jozef Adolf, domheer en koorbisschop suffragaan te Trier,
22. Karel Frederik, domheer en koorbisschop te Trier,
23. Karel Willem, domheer te Trier en Keurkeulsche kamerheer,
24. en 25. N. N.

Digitized by Google

XVI. Lotharius Frans Hyacint Victor geb. te Hoensbroek 20 December 1722 † te Hoensbroek 20 Augustus 1796, trouwt 1762 Sophia Charlotta Maria Anna Walburgis rijksgravin van der Leijen tot Hohengerolseck.

Uit dit huwelijk sproten vijf kinderen:

1. Charlotta Francisca Clara Elisabeth Theresia Johanna Maria Anna geb. 10 October 1764,

2. Frans Philips Leopold Jozef Eréwijn Arnold Adriaan Paul geb. 15 Januari 1766 † 18 Januari 1789,

3 Josephine Theresia Maria Anna Remualda † 18 Januari 1789,

4. Maria Anna Louisa erfgename van Geisteren kanunnikes in het sticht te Thorn, huwde na opheffing van dat sticht met baron Karel Caspar de Weichs de Wenne,

5. Clemens Wenceslaus Johan Baptist geb. huis Haag 6 Mei 1776 † te Keulen 14 Oct. 1844 volgt.

XV. Clemens Wenceslaus Johan Baptist trouwt 27 Oct. 1801, 1. Alexandrina Maximiliana baronesse van Loë tot Wissen, 2. 15 Augustue 1809 Eugenia, Ludovica rijksgravin van Schaesberg.

Uit het eerste huwelijk sproten vier kinderen:

1. Sophia Charlotta huwt Johan rijksvrijheer van Furstenberg-Körstlinghausen,

2. Frans Egon volgt als heer van Hoensbroek,

3. Karel volgt als heer van Hillenrade.

4. Mathilda huwt Arthur graaf van Goldstein tot Breijel.

XVI. Frans Egon rijksgraaf van en tot Hoensbroek geb, 1 Juni 1805, heer tot Hoensbroek, Haag, Blijenbeek en Buschfeldt, trouwt 5 April 1840 Mathilde Francisca baronesse van Loë tot Wissen, geb. 10 Augustus 1821, uit welk huwelijk de volgende kinderen sproten:

1. Louise Mathilde Clementine geb. 2 Maart 1841, † 19 Oct. 1894,
2. Antonia Caroline geb. 1 Febr. 1844,
3. Wilhelm Rudolph geb. 17 April 1849 volgt,
4. Maria Magdalena geb. 22 April 1850,
5. Paul Cajus geb. 29 Juni 1852,

Digitized by Google

6. Theresia Maria geb. 3 Nov. 1855 en
8. Clemens Winceslaus geb. 3 Maart 1858.

XVII. Wilhelm Rudolph rijksgraaf van en tot Hoensbroeck huwt 28 Oct. 1877 te Weenen, Eleonore prinses Windisch-Graetz geb. 15 Augustus 1855, uit welk huwelijk de volgende kinderen sproten:

1. Maria Mathilde Wilhelmina Augusta Francisca geb. 11 Maart 1879,
2. Frans Lothar Maria Wilhelm August geb. 29 April 1880,
3. Ferdinand August Maria geb. 29 Juli 1882,
4. Maria Eleonora Mathilda geb. 18 Maart 1884 en
5. Paul Clemens Maria geb. 25 Januari 1887.

Jongeren tak.

XVI. Karel Clemens Hubert rijksgraaf van Hoensbroek heer tot Hillenraad, Turnich kreis Bergheim en Schackum kreis Neus, geb. 30 Sept. 1810, trouwt 20 Juli 1847 baronnesse Sophia Maria Dominica von Brenken, geb. 23 Juni 1822, uit welk huwelijk twee zonen sproten:

1. Frans Eugenius geb. 13 Mei 1851 volgt en
2. Clemens geb. 26 April 1855 † 2 Febr. 1872 te Mentone.

XVII. Frans Eugenius, heer te Hillenraad, Turnich, Schackum en Welterode kreis Siegburg, trouwt 7 Mei 1878 te Munster in W. Hermenegilde gravin Wolf-Metternich geb. 23 April 1858 † 10 Juni 1886, welk huwelijk kinderloos bleef.

Digitized by Google

TABLE ALPHABÉTIQUE

DES NOMS DE PERSONNES

CONTENUS DANS LA NOTICE

Les fiefs du haut-quartier de la Gueldre,

pages 141 à 268.

A.

Agris Michiel 187.
Aken (van) 197.
Aldenhoven (van) Dirick 178; Thomas 197.
Alpen (van) Willem 196; Arnt, Johan; Elbert 243, Adriana 244.
Amrade (van) Johan, Loeff, Godert 229.
Andelien (van) Bernt 155.
Appeltern (van) Jutte 151.
Arendael (van) Roilman, Johan, 245; Johanna 246.
Arnts Heijn, Johan 255; Henrich 256; Catrin 256.
Asselt (van) Johan 223, 225; Wolter 223; Steven 223, 225, 241.
Assenbroeck (van) die Joffrouwe 175.
Averbroeck (van) Catrine 169.
Averech Diedrich 27; Johanne 182.
Aijgel (van) Heijn 174.
Aijmbachem (van) Seepken 182.

B.

Back Hubert, Goossen, Johanna 184.
Bacheijm (van) Johannes 219.
Baden Broeder Johan, Prior 181.
Baer (van) Willem, Alijt, 250.
Baerlo (van) Seger 155; Henrick 155, 157; Willem 164; Henrick gt Krieckenbeeck 175; Elisabeth 167; Emont 183; Hans 230; Jan 230; Willem 241, Herman 267; Sijbert 267, Henrick 268
Baers van Veler Evert 225.
Bardenbax Willem 199.
Baersdonck (van) Gerrit 160; Alijt 160.
Barich (van) Anna 171; Henrick 171; Ermgard 229.
Balderich Sweder 231.
Beckers Dries 179.
Beeck (van) Gaert 153.
Beecke (van der) 194.

Digitized by Google

Beggendorp (van) Emont 186.
Bel Stijne 158.
Benthem (gravinne van) 159.
Bercke Franco 47, Heijno 257.
Berckeler (van) Ghiele 199.
Berlo (van) Johanna 165.
Bergh (van den) Stephana, Catrine, Else, 231.
Berg (Comte de) I, 187, Anna 206.
Berckel (van) Albert 149, 155; Johan 155.
Berenbroeck (van) Loeff 226, 244; Johan Henrick 244.
Bernsauw (van) Adolf 192.
Beten (van der) Egbert 163; Harot
Betgenhuijsen (van) Henrick 186.
Bex Renier 187.
Bicht (van) Jan 169.
Bierens (van) Jan I, J. B. J. B. J. comte 165; Jacob 165; Philippe, baron Willem-Raymond 165.
Binck Henrick 203, 204.
Blanckebiel Marcelis 181.
Blocq Thijs 182; Johan 244.
Blitterswick (van) Arnt 151, 152, 168; Johan 152, 168; Catrine 152; Derck 151, 152; Walburch 151, 152.
Bocholt (van) Peter 168; Edoard 212; Arnt 245; Peter, Herman, Gerrit 256.
Boeckholt (van) Godert, Johan, Willem, Alijt, Egbert, Joachim, Werner, Arnt, Geurt 259; Herman 259, 260, 261; Peter 261.
Bocx Peter 233.
Bode van Asselt (de) 223, 224.
Boedbergen (van) Lijsbeth 204; Seger 225; Hencken 226; Adriaen 233; Cornelis 233; Elbert, Seger, Jacob 233; Johan 230; Herman 230; Johanna 241; Johan, Claes, Willem, Margriet, Adriaen 242.
Boineborg gt Hoinstein (van) Sophie 238.
Bolle Henrick, Elbert, Johan, Jutte 222.
Bolte Diedrich, Willem, Derck 174.
Boetseler (van) Rutger 235.
Boots Alijt 167.
Boijen (Bouwens van der) Arnold 167; Johan Albert 183.
Boshuijsen (van) Jacob 181.
Bongart (van den) Willem, Werner 188; Sijbert 176; Sophie, Catrin 176; Gerhard 252.
Borrick Maes, Joannes 232.
Brants Willem 248.
Brambach Johan, Willem 194.
Brede (van) Johan, Tzits, Sarah 182; Johan 221.
Broeckhuijsen (van) Willem 145, 146, 153 154; Johan 153, 154. Agnès, Johan 145, 146; Adriaen 146, 147, 188; Marten 152; Thijs, Johanna 154, Bernt 155; Maria 165; Gerrit 215; Johan 268, Michiel 268.
Bronckhorst (van) Anna 151.
Brempt (van) Evert, Sijbert 176, 192; Reijner 190; Lijffart Joost 192; Derck, Thilman, Johan,

Digitized by Google

Steven, Drick 213; Reijner 213; Engelbert 249; Evert 249; Joost 250.
Broeck (ten) Cselis 191.
Bruggen (van) Seger 191.
Brouwer Johan 220.
Bruijt Reijner 192.
Bijns Gerrit 213.
Buelen Johan 193.
Buyrick (van) Jan 203, 204; Daniel 204.
Butsaert Willem 186.
Buijne (van) Jan 191.
Buren (van) Allart, Otto, Alert, Wolter, Derck 209; Johan 248.
Bylandt (van den) Geertrud 159; Roelman Ermgard 165; Henrick Otto 247; Bertram 252.
Budel Godert 226.
Bijringen (van) Dirck, Gaert, Gerrit, Eerken 172; Maes 174; Johanna 174; Margriet 174; Johan, Willem 173; Arent, Lijsbet, Nelis, Peter, 173, 175.

C.

Cachermans Jof° 183.
Caldenbroeck (van) Alert 161; Gertrud 161; Johan Yleck 161; Daniel, Alert, Gerrit 161.
Camphusen (van) Johan 240.
Capel (van der) Jacob 171.
Clarisse (chevalier de) Louis-Roger 142.
Clerck Derck 156.
Clusen (van der) Gijsken, Lambert 205.
Cluijt Gerrit, Johan, Heesken 232.
Coch van Padbroeck Herman 168.
Cockeler Derck, Herman, Dirck 163.
Coelberg (van) Henrick 179.
Coenen Johan 163.
Collaerts Elisabeth 162.
Corentzich (van) Johan 186.
Cranendonck (van) Willem 210.
Cranevelt (van) Herman 176.
Crieckenbeeck (van) Reijner, Henrick 157; Johan, Sibert 169; Henrick 181; Johan 234, 236, 241, 244; Willem, Hendrick, Sijbert 264, 265.
Cruchten (van) Johan, Henrick 178; Derrick 201.

D.

Dam, Thilman, Johan, Margriet, Armgardt 234.
Damme (van) Gerrit, Heijncken, Thijs Catrin 255.
Daerte (van) Johan 156; Halwich, Johanna, Loeff 156.
Darth (van) Peter 234.
Daswijlre (van) Willem 193; Lijsbeth 193.
Delft (van) Ude 160; Herman 160.
Delen (van) Gisbert 194.
Devitten (van) Herman 188.
Diclaer Derck 164; Lambert 164.
Dietheren (van) Johan 218.
Dilsen (van) Jacob 204.
Diepenbroeck (van) Geertrud 152.
Dillicrade (van) Broeder Michiel 153.
Dobbelsteijn (van) Willem 184.

Digitized by Google

Doelen Jelis 181.
Domborch (van) Jacob 148.
Donck (van der) Claes 150; Johan 150; Hendrick 150; Maria 162; Johan, Claes, Mechtelt 254.
Drijvener Johan 189, 190; Heylwich 190; Arnt 190; Catrine 190.
Dript (van) Johan 155; Herman 161, Evert 234; Johanna 234; Herman 265.
Dusen Alert 253.
Duijenborch (van) Henrick 154.
Duijcker Peter 169.
Dycber van Mierlaer Hendrick 164.
Dycke (van) Gerard 176.
Dynslacken (van) Jan 181.
Dursdael (van) Raboth 182; Robert 203.
Dwernhagen Ernken 205.

E.

Eck (van) Henrick 155.
Efferen (van) Daniel 181; Gerrit 185.
Eger (van den) Steven 223, 226; Sander 233, 250; Loeff 235, 236, 240; Mechtelt 235; Claes 236; Elbert 240.
Eggenrade (van) Jacob 176.
Eelse (van) 197.
Elderen (van) Arnt 206.
Elswijck (van) Peter 232.
Eller (van) Otto 231.
Elinck (van) Diedrick 177.
Elmpt (van) Gerard 215; Daniel 215.
Engelsem (van) Ywan 243; Johan 243; Johanna 243.
Engelsdorp (van) Gerrit 261.
Ensebroeck (van) Johan 182.
Entes (de) Albert 182.
Erp (van) Margriet 165; baron Henri 166; Willem 166; Johan 212; Godert 214; Willem 214, 215; Walraven 215; Carl 215; Paul 258.
Eijnenberg (van) Johan 196.
Eijcken (van der) Mechtelt 122.
Eijll (van) Thijs 147; Johan 147, 156, 164; Willem 151, 156, 236; Elisabeth 156; Hendrick 165; Sijbert 166; Agnès 167; Thilman 169; Catrin 192; Alijt 192; Johan 213; Sander 225, 227, 230; Elbert 225, 231, 233; Loeff 227, 246; Thilman 239; Evert 232; Adriana 232; Derrick 231; Sweder 233; Christine 233; Bernt 234; Grobken 235; Sander 235; Berne 235; Emont 237; 253; Bernt, Johan, Dirck 236, 238; Jasper 238; Arent 245; Willem 101; Sibrecht 264; Steijne 264; Catrin 265.
Ezel gen. Buff Johan 264, 265.

F.

François Godert 234.
Fahne Généalogiste 162.

G.

Gangel (van) Lambert 190.
Gast Henrick 149.

Digitized by Google

Geldoff Henrick 189.
Geisteren (van) Johan 245; Cornelis 248; Jacob 148.
Gelder (van, graave Otto) 180.
Gelder van Aerssen (van) Marie 181.
Gelre (van) Reijne Bastart 159.
Gent (van) Cornelis 156.
Ghelre (van) Valenus 159.
Ghemen (van) Jor 250; Henrick 159; Catrin gravinne van Bentem.
Ghevenich (van) Gooswijn, Carselis, Goossen 185.
Goetstorp (van) Henrick 216.
Goch (van) Jan 179.
Goltsmits 179.
Golsteins Johan 197.
Golstein (van) Johan 2; Catrin 146.
Goor (van) Willem 161; Alert 161, 166, 167; Adolf 161, 169; Elisabeth 165; Beerta 184; Willem 185; Arnt 109; Albert, Gerrit, Adolf 189.
Goossens Thonis 203.
Gleents (van) Diedrich 184.
Glimbach (van) Catherine 186.
Graes Johan 201; Geles, Gijze 203.
Grevcrade (van) Johan 256.
Groesbeke (van) Elisabeth 148; Johan 167, 184; Margriet 167; Anna 185; Seger 184; Gerard Cardinal.
Groote (de) Gerrit 173.
Greijn (van den) Alijt 179.
Grijnde (van den) Dirck 179; Hendrick 153.
Grouwel Goossen 233.
Gruijter (de) Gooswijn 234; Robin 174.
Grijve Herman 256.
Gressenich (van) Bernt 207.
Grijpensteijn (van) Cono 207.
Gruijthuijs (van) Arnt 148.
Guijlick (van) Peter 193; Catrine, Geertrud en Anna 192.
Guilge (van) Willem Bastaart 242.

H.

Habets (J.) Historien 143.
Hack Henrick 196.
Hacherbach (Henrick) 197.
Hacforden (van) Alijt 240.
Hagen Dirck 204.
Hans (van) Sophie 108.
Häm (van der) Johan 163.
Hamel (van) Cecilia 179.
Halle (van) Rost 185.
Hane (de) Michiel 183.
Hanseler (van) Jacob 298; Willem, Frans 208.
Haebeeck (van) Thijs 224.
Harst (van) Johanna 211.
Hasselholt (van) Reijnold 196; Willem 196.
Hartevelt (van) Loeff 228.
Harne (van) Johan 209.
Haver Wolter 226.
Havert (van) Gerrit 220.
Hardenraedt (van) Johanna 166.
Harve (von) Godert 147; Daem 147.
Heethuijsen (van) Thilman, Gadert 269, 263; Willem 263; Alijt 263.

Digitized by Google

Heembach (van) Johan 259.
Hengelsem (van) Peter 157.
Hemerden (to) Arnt 247.
Hellen Jan 187.
Herven (van) Cornelie 159.
Heijne Cleijne 220.
Heijde (van der) Bernt 243.
Hertevelt (van) Henrick, Johan, Lijsbeth 258; Steven 187; Willem 187; Henrick 187.
Heijnsbergen (van) Jof^e 179; Diedrich 219.
Hetterecheidt (van) Osewolt 244.
Hervelt (van) Catrine 228.
Heijen (van der) Albert 181.
Hillen Catrine 182.
Hoeffslegers Maria 263.
Hoengen (van) Jorien 188.
Hoenen Henrick 187.
Hoen Alijt 159; Jasper 159; Herman, Johan 218; Roelman, Reijnen 218.
Hoensbroeck (van) Reijner 218.
Hoetrop (van) Herman, Beselis, Johan 185.
Hoest Diedrich, Arnt, Derck, Elisabet 240; Christine 183.
Hoenseler (van) Johan 223; Arnt 231, 236; Goossen 234; Volmar 236; Cornelis 236, 239; Loeff 239; Henrick 240; Gerrit 241; Daem, Gooswijn 241.
Hoeven (van der) Woltera 224, 225.
Hont van den Bosch Werner 259.
Holtmeulen (van) Vullinck 268; Johan 268; Otto, Johan, Franz 210.
Honthem (van) Godeschalck, Reijner 220.
Holthuijsen (van) Fije 200, Johan 251; Reiner 257; Henrick, Reijntgen, Reiner, Frammich en Jan 264; Thijs 265; Egbert 264; Reijner 266; Helwich 266.
Hol Johan 247.
Holt (van) Dedrich 152; Johan 153.
Honnepel (van) Willem 229; Hendrick 229.
Horion (de) Willem 190.
Hove (van den) Johan, Gerrit, Alert 254.
Horst (van der) Daem 154; Copken 157; Jacob, Peter 157; Florkin 153; Henneken 154; Diedrich 193; Eva 235; Johan 235; Johanna 235; Dam 235; Willem 244.
Huchtenbroeck (van) Steven 224, 225; Albert 224, 225; Steven 224, 225.
Huijsman van Heussen Johan 223.
Hulkoven (van) Gerrit 187.
Huijn van Amstenrade Arnt 184.

I.

Ingenbroicke Willem 258.
Ingen Cleenen Winckel Hendrick 228.
Ingen Hoff Margriet 83; Loeff 236; Jacob 237.
In der Horst Lodewijck 182, 195.
Inckvoort (van) Henrick 198.
In gen Huls Johan 223; Elbert 223.

Digitized by Google

In gen Raide Gerard 258.
In gen Yseren Johannes 237.

J.

Janssens 159.
Jordens Sybe 153, 183.
Joep Johan 231; Peter, Cselis 232.
Juliers (de) Willem Duc de Gueldre 164.

K.

Kaese Gerard 256.
Kailberg (van) Henrick 179.
Kedinchem (van) Gooswijn 226; Styne 237, 250.
Keldonck (van) Mechtelt 235.
Keijle (van) Matthijs 216.
Kellner Willem 149.
Kessel (van) Alijt 160; Alert 161; Gaert 164, 165, 170; Jan 165, 169, 170, 178; Henrick 165, 205; Goyaert 160; Matthijs 159, 171; Willem 169, 171; Seger 207; Bernt 207; Velling 209, 266; Gadert 209; Helmich 216; Willem 217, 245; Catrin 192; Agnès 217; Sijbert 192, 264, 265.
Ketsken Godert.
Keverberg (van) Johan 208.
Kindts (to) Johan 233.
Kivit (van) Alijt 250.
Kintzwilre (van) Ricolt 182.
Kleinpenning Derck 203.
Koebelaers Jurrien 230.
Kodiechaven (van) Willem 197; Sander 250; Alijt 148, 149.
Kommern Johannes 219.
Koeps Poul 219.
Koirbosch Johan 150.
Kraken (van der) Lambert 179.
Krach Johan 192.
Krause Willem 179.
Kranckuken Willem 243.
Kreken Lenart 202.
Krenen Gerard 201.
Kriekelman Johan 188.
Krouck (van der) Gerrit 201.
Kromfoits Lens 195.
Kukelweerde (van) Johan 200.
Kuseman Rutger 261.

L.

Laer (van) Hendrick, Jan, Frederick Bertram 165; Gerrit 165; Adriana 166; Maria 166; Johanna Bertrama 166.
Lange (de) Henrick 211.
Lenxkens Johan 179.
Leijnden (van) Jaspar 151; Derck 151.
Lewerden (van) Marten 232.
Liedick Johan 156; Aleit 156.
Lievendale (van) Gerrit 185; Herman 191.
Lip gen. *Hoen* (van der) Dirck 159; Roelman 159.
Loe (van der) Belije 244.
Lomme (van) Arnt 262, 266, 267; Johan 266, 267; Baet 267; Arnt 188, 189.
Loo (van) Adolf, Franz, Werner, Bertram 240.
Lovemans Lutger 226.

Digitized by Google

Lovenich (van) Jan 186.
Ludenberg Johanna 245.
Lijnden (van der) Kerstgen 216; Thijs 173.
Leijnen (van) Aleit 156.
Lijeck (van) Johan 198; Diedrick 208.

M.

Mackensteijn (van) Johanna 159; Tresa 171.
Malsen (van) Niclaes, Otto 246.
Marck (van der) Evert 252.
Marmol (del) b^on^ Ferdinand auteur I 142; Catherine 165.
Marceli Jof^e^ 226.
Man (de) Gerard 243.
Mebroet Reijner 226.
Meerssen (van) Arnt, Johan, Henrica, Gaert, Berber, Fije, Elisabeth 261.
Mersen (van) Willem Frederick 188; Corst 196; Geert 196.
Mercator Lambert, Matthijs, Johan, Michiel, Lijsbet, Met, Jacob 253.
Meer (van) Henrick 158, 176; Eduwart 158.
Merode (van) Ursula Scheiffart 146.
Meerwyck (van) Cornelia 160; Willem 160, 172; Egbert 160; Jasper 160, 161, 172; Johan 164; Sijbert 164; Rijnsse 164.
Meulleneers, auteur 143.
Meeuwen (van) Gaert 207; Johan Daniel 207; Yde als Keverberg 207.
Middachten (van) Margriet 146; Henrick 263.
Middelwyck (van) Willem 169.
Milne (van) Willem 169.
Munnichs Heijn 219.
Moerse (van) Genneken 226.
Moedfel Jacob, Thijs 197.
Molen (ter) Griet 233; Goossen 177; Gaert 177; Mechtelt.
Mombeeck (van) Arnt 208.
Monter (de) Henrick 197.
Montfort (van) Egbert 164, 167; Jacob 164; Sijbert 164; Johan 176; Jacoba 164; Elisa 180; Egbert 204.
Mousel Willem, Jan 196
Mous Wolter 197.
Monich Arnt 196.
Mostrel Raes 222.
Mijnczichmackx (Wijncken) 216.
Mijerlaer (van) Johan, Floris 156.

N.

Nassau (maison de) Johan II, Willem-Lodewyck III, 143.
Nathel (van) Heijn 175.
Nersse (van der) Hencken 225.
Nesselrode (van) Vlecco 229; Willem Johan 177.
Neutkens Arnt 211.
Neve Derrick.
Nichertzo (van) Godert 249.
Niersdom (van) Godert 231.
Noyen Derck 223.
Niethuijsen (van) Goossen 217.
Nyvenheim (van) Godert, Johan, Johan pastoor Geurt 211; Ca-

Digitized by Google

trine 211; Claes 212; Willem, Margriet 267.
Nuynhem (van) Godert, Sitze, Gaert 187; Jutte 189.

O.

Obbendorp gt. Schelart Wijnand 146, 147; Johan 146, 147; Fredrick 146; Daem 146, 147.
Oest (van) Felicitas 250.
Oirrade (van) Steven 137; Gerrit, Steven 186; Johan 203.
Olimart (d') Marie 165.
Olne (baron d') Willem Frederick 166, Willem 167, Willem 169.
Overschie (baron d') Charles 181.
Orsoy (van) Willem 169; Hein 167; Elbert Lambert 167.
Orsbeke (van) Engelbert 227, 249.
Ossen (van) Johan 286.
Ossenbroeck (van) Herman 209.
Oije (van) Herman 258.

P.

Pacbire Gerard 206.
Paerle (van) Sweder 151; Derck 251; Marie 251.
Pallant (van) Elbert 244; Johan 244; Fredric 244.
Pannecoecx doctor Gadert 156; Styne 156.
Pastoirs Willem 160; Gadert 160; Peter 160.
Peellant (van) Arnt 242, 245; Derrick 245; Johan 244; Aleijt 242, 245.
Persoen (de) Henrick 253.
Platvoet Conrad 189.
Plettenburch (van) Raboth 162.
Plonis Derck Peter.
Plucken Gerrit, Heijn, Luijtgart 263; Fije 264.
Pieck Walrava; Henrick 152; Jacob 261.
Porten (van der) Lijsbeth.
Poelwyck (van) Willem 180.
Polmn (van) Engelbert 175.
Pollaert (van) Lambert 166; André, Emont 166; Derck 196, 203; Saccheus 205; Johan 206.
Prinsen Sweder 223.
Preuth Ysebrand 192; Renier 192.
Pijl Lambert 193; Willem 194.

R.

Raesfeldt (van) Goossen 230.
Raets Lambrecht 197.
Raetz van Frentz Johan 266.
Rameker Thijs 218.
Ranckart Hennijs, Johan, Jacob, Crijn 254.
Ravensberg (van) Geerlach, Godert, Caerle 228.
Rebuitrode (van) Jacob 186.
Recke (van der) Aloff 248.
Redinchaven (van) Evert 157.
Reijd (van) Everard II Judocus II auteurs du Répertoire.
Reinman Thilman 167.
Reinold (Hertogh) 250.
Reijperscheijt (van) Henrick 176; Johan 252.
Reijs (van) Willem 256.

Digitized by Google

Rhoe (van) Johan, Johan Frederic 166,
Riet (ter) Goert 255.
Rincfelt Celis 257.
Rodenbroich (van) Sijmon 193.
Rodermonts Thomas 194.
Roest Henrick 264.
Rost Daem 185.
Rommel Godert 162.
Roire (van) Gadert 186.
Rossem (van) Wolter 227.
Rolshusen (van) Christine 210.
Rover (de) Brand 162; Willem 162; Johanna 162.
Rure (van) Johan 220.
Rutzichoven (van) Jutte 193; Baetz 193; Jennes 194.
Rutten Herman 262.
Rüijtenborg (van) Margriet 215.
Ruijters Willelma 181.
Ruwe (van) Rutger 235.

S.

Sack Johan 216.
Sande (van den) Christine 167.
Savelandt (van) Frederick 166; Elisabeth Johan 206.
Schaesberg (de) Michael 221.
Schaeren (van der) Maria 236.
Schenck Otto 180; Christoffel 180; Johan 203; Alijt 159; Derck, Merten, Maria 248; Alijt 249.
Schinck Henrick Bastart; Arnt 175; Gerrit 175.
Scheewick (van) Henrich 172.
Schelert Godert 252
Scheluim (van) Reiner 205.
Scheelberg (van) Gerrit 149, 150; Johan 150; Beele 169; Willem 269.
Schoerinck Henrick 175.
Schoenraedt (van) Anna 190.
Schouwenborg (grave van) Johan 259.
Seggenhoven (van) Daem gt Ampstel 224.
Severijn Severin 262.
Slabbaert Jan 183.
Slangen, Auteur 163.
Slichtenhorst » 164.
Slaterbeeck 169.
Slevichaven (van) Henrick 215.
Sleverinchoven (van) Johan 215.
Sleijden (van) Conrad 252.
Smullinck Yda 210.
Smede, Smets, Henrick 147; Thilman Wolter 147.
Smaelberg (van) Johan 242.
Snavel Henrick 176.
Spede Wijnand 164; Hartard 194; Henrick 194; Goossen 186; Johan 211; Mechtelt 221; Henrick 237, 248, 255, 256; Arnt 248; Carl 254; Alijt 272.
Sprinckhaven (van) Sijbert 215.
Staels Johan 247.
Stalbergen (van) Wolter 206; Johan 212; Lijsbet 252; Johan 277; Jaspar 267.
Steenhuijs (van) Margriet 172; Adolf 230.
Steffens, Adolphe, auteur 153.
Straeten (van der) Jan 145, 166.
Stralen (van) Gerrit 226; Adolf 207.

Digitized by Google

Strijthagen (van) Gerrit 189; Gerard 200; André 206.
Steinhorst (van) Johan 229; Wolter 229; Philippus 236.
Struber Arnt 198.
Stijnars Johan 179; Jan 204.
Stijnbitzer Diedrich 199.
Steinvorde (van) 166; graaf Arnt 201.
Steenhalen (van) Peter 240.
Stolteden Johan 199.
Suidwint Henrick 189.
Swalmen (van) Jan 178; Seger 212; Werner 212; Gervaes 178.

T.

Tegelen (van) Beerte 227.
Tes Seger 191.
Ter Hoenen Henrick 218.
Titze (van) Reimbold 182.
Tongerloo (van) Joachim 181.
T'Zommert Rutger 220.
Tussenbroeck (van) Peter, Joris 176.
Tuijll (van) Lamberta 180.

U.

Ulenbergen (die heeren van) 196.

V.

Vaeght van Boederich Willem 238.
Vaight tot Bel Eduard 157.
Valkenborg (van) Henrick 217, den Heer 218.
Varick (van) Adriana 165.
Velen (van) Herman 159.
Velle Willem 175.
Vello (van) Jacob 169.
Velde (van de) Hans Hattart 165.
Veltbruggen (van) Sophie.
Vel van Wevelichoven Willem 224, 225, 241; Steven 224; Thomas 224, 241.
Venrade (van) Steven 182.
Veren Druden Johan 179.
Vlatten (van) Reijner 150; Johan 150.
Vlodorp (van) Godert Gerard 179; Willem 179; Dirck 167; Gerrit 180; Cecilia 180; Lutger 180; Johan, Lutgart, Anna 180; Willem 189, 196.
Vinck Arnt 231; Willem 180, 267; Peter 203.
Volcker Conrad 199.
Volquijn Seger 199.
Vogels Willem 202; Arnt 202; Franz 202.
Vogelsanck Johan 159.
Vonck Willem 255.
Vooght van Stralen (de) Arnt 248.
Voorst (van) Ant. 248; Roderick 152; baronne Hélène 166.
Vorst-Gudenau (baron) auteur 244.
Vorst (van den) Godert 226.
Vos Derck, Margriet, Anna 239.
Voshem (van) Sophie 249; Anna 167; Rombliaen 165.
Vossem (van) Wolter, Geerlich, Dirck en Gerlach 231.
Vos van Holtum Dirck 195; Jan 206; Margriet Catrine 206.

Digitized by Google

Vreen Drijcke 217 ; Anneke, Vree 217.

W.

Wachtendonck (van) Arnt 250; Willem 258 ; Anna 258 ; Wolter 257 ; Gerrit 257 ; Johanna 250.
Wambois Diederich 183.
Waltos Johan 263.
Wanckum (van) Elbert 225, 241.
Weichs de Wenne (baron de) 146.
Welije (van) Jan 154.
Wettenham (van) Fred. 184.
Wetthem (van) Fred. Werner 184.
Westrum (van) Diedrich 192; Johan 239.
Wenert (van) Johan 234.
Weserden (van) Otto en Anna 243.
Weeldich (de) Henrick, Jacob 252.
Wenarden (van) Cunegundt 262.
Wevelichaven (van) Thilman 263.
Wevelichoven (van) Sijbert, Gerrit, Rutger, Seger, Griet 261.
Wevelkoven (van) Fredrick 158; Willem 159.
Wildenrade (van) Evert 157 ,158 ; Dirck 196.
Wilde van Meerssen (de) Joost 188, Arnt 261.
Wickroede (van) Johan 230.
Wierich Herman 235.
Windeggen (van) Johan 153.
Wilack (van) Goded 160; Christoffel 160, 161 ; Otto 160, Elisabeth 162.
Wilyck (van) Gadert 160.
Wissel (van) Agnès 210.
Winter Elbert 222; Johan 218.
Wittham (van) Johan 184.
Wittenhorst (van) Johan 151, 195; Loeff 251 ; Dirck, Johan, Sweer 251; Ursule 121 ; Henrick 256.
Wolff (de) Elmert 153.
Wolters J. auteur.
Wijenhorst (van) Ursula 169, 262; Henrick 231, 242; Willem 202; Gaert 242; Elisa 242; Herman 249.
Wije (van der) Heneken 225; Gooswijn 225; Henriken 228.
Wijlich (van) Arnt 236.
Wijlack (van) Anna 209.
Wijlre (van) Johan 171, 179; Albert 211; Johan 211.
Wijnen Arnt 195; Joost 195.
Wijems (van) Willem 221.
Wijswilre (van) Gerard 200.
Wijems als Wambach Willem 221; Johan Bertram 221; Anna Maria 221.
Wustenrade (van) Herbert 139.
Wijmerscheyn (van) Johan 177.
Wrede Hadewich, Hendrick 231.
Wierwyckx Lubert 235.

Y.

Yssem (van) Luijvff 228, 238, 245; Gerrit 238, 239; Herman 238
Yseren (van) Andries 154.

Digitized by Google

Errata.

Page	143,	note,	omettez de Nassau.		
„	152,	ligne	1, Arnst,	lisez	Arnt.
„	153,	„	14, Heerick,	„	Henrick.
„	159,	3 &	4, Gemern,	„	Gemer.
„	„ ,	„	19, gecosen,	„	gecoren.
„	164,	„	17, 1399,	„	1499.
„	166,	„	8, Vischije,	„	Vischerije.
„	169,	„	12, Duycken,	„	Duycker.
„	„ ,	„	26, 1384,	„	1584.
„	170,	„	5, helft,	„	heft.
„	171,	„	13, bij de,	„	beijde.
„	„ ,	„	28, Leenheer, 1409,	„	Leenheer te lossen, 1409.
„	175,	„	23, door,	„	voor.
„	177,	„	5, dem,	„	deur.
„	180,	„	22, 1578,	„	1538.
„	181,	„	17, Buijken,	„	Baijken.
„	„ ,	„	30, 1538,	„	1558.
„	182,	„	16, aengeworven,	„	aengestorven.
„	„ ,	„	30, Triez van Bredes,	„	Tziez van Brede.
„	186,	„	5, Govert,	„	Godert.
„	187,	„	5, en,	„	op.
„	188,	„	13, dem,	„	deur.
„	189,	„	21, derrière onder,	ajoutez	leen daer.
„	190,	„	11, Thonis,	lisez	Heylwich.
„	195,	„	27, e. e.	„	e. v.
„	198,	„	22, Darde,	„	Dorde.
„	199,	„	14, Nefken,	„	Netken.
„	„ ,	„	24, 1486,	„	1483.
„	„ ,	„	31, 1578,	„	1576.

Digitized by Google

Page	200,	ligne	28, derrière moeder,	ajoutez	van.
„	201,	„	2, ean,	lisez	dat.
„	202,	„	1, Gries,	„	Graes.
„	„ ,	„	8, Braecke,	„	Baecke.
„	203,	„	34, derrière Henrick,	ajoutez	Binck.
„	207,	„	23, Walter,	lisez	Water.
„	208,		7, Is,	„	Id.
„	210,	„	20, avant knechten,	ajoutez	ende.
„	211,	„	3, Haden,	lisez	Hadem.
„	212,	„	13, fruudt,	„	frundt.
„	„ ,	„	16, Wasenbergh,	„	Warenbergh.
„	„ ,	„	17, 1554,	„	1557.
„	213,	„	12, Tessen,	„	Tesser.
„	„ ,	„	14, 1,	„	t.
„	214,	„	8, heur,	„	hem.
„	„ ,	„	25, „	„	„
„	„ ,	„	32, laetbauck,	„	laetbanck.
„	216,	„	14, derrière Sack,	ajoutez	van Hemerden.
„	218,	„	12, maecken,	lisez	marecken.
„	220,	„	13, 1543,	„	1544.
„	„ ,	„	32, derrière Kerspel,	ajoutez	van Havert, in den Haverder bosch gelegen haldende.
„	223,	„	32, Hille goudt,	lisez	Hillegondt.
„	228,	„	12, stalt,	„	staet.
„	230,	„	1, Wintermen,	„	Winternem.
„	232,	„	32, Maelen,	„	Moelen.
„	234,	„	33. Borch,	„	Bosch.
„	237,	„	26, Bockhuys,	„	Backhuys.
„	248,	„	21, vaners Alert,	„	vaders Alerts.
„	256,	„	10, Stelbeke,	„	Sleebeke.
„	259,	„	32, Gmetgen,	„	Guetgen.
„	260,	„	20 & 31, Godert,	„	Gadert.
„	264,	„	9, toebehonren,	„	toebehooren.
„	266,	„	22, Roets,	„	Raets.

Digitized by Google

TABLE DES MATIÈRES.

I. Korte geschiedenis der kloosters te Maastricht door Baron VON GEUSAU. 3

Inleiding 3
Een woord vooraf. 5
De Witte Vrouwen 7
Klooster van St. Antonius. 9
De Minderbroeders. 13
De Dominicanen. 27
De Augustijnen 35
De Begaarden 41
Klooster van St. Andries of Maagdendries 44
De Nieuwenhof 46
De begijnen van Ste. Katharinadal of Faliezusters . . 49
De Duitsche orde 53
De Kruisheeren 59
De Cellebroeders. 69
Het klooster van St. Annadal. 75
Het klooster van het dal van Josaphat of de Beijert. 77
De Jesuieten 81
De Capucijnen 91
De Annunciaten of zusters van O. L V. Boodschap . 94
De kanunnikessen van het H. Graf of Sepulcrienen, ook genaamd Bonnefanten 97
Het klooster van Calvarieberg 101
De Grauwe Zusters 108
De Penitenten of Recollectinen 114
Namen der Religieusen van de kloosters te Maastricht, opgeheven in 1796 en 1797. 118
Aanhangsel. 133
12 plannen en plaatsbeschrijving van het plan van Maastricht *ziet achter deze tafel.*

Digitized by Google

II. Les fiefs du haut quartier de Gueldre MCCCXXVI—MDLXXXXVIII par HENRI DE L'ESCAILLE 142

Avant-propos 141
I. Het land van Kessel 145
II. Het Ambt Montfort. 178
III. Gelder enz. 222
Liste alphabétique des noms figurant dans cette notice. 359
Errata 373

III. Bijdragen tot de geschiedenis van Asselt en Swalmen door ADOLF STEFFENS. 269

Voorwoord. 270
§ I. Plaatselijke beschrijving en oudste bescheiden. 271
§ II. De heeren van Asselt en Swalmen 274
§ III. De tollen op de Maas te Asselt 291
§ IV. De kerken te Asselt en te Swalmen. . . . 297
§ V. De rechtspraak. 304
§ VI. Het huis de Spieker of het Spiek, Graethof en het Schaerbroek 314
§ VII. De bouwhoeven Aldenhof, Beekerhof en Middenhof 316
§ VIII. De Rodebosche tiende. 317
§ IX. Den hof Genhove 317
§ X. De „draakschut" 319
§ XI. Het fooienjagen. 319
§ XII. Veeziekte.
§ XIII. Oorlogen, brandschattingen, plunderingen, gevechten en schulden daaruit voortvloeiende. . 321
§ XIV. De wachten te Swalmen en Asselt 331
Bijlagen. 337

Digitized by Google

BESCHRIJVING

VAN

Het Plan van Maastricht.

POORTEN.

I. Boschpoort.
II. Brusselsche poort.
III. Tongersche poort.
IV. St. Pieterspoort
V. O. L. Vr. Poort.
VI. St. Martinuspoort.
VII. Duitsche poort, ook genaamd: „Oude Wijker Poort.
VIII. Helpoort.

KERKEN en KLOOSTERS

A. Kapittel van St. Servaas.
B. Kerk van St. Jan.
C. St. Servaas Gasthuis.
D. Klooster der Witte Vrouwen.

Digitized by Google

E. Klooster der Predikheeren (of Dominicanen).
F. Klooster der Cellebroeders.
G. Klooster „het Dal van Josaphat" (de Beijert).
H. Kommanderie „de Nieuwe Biesen" (Duitsche Orde).
I. Klooster van St. Antonius.
J. Klooster der Penitenten.
K. Klooster van St. Andries (Maagdendries).
L. Klooster der Kruisheeren.
M. Klooster van Calvariënberg.
N. Klooster der Sepulcrienen (of Bonefanten)
O. Klooster der grauwe Zusters.
P. Klooster „de Nieuwenhof".
Q. Gesticht der Twaalf Apostelen (genaamd „de Belick").
R. Klooster der Capucijnen.
S. Klooster der Annunciaten of Zusters van O. L. Vr. Boodschap.
T. Klooster der Faliezusters (St. Katharinadal).
U. Klooster der Begaarden.
V. Klooster der Jesuieten (tot einde 18de eeuw).
W. Klooster der Augustijnen.
X. Kapittel van O. L. Vrouw en St. Nikolaas Kerk.
IJ. Klooster der Minderbroeders (van einde 17de eeuw tot 1796).

OPENBARE GEBOUWEN EN KERKEN.

a. Stadhuis.
b. Parochiale Kerk van St. Mathias.
c. Armenhuis.
d. Gouvernementsschool.
e. Hof van Assisen.
f. Gouvernementshotel.
g. Luthersche Kerk.
h. Waalsch-Hervormde Kerk, voorheen: „St. Hilariuskapel".
i. Roomsch-Katholiek Weeshuis.
j. Vondelingenhuis.
k. Gereformeerd Weeshuis.
l. Oud-Stadhuis.

Digitized by Google

m. Maasmolen.
n. Parochiale Kerk van St. Martinus.
o. Gesticht voor oude vrouwen (St. Gillis).
p. Vleeschhal.
q. Kasernes.
r. Militaire manège.
s. R. K. Armenhuis, thans Militair Hospitaal.
t Oud-Pesthuis.
u. Kruitmagazijnen.
v Hoofdwacht.
w. Groote Kruittoren.
x. Kleine Kruittoren.

STRATEN EN PLEINEN.

1. Brugstraat.
2. Kleine Staat.
3. Groote Staat.
4. Vrijthof.
5. Vrede-Plein, voorheen St. Jans-Kerkhof.
6. St. Servaasklooster.
7. Oude-Brusselsche-Poort.
8. Brusselsche Straat.
9. Groote Gracht.
10. Groote Markt.
11. Boschstraat.
12. Kleine Gracht.
13. Raamstraat.
14. Grachtstraat.
15. St. Antoniusstraat.
16. Christusstraat.
17. Biesenstraat.
18. Biesenboomgaard.
19. Pompenstraat.
20. St. Andries Plein.
21. Koemarkt.

Digitized by Google

22. Lindenkruis.
23. Capucijnen-Kerkhof.
24. Breulingstraat.
25. Batterijstraat.
26. Bogaardenstraat.
27. Uitbelderstraat.
28. Ste. Catharinagang.
29. Capucijnengang.
30. Capucijnenstraat.
31. Hoog-Frankrijk.
32. Varkensmarkt.
33. Doorgang „De Beeld".
34. Zwanenstraat.
35. 88-Taliënstraatje.
36. Koekschroefstraat.
37. Pastoorstraat.
38. Langs de Maas.
39. Gubbelstraat.
40. Drie emmerstraat.
41. Koevliegenstraat.
42. Hoenderstraat.
43. Bokstraat.
44. Jodenstraat.
45. Mariastraat.
46. Muntstraat.
47. Nieuwstraat.
48. Doorgang: de „H. Geest".
49. Spilstraat.
50. Helmstraat.
51. Statenstraat.
52. Jekerstraat.
53. Calvariënstraat.
54. Kommelstraat.
55. Kruisheerengang.
56. Abtstraat.
57. Tongersche straat.
58. Kakeberg.
59. Bonefantenstraat.

Digitized by Google

60. Bonefanten Plein.
61. Heksenstraat.
62. Looiersgracht.
63. Swingelput.
64. Groote Looierstraat.
65. Achter de Molens.
66. Klein Grachtje.
67. Verwerhoek.
68. Linkulenstraat.
69. Bouillonstraat.
70. Papenstraat.
71. St. Jacobstraat.
72. Kapoenstraat.
73. Tafelstraat.
74. Kleine Looierstraat.
75. St. Pieterstraat.
76. Lang Grachtje.
77. Begijnenstraat.
78. St. Hilariusstraat.
79. Steenenbrug.
80. Achter de Oude-Minderbroeders.
81. Helstraat.
82. Park.
83. Ridderstraat.
84. Koestraat.
85. Heijdenstraat.
86. Witmakerstraat.
87. Korte straat.
88. Hoenstraat (ook genaamd „Hondenstraat").
89. Lantaarnstraat.
90. Breede straat.
91. Voor St. Nikolaas.
92. O. L. Vr. Klooster.
93. Groote Stokstraat.
94. Eksterstraat.
95. Plankstraat.
96. O. L. Vr. Wal.
97. Houtmaas.

Digitized by Google

98. Kleine Stokstraat.
99. Eikelstraat.
100. Moorenstraat.
101. Havenstraat.
102. Smedenstraat.
103. Kersenmarkt.
104. Wolfstraat.
105. Heerenstraat.
106. Heggenstraat
107. Platielstraat
108. Leliestraat.
109. Sporenstraat.
110. Moesmarkt.
111. Vijfharingenstraat.
112. Achter het Vleeschhuis.
113. Molen Wal.
114. Visschermaas.
115. Wijker Brugstraat.
116. Rechtstraat.
117. Heijdenstraat.
118. Oeverenwal.
119. Pastoorstraat.
120. Grachtstraat.
121. Lage Barakken Straat.
122. Kattenstraat.
123. Langs de Wal.
124. Smedenstraat.
125. Kalminkstraat.
126. Waterpoort.
127. Ruiterstraat.
128. Molentje.
129. Grachtje.
130. Bleekstraat.
131. Hooge Barakkenstraat
132. Hooge Brugstraat.
133. Bourgogne Straat.
134. Achter de Barakken.
135. Steenenwal.

Digitized by Google

Plan van Maastricht

bevattende de Poorten, Kerken, Kloosters
Openbare Gebouwen, Straten en Pleinen

genomen naar

Een plan der Vestingwerken van Maastricht
op het einde der vorige eeuw.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

No. 5.
Brusselsche Straat.
Kruisheeren Gang
Kommel Straat
A
Calvariën
Straat.
B.
Straat
A Klooster der Kruisheeren.
B Klooster van Calvariënberg.
Schaal van 110 gemeene Passen
10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110
Twintig Rijnlandse Roeden.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 20.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

№ 6
Tongersche Straat
Kakkeberg.
A. Kloster der Sepulcrienen
(of Bonefanten)
B. Kloster der grauwe Zusters
C. Kloster „de Nieuwenhof"
A
B
C
Bonefanten Bleek Straat.
Leure Gracht.
Hekse Straat
Groote Leure Straat.
Konijnsberg.
Schaal van 110 gemeene Passen
10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110.
Twintig Rijnlandse Roeden.
1 2 3 4. 5 6. 7. 8 9 10 20.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

№ 8.

A Klooster der Annunciaten of zusters van O. L. Vr. Boodschap

B Klooster der Faliezusters (St Katharinadal).

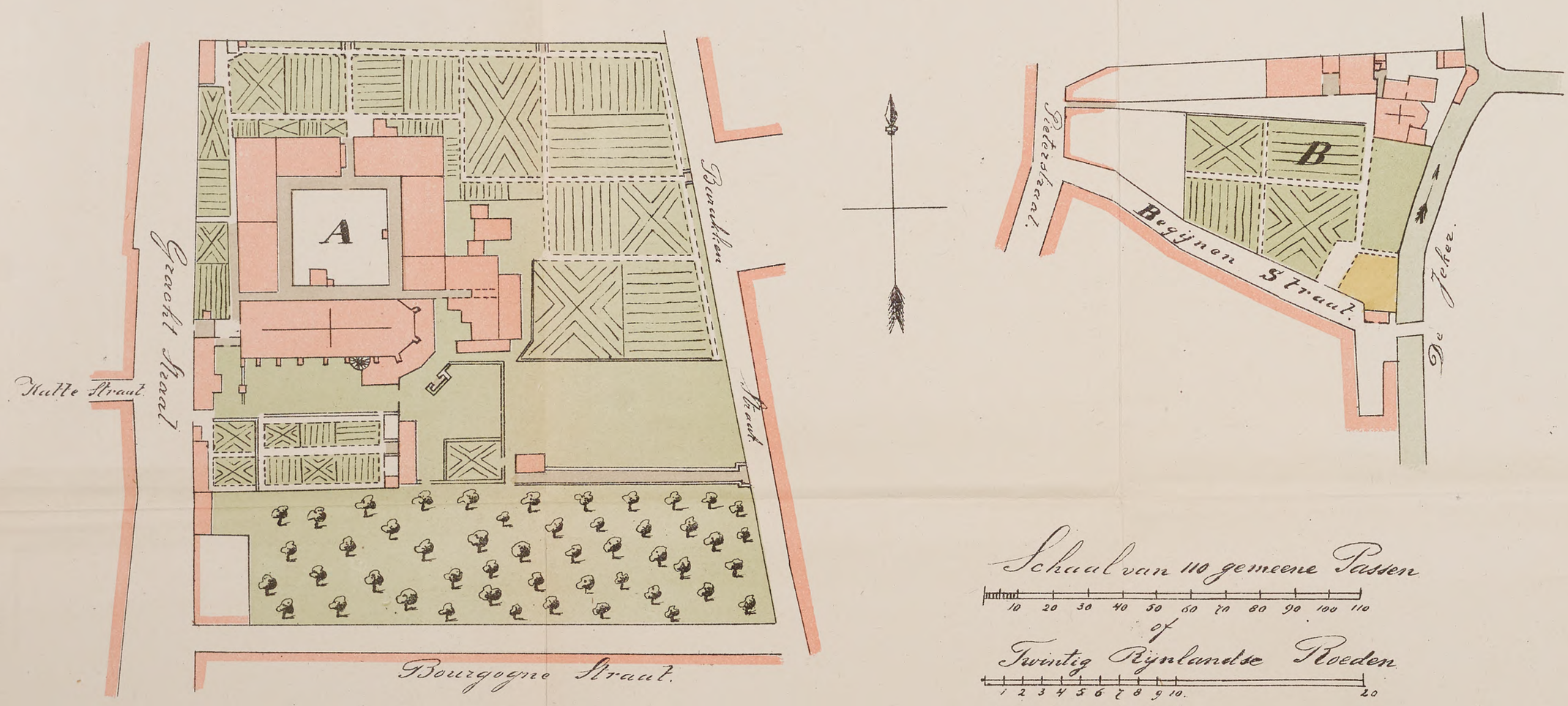

Digitized by Google

№ 9.

A. Klooster der Beguarden.
B. Klooster der Jesuieten.

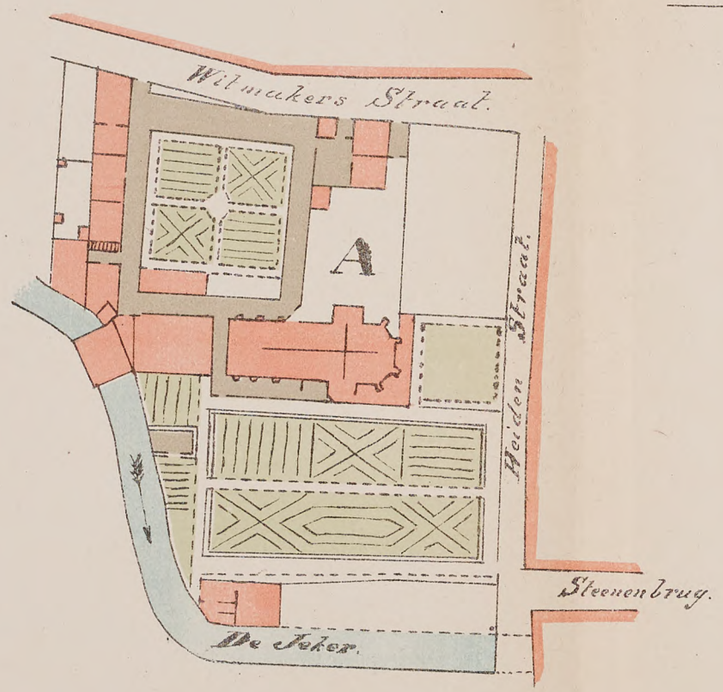

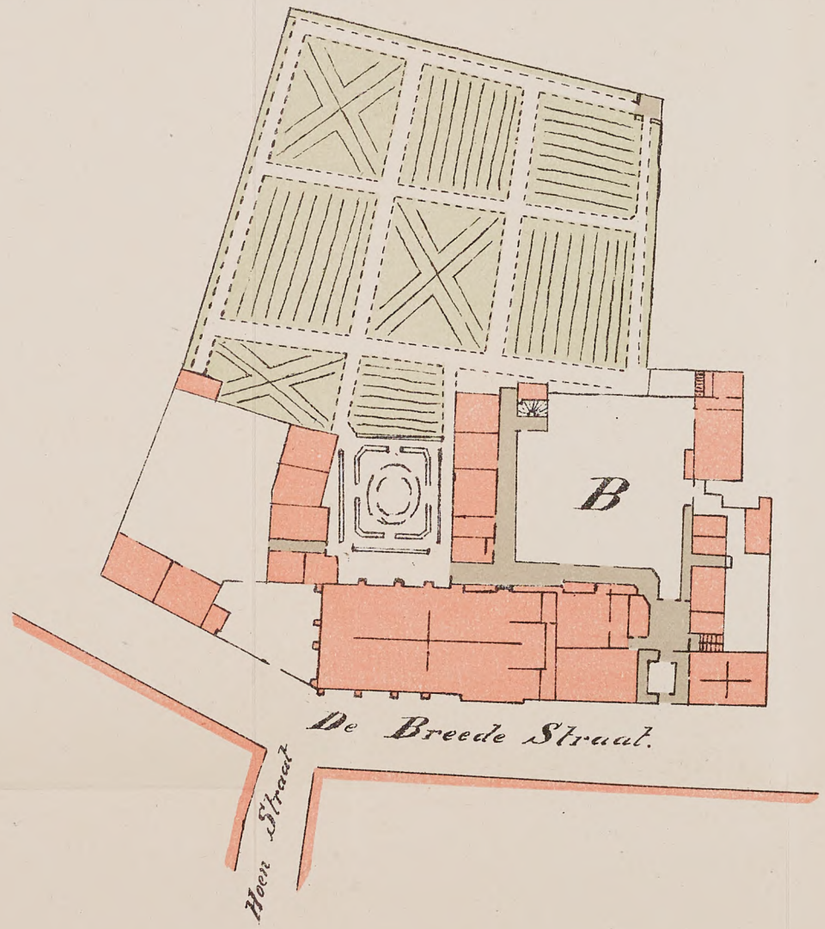

Schaal van 110 gemeene Passen.

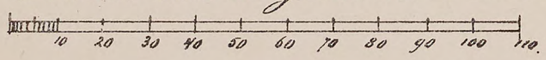

Twintig Rijnlandse Roeden.

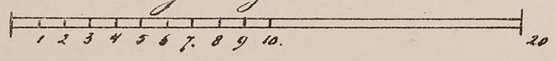

Digitized by Google

Digitized by Google

No. 10.

A. Kloester der Augustijnen.

B. Kapittel van O. L. Vrouw.

C. Kerk van St. Nikolaas.

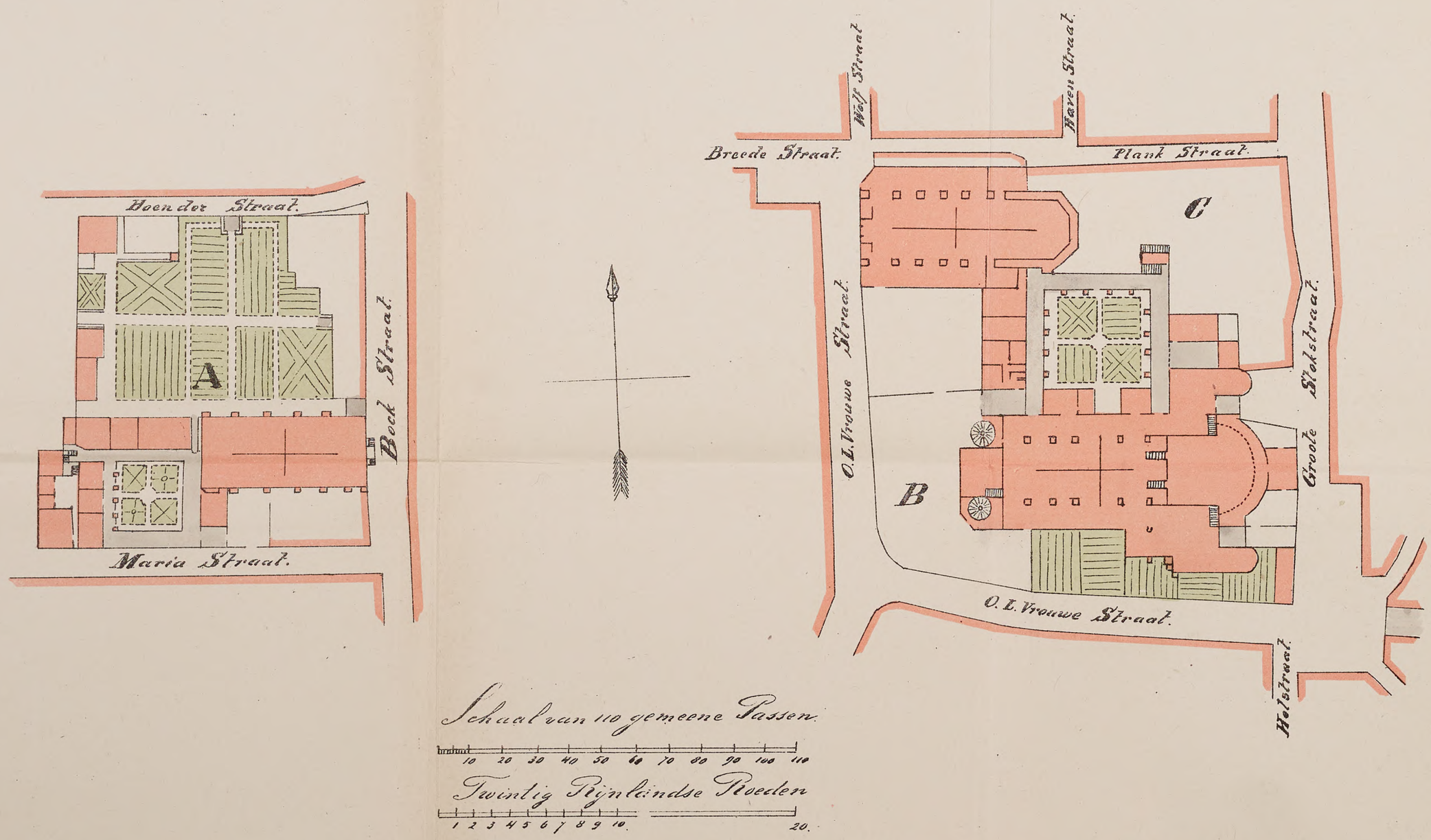

Digitized by Google

Digitized by Google

№ 11

Kloester der Minderbroeders.

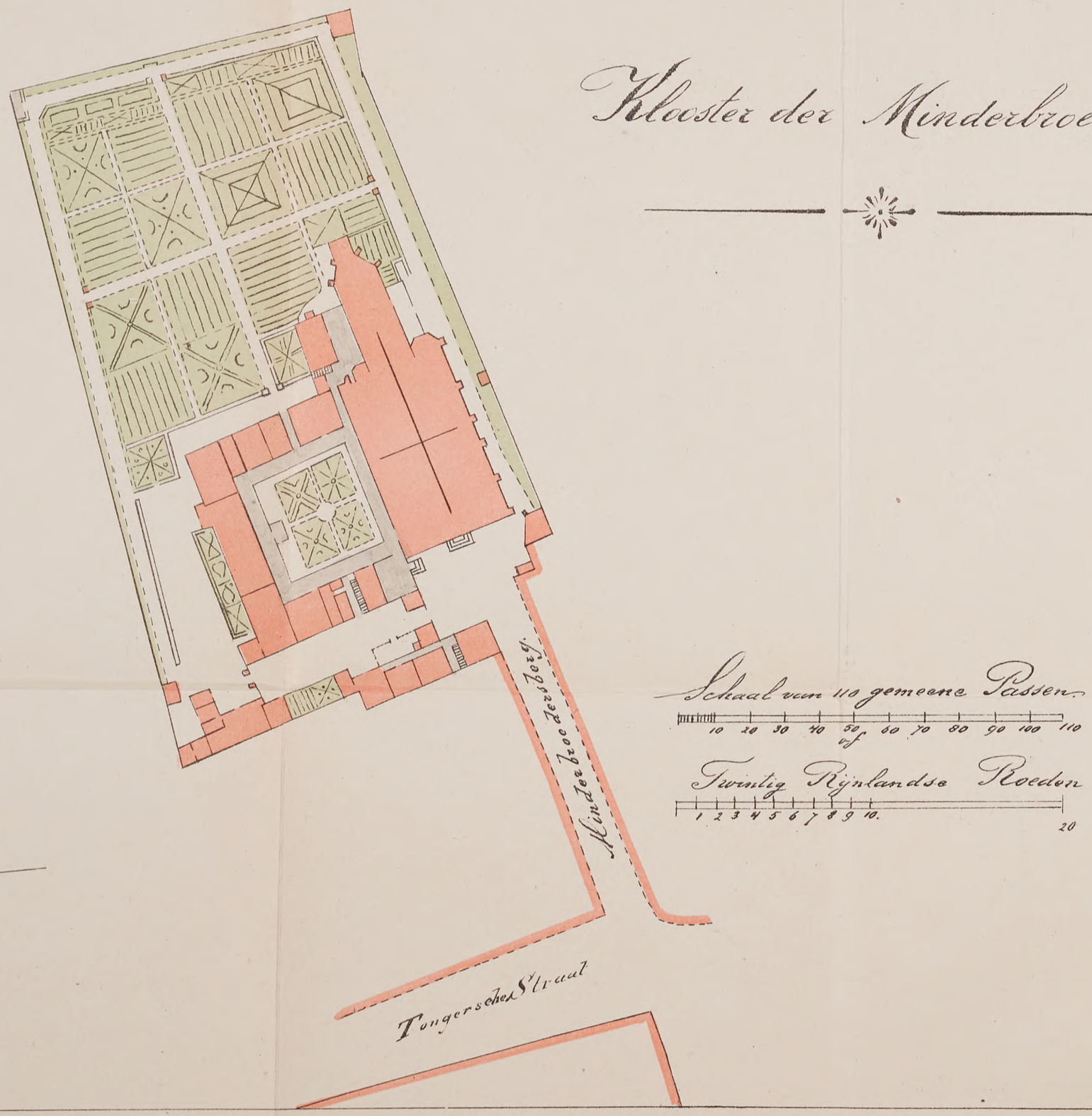

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google